Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Anja Brežnik

Vključevanje ljudi, ki so se priselili v Šaleško dolino

Magistrsko delo

Ljubljana, 2020

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Anja Brežnik

Vključevanje ljudi, ki so se priselili v Šaleško dolino

Magistrsko delo

Mentorica: doc. dr. Liljana Rihter

Ljubljana, 2020

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici doc. dr. Liljani Rihter za vso strokovno pomoč, usmeritve in podporo ob pisanju magistrskega dela.

Zahvaljujem se družini in partnerju, ker so verjeli vame, me spodbujali, podpirali in mi pomagali pri uresničevanju ciljev.

POVZETEK IN KLJUČNE BESEDE

Naslov: Vključevanje ljudi, ki so se priselili v Šaleško dolino

Povzetek: Že v času nastanka Premogovnika Velenje in tovarne gospodinjskih aparatov Gorenje se je v Šaleško dolino priseljevalo veliko število prebivalcev držav nekdanje republike Jugoslavije. Danes opažamo porast števila oseb, ki se v Šaleško dolino priseljujejo iz Albanije, Severne Makedonije in Kosova ter drugih tretjih držav izven Evropske unije. V magistrskem delu sem raziskala, na kakšen način se osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino, vključujejo v novo okolje, kakšna je njihova zaposlitvena situacija, kako vključujejo svoje mladoletne otroke v sisteme vzgoje in izobraževanja, kakšne so njihove nastanitvene razmere in kako sprejete se počutijo v novem okolju.

V prvem delu magistrskega dela se osredotočam na teoretično podlago o priseljevanju oseb iz tretjih držav. Posvetim se pregledu teorij migracij in razlogom za priseljevanje. Uvodnemu razmisleku o razlogih za preseljevanje sledi kratek zgodovinski pregled priseljevanja v Slovenijo po osamosvojitvi leta 1991. V teoretskem uvodu se posvetim pregledu zakonskega okvira na področju priseljevanja, ki zajema zakone in direktive sprejete na ravni Evropske Unije in znotraj Republike Slovenije. Sledi pregled pomena vključevanja oseb, ki so se priselile, v novo okolje, vzgojno-izobraževalne inštitucije ter razmislek o tem, kakšno vlogo ima pri vključevanju jezik, in o ovirah, kot so nestrpnost in diskriminacija, zaposlovanje in stanovanjska problematika, s katerimi se osebe, ki so se priselile, srečujejo v novem okolju. Ob koncu teoretičnega uvoda razmislim še o prispevku socialnega dela k delu z osebami, ki so se priselile, in najpomembnejših korakih, ki jih morajo upoštevati strokovni delavci in delavke, ki z osebami, ki so se priselile, sodelujejo.

Teoretičnemu uvodu sledi predstavitev problema, ki je specifičen za Šaleško dolino in predstavitev uporabljene metodologije pri raziskovanju. Kvantitativna raziskava je bila opravljena na neslučajnostnem vzorcu 147 oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino, v obdobju zadnjih desetih let. Sodelujoči v raziskavi so preko spletne ankete v sistemu 1ka.si in fizičnega izpolnjevanja anketnih vprašalnikov zaprtega tipa odgovorili na 45 anketnih vprašanj, ki so bila razdeljena v sedem tematskih sklopov. Anketni vprašalniki so bili za namen lažjega izpolnjevanja, poleg slovenskega jezika, prevedeni še v albanski jezik, makedonski jezik, bosanski jezik in angleški jezik. Pridobljeni podatki so bili analizirani kvantitativno s pomočjo programov Microsoft Office Excel ter IBM SPSS Statistics.

Rezultati raziskave in pregleda teorije na temo oseb, ki so se priselile, so pokazali, da je med najpogostejšimi razlogi za priseljevanje v Šaleško dolino zaposlitev in združitev družine. Velik pomen pri priseljevanju posameznikov in družin na določeno območje ima socialna mreža oseb, ki so se priselile iz izvorne države teh posameznikov in družin, in že obstaja na tem območju. Takšna obstoječa socialna mreža predstavlja osebam, ki so se priselile, podporo in pomoč pri iskanju zaposlitve, nastanitve ter vključevanju v novo okolje. Med raziskovanjem sem prišla do ugotovitve, da ima velik pomen na večini področij vključevanja jezik. Pri učenju jezika je osebam, ki so se priselile, v pomoč udeležba na tečajih slovenskega jezika ter neformalno učenje jezika, oviro pa jim predstavljajo službene in družinske obveznosti. Prav tako je nepoznavanje jezika ovira pri vključevanju otrok oseb, ki so se priselile, v vzgojne in izobraževalne inštitucije. Otrokom, ki so se priselili, je v teh inštitucijah na voljo dodatno učenje slovenskega jezika, pojavlja pa se pomanjkanje prostora v inštitucijah, predvsem, kadar želijo starši otroka vključiti med šolskim letom, ter pomanjkanje kadra, ki bi skrbel za izvajanje učenja maternega jezika otrok, ki so se priselili, in medkulturno vzgojo in izobraževanje. Raziskava je pokazala, da ima večina oseb, ki so se priselile, delovno mesto dogovorjeno že pred priselitvijo, najpogosteje pa nastanitev najdejo v najemniških stanovanjih. Velik pomen za osebe, ki so se priselile, ima IKT, saj jim omogoča, da ohranjajo stike s socialno mrežo v izvorni državi. Osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino, se srečujejo z verbalnim in fizičnim nasiljem, katerega ozadje je diskriminacija in ksenofobija.

Ključne besede: priseljevanje, integracija, ovire, multikulturnost, sprejetost

ABSTRACT AND KEYWORDS

Title: Integration of Immigrants in Šaleška Valley

Abstract: At the time of the establishment of the Velenje Coal Mine and the Gorenje household appliance factory, a large number of citizens of the countries of the former Republic of Yugoslavia immigrated to the Šaleška Valley. Today, we are seeing an increase in the number of people immigrating to the Šaleška Valley from Albania, North Macedonia and Kosovo, as well as other countries outside the European Union. In my master's thesis, I researched how people who immigrated to the Šaleška Valley integrate into the new environment, what is their employment situation, how do they include their minor children in education systems, what are their accommodation conditions and how accepted they feel in the new environment.

In the first part of my master's thesis, I focus on the theoretical basis of immigration of people from third countries. I review theories of migrations and the reasons behind it. The introductory reflection on the reasons for migration is followed by a brief historical overview of immigration to Slovenia after Slovenian War of Independence in 1991. The theoretical introduction focuses on the legal framework in the field of immigration, which includes laws and directives adapted by the European Union and Slovenia. This is followed by an overview of the importance of integrating immigrants into the new environment, educational institutions and a reflection on the role of language in integration and issues such as intolerance and discrimination, employment and housing issues, immigrants face in a new environment. At the end of the theoretical introduction, I consider the contribution of social work to working with immigrants and the most important steps to be taken by professionals working with immigrants.

The theoretical introduction is followed by a presentation of the problem, which is specific to the Šaleška valley, and a presentation of the methodology used in the research. Quantitative research was conducted on a non-random sample of 147 people who immigrated to the Šaleška Valley in the last ten years. The participants in the research answered 45 survey questions via an online survey in the 1ka.si system or the physical form of closed questionnaires. Questions were divided into seven thematic sections. In addition to the Slovene language, the questionnaires were translated into Albanian, Macedonian, Bosnian and English. The obtained data were analysed quantitatively using Microsoft Office Excel and IBM SPSS Statistics.

The results of the research and review of the theory on the topic of immigrants showed, that employment and family reunification are among the most common reasons for immigration to the Šaleška Valley. Of great importance in the immigration of individuals and families to a certain area is the social network of persons who immigrated, from the country of origin, that already exists in the area. Such an existing social network provides support and assistance to immigrants in finding employment, accommodation and integration into the new environment. During my research, I came to the conclusion that language is of great importance in most aspects of integration. When learning a language, immigrants are supported to participate in Slovene language courses and informal language learning, while on the other hand, work and family obligations present obstacles in this process. Additional learning courses of Slovene language are available to immigrant children in learning institutions, but there is a lack of space in these institutions, especially when parents want to include their children during the school year. There is also a lack of staff that is able to teach children's mother tongue and intercultural education. The survey showed that most immigrants have agreed workplace in the country of immigration before immigration, and most often they find accommodation in rented apartments. ICT is of great importance for immigrants, as it allows them to keep in touch with the social network in their country of origin. People who immigrated to the Šaleška Valley face verbal and physical violence, the background of which is discrimination and xenophobia.

Key words: immigration, integration, challenges, multiculturalism, acceptance

KAZALO VSEBINE

1. TEORETSKI UVOD 1

1.1. MIGRACIJE IN RAZLOGI ZA PRESELJEVANJE 1

1.2. ZGODOVINA PRISELJEVANJA V SLOVENIJO PO OSAMOSVOJITVI LETA 1991 4

1.3. ZAKONSKI OKVIR NA PODROČJU PRISELJEVANJA 6

1.4. VKLJUČEVANJE OSEB, KI SO SE PRISELILE 13

1.4.1. UREDBA O INTEGRACIJI TUJCEV 16

1.4.2. POMEN JEZIKA 18

1.4.3. VKLJUČEVANJE OTROK OSEB, KI SO SE PRISELILE, V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNE INSTITUCIJE 19

1.5. OVIRE, S KATERIMI SE SREČUJEJO OSEBE, KI SO SE PRISELILE 26

1.5.1. NESTRPNOST IN DISKRIMINACIJA 26

1.5.2. ZAPOSLOVANJE 28

1.5.3. STANOVANJSKA PROBLEMATIKA 30

1.6. PRISPEVEK SOCIALNEGA DELA K DELU Z OSEBAMI, KI SO SE PRISELILE 31

2. PROBLEM 35

2.1. FORMULACIJA PROBLEMA 35

2.2. RAZISKOVALNA VPRAŠANJA IN HIPOTEZE 38

3. METODOLOGIJA 40

3.1. VRSTA RAZISKAVE 40

3.2. MERSKI INSTRUMENT IN VIRI PODATKOV 44

3.3. POPULACIJA IN VZORČENJE 44

3.4. ZBIRANJE PODATKOV 45

3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV 46

4. REZULTATI 47

4. 1. DEMOGRAFSKI PODATKI 47

4. 2. VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE 53

4. 3. DRUŽINSKO ŽIVLJENJE 55
4.4. DELO 58
4.5. VKLJUČEVANJE 62
4.6. DOM IN LOKALNO OKOLJE 69
4.7. ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM V SLOVENIJI 71
4.8. PREVERJANJE HIPOTEZ 77
5. RAZPRAVA IN SKLEPI 83
6. PREDLOGI 98
7. UPORABLJENA LITERATURA 101
8. PRILOGE 110
8.1. PRILOGA 1: ANKETNI VPRAŠALNIK 110
8.2. PRILOGA 2: ZBIRNIK PODATKOV 120
8.3. PRILOGA 3: ANALIZA HIPOTEZ 164

KAZALO GRAFOV

Graf 4.1.: Država rojstva (skupaj in po spolu) 47
Graf 4.2.: Starost (skupaj in po spolu) 48
Graf 4.3.: Kraj priselitve (skupaj in po spolu) 48
Graf 4.4.: Leta od priselitve (skupaj in po spolu) 49
Graf 4.5.: Pridobljena izobrazba (skupaj in po spolu) 49
Graf 4.6.: Ekonomska aktivnost (skupaj in po spolu) 50
Graf 4.7.: Razlog za priselitev (skupaj in po spolu) 51
Graf 4.8.: Koliko časa ste imeli namen ostati v Sloveniji? (skupaj in po spolu) 52
Graf 4.9.: Udeležba na tečaju slovenskega jezika pred priselitvijo v Slovenijo (skupaj in po spolu) 52
Graf 4.10.: Vključitev v vzgojno-izobraževalno inštitucijo ob priselitvi v Slovenijo (skupaj in po spolu) .. 53
Graf 4.11.: Vzgojno izobraževalna inštitucija ob priselitvi v Slovenijo 53
Graf 4.12.: Udeležba na formalnem tečaju slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo (skupaj in po spolu) 54
Graf 4.13.: Vključenost mladoletnih otrok v vzgojno-izobraževalno inštitucijo v Sloveniji 56
Graf 4.14.: Vzgojno-izobraževalna inštitucija, ki jo obiskujejo otroci sodelujočih v raziskavi 56
Graf 4.15.: Dodatna jezikovna pomoč za otroke oseb, ki so se priselile, v vzgojno-izobraževalnih inštitucijah v Sloveniji 57
Graf 4.16.: Opravljanje plačanega dela ob priselitvi v Slovenijo (skupaj in po spolu) 58
Graf 4.17.: Dogovorjena služba pred priselitvijo v Slovenijo (skupaj in po spolu) 58
Graf 4.18.: Opravljanje istega plačanega dela kot ob priselitvi v Slovenijo (skupaj in po spolu) 59
Graf 4.19.: Način zaposlitve ob priselitvi v Slovenijo (skupaj in po spolu) 59
Graf 4.20.: Vrsta zaposlitve ob priselitvi v Slovenijo (skupaj in po spolu) 60
Graf 4.21.: Višina plačila za opravljeno plačano delo (skupaj in po spolu) 60
Graf 4.22.: Kvalificiranost za delovno mesto (skupaj in po spolu) 61
Graf 4.23.: Razlog za sprejem delovnega mesta, ki ne pokriva kvalifikacij in izobrazbe (skupaj in po spolu) 61
Graf 4.24.: Načini iskanja zaposlitve (skupaj in po spolu) 62
Graf 4.25.: Pogostost stikov z družino/znanci v državi rojstva (skupaj in po spolu) 66
Graf 4.26.: Strinjanje s trditvijo, da se ljudje iz različnih držav v okolici dobro razumejo med seboj (skupaj in po spolu) 67
Graf 4.27.: Družba anketiranih (skupaj in po spolu) 67
Graf 4.28.: Družina/prijatelji v Sloveniji pred priselitvijo (skupaj in po spolu) 68
Graf 4.29.: Občutek pripadnosti 68

Graf 4.30.: Način bivanja v nastanitvi (skupaj in po spolu) 69
Graf 4.31.: Lastnik nastanitve (skupaj in po spolu) 69
Graf 4.32.: Število članov gospodinjstva (skupaj in po spolu) 70
Graf 4.33.: Zadovoljstvo z življenjem v Sloveniji ob priselitvi (skupaj in po spolu) 71
Graf 4.34.: Zadovoljstvo z življenjem v Sloveniji danes (po spolu in skupaj) 72
Graf 4.35.: Strinjanje s trditvijo: "Slovenija je država, v kateri so spoštovane človekove pravice in zakoni" pred priselitvijo (po spolu in skupaj) 72
Graf 4.36.: Strinjanje s trditvijo: "V Sloveniji so priseljenci dobrodošli." pred priselitvijo (po spolu in skupaj) 73
Graf 4.37.: Strinjanje s trditvijo: "Slovenija ponuja dobre možnosti za zaposlitev." pred priselitvijo (po spolu in skupaj) 73
Graf 4.38.: Strinjanje s trditvijo: "Slovenija ponuja dobro kvaliteto življenja." pred priselitvijo (po spolu in skupaj) 74
Graf 4.39.: Strinjanje s trditvijo: " Priseljenci brez težav pridobijo dovoljenje za prebivanje v Sloveniji." pred priselitvijo (po spolu in skupaj) 74
Graf 4.40.: Strinjanje s trditvijo: "Slovenija je država, v kateri so spoštovane človekove pravice in zakoni." danes (po spolu in skupaj) 75
Graf 4.41.: Strinjanje s trditvijo: "V Sloveniji so priseljenci dobrodošli." danes (po spolu in skupaj) 75
Graf 4.42.: Strinjanje s trditvijo: "Slovenija zagotavlja dobre možnosti za zaposlitev." danes (po spolu in skupaj) 76
Graf 4.43.: Strinjanje s trditvijo: "Slovenija ponuja dobro kvaliteto življenja." danes (po spolu in skupaj) 76
Graf 4.44.: Strinjanje s trditvijo: "Priseljenci brez težav pridobijo dovoljenje za prebivanje v Sloveniji." danes (po spolu in skupaj) 77

KAZALO TABEL

Tabela 2.1.: Priselitev tujih državljanov v Slovenijo v letih 2008 – 2018 35
Tabela 2.2.: Priselitev v Šaleško dolino v letih 2008 – 2018 35
Tabela 3.1.: Spremenljivke, indikatorji, modalitete 40
Tabela 4.1.: Pomoč pri priselitvi 51
Tabela 4.2.: Razlog za neudeležbo na tečaju jezika 54
Tabela 4.3.: Število oseb, ki so ocenile svoje znanje jezika pred priselitvijo v Slovenijo 55
Tabela 4.4.: Število oseb, ki so ocenile svoje znanje jezika po priselitvi v Slovenijo 55
Tabela 4.5.: Ovire, s katerimi so se srečale osebe, ki so se priselile ob vpisu otroka v VIZ 57
Tabela 4.6.: Pogostost uporabe storitev javnega značaja 63
Tabela 4.7.: Zadovoljstvo s storitvami javnega značaja 64
Tabela 4.8.: Razlogi za neuporabo storitev 65
Tabela 4.9.: Način ohranjanja stikov z družino in znanci v državi rojstva 66
Tabela 4.10.: Vrsta verbalnega ali fizičnega nasilja nad osebo, ki se je priselila 70
Tabela 4.11.: Pripis razloga nasilju nad osebo, ki se je priselila 71
Tabela 4.12.: Zbirna tabela potrditve hipotez 81
Tabela 8.1.: Tabela vrednosti spremenljivk Spol in Razlog za preselitev 164
Tabela 8.2.: Tabela vrednosti spremenljivk Spol in Pomoč pri priselitvi 165
Tabela 8.3.: Zbirna tabela podatkov za spremenljivko Udeležitev tečajev pred priselitvijo v Slovenijo in Srečanje z oviro pri vpisu otroka v vzgojno-izobraževalno inštitucijo 166
Tabela 8.4.: Tabela vrednosti spremenljivk Udeležitev na tečaju slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo in Spol 167
Tabela 8.5.: Zbirna tabela podatkov za spremenljivko Udeležba na tečaju po priselitvi v Slovenijo in Razlog za neudeležbo na tečaju 168
Tabela 8.6.: Statistična analiza spremenljivk Govorjenje ob prihodu, Pisanje ob prihodu in Razumevanje ob prihodu 168
Tabela 8.7.: Povprečje ocen znanja slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo glede na udeležbo na tečaju slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo 169
Tabela 8.8.: Odstotek anketiranih, katerih otrok obiskuje vzgojno-izobraževalno inštitucijo v Sloveniji 169
Tabela 8.9.: Odstotek anketiranih, ki so se ob vpisu otrok v VIZ v Sloveniji, srečali z jezikovno oviro ... 170
Tabela 8.10.: Tabela vrednosti spremenljivke "Je bila služba dogovorjena že pred priselitvijo?" 170
Tabela 8.11.: Tabela analize odgovorov na vprašanje »Ste se ob priselitvi v Slovenijo zaposlili za določen ali nedoločen čas?« 171

Tabela 8.12.: Tabela vrednosti spremenljivk Višina plačila in Kvalificiranost za opravljanje dela 171
Tabela 8.13.: Uporaba storitev javnega značaja..... 173
Tabela 8.14.: Zbirna tabela podatkov spremenljivke Razlog za neuporabo storitve 173
Tabela 8.15.: Zbirna tabela podatkov za spremenljivko Država rojstva in Način ohranjanja stikov..... 174
Tabela 8.16.: Zbirna tabela podatkov za spremenljivki Država rojstva in Družba..... 175
Tabela 8.17.: Zbirna tabela podatkov za spremenljivko Država rojstva in Strinjanje s trditvijo, da se ljudje iz različnih držav v okolici dobro razumejo med seboj 176
Tabela 8.18.: Zbirna tabela podatkov spremenljivke Pripadnost Sloveniji, kot državi 176
Tabela 8.19.: Zbirna tabela podatkov za spremenljivko Država rojstva in Način bivanja v nastanitvi... 177
Tabela 8.20.: Zbirna tabela podatkov za spremenljivki Žrtev katerega od dejanj(vi) in Pripis razloga dejanju (etničnost) 178
Tabela 8.21.: Zbirna tabela podatkov za spremenljivki Žrtev katerega od dejanj(vi) in Pripis razloga dejanju 178
Tabela 8.22.: Ocena strinjanja z izjavo pred in po priselitvi v Slovenijo..... 179

1. TEORETSKI UVOD

1.1. MIGRACIJE IN RAZLOGI ZA PRESELJEVANJE

Znanstveniki najpogosteje teorije meddržavnih migracij razvrščajo v tri tipe, ki med seboj niso izključujoči. Prvi tip so makro teorije, katere poudarjajo pomen strukturnih in objektivnih okoliščin (dejavniki »potega«, znotraj države, v katero se posameznik odloči priseliti, in »potiska«, iz države, iz katere se posameznik izseljuje) (Boswell, 2002). Takšna je na primer »neoklasična« teorija, ki pravi, da se migranti preseljujejo iz skupnosti, v katerih je pomanjkanje delovnih mest in so plačila za delo nizka, v skupnosti, kjer je več delovnih mest in so plačila za delo višja. Odločitve za preselitev so torej odvisne od okoliščin in na daljši rok uravnajo stroške in skrbi, ki nastanejo s preselitvijo (European Commission, b.d. b). Mezo teorije migracij zavračajo osredotočanje na dejavnike »potega in potiska« in se osredotočajo na zapletene migracijske tokove, ki so posledica sistemov in omrežij med državami. Predpostavljeno je, da se migracije dogajajo znotraj skupin držav, katere povezujejo gospodarske, politične in kulturne vezi ter migracijski tokovi. Ozadje razlogov za preseljevanje je tako v dinamičnosti oziroma odnosih med dvema področjema in ne v objektivnih razlogih, kot pri makro teorijah (Boswell, 2002). Mezo teorije zajemajo tudi socialne dimenzije migracij, na primer odločitev za migracijo, ki jo sprejme gospodinjstvo, katerega najprej zapusti le eden od članov z namenom izboljšanja ekonomskih razmer za celotno družino, kasneje pa mu sledijo ostali člani, ali pa odločitev za preselitev v državo, v kateri že obstaja socialna mreža posameznika, ki se odloča za preselitev (European Commission, b.d. b). Kot zadnja skupina se mikro teorije osredotočajo na subjektivne odločitve posameznika in osebne notranje procese odločanja za preseljevanje. So tudi oblika preverjanja makro in mezo teorij, saj opisujejo kako se posamezniki odločajo na podlagi objektivnih in racionalnih dejavnikov (Boswell, 2002).

Pri vzroku za posameznikovo preselitev gre pogosto za skupek več dejavnikov, kot so socialnoekonomski dejavniki, politični dejavniki, socialna omrežja in kulturni dejavniki, ki so odraz zgodb o boljšem življenju, pogosto posredovanih preko medijev (Medvešek, 2010, str. 56-57). Socialno-politični razlogi za preseljevanje zajemajo preganjanje posameznikov zaradi njihove etničnosti, verske opredeljenosti, rase, vladnega preganjanja. Pogosto posamezniki zapustijo svojo državo zaradi vojnega konflikta ali kršitev človekovih pravic. Osebe, ki se preselijo zaradi navedenih razlogov, kot državo priselitve navadno izberejo tisto, ki ima bolj liberalni pristop k človekovim pravicam kot država, iz katere so se izselili. Demografski in ekonomski razlogi so povezani z zaposlitvenimi standardi, brezposelnostjo in splošnim »zdravjem« ekonomije v državi izvora. Tako imenovani faktorji pritegnitve (razlogi zaradi katerih posameznik, ki se odloči zapustiti državo izvora, izbere državo, v katero se preseli) zajemajo višje plače, boljše zaposlitvene možnosti, višji življenjski standard in več možnosti za izobraževanje. Vedno bolj pogost razlog za

preseljevanje pa so tudi dejavniki okolja, kot so naravne katastrofe (poplave, hurikani, potresi in podobno) (European Parliament, 2020). Do podobnih sklepov je prišel tudi Francesco Castelli (2018), ki pravi, da je eden izmed vzrokov za preseljevanje lahko počasen razvoj (ali dejstvo, da razvoja sploh ni) okolja, v katerem posameznik živi oziroma na drugi strani prehiter razvoj in urbanizacija okolja. Naraščajoča svetovna populacija zahteva ustvarjanje novih delovnih mest in okolij za prebivanje in kadar do tega ne pride, se posamezniki v iskanju boljših življenjskih pogojev preselijo. Kot že omenjeno, se soočamo s klimatskimi spremembami, ki povzročajo spremembe tudi v življenjskem okolju ljudi. Suša, poplave, pomanjkanje pitne vode, hrane in agrikulturnih virov je le nekaj razlogov, ki so posledica podnebnih sprememb, kateri vplivajo na to, da se vedno več ljudi odloča za preselitev na območja bolj prijazna za življenje. V nadaljevanju Castelli (2018) navaja, da na mnogih območjih po svetu potekajo vojne, kot posledica socialnih nestabilnosti in diktatorskih režimov, ki zanikajo človekove pravice. Ljudje na teh območjih so prikrajšanih osnovnih človekovih pravic in dostopa do izobraževanja ter dostojnega življenje, še posebej zatirane pa so ženske. Posamezniki iz teh območij se iz navedenih razlogov pogosto odločajo za selitev znotraj države, mnogi pa varno zavetje in dom poiščejo izven meja lastne države.

Prihod migrantov v Slovenijo je glede na pričujoče statistične podatke vzročno največkrat povezan z delom (namen zaposlitve ali sezonskega dela), naslednji najbolj pogost razlog je namen združitve družine, med razlogi za priselitev pa je tudi študij (Medvešek, 2010, str. 57). Tudi ugotovitve European Commision (b.d.) kažejo podobno. Če na priseljevanje v Slovenijo pogledamo skozi teorijo »potiska in potega« (angleško *push-pull*), so dejavniki, ki povzročijo, da se posameznik odloči izseliti iz svoje države, največkrat slaba gospodarska razvitost v državi dosedanjega bivanja ter slabše ekonomske in socialne razmere. Dejavniki tako imenovanega potega, ki povzročijo, da si posameznik izbere Slovenijo kot državo priselitve, pa so v veliki meri v nesorazmerju med povpraševanjem in ponudbo del (na primer sektor gradbeništva) in boljšem življenjskem standardu kot v državah, iz katerih se posamezniki priseljujejo (Dolinar, 2011). Pri delavcih migrantih so pogosto glavni vzrok za preselitve v drugo državo slabe ekonomske razmere v izvorni državi in s tem povezana socialna stiska priseljenih delavcev in njihovih družin (Bučar Ručman in Kanduč, 2016, str. 82).

Po 2. členu Zakona o tujcih (2018) je tujec oziroma tujka vsaka oseba, ki nima državljanstva Republike Slovenije. Nasprotno od pojma »državljani tretjih držav« so tukaj štete torej tudi vse osebe, ki živijo v kateri od držav članic Evropske unije. Mednarodna organizacija za migracije (International Organization for Migration, 2006) pa pojem tujca (angleško »*alien*«) opisuje kot osebo, ki ni državljan določene države.

IOM (International Organization for Migration, 2006) opisuje, da na mednarodni ravni ni splošne sprejete definicije za pojem migrant, najpogosteje pa ta izraz opisuje vse primere, ko se oseba samostojno brez vpliva zunanjih dejavnikov odloči, da bo migrirala zaradi osebnih ugodnosti, zlasti iz vidika materialnih in

socialnih razlogov. Slovenska slovarska definicija pojma pa je: »kdor spreminja stalno ali začasno bivališče, zlasti iz gospodarskih vzrokov« (Fran, b.d.).

Begunci so osebe, ki bežijo pred vojnimi oboroženimi spopadi ali preganjanjem (na primer političnim), njihov položaj pa je pogosto tako nevaren, da z namenom iskanja varnosti prečkajo meje lastne države. Iz teh razlogov pridobijo mednarodno priznan status begunca, ki jim omogoča zatočišče (United Nations Informational Service, 2015). Amnesty International (2015) navaja, da je begunec oziroma begunka »oseba, ki je zaradi utemeljenega strahu pred preganjanjem zaradi rase, vere, narodne pripadnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini ali določenemu političnemu prepričanju, zunaj države, katere državljan je, in ne more ali zaradi strahu noče uživati varstva te države.« Definicija pojma begunec, kot jo opisuje Amnesty International, je zapisana v Konvenciji o statusu beguncev iz leta 1951 (UNHCR, 2020).

Definicija besede priseljenec v slovarju slovenskega jezika (Fran, b.d.) je »kdor se priseli« oziroma »kdor pride živeti, prebivati kam«. V nasprotju s prejšnjimi definicijami je priseljenec ali priseljenka vsaka oseba, ki se preseli, tudi znotraj lastne države.

Zakon o tujcih (2018) v 2. členu tretjo državo opredeli kot vsako državo, ki ni članica Evropske unije. Državljan tretje države je torej oseba, ki prebiva v državi, ki ni članica Evropske unije. Po Direktivi Sveta o statusu državljanov tretjih držav, ki so rezidenti za daljši čas (2003) pojem državljan tretje države pomeni osebo, ki ni državljan države, ki je članica Evropske unije. Rezident za daljši čas je oseba, ki je državljan tretje države in ima status rezidenta za daljši čas

Francesco Capotorti (Francesco Capotorti, Study of the Rights of Persons Belonging to Ethnic, Religious and Linguistic Minorities, izdal Sub-Commission for Prevention of Discrimination and Protection of Minorities, 1979, v Roter, 2007a, str. 12) manjšino opredeli kot »skupino, ki je številčno manjša od preostale populacije v državi in je v nedominantem položaju, njeni člani posedujejo etnične, verske ali jezikovne značilnosti, ki se razlikujejo od značilnosti populacije, in ki, ohranja občutek solidarnosti za ohranjanje svoje kulture, tradicije, vere ali jezika.«. Parlamentarna skupščina Sveta Evrope je v Priporočilu 1201 iz leta 1993 narodno manjšino opredelila kot skupino posameznikov v državi, ki »prebivajo na ozemlju te države in so njeni državljani, ohranjajo dolgotrajne, trdne in trajajoče vezi s to državo, kažejo posebne etnične, kulturne, verske ali jezikovne značilnosti, so zadostno zastopani, čeprav po številu manjši od preostanka prebivalstva te države ali regije v tej državi in jih motivira skrb za ohranjanje vsega, kar konstituira njihovo skupno identiteto, vključno z njihovo kulturo, običaji, vero in jezikom.« (Roter, 2007a, str. 16). Roter (2007a, str. 19-25) opisuje kriterije opredeljevanja narodnih manjšin v okviru Režima o varstvu manjšin. Kriteriji zajemajo številčnost pripadnikov manjšine, ki je navadno opredeljena tako, da se za manjšino šteje manjšinska skupnost, ki je manjša od števila preostale populacije v državi,

v kateri manjšina živi. Naslednji kriterij je nedominanten položaj, kar pomeni, da ta skupnost ne more sama po sebi vplivati na sprejemanje odločitev. Temu sledi posebna identiteta, katera zajema posebne etnične, verske, jezikovne in druge značilnosti pripadnikov manjšine, ki so drugačne od značilnosti pripadnikov večinskega prebivalstva. S posebno identiteto povezana je tudi subjektivna volja pripadnikov manjšin, da ohranjajo svojo kulturo in norme, ki so drugačne od tistih, ki jih imajo pripadniki večinskega prebivalstva, znotraj te pa je zajeta tudi volja vsakega posameznika ali želi biti obravnavan kot pripadnik manjšine. Mnoge države med kriterije opredeljevanja štejejo tudi državljanstvo, kar pomeni, da morajo biti pripadniki določene narodne manjšine tudi državljani države, v kateri živijo. Pri tem kriteriju se je dobro zavedati, da lahko s takšnim pojmovanjem izključimo imigrantske skupnosti in skupnosti tujcev, posledično pa jih izključimo tudi iz upravičenosti do določenih posebnih pravic. Varstvo manjšin, ki izhaja iz opredelitve manjšin, je skupek norm, pravil in mehanizmov za njihovo uporabo v praksi in je kot takšno omejeno z obsegom pravic in z njihovimi nosilci. Opredelitev nedominantnih skupnosti kot manjšin (etničnih ali narodnih) je pomembno v smislu opredelitve subjektov, ki so upravičeni do posebnega varstva, ki v državi izenačuje neenake temelje med večinskim in manjšinskim prebivalstvom (Roter, 2007a, str. 9). V Evropi mednarodno varstvo narodnih manjšin ne temelji na natančno opredeljenem objektu, ampak izhaja iz razumevanja manjšin kot nosilcev pravic z namenom varovanja etnične, jezikovne in verske identitete manjšin oziroma njihovih pripadnikov (Roter, 2007a, str. 15).

1.2. ZGODOVINA PRISELJEVANJA V SLOVENIJO PO OSAMOSVOJITVI LETA 1991

V času skupne države Socialistične Federativne republike Jugoslavije (v nadaljevanju SFRJ) je priseljevanje v Slovenijo iz drugih republik in pokrajin pomenilo zagotovitev vseh pravic in koristi tudi državljanom drugih republik te skupne države (Medved, 2010, str. 25). Po razpadu skupne države SFRJ je Slovenija omogočila opcijsko pridobitev državljanstva Republike Slovenije tistim državljanom drugih republik, ki so že imeli stalno prebivališče v Sloveniji (Medved, 2010, str. 25-26). Pristop k integraciji v tem obdobju je bil torej članstvo v politično-teritorialni skupnosti, ki bi lahko bil okvir za državotvornost in priložnost za oblikovanje nacionalne identitete, ki bi temeljila na etični in kulturni različnosti (Medved, 2010, str. 26).

Od osamosvojitve dalje, se trendi priseljevanja v Slovenijo zaradi različnih družbenih dogodkov, kot so vojne in politične razmere, spremembe državnih meja, gospodarske razmere in podobno, intenzivno spreminjajo (Medvešek, 2010, str. 48). Z osamosvojitvijo Slovenije so notranje migracije postale meddržavne. Vojne na območju nekdanje Jugoslavije so prispevale k novim tokovom imigrantov, kot so begunci, prebežniki in iskalci začasnega zatočišča (Medvešek, 2010, str. 51). V nadaljevanju Medvešek

(2010, str. 51-52) dodaja, da se v Slovenijo v največjem številu preseljujejo državljani držav z območja nekdanje Jugoslavije, raziskave pa kažejo, da za potencialne migrante s tega območja Slovenija ni več med najbolj privlačnimi državami, ima pa preselitev v Slovenijo za migrante s tega območja določene prednosti, kot so kulturna bližina, podobnost jezika, geografska bližina, obstoječa socialna omrežja in interes slovenskih delodajalcev za zaposlovanje delovne sile z območja nekdanje Jugoslavije.

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (b.d. b) se je v desetletnem obdobju (torej v letih 1991 do 2001) po osamosvojitvi Slovenije leta 1991 v Republiko Slovenijo iz tujine priselilo skoraj 61.000 posameznikov. V letu osamosvojitve nekaj manj kot 6.000, v naslednjih treh letih pa je trend priseljevanja močno padal (leta 1992 3.461, leta 1993 2.745 in leta 1994 1.919 priseljenih v Slovenijo iz tujine), vse do leta 1995, ko je število priseljenih iz tujine pričelo ponovno naraščati do leta 1998, ko je za obdobje dveh let (4.603 priseljenih iz tujine v letu 1998 in 4.941 priseljenih v letu 1999) mogoče opaziti upad števila priseljenih iz tujine. Po letu 1999 je število priseljenih iz tujine pričelo strmo naraščati. V tem obdobju so pečat migracijskim procesom, po besedah Dolenca (2007, str. 89), dali:
-odselitev in vračanje vojaških oseb in njihovih družinskih članov, ko je JLA odšla iz Slovenije,
-pridobivanje državljanstva Republike Slovenije po osamosvojitvi leta 1991,
-legalizacija prebivanja v RS za državljane nekdanje SFRJ, vračanje državljanov Republike Slovenije po razpadu skupne države,
-prisilne migracije, ki so bile posledica vojnih spopadov na Balkanu,
-nelegalne migracije, katerih ozadje je najverjetneje ekonomskega vzroka,
-ekonomske migracije tipa »gostujočih delavcev« predvsem iz območja Kosova in Severne Makedonije,
-normalizacija razmer v BIH in ostalih delih nekdanje skupne države Jugoslavije.

V desetih letih po osamosvojitvi Slovenije so najštevilčnejši selitveni tok v Slovenijo predstavljali prebežniki iz Bosne in Hercegovine, katerih število, po odhodih nazaj v svojo državo ali preselitvah v druge države, ocenjujejo na 8.000 oseb, sestavljale pa so ga večinoma ženske srednje starosti, kar je najverjetneje posledica tega, da so bili moški v tej starostni skupini vojaški obvezniki. V tem obdobju se je povečalo tudi število ekonomskih migracij moške delovne sile iz Severne Makedonije in Albanije (Dolenc, 2007, str. 89-92). Po vstopu Slovenije v Evropsko unijo je delež priseljencev z območja nekdanje Jugoslavije ostal večinski in je do leta 2006 predstavljal kar 85 % priselitev tujcev, kot izvorne države pa izstopajo Bosna in Hercegovina, Kosovo in Severna Makedonija. 75 % priselitev v letu 2006 je povezanih s sezonsko ali trajnejšo zaposlitvijo, kar je posledica visoke gospodarske rasti v Sloveniji v obdobju po vstopu v Evropsko unijo, večina teh priseljencev pa se je zaposlila v gradbeni industriji, posledično med priseljenci prevladujejo moški v starostni skupini od 20-39 let (Dolenc, 2007, str. 93-95).

Kot že omenjeno, je po letu 1999 po podatkih Statističnega urada RS (b.d. b) število priseljenih iz tujine pričelo naraščati. Od leta 2001 do leta 2011 se je Republiko Slovenijo tako priselilo nekaj več kot 191.000 posameznikov iz tujine, največ v obdobju od leta 2005 do leta 2009 (leta 2005 15.041, leta 2006 20.016, leta 2007 29.193, leta 2008 30.693 in leta 2009 30.296), po katerem je število priseljenih iz tujine pričelo zopet nekoliko padati. Pri tem je pomembno omeniti, da je v tem obdobju v nasprotju z desetimi leti takoj po osamosvojitvi Slovenije delež državljanov Republike Slovenije, ki bi se vračali domov, zanemarljiv. Številno priseljevanje mlade populacije v tem obdobju lahko razumemo kot posledico združevanja družin, poleg tega pa se delež oseb, ki so se priselile iz območja nekdanje Jugoslavije, po vstopu Republike Slovenije v Evropsko unijo, proti pričakovanjem ni zmanjšal, temveč še vedno predstavlja največji delež priseljenih oseb (kar 85 %) (Dolenc, 2007, str. 93).

V obdobju od leta 2012 do leta 2018 (do tega leta so namreč dostopni podatki o številu priseljenih iz tujine) se je v Republiko Slovenijo priselilo 122.000 oseb. Od tega največ leta 2018, in sicer 24.455 (Statistični urad Republike Slovenije, b.d. b).

Na podlagi trendov priseljevanja in odseljevanja so oblikovane tudi slovenske imigracijske ter integracijske politike, ki jih je mogoče razdeliti v tri obdobja. Prvo obdobje zajema osamosvojitev Slovenije, v njem pa se je status že pred osamosvojitvijo stalno prebivajočih oseb pravno-formalno integriral v državljanstvo. Pojavijo se poskusi zakonodajnega poseganja v status dvojnega državljanstva in zaostrovanje pogojev za pridobitev slovenskega državljanstva. Drugo obdobje zajema obdobje od politične indiferentnosti do integracije in je trajalo do konca devetdesetih let, zanj pa je značilna začasnost beguncev in delavcev migrantov in izgnancev iz drugih delov nekdanje Jugoslavije. Cilji te politike so bili zastavljeni kot smernice na različnih področjih družbenega življenja in sicer na vrednotah enakopravnosti, predvsem pri zagotavljanju enakih socialnih, ekonomskih in civilnih pravic. Tretje obdobje pa zajema stopnjo evropeizacije integracijske politike in se nanaša na državljane tretjih držav in prenos evropskih direktiv v slovenski pravni red (Medved, 2010, str. 25).

1.3. ZAKONSKI OKVIR NA PODROČJU PRISELJEVANJA

Zakonodaja s področja priseljevanja in vključevanja oseb, ki so se priselile Slovenijo, je obširna in razpršena v različnih zakonih in direktivah. Nekatere izmed teh Republiko Slovenijo zavezujejo na mednarodni ravni in so sprejete s strani Evropske unije, druge pa so veljavne znotraj države Republike Slovenije in se njihove zakonske določbe spreminjajo s časom in razmerami v svetu in na področju migracij.

Listina Evropske unije o temeljnih pravicah (2010) je bila razglašena leta 2000 v Nisi s strani Parlamenta, Sveta in Komisije EU, veljati pa je pričela s sprejemom Lizbonske pogodbe 1.12.2009 in s tem postala

zavezujoča osnova primarne zakonodaje (Marzocchi, 2019). Preambula Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (2010) poudarja, da potrjuje pravice, ki izhajajo iz ustavnih tradicij in mednarodnih obveznosti držav članic, Evropske konvencije človekovih pravic in temeljnih svoboščin in drugih ustanovnih institucij Evropske unije. Unija temelji na vrednotah človekovega dostojanstva, svobode, enakopravnosti in solidarnosti ter na načelu demokracije in pravne države in ob upoštevanju raznolikosti kultur in tradicij evropskih narodov prispeva k ohranjanju in razvijanju skupnih vrednot. V 18. členu Listina Evropske unije o temeljnih pravicah (2010) določa, da je vsakomur priznana pravica do azila ob upoštevanju Ženevske konvencije iz leta 1951 in Protokola o statusu beguncev iz leta 1967. V nadaljevanju 21. člen prepoveduje vsakršno diskriminacijo na podlagi spola, rase, barve kože, etničnega ali socialnega porekla, genetskih značilnosti, jezika, vere ali prepričanja, političnega ali drugega mnenja, pripadnosti narodnostni manjšini, premoženja, rojstva, invalidnosti, starosti in spolne usmerjenosti in kot dodaja 2. odstavek tega člena, na podlagi državljanstva. V 22. členu je dodano, da mora biti spoštovana kulturna, verska in jezikovna raznolikost.

Svet Evropske unije je dne 29.07.2000 sprejel Direktivo Sveta o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost (2000). Njen namen je določiti okvir za boj proti diskriminaciji na podlagi rase z namenom uveljavitve načela enakega obravnavanja. Po tej direktivi je kot neposredna diskriminacija opredeljena manj ugodna obravnava osebe v primerjavi z obravnavanjem druge osebe v primerljivem položaju na podlagi rase ali narodnosti in kot posredna diskriminacija, kadar praksa postavi osebe določene rase ali narodnosti v posebno neugoden položaj v primerjavi z drugimi. Za diskriminacijo se šteje tudi nadlegovanje, kadar pride do nezaželenega ravnanja, ki je povezano z raso ali narodnostjo, katerega namen in posledica je kratenje dostojanstva osebe in ustvarjanje okolja, ki je zastrašujoče, sovražno, ponižujoče, sramotilno ali žaljivo. Direktiva Sveta o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost (2000) se uporablja na področju zaposlovanja, vključevanja posameznikov v različne organizacije, socialne zaščite, izobraževanja in na področju dostopa do dobrin, ki so na voljo javnosti.

Dne 27. novembra 2000 je Svet EU sprejel Direktivo Sveta o splošnih okvirih obravnavanja pri zaposlovanju in delu (2000), katere namen je opredeliti okvir boja proti diskriminaciji na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti na področju zaposlovanja in dela. Načelo enakega obravnavanja v tej direktivi pomeni, da ne obstaja posredna ali neposredna diskriminacija zaradi kateregakoli od naštetih razlogov. Direktiva Sveta o splošnih okvirih obravnavanja pri zaposlovanju in delu (2000) se uporablja v javnem in zasebnem sektorju, vključujoč javna telesa, zadeva pa pogoje za zaposlovanje in sprejem v službo ne glede na to, za katero delovno mesto gre (tako iz vidika dejavnosti kot

hierarhije delovnih mest), dostopnosti poklicnega usposabljanja, izpopolnjevanja in prekvalifikacije, delovne pogoje in članstvo v organizacijah delavcev.

Določbe o pogojih podeljevanja in odvzema statusa rezidenta za daljši čas, ki ga zagotavlja država članica EU državljanom tretjih držav, ki zakonito prebivajo na njenem ozemlju, in s tem povezanih pravic ter pogoj prebivanja za državljane tretjih držav, ki imajo status rezidentov za daljši čas, v drugih državah članicah, kot v tisti, ki jim je ta status dodelila, zajema Direktiva Sveta o statusu državljanov tretjih držav, ki so rezidenti za daljši čas (2003), katero je sprejel Svet Evropske unije dne 25.11.2003.

Ta Direktiva se uporablja za državljane tretjih držav, ki zakonito prebivajo na območju države članice, ne pa tudi za državljane tretjih držav, ki v državi članici prebivajo z namenom študija ali usposabljanja, v državi članici prebivajo zaradi začasnega varstva ali na podlagi zaprosila za prebivanje, so begunci ali v državi članici prebivajo sezonsko. Status rezidenta za daljši čas se državljanu tretje države podeli po pretečenih petih letih zakonitega in neprekinjenega bivanja na območju države članice. Ob zaprosilu za dodelitev statusa mora državljan tretje države priložiti dokazila o stalnih in rednih virih, ki zadostujejo za preživljanje sebe in družinskih članov, če jih je dolžan preživljati, brez da bi uporabljal sisteme socialne pomoči, in dokazila o zdravstvenem zavarovanju za vsa tveganja. Odklonitev dodelitve statusa rezidenta za daljši čas je lahko opravljena zaradi zagotavljanja javnega reda in javne varnosti in ne sme temeljiti na ekonomskih razlogih. Status rezidenta za daljši čas pomeni, da se osebo obravnava enako kot državljane države članice na področju zaposlovanja in dela, izobraževanja in poklicnega usposabljanja, socialnega varstva (država članica lahko dostop omeji na osnovne prejemke), davčnih ugodnosti, dostopa do javnih dobrin, svobode združevanja in prostega dostopa do ozemlja celotne države članice.

Namen Direktive Sveta o pravici do združitve družine (2003) je določiti pogoje za uveljavljanje pravice do združitve družine za državljane tretjih držav. Direktiva je bila sprejeta 22. septembra 2003 s strani Sveta Evropske unije. Direktiva se uporablja, če sponzor (t. j. po tej direktivi oseba, ki je državljan tretje države in zakonito prebiva v državi članici ter prosi za združitev družine ali zanjo prosijo njegovi družinski člani) ima dovoljenje za prebivanje v državi članici, ki velja vsaj za obdobje enega leta in ima realne možnosti za pridobitev pravice za stalno prebivanje in so njegovi družinski člani državljani tretje države s katerimkoli statusom. Direktiva se ne uporablja v primeru, ko državljan tretje države prosi za status begunca, ima dovoljenje za prebivanje na podlagi začasne zaščite ali ima dovoljenje za prebivanje na podlagi subsidiarne zaščite v skladu z zavezujočo zakonodajo in določbami. Družinski člani sponzorja, ki so upravičeni do vstopa in bivanja v državi članici, so zakonec sponzorja in mladoletni otroci sponzorja, če jih je ta dolžan preživljati. Države članice lahko samovoljno k družinskim članom prištevajo tudi sorodnike sponzorja in njihove zakonce v prvem kolenu v ravni vrsti, če jih vzdržuje in v tretji državi nimajo ustrezne družinske podpore ali polnoletnim neporočenim otrokom, če niso zmožni poskrbeti zase zaradi

zdravstvenih težav. Poleg tega pa tudi zunajzakonskemu partnerju sponzorja, če je razmerje potrjeno trdno in dolgoročno, in njegovim mladoletnim otrokom ali polnoletnim otrokom, ki zaradi zdravstvenih težav ne morejo poskrbeti zase. Država članica določi, ali prošnjo za združitev družine vloži sponzor ali njegov družinski član. K prošnji morajo biti priložene listine o dokazovanju družinskega razmerja. Prošnja mora biti podana pred prihodom družinskih članov v državo članico, obravnavana pa mora biti najkasneje v devetih mesecih od vložitve prošnje. Država članica lahko od sponzorja zahteva, da na njenem ozemlju zakonito prebiva najmanj dve leti, pred pridružitvijo družinskih članov. Ko je prošnja za združitev družine obravnavana pozitivno, lahko družinski člani, ki jim je bilo izdano prvo dovoljenje za prebivanje z veljavnostjo vsaj enega leta (oziroma dokler ima sponzor veljavno dovoljenje za prebivanje), vstopijo v državo članico. Družinski člani z dovoljenjem za prebivanje pridobijo pravico do izobraževanja, pravico do zaposlitve ali samozaposlitve in pravico do poklicnega usmerjanja, usposabljanja ter prekvalifikacije. Nevezano dovoljenje za prebivanje se lahko izda v primeru vdovstva, razveze, ločitve ali smrti sorodnikov v prvem kolenu v ravni vrsti osebam, ki so v državo članico vstopile zaradi združitve družine. Prav tako se lahko izda odraslim otrokom in sorodnikom v ravni črti.

V prvem poglavju Zakona o tujcih (ZTuj-2-UPB6) (2018), sprejetega junija 2011, ki določa pogoje in načine vstopa, zapustitve in bivanja v Republiki Sloveniji, so opisane splošne določbe, ki jih zajema ta zakon. V 3.členu zakon določa, da njegove določbe veljajo za vse tujce (2.člen tega zakona opredeljuje, da je tujec oziroma tujka vsaka oseba, ki nima državljanstva Republike Slovenije), razen če z zakonom ni določeno drugače, hkrati pa so iz zakona izključeni vsi tisti posamezniki, ki so zaprosili za mednarodno zaščito razen, če z zakonom ni določeno drugače. Vstop tujcev v Republiko Slovenijo in zapustitev Republike Slovenije zajema drugo poglavje tega zakona. V 7.členu zakon določa, da mora tujec za vstop, zapustitev in bivanje v Republiki Sloveniji imeti veljavno potno listino, poleg tega pa, kot je zapisano v 8.členu tega zakona, tudi vizum ali dovoljenje za prebivanje, katerega je izdal pristojni organ v RS ali pristojni organ katere od držav v schengenskem območju. Če ministrstvo za notranje zadeve oceni, da so nastale razmere, ki lahko ogrožajo javni red in notranjo varnost Republike Slovenije (2. odstavek 10.a člena) se aktivira 10.b člen tega zakona, ki predvideva, da se lahko tujcu ne dovoli vstopa v Republiko Slovenijo, kadar ne izpolnjuje pogojev za vstop in je nezakonito vstopil v državo. Policija ga tako privede do državne meje in ga napoti nazaj v državo, iz katere je nezakonito vstopil. Po drugem odstavku tega člena ima tujec, ki je nezakonito prestopil državno mejo, možnost zaprositi za mednarodno zaščito. Zapustitev Republike Slovenije je po 13. členu svobodna, razen v primeru, ko je zoper tujca uveden kazenski postopek, postopek za prekršek ali kakšen drug postopek, v katerem mora biti osebno navzoč. 14. člen določa, da tujec za bivanje v Republiki Sloveniji za čas 90 dni ne potrebuje vizuma, čas 90 dni pa je lahko razpršen v zadnjih 180 dneh. V drugem odstavku tega člena je dopisano, da 90-dnevno obdobje velja za gibanje znotraj schengenskega območja držav članic Evropske unije.

Vizum, kar je tema tretjega poglavja, ki ga pridobi tujec za bivanje, je po 17. členu lahko vizum za kratkoročno bivanje ali vizum za dolgoročno bivanje. Slednji se po 19. členu tega zakona izda za čas nameravanega bivanja v Sloveniji, ki je daljše od 90 dni, vendar ne več kot za eno leto. V 20. členu je dodano, da se vizum za dolgoročno bivanje izda tujcu, ki:

- je družinski član državljana EU ali Republike Slovenije in bo v RS bival z namenom združitve družine;
- se udeležuje in sodeluje na tečaju in podobnih oblikah izobraževanja, zaradi katerih ni potrebno dovoljenje za prebivanje z namenom študija, in tečaj oziroma podobne oblike izobraževanja trajajo vsaj 20 ur na mesec;
- je visokošolski strokovni delavec, umetnik ali kulturni delavec, športni trener ali poklicni športnik, poročevalec ali duhovnik in v Republiki Sloveniji opravlja delo, resničnost pa izkaže z mnenjem pristojnega ministrstva.

Zakon o tujcih (2018) v 24. členu vključuje tudi subjekt garanta, ki lahko tujca povabi na zasebni ali poslovni obisk in mu napiše garantno pismo, ki pomeni, da garant zagotavlja nastanitev ali kritje stroškov bivanja za tujca v Republiki Sloveniji, poleg tega pa tudi stroške vrnitve tujca v matično državo. Garantno pismo mora biti evidentirano na upravni enoti. V 25. členu tega zakona je določeno, da mora tujec za izdajo vizuma za kratkoročno bivanje imeti zagotovljena finančna sredstva za preživljanje za čas bivanja v Republiki Sloveniji, za dolgoročno bivanje pa mesečna sredstva v višini minimalne mesečne plače v Republiki Sloveniji. Dokazovanje sredstev je lahko opravljeno v gotovini, čekih, kreditnih karticah, garantnem pismu iz prejšnjega člena tega zakona, dokazilom o plačanem bivanju ali na drug način, ki dokazuje zadostna sredstva za preživljanje. V 4. poglavju Zakon o tujcih (2018) določa pogoje za prebivanje tujcev. Dovoljenje za prebivanje po 31. členu zakona pomeni dovoljenje za vstop v RS in prebivanje za določen čas, z določenim namenom ali pa prebivanje za nedoločen čas, ki se po 32. členu izda kot dovoljenje za začasno prebivanje ali pa dovoljenje za stalno prebivanje, katero se izda brez omejitev časa in namena prebivanja v Republiki Sloveniji. Po preteku petih let neprekinjenega bivanja na podlagi začasnega ali stalnega prebivanja, tujec pridobi status rezidenta za daljši čas. Prvo dovoljenje za začasno prebivanje za tujca mora biti izdano pred prvim vstopom v državo in je izdano za čas do enega leta, kar določa 34. člen tega zakona. Naslednji člen dopolnjuje, da se dovoljenje za začasno prebivanje izda tujcu iz razlogov zaposlitve ali dela, združitve družine, študija ali izobraževanja in drugih z zakonom upravičenih razlogov ter tujcem, ki imajo status rezidenta za daljši čas v kateri izmed držav članic EU, tujcem slovenskega rodu do drugega kolena v ravni vrsti, otrokom tujcev, ki so rojeni v Republiki Sloveniji, žrtvam trgovine z ljudmi, nezakonitega zaposlovanja ali tistim tujcem, ki jim je zadrževanje v Republiki Sloveniji dovoljeno. Zakon v 37. členu predstavi status enotnega dovoljenja za prebivanje in delo, ki je dovoljenje za začasno prebivanje in delo tujca v Republiki Sloveniji. Urad, ki je pristojen za delo in zaposlovanje tujcev, mora podati soglasje za izdajo. Veljavnost omenjenega dovoljenja je navzgor

omejena z enim letom, predvidena pa je možnost podaljšanja na podlagi pogodbe o zaposlitvi in sicer za največ dve leti. Prošnjo z vsemi potrebnimi prilogami in dokazili za dovoljenje vloži tujec sam ali pa njegov delodajalec. Po 44. členu tega zakona se tujcu, ki je v Republiki Sloveniji sprejet na študij ali v druge oblike izobraževanja in usposabljanja, izda dovoljenje za začasno prebivanje, za dokazilo o zadostnih sredstvih za preživljanje pa velja pisna izjava staršev, če so ga ti po zakonu matične države dolžni preživljati. Čas veljavnosti tega dovoljenja je za čas trajanja študija oziroma izobraževanja, vendar ne več kot za eno leto, z možnostjo podaljševanja veljavnosti dovoljenja letno. V skladu s tem zakonom je po 47. členu tujcem, ki prebivajo v Republiki Sloveniji na podlagi dovoljenja za stalno prebivanje in tujcem, ki zadnje leto prebivajo na območju Republike Slovenije na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje, priznana pravica do združitve družine, ohranitve ali ponovne pridobitve celovitosti družine z družinskimi člani, kar pomeni, da lahko omenjeni tujec, ki ustreza pogojem, prošnjo za izdajo dovoljenja za začasno prebivanje družinskih članov vloži pri diplomatskem predstavništvu ali konzulatu RS v drugi državi oziroma pri pristojnem organu znotraj RS. Zakon opredeljuje, da so družinski člani zakonec oziroma parter v dalj časa trajajoči življenjski zvezi, mladoletni (neporočeni) otroci tujca ali zakonca oziroma partnerja ali polnoletni (neporočeni) otroci tujca ali njegovega zakonca ali partnerja, ki jih je dolžan preživljati, in starši mladoletnega tujca, s katerimi je pred prihodom v Republiko Slovenijo prebival. Tujec, ki podaja vlogo za združitev družine, mora dokazati zadostna sredstva za preživljanje vseh družinskih članov, ki nameravajo prebivati v državi. Dovoljenje za stalno prebivanje se po 52.členu tega zakona lahko izda tujcu, ki pet let neprekinjeno prebiva v Republiki Sloveniji, na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje (z izjemo tujcev, ki v Republiki Sloveniji neprekinjeno prebivajo pet let z namenom študija in usposabljanja, sezonskega dela, kot napoteni delavec ali dnevni delovni migrant), družinskim članom tujca, ki ima v Sloveniji dovoljenje za stalno prebivanje pa po dveh letih neprekinjenega bivanja v Republiki Sloveniji. Tujec, ki ima dovoljenje za stalno prebivanje pridobi status rezidenta za daljši čas. Upravna enota kraja bivanja je pristojna za izdajo in podaljševanje enotnih dovoljenj, modre karte EU in dovoljenj za začasno prebivanje, dovoljenja za stalno prebivanje, dovoljenje za začasno prebivanje, ki je v interesu Republike Slovenije, in dovoljenje za stalno prebivanje družinskega člana begunca pa izjemoma ministrstvo za notranje zadeve, kot je navedeno v 54. členu zakona. 58. člen določa, da mora dovoljenje za prebivanje, ki je izdano v obliki samostojne listine, kot izkaznica, vsebovati fotografijo osebe, kateri je izdano dovoljenje, vrsta dovoljenja, namen bivanja v Republiki Sloveniji, osebni podatki osebe (ime, priimek, spol, datum rojstva, EMŠO, državljanstvo) in podobi obraza in dveh prstnih odtisov imetnika dovoljenja (razen, če je imetnik mlajši od šestih let ali oseba iz zdravstvenih razlogov ne more dati prstnih odtisov). V 5. poglavju Zakona o tujcih (2018) je zajeta zapustitev države in odpoved prebivanja. 60. člen določa, da se za nezakonito prebivanje v Republiki Slovenji šteje, če je tujec nedovoljeno vstopil, nima vizuma ali mu je ta prenehal ali nima dovoljenja za prebivanje oziroma mu je to prenehalo veljati. Zapustitev države mora biti opravljena v roku,

ki je določen z odločbo s strani pristojnega organa. Po 61. členu se lahko tujcu z odločbo pristojne upravne enote odpove prebivanje v Sloveniji, če je obsojen zaradi kaznivega dejanja na nepogojno zaporno kazen, ki je daljša od treh let ali ogroža varnost države, javno varnost ali red, oziroma tujcu, ki že ima izdano dovoljenje za prebivanje, če ta prebiva v Sloveniji v nasprotju z namenom izdaje dovoljena, zavrača določila državnih organov, je bil obsojen za kaznivo dejanje ali ostane brez zadostnih sredstev za preživljanje. 10. poglavje opredeljuje določbe v zvezi z vključevanjem tujcev. Drugi odstavek 105. člena Zakona o tujcih (2018) določa, da »državni in drugi organi, organizacije in združenja s svojim delovanjem zagotavljajo zaščito pred kakršnokoli diskriminacijo na podlagi rasnega, verskega, nacionalnega, etničnega ali drugega razlikovanja tujcev. V nadaljevanju določa, da ministrstvo za notranje zadeve zagotavlja informacije, ki so potrebne za vključevanje tujcev v slovensko družbo, predvsem glede njihovih pravic in dolžnosti. S 106. členom zakona so za vključevanje tujcev predvideni (brezplačni) programi učenja slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo (t. i. spoznavanje slovenske družbe), programi medsebojnega poznavanja in razumevanja s slovenskimi državljani in informiranje v zvezi z vključevanjem tujcev v slovensko družbo. Zakon o tujcih (2018) zajema še določbe o specifičnih primerih, kot je na primer premeščanje tujca znotraj gospodarske družbe in njegovih družinskih članov, dovoljenja za sezonsko delo, ki traja več kot 90 dni, dovoljenja za napotene delavce, dovoljenja in določbe za imetnike modre karte Evropske unije in njegovih družinskih članov, dovoljenja za opravljanje dela kot samozaposlena oseba ali opravljanja dela na področju raziskav in visokega šolstva, področje dnevnih delovnih migracij, področje za prebivanje žrtev trgovine z ljudmi, nezakonitega zaposlovanja in žrtve družinskega nasilja. S tem zakonom je določeno tudi prostovoljno vračanje in odstranjevanje tujcev, prepoved vstopa, nevarnost pobega, dovoljevanje in prenehanje dovolitve zadrževanja, prebivanje v centru za tujce in omejitev gibanja. Zakon predvideva tudi pristojne organe za posamezne postopke in njihovo medsebojno sodelovanje ter varstvo osebnih podatkov in obdelavo osebnih podatkov tujca.

Zakon o državljanstvu Republike Slovenije (2007), sprejet leta 2007, določa načine in pogoje pridobitve ter prenehanja državljanstva Republike Slovenije, kot določa 1. člen v 1. poglavju tega zakona. 2. poglavje zakona, ki zajema pogoje za pridobitev državljanstva, v 3. členu določi, da je poleg pridobitve državljanstva po rodu in z rojstvom na območju RS, državljanstvo mogoče pridobiti tudi z naturalizacijo (sprejemom v državljanstvo na podlagi prošnje) in po mednarodni pogodbi. Pridobitev državljanstva z naturalizacijo je možna pod pogoji, ki jih določa 10. člen zakona. Pogoji so, da oseba, ki poda vlogo za pridobitev državljanstva, dopolnjuje 18 let, ima odpust iz dosedanjega državljanstva, živi v Sloveniji vsaj deset let oziroma neprekinjeno zadnjih 5 let in ima urejen status tujca, ima zagotovljena sredstva za materialno in socialno varnost, ima uspešno opravljen izpit iz znanja slovenskega jezika na osnovni ravni, ni bila pravnomočno obsojena na zaporno kazen, ki bi bila daljša od treh mesecev, ji ni bila izrečena

odpoved prebivanja v Republiki Sloveniji, sprejem v državljanstvo ne pomeni nevarnosti za javni red, varnost ali obrambo države, ima poravnane davčne obveznosti in poda prisego o spoštovanju svobodnega demokratičnega ustavnega reda. Pristojni organ, kadar je to v skladu z nacionalnim interesom Republike Slovenije, po prostem preudarku sprejme v državljanstvo Republike Slovenije vlagatelja prošnje za državljanstvo. Po 14. členu otrok, ki je mlajši od osemnajstih let, pridobi državljanstvo z naturalizacijo na prošnjo očeta in mame, ki sta pridobila državljanstvo Republike Slovenije na takšen način.

1.4. VKLJUČEVANJE OSEB, KI SO SE PRISELILE

V najsplošnejšem pomenu se koncept integracije nanaša na odnos med celoto in njenimi deli in je kot takšen temeljna družbena značilnost. Koncept integracije v migracijskem kontekstu pa je proces vključevanja imigrantov v gospodarsko, družbeno in politično življenje države, v kateri prebivajo (Medved, 2010, str.20). Leta 1952 je Ekonomski in socialni svet OZN integracijo opredelil kot: »Postopen proces, v katerem novi naseljenci postanejo aktivni udeleženci v ekonomskih, socialnih, civilnih, kulturnih in duhovnih zadevah nove domovine. Gre za dinamičen proces, v katerem se vrednote oplajajo z medsebojnim spoznavanjem, prilagajanjem in razumevanjem. V tem procesu najdejo tako priseljenci kot domačini priložnost za svoj lasten poseben prispevek.« (Best settlement practices, izdal Canadian Council for Refugees, 1998, kot navedeno v Bešter, 2007a, str. 107). Kot nadaljuje Bešter (2007a, str. 108), integracija opisuje proces vključevanja in sprejemanja priseljencev v njihovo novo družbeno okolje in s tem prilagajanja že obstoječih družbenih struktur novim situacijam. Je večsmeren proces, ki zahteva prilagajanje med priseljenci in družbo sprejema. Priseljenci skozi integracijo sprejmejo norme in pravila nove družbe, večinska družba pa odpre svoje institucije ter zagotoviti priseljencem enake možnosti za sodelovanje v teh institucijah, kot jih ima večinsko prebivalstvo. Skozi proces integracije naj bi družbeni sistem deloval kot povezan, v kulturnem pogledu heterogen sistem, v katerem imajo vsi posamezniki in družbene skupine enake možnosti ne glede na etnično ali kulturno pripadnost.

Koncept teorije integracije je zgrajen na treh ključnih dejavnikih. Najprej etnične skupine pridejo v določeno državo in si delijo skupno kulturo skozi naraven proces, v katerem imajo enak dostop do socialno-ekonomskih možnosti kot večinsko prebivalstvo države sprejemnice. Za tem je v procesu integracije mogoče opaziti postopen upad prvotne kulture oseb, ki so se priselile, in vedenjske vzorce v korist nove kulture. Ko je proces enkrat sprožen, se premika sam, neizogibno in nepovratno proti popolni asimilaciji. Zaradi takšnega dojemanja koncepta integracije je mogoče trditi, da je pričakovani rezultat popolna zlitost z večinsko kulturo skozi večgeneracijski proces kulturne, socialne in ekonomske integracije (Algan, Bisin in Verdier, 2012, str. 4). Nasproten tej teoriji je pristop k multikulturalizmu. V teoriji multikulturalizma se ustvarijo večkulturne skupnosti, ki so združitev več etničnih in rasnih manjšinskih skupin in hkrati večinskega prebivalstva (Algan, Bisin in Verdier, 2012, str. 5). Podobno, o

dveh pristopih k integraciji, piše tudi Felicita Medved (2010, str. 22), ki pravi, da lahko razlikujemo med dvema pristopoma k integraciji, povezanima z zamišljanjem nacionalne identitete v državi in članstvom v naciji. Prvi pristop je tako povezan s konceptom kulturnega pluralizma oziroma multikulturalizma, ki določa nižja pričakovanja članov večinske družbe o stopnji prilagoditve imigrantov in omogoča prostor sobivanju ljudi različnih kultur. V takšnem pogledu je raznolikost pojmovana kot želeno bogastvo družbe. V takšni družbi imajo posamezniki možnost svobodne izbire ali želijo pripadati manjšini ali večini. Koncept skrbi za politično integracijo ter socialno in ekonomsko emancipacijo in v tem pogledu skrbi za načelo pozitivnega razlikovanja, ki pomeni obravnavanje ljudi z različnimi potrebami in željami na kulturni ali etnični podlagi. Drugi asimilacijski pristop izhaja iz bolj dodelanega videnja članstva v družbi in državi, izraženi kot zavezanost za državljansko asimilacijo ali izhajajoč iz koncepta skupne nacionalne in kulturne identitete (torej pogled, ki je podoben teoriji integracije).

Vprašanje integracije je bistveno za nenehen proces »graditve naroda« in države, zaradi česar je lahko priseljevanje iz nacionalno-državnega stališča moteče (Medved, 2010, str. 23). V EU prevladuje mnenje, da je vključevanje večsmeren proces, ki vključuje prilagajanje imigrantov in družbe v celoti. Prevladuje tudi strinjanje o pomenu strukturne integracije, imigranti bi torej morali imeti možnost participacije in koristi do primerljivih razmer za življenje in delo, izobraževanje, udeleževanje v institucijah civilne družbe in političnem sistemu z državljani (Medved, 2010, str. 30).

Romana Bešter (2007a, str. 109-112) piše o tem, da integracija zajema različna področja. Pravna integracija označuje izenačenost pravnega statusa priseljencev s statusom državljanov, kar je izhodišče za enake možnosti, pridobivanje pravic pa priseljenci navadno opravljajo postopoma. Popolna izenačitev pravic je pridobljena z državljanstvom ali približkom temu, statusom osebe s stalnim prebivališčem. Bivanjska integracija pomeni enaka možnost naselitve kjerkoli v državi, v katero pridejo priseljenci, pod enakimi pogoji, kot jih imajo državljani te države. Socialnoekonomska integracija je opredeljena kot stanje, v katerem imajo primerljive skupine prebivalstva enake možnosti glede zaposlitve, dohodkov, socialnoekonomskega statusa in koriščenja socialnih storitev. Socialnoekonomska integracija je kot podlaga za dostojno življenje posameznika in družbenih skupin ena izmed najpomembnejših oblik integracije. Državi je v interesu, da je posameznik ekonomsko neodvisen in sposoben sebi in svoji družini zagotavljati dostojno življenje, ne da bi potreboval državno socialno pomoč. Pogosto pa so ravno priseljenci tisti, ki so na poti do ekonomske neodvisnosti postavljeni pred ovire, s katerimi se navadno večinsko prebivalstvo ne sooča (Bešter, 2007b, str. 220). Integracija v izobraževanju je navadno bolj pomembna za drugo generacijo priseljencev, da je uspešna, pa lahko rečemo, kadar imajo priseljenci in njihovi potomci enakopraven dostop do izobraževanja na vseh stopnjah in uspešno zaključujejo posamezne stopnje v izobraževalnem sistemu. Pri tem je pomemben tudi medkulturni pristop k

izobraževanju. Najbolj heterogeno področje pokriva kulturna integracija, katera zajema jezik, vero, vrednote, vsakdanje življenjske prakse in podobno. Cilj kulturne integracije je kulturni pluralizem. O politični integraciji lahko govorimo, ko so priseljenci vključeni v procese političnega odločanja v državi, v njih aktivno sodelujejo in vplivajo na odločitve, zanjo najbolj pomembna pa je volilna pravica, ki jo priseljenci pridobijo šele z državljanstvom. Prostovoljni neformalni socialni stiki, ki jih ima posameznik s svojo okolico, so pokazatelji družbene integracije. Če so ti stiki omejeni le na eno etnično skupino, ne moremo trditi, da je družbena integracija uspešna. Zadnje področje integracije pa je identifikacijska integracija, ki se nanaša na posameznikove občutke pripadnosti skupnosti, torej družbi, v katero so se priselili, hkrati pa iz nje niso izključeni občutki pripadnosti tudi drugim skupnostim (Bešter, 2007a, str. 109-112).

Integracija je za priseljence stalna izkušnja. Pomembne težave se pojavljajo v različnih stopnjah vklapljanja v novo okolje. Spreminjajoče se politične in socialno-ekonomske razmere v državi sprejemnici vplivajo na socialno-kulturno prilagajanje, ki ga doživljajo priseljenci ob priselitvi (Appleyard, 2011, str. 187). Izhajajoč iz Durkheimove analize se v integracijskem procesu družba gradi na članstvu, ki si deli enake vrednote, norme in sistem predstav ter na zapleteni soodvisnosti odnosov, ki izhajajo iz komplementarnih funkcij različnih skupin, institucij in organizacij družbe. Spori, ki v takšni družbeni organizaciji nastanejo, se rešujejo na institucionaliziran način (Medved, 2010, str. 20-21). V migracijskem kontekstu pojem integracije označuje procese vključevanja imigrantov v novo družbeno okolje in posledice le tega. Pogosto je središčni kriterij uspešnosti integracije v tem smislu participacija v javni sferi družbe države sprejemnice. Pravnih, gospodarskih in družbenih vidikov vključevanja ni težko opredeliti, saj zajemajo pridobivanje pravic in vključevanje na trg dela, izobraževalne, socialne in zdravstvene sisteme. Težje opredelimo kulturno vključevanje, navadno pa pomeni učenje jezika države sprejemnice, razumevanje družbe države in spoštovanje temeljnih načel in vrednot. Politična vključenost pomeni vključenost v procese političnega odločanja, pridobitev volilne pravice pa lahko v tem smislu razumemo kot končno stopnjo uspešne integracije, saj se pridobi z državljanstvom (Medved, 2010, str. 21). Integracija torej pomeni, da se politike, ki na ljudi vplivajo različno, prilagodijo tako, da se z njimi odpravijo neenakosti. Iz tega vidika je integracija orodje za spodbujanje enakosti, njena temeljna vprašanja pa so spodbujanje temeljnih pravic, nediskriminacija in enake možnosti za vse (Niessen in Schibel, 2007).

Spreminjajoče se državne politike na področju integracije odsevajo spreminjajoč se odnos in prepoznavanje dejstva, da se državne etnične skupine mešajo, kar zahteva prilagoditveni proces, ki bi pripeljal do konsistentne družbe. Zahteva torej nove in drugačne pristope k integracijski politiki (Appleyard, 2011, str. 188). V ospredju politične debate in političnih pritiskov, ki so povezani s tokovi

migracij, ki naraščajo v mnogih Evropskih državah, sta pogosto koncepta kulturne raznolikosti in kulturne identitete (Algan, Bisin in Verdier, 2012, str. 1). Glede na različna področja, ki jih zajema integracija, je pomembno omeniti tudi, da je integracijska politika tista, ki naj bi omogočala, usmerjala in krepila enakopravno vključevanje priseljencev in njihovih potomcev v družbene, politične in ekonomske sfere življenja družbe sprejema ob hkratnem ohranjanju in razvijanju lastne etnične, kulturne, verske in druge identitete. Končni rezultat takšne politike je družba, ki priznava etnični in kulturni pluralizem, v kateri so vsi člani enakopravni in v kateri je spodbujano medkulturno spoznavanje in sodelovanje. Integracijsko politiko lahko razumemo v ožjem in širšem smislu. V širšem smislu zajema vse tiste politike, ki posredno ali neposredno vplivajo na integracijo priseljencev in hkrati skrbijo za integracijo celotnega prebivalstva v kohezivno skupnost. V ožjem smislu integracijska politika zajema tiste politike in programe ter ukrepe, ki se nanašajo specifično na integracijo priseljencev in je njihov cilj ustvarjanje pogojev za enakopravno sodelovanje priseljencev v družbi (na primer uvodni tečaji slovenskega jezika) (Bešter, 2007a, str. 116).

1.4.1. UREDBA O INTEGRACIJI TUJCEV

Vsaka država k integraciji pristopa na svoj način in z lastno integracijsko politiko. Slovenska integracijska politika v osnovi temelji na že opisanih uredbah, ki jo zavezujejo na ravni Evropske unije in na podlagi Zakona o tujcih (2018). Na podlagi slednjega pa je bila izdana tudi Uredba o integraciji tujcev (2008), ki določa načine in pogoje za vključitev tujcev, ki imajo v RS dovoljenje za prebivanje, v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje v RS.

Po 2. členu prvega poglavja Uredbe o integraciji tujcev (2008) so tujci upravičeni do učenja slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo, vključevanja v izobraževalni sistem, spodbujanja medsebojnega poznavanja in razumevanja s slovenskimi državljani in informiranja v zvezi z vključevanjem v slovensko družbo, zlasti glede pravic in dolžnosti, možnosti zaposlitve, izobraževanja in osebnega razvoja.

V II. poglavju so zajete določbe programa učenja slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo. Do brezplačne udeležbe programov so upravičeni državljani tretjih držav, ki imajo dovoljenje za stalno prebivanje in njihovi družinski člani, če imajo dovoljenje za začasno prebivanje z namenom združitve družine. Do brezplačne udeležbe so upravičeni tudi državljani tretjih držav, ki v RS prebivajo najmanj dve leti z dovoljenjem za začasno prebivanje in njihovi družinski člani. Vsebino programov določi minister, ki je pristojen za šolstvo, s pravilnikom, prav tako izbere na podlagi razpisa tudi izvajalce programa. Vključitev v program se prične na zahtevo tujca, zahtevek pa se vloži na pristojni upravni enoti. Program je izveden, kadar je število udeležencev večje od deset. O udeležbi in uspešno opravljenem preizkusu znanja je izdano potrdilo s strani izvajalca programa.

Tretje poglavje Uredbe o integraciji tujcev (2008) predpisuje določbe v zvezi s programi učenja slovenskega jezika. Tujci, ki ustrezajo pogojem, se lahko udeležijo programov učenja slovenskega jezika v obsegu do največ 180 ur za tujce z najmanj dvema letoma bivanja v Republiki Sloveniji na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje in njihove družinske člane oziroma do največ 60 ur za tujce, ki v Republiki Sloveniji bivajo na podlagi dovoljenja za stalno prebivanje in njihove družinske člane, potrebno število ur za vsakega posameznika pa je določeno na podlagi predhodnega razvrstitvenega testa, ki ga izvaja izvajalec programa. Program je lahko združen s programom seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo, vendar ne sme presegati zgornje meje določene z uredbo. Program je za tujce, ki so do udeležbe upravičeni, brezplačen. Sami pa morajo kriti stroške za učne pripomočke in gradivo (razen, če jih zagotavlja izvajalec) in stroške prevoza, ki so povezani z udeležbo v programu. Tujci, ki imajo v Republiki Sloveniji dovoljenje za stalno prebivanje, in njihovi družinski člani, so upravičeni do brezplačnega prvega preizkusa znanja slovenskega jezika na osnovni ravni. Tujci, ki v Republiki Sloveniji prebivajo minimalno dve leti na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje in njihovi družinski člani, opravijo preizkus znanja iz slovenskega jezika na ravni, ki je potrebna za osnovno sporazumevanje po zaključenem programu. Program učenja slovenskega jezika in preizkus znanja se izvede v obdobju enega leta. Do programa učenja slovenskega jezika pa niso upravičeni tujci, ki so v RS dokončali šolanje na katerikoli stopnji ali so bili vsaj tri leta vključeni v redni izobraževalni program oziroma so pridobili potrdilo za uspešno opravljen izpit iz znanja slovenskega jezika na vsaj osnovni ravni.

Programi seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo oziroma določbe v zvezi s temi programi so zapisane v četrtem poglavju uredbe. Vsebine osnovnega seznanjanja so določene v katalogu znanja, katerega pripravi ministrstvo, ki je pristojno za izobraževanje. Tujci, ki so po Uredbi o integraciji tujcev (2008) upravičeni do obiskovanja programov, se lahko udeležijo brezplačnega programa seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo v obsegu do 30 ur, pogoj za udeležbo pa je znanje slovenskega jezika. Ministrstvo ni dolžno zagotavljati nadomestnih terminov programa, če se tujec iz kateregakoli razloga ne more udeležiti termina programa, ki je organiziran s strani ministrstva. Po končanem programu je s strani izvajalca programa izveden preizkus znanja. Do brezplačne udeležbe na programu niso upravičeni tujci, ki so zaključili šolanje na katerikoli stopnji v Republiki Sloveniji.

Po petem poglavju uredbe, ki zajema vključevanje v izobraževalni sistem za pridobitev javnoveljavne izobrazbe, so tujci upravičeni do vključevanja v izobraževalni sistem za pridobitev javnoveljavne izobrazne, za pripravo in izvajanje teh pa ministrstvo, ki je pristojno za šolstvo.

Programi za spodbujanje medsebojnega poznavanja in razumevanja so zagotovljeni s strani ministrstva v sodelovanju ministrstva, pristojnega za kulturo, katero prvemu ministrstvu posreduje informacijo o letnem programu s področja manjšinskih etničnih skupnosti in priseljencev z namenom, da se tujcem

omogoči sodelovanje z društvom in udeležba v kulturnem življenju v Republiki Sloveniji. Ministrstvo prav tako zagotavlja možnosti in programe informiranja tujcev v zvezi z vključevanjem v slovensko družbo, predvsem glede pravic in dolžnosti, možnosti zaposlitve, izobraževanja in osebnega razvoja. Informacije so predane v obliki priročnikov, brošur ali v elektronski obliki in posredovane državnim organom, ki odločajo v postopkih pridobivanja dovoljenja za prebivanje ter drugim državnim organom in nevladnim organizacijam, ki organizirajo njihovo dostopnost za tujce.

1.4.2. POMEN JEZIKA

Michael Clyne (2011, str. 53) pravi, da je jezik najbolj pomemben medij človekove komunikacije. Je simbol identitete, izraz kulture, medij kognitivnega in konceptualnega napredka in instrument dejanj. Lingvistični indikatorji integracije in multikulturalizma (prav tako pa segregacije in asimilacije), ki izhajajo iz takšnega pogleda na jezik, pa zajemajo spremembe v strukturi jezika skupnosti, odstop od uporabe le enega jezika v vsakodnevni rabi, geografsko strnjenost (ali razpršenost) uporabnikov določenega jezika, vključno z posamezniki, ki govorijo osnovni jezik države, nove stopnje dvojezičnih posameznikov ter diskurz o večjezičnosti in enojezičnosti. Za večino ljudi je materni jezik del njihove osebne identitete, saj je jezik, v katerem gradijo svojo osebno identiteto, socialno identiteto (kot člani družine in širše družbe) in kulturno ali versko identiteto. Več osebno pomembnih dejavnikov, kateri gradijo posameznikov identiteto (na primer dom, družina, socialne skupine in podobno), mora posameznik, ki se je priselil, zapustiti s selitvijo, bolj je pomemben njegov materni jezik, saj velikokrat ostaja edini stabilen element v njegovem življenju (Krumm in Plutzar, 2008).

Na prilagajanje jezika vplivajo tako družbeni kot individualni, direktni in posredni ter objektivni in subjektivni dejavniki. Posameznik, ki živi na jezikovno mešanem območju, se v različnih situacijah jezikovno premika, sam proces pa je odvisen od številnih med seboj prepletenih dejavnikov. Pogosto so ti dejavniki povezani s statusom skupine, željo posameznika po pozitivni identifikaciji s skupino in subjektivno oceno o jezikovni pomembnosti (Novak-Lukanovič, 2006, str. 302-303). Raziskava, ki jo je opravil Isphording (2015), je pokazala, da so pozitivni dejavniki, ki spodbujajo učenje jezika države gostiteljice, starost osebe, ki se je priselila (osebe, ki se priselijo kot otroci, se brez večjih težav naučijo jezika države, v katero so se priselili, hitreje kot starejši), čas (dlje, kot posameznik živi v državi, v katero se je priselil, bolj napreduje njegovo znanje jezika te države), višja plača za opravljeno delo in boljše zaposlitvene priložnosti in vključitev v programe učenja jezika države gostiteljice. Nasprotno so velika distanca med jezikom države gostiteljice in države, iz katere se posameznik priseli, prebivanje v socialnem okolju, v katerem posamezniki govorijo jezik države, iz katere se je oseba priselila, kratkotrajno bivanje v državi, v katero se je oseba priselila in nizka osebna motivacija, dejavniki, ki zavirajo osebo, ki se je priselila, pri tem, da bi osvojila jezik države, v katero se je priselila.

Pomen jezika pri preseljevanju je tudi v izbiri države, v katero se bo oseba priselila. Zmožnost hitrejšega učenja jezika države gostiteljice in prenos človeškega kapitala iz države, v kateri je posameznik bival, v državo, v katero se odloči preseliti, pomeni večjo možnost za uspeh osebe, ki se je priselila, na trgu dela v državi, v katero se je priselila (Adsera in Pytlikova, 2012). Poznavanje jezika države gostiteljice lahko vidimo tudi kot del človeškega kapirala osebe, ki se je priselila, saj poznavanje jezika vpliva na zaslužek, možnosti zaposlitve in doseganju drugih uspehov. Na sposobnost učenja jezika države gostiteljice vpliva starost osebe, ki se je priselila, saj z leti sposobnost učenja tujega jezika upada. Pomembne so tudi lingvistične razlike med maternim jezikom osebe, ki se je priselila, in jezikom države gostiteljice. Uspeh pri osvajanju novega jezika pa je odvisen tudi od motivacije z učenje jezika, katere moč je navadno pogojena z razlogom za preselitev (SIMILAR, 2018).

1.4.3. VKLJUČEVANJE OTROK OSEB, KI SO SE PRISELILE, V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNE INSTITUCIJE

V šolskem letu 2019/2020 je bilo v rednih in prilagojenih programih osnovne šole v Sloveniji vpisanih 11.860 učencev s tujim državljanstvom. Šolsko leto pred tem 10.276, v šolskem letu 2017/2018 9.014 učencev s tujim državljanstvom in v šolskem letu 2016/2017 8.070 učencev s tujim državljanstvom. Opazimo lahko, da število učencev s tujim državljanstvom, ki so vpisani v redne in prilagojene programe osnovne šole v Sloveniji, narašča (Statistični urad Republike Slovenije, b.d. a).

Republika Slovenija mora po Direktivi Sveta o izobraževanju otrok delavcev migrantov iz leta 1977, Direktivi Sveta o statusu državljanov tretjih držav, ki so rezidenti za daljši čas in Direktivi o pravici do združitve družine ter po mednarodni Konvenciji o otrokovih pravicah zagotavljati obvezno in brezplačno osnovno izobraževanje. Osnovno izobraževanje prav tako ne sme biti razlikovano glede na raso, barvo kože, veroizpoved, jezik, politično ali katerokoli drugo prepričanje, narodno, etnično in družbeno poreklo, premoženje, invalidnost ali glede na katerikoli drug položaj otroka samega ali njegovih staršev oziroma zakonitih skrbnikov (Bešter in Medvešek, 2010, str. 208-209). Vzgojno-izobraževalne institucije, od vrtcev in pozneje šole na različnih stopnjah, opravljajo pomembno kompenzacijsko, emancipatorno ter socialno-kohezivno funkcijo s prepoznavanjem neenakosti, pogosto za otroke, katerih starši ne morejo zagotoviti ustrezne podpore in pomoči pri doseganju učnega uspeha (Rutar, 2018, str. 111-112). Glede na zakonodajo, ki zavezuje vzgojno-izobraževalne ustanove Republike Slovenije na državni in mednarodni ravni, formalnih ovir za vpis otrok priseljencev v predšolsko in osnovno šolsko izobraževanje v Sloveniji ni, kljub temu pa ob vpisu včasih pride do zapletov (Bešter in Medvešek, 2010, str. 209).

Starši otrok, ki so se priselili, strokovni delavci in drugi zaposleni v vzgojno-izobraževalnih inštitucijah ter otroci, ki so se priselili, se pri vključevanju in obiskovanju ter izvajanju vzgojno-izobraževalnih programov srečujejo s številnimi ovirami.

Glavne težave, s katerimi se soočajo otroci priseljenci pri vključevanju v vzgojno-izobraževalne programe, se nanašajo predvsem na učenje slovenskega jezika, pomanjkanje učnih gradiv za poučevanje slovenščine kot drugega ali celo tretjega jezika, obstoj razlik v samih šolskih sistemih med državami in nedodelanimi kriteriji za ocenjevanje otrok priseljencev (Bešter in Medvešek, 2010, str. 207). Poleg tega so raziskave pokazale, da imajo učenci, ki so se priselili, povprečno nižje akademske dosežke od otrok, katerih oba starša sta državljana. Hkrati se otroci, ki so se priselili, in so vključeni v vzgojno-izobraževalne inštitucije, srečujejo s kurikulum, ki večinoma zajema vrednote večinske kulture, njihova največja ovira pa je nepoznavanje jezika, zaradi česar so postavljeni v slabši učni položaj, v primerjavi z učenci, ki jezik poznajo (Janta in Harte, b.d.). Pozabiti ne smemo na otroke staršev, ki so se priselili, in so druga generacija oseb, ki so se priselile, saj so rojeni v Sloveniji, saj imajo ti otroci še redkeje dostop do dodatnih programov pomoči v vzgojno-izobraževalnih inštitucijah (Bešter in Medvešek, 2010, str. 215).

Starši, ki so se priselili, in želijo svoje otroke vključiti v predšolske vzgojno-izobraževalne institucije, v njih največkrat naletijo na pomanjkanje prostora (Bešter in Medvešek, 2010, str. 209). Tako kot otroci, se tudi njihovi starši, ki so se priselili, v stiku z vzgojno-izobraževalnimi inštitucijami srečujejo z jezikovno oviro. Bešter in Medvešek (2010, str. 253) pravita, da je prav komunikacija tista, ki najpogosteje ovira stik med vzgojno-izobraževalno institucijo in starši priseljenci. Te ovire se starši, ki so se priselili, in vzgojno-izobraževalne institucije izogibajo tako, da omejujejo medsebojne stike. Rutar (2018, str. 111) dodaja, da jezikovna ovira staršem, ki so se priselili, omejuje aktivno sodelovanje v šolskih aktivnostih in pri neposredni komunikaciji z učitelji, hkrati pa predstavlja težavo pri pomoči otroku pri domačem šolskem delu. Druga pogosta ovira, ki se pojavlja pri starših, ki so se priselili, pa je v prezaposlenosti staršev s službenimi obveznostmi, zaradi česar se ne morejo udeleževati roditeljskih sestankov in govorilnih ur (Bešter in Medvešek, 2010, str. 253).

V odnosu strokovnih delavcev zaposlenih v inštitucijah na področju vzgoje in izobraževanja do otrok, ki so se priselili, je največja ovira, s katero se srečujejo, že prej omenjena jezikovna ovira, ki otežuje komunikacijo z učencem in predajo navodil za delo ter razlago snovi tako, da bi jo učenec razumel. Ena izmed naslednjih večjih težav, s katero se srečujejo učitelji pri delu z otroki, ki so se priselili, je ocenjevanje. Ocenjevanje je težava iz različnih vidikov, med katerimi so vključevanje učenca v vzgojno-izobraževalni program med šolskim letom, neocenjenost pri nekaterih predmetih, neusklajenost med učitelji znotraj vzgojno-izobraževalnega programa, različnih predmeti predvsem v tretji triadi osnovnošolskega izobraževanja, pomanjkljive zakonske podlage pri prilagajanju ocenjevanja, težave pri

pisanju testov, včasih celo neredno obiskovanje šole in podobno (Analiza dela z otroki tujcev v vrtcih in šolah, izdal Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana, 2009, kot navedeno v Bešter in Medvešek, 2010, str. 226). S težavami pa se srečujejo tudi učitelji, ki poučujejo otroka, ki se je priselil, slovenskega jezika, saj to nalogo navadno opravljajo učitelji ali učiteljice, ki poučujejo slovenščino, ali strokovni delavci, ki izvajajo dodatno pomoč, in za poučevanje slovenščine kot drugega jezika niso ustrezno usposobljeni (Bešter in Medvešek, 2010, str. 222).

Dokument, ki je nastal v sklopu projekta »Izzivi medkulturnega sobivanja« (Jelen Madruša in Majcen, 2018) za delo z otroki, ki so se priselili, v vrtcih predvideva, da k uspešnemu vključevanju in izvajanju programa prispevajo vsi strokovni delavci in drugi zaposleni v vrtcih, otroci vključeni v skupino in starši. Ob prvem vključevanju otroka, ki se je priselil, v vrtec, je dobro, da se pripravi tako imenovano srečanje dobrodošlice, s katerim otroku in staršem omogočimo navezovanje stikov, medsebojno spoznavanje in pomoč pri iskanju podporne mreže. Hkrati se starše otroka, ki se je priselil, spodbuja, da se vključujejo v dejavnosti, ki jih organizira vrtec, ter k vključevanju v aktivnosti v lokalnem okolju vrtca. Starše, ki so se priselili, se spodbuja tudi k vključevanju v organizirane tečaje slovenskega jezika v lokalni skupnosti. Za otroka, ki se je priselil, učenje slovenskega jezika v starostni skupini do tretjega leta, poteka v vsakodnevni komunikaciji z vrstniki in odraslimi, za starejšo skupino vrtčevskih otrok pa je predlagano organizirano učenje jezika v njegovi matični skupini, ki naj obsega od 50 do 100 učnih ur (za skupine otrok pod sedem) ali od 75 do 120 učnih ur (za skupine otrok od osem do 12 otrok).

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije, se je v primeru osnovnih šol odločilo za direktno vključevanje otrok oseb, ki so se priselile in otrok beguncev v razrede in sočasno izobraževanje učiteljev, ki sprejmejo otroke oseb, ki so se priselile. V praksi to pomeni, da so otroci vključeni v razred takoj, ko se vpišejo v osnovno šolo. Direktna vključitev v razred, mnogokrat brez predhodnega znanja slovenskega jezika, predstavlja izziv tako za učitelje, kot učence. Učitelji pogosto izpostavljajo, da se ne čutijo zadostno kompetentne za takšen način dela in menijo, da bi se učenci morali udeležiti intenzivnega tečaja učenja slovenskega jezika nekaj mesecev pred prihodom v razred (Vižintin, 2018, str. 95-96). Učenje slovenskega jezika pred prihodom v razred pa ni nujno tisto, ki lahko vzpodbudi uspešno vključevanje otroka v novo učno okolje in je vzrok za njegov učni uspeh. Kot piše Sonja Rutar (2018, str. 114), takšno prepričanje izhaja iz poučevalne prakse, kjer sta ključna vira vsebin učitelj in tekstovno gradivo, s katerim se srečujejo učenci. V šolskem okolju je za otroke priseljence pomembno predvsem, da ga to okolje sprejme in se ne posmehuje znanju slovenskega jezika, s katerim ti otroci prihajajo v šolske klopi. Spodbudno okolje, katerega ustvarja šolski kolektiv, lahko spodbudi otroka v njegovem napredku učenja slovenskega jezika in pri samem usvajanju učnih vsebin ter pri vključevanju v obšolske dejavnosti (Bešter in Medvešek, 2010, str. 225).

Učitelj, ki v razred sprejme otroka priseljenca, v sodelovanju s kolektivom učiteljev pripravi individualni izobraževalni program, znotraj katerega so načrtovane vsebinske in ocenjevalne prilagoditve ter merila ocenjevanja prilagojena otrokovim sposobnostim ter vsebujejo elemente motiviranja učenca (Bešter in Medvešek, 2010, str. 226). Bešter in Medvešek (2010, str. 220) navajata, da v praksi učenje slovenskega jezika v šolah za otroke, ki so se priselili, poteka na različne načine. Najpogosteje je organizirano v sklopu dodatne učne pomoči (predvidenih 35 ur z možnostjo podaljšanja za eno leto, obseg pa določi Ministrstvo za šolstvo in šport glede na posameznika in število otrok priseljencev na šoli), dopolnilnega ali dodatnega pouka in s tečaji slovenskega jezika. Zakonsko je omogočeno učenje maternega jezika za učence, ki so se priselili. Temu so namenjena tudi proračunska sredstva, vendar v praksi otroci na mnogih šolah te možnosti nimajo, največkrat iz razlogov, kot je pomanjkljiva informiranost šolskega kadra za organizacijo teh tečajev oziroma učnih ur in pomanjkanje kadra, ki bi te ure lahko izvajal (Bešter in Medvešek, 2010, str. 246-247).

Rutar (2018, str. 114) še opozarja, da lahko kljub temu, da otrok ne zna učnega jezika, dobro počutje v razredu in vključenost otroka v učno situacijo dosežemo z intenzivnimi in pogostimi interakcijami med otroki in odraslimi, aktivnim delom s senzornimi gradivi, s čimer otroku prav tako omogočimo, da sam opazi pravilnost rezultata ali rešitve, spremljamo pomen izgovorjenih in zapisanih besed s pomočjo tehnologije, ki nam je na voljo ali omogočimo spoznavanje vsebin v prvem otrokovem jeziku.

Ker srednješolsko izobraževanje ne spada v sklop obveznega izobraževanja, se lahko srednje šole same odločajo ali bodo sprejele posameznika priseljenca ali ne. Glede tega se največkrat odločajo po načelu vzajemnosti, kar pomeni, da se lahko priseljenci pogosto vpišejo le v srednješolske programe, v katerih so po prvem krogu vpisov še ostala prosta mesta (Bešter in Medvešek, 2010, str. 211). Bešter in Medvešek (2010, str. 212) nadaljujeta, da občasno nastajajo težave tudi, kadar se želi posameznik vpisati v srednješolski program, predno se priseli v Republiko Slovenijo. Šole zahtevajo potrdilo o začasnem prebivanju oziroma dovoljenje za prebivanje in urejene dokumente, le teh pa dijak, kadar želi pridobiti dovoljenje za začasno prebivanje z namenom študija, ne more urejati brez potrdila o vpisu v srednješolski program. V sklopu raziskave, katero sta izvedli, je bilo ugotovljeno, da se šole s to oviro soočajo tako, da dijaku izdajo potrdilo o rezervaciji vpisa, katerega pristojni organi upoštevajo kot dokazilo o sprejemu v izobraževanje v Sloveniji in na podlagi tega dijaku izdajo dovoljenje za prebivanje.

V sklopu srednješolskega izobraževanja posebnih smernic za prilagajanje ocenjevanja dijakov priseljencev, tako kot je to zakonsko urejeno v sklopu osnovnošolskega izobraževanja, ni. Profesorji se največkrat poslužujejo pedagoških pogodb, ki jih pripravijo za vsakega priseljenca individualno, znotraj te pa se dijaku posamezniku prilagodijo pravice in dolžnosti, če to prispeva k njegovemu boljšemu uspehu. Takšno pogodbo sklenejo ravnatelj, starši in dijak, v njej pa je glede na 9.člen Pravilnika o

šolskem redu v srednjih šolah določeno obdobje obvezne prisotnosti pri pouku, dijakove pravice in obveznosti, način in roki ocenjevanja znanja ter način in roki za izpolnjevanje drugih šolskih obveznosti, obdobje sklenitve pogodbe in razlogi za mirovanje ali prenehanje te pogodbe (Bešter in Medvešek, 2010, str. 229 – 230). Leta 2009 se je prvič izvajal tečaj slovenščine za dijake priseljence v obsegu sedemdesetih ur, ki pa se ni upošteval kot šolska obveznost, temveč, kot oblika dopolnilnega pouka (Bešter in Medvešek, 2010, str. 223-225). Tečaj daje poudarek na sporazumevanju, ne pa tudi na slovnici in leposlovju, kar bi zajemalo učni jezik, s katerim se dijaki priseljenci srečujejo v šolskih klopeh. Udeležba na tem tečaju je za dijake prostovoljna, na voljo pa jim je le prvi dve leti izobraževanja v Sloveniji.

Priporočila za delo z osebami, ki so se priselile, v srednjih šolah, zajemajo vabilo staršem in dijakom na tako imenovani »dan dobrodošlice«, na katerem spoznajo strokovne delavce zaposlene na šoli in način dela v slovenskem šolskem sistemu in šoli, v katero se vpisuje dijak. Naloga šolske svetovalne službe in razrednika je, da skupaj z dijakom in njegovimi starši opravijo pogovor, v katerem dijak in starši predstavijo dosedanje šolanje, izkušnje, način učenja in aktivnosti, v katerih je uspešen. Na podlagi pridobljenih informacij strokovni delavci šole skupaj s starši in dijakom izdelajo individualni načrt dela, v katerem so definirani specifični cilji in standardi znanja za dijaka. Pomembna naloga profesorjev je, da na pozitiven način in s pozitivnimi stališči do medkulturnosti pripravijo razred na vključitev dijaka, za medvrstniško pomoč pa lahko prosijo tudi katerega izmed dijakov, ki govori materni jezik dijaka, ki se je priselil. Če je glede na vsebine predmeta to mogoče, kjer se le da v učni načrt predmeta profesorji vnesejo tudi medkulturne vsebine in jih s tem učijo sobivanja v medkulturnih razredih. Dobro je, če se dijaka, ki se je priselil, seznani z obšolskimi dejavnostmi, ki bi lahko pripomogle k bolj uspešnemu vključevanju v novo okolje, prav tako pa se s tečaji za odrasle, ki so organizirani v lokalni skupnosti seznani starše, ki so se priselili (Jelen Madruša in Majcen, 2018).

Kljub temu, da je bilo v zadnjih nekaj letih narejenih nekaj sprememb in izpeljanih veliko projektov na področju vključevanja otrok oseb, ki so se priselile, v vzgojno-izobraževalne institucije v Sloveniji, ostaja še veliko težav in ovir, ki jih je potrebno odpraviti (Vižintin, 2018, str. 90). V Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (Krek idr., 2011, str. 33) je zapisano, da je učinkovitejše in pravičnejše vključevanje učencev in dijakov, ki so se priselili, v veliki meri odvisno od znanja slovenskega jezika. Predlagano je, da se izvede tečaj učenja slovenskega jezika, ki te učence in dijake motivira ter omogoča hitro in učinkovito jezikovno napredovanje, vendar jih ne izključuje ali marginalizira. Glede na obstoječe tečaje učenja slovenskega jezika v vzgojno-izobraževalnih inštitucijah bi to pomenilo predvsem povečanje števila ur in začetno strnjeno obliko jezikovnega tečaja. Nadaljevanje učenja slovenskega jezika naj bo prilagojeno vsakemu posameznemu učencu ali dijaku, ki se je priselil, in podkrepljeno z medvrstniško pomočjo učencev ali dijakov, ki imajo sami podobno izkušnjo. Za zagotavljanje dobre vključenosti učenca

ali dijaka, ki se je priselil, pa je k učenju slovenskega jezika potrebno povabiti in pritegniti tudi njegove starše oziroma skrbnike. Bešter in Medvešek (2010, str. 255), sta z raziskavo na področju vključevanja otrok priseljencev prišli do ugotovitve, da so učitelji, ki so sodelovali v raziskavi, mnenja, da bi bilo zelo dobro, da se starše priseljence ob vpisu v vrtec ali šolo opremi z osnovnimi informacijami, kot je na primer urnik, seznam osnovnih šolskih potrebščin in osnovna navodila, v njihovem maternem jeziku, kar je navedeno tudi v dokumentu, ki je nastal v sklopu projekta »Izzivi medkulturnega sobivanja« (Jelen Madruša in Majcen, 2018), v katerem je za otroke in starše, ki so se priselili, na vseh ravneh vključevanja v vzgojo in izobraževanje (predšolska vzgoja, osnovne šole in srednje šole) ob vpisu otroka v inštitucijo predvideno »srečanje ali dan dobrodošlice«, na katerem se otrok in starši spoznajo z načinom dela v inštituciji, zaposlenimi in se povežejo s podporno mrežo drugih, ki so vključeni v inštitucijo.

Strategije, prilagoditve za delo in načine sodelovanja ter vključevanja otrok in njihovih staršev v vzgojno-izobraževalnih inštitucijah so opisane v dokumentu Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole (Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2012). Pedagoški delavci naj po tem dokumentu pri načrtovanju in izvajanju programov v vzgojno-izobraževalnih inštitucijah sledijo naslednjim načelom in ciljem:

- Načelo odprtosti, avtonomnosti in strokovna odgovornost vzgojno-izobraževalnega zavoda in strokovnih delavcev v njem. Načelo narekuje, da avtonomnost in odgovornost temelji na pojmovanju drugačnosti kot vrednote in na znanju in veščinah medkulturnega učenja in poučevanja. Tem temam morajo vzgojno-izobraževalni zavodi že v letnem načrtu dela nameniti posebno pozornost in načrtovati ukrepe, s katerimi omogočijo učencem priseljencem doseganje standardov znanja in zagotavljati pravico do ohranjanja lastne kulturne identitete;
- Načelo enakih možnosti z upoštevanjem različnosti med otroki (spoštovanje otrokove izvorne kulture) in razvijanjem večkulturnosti in raznojezičnosti. Otroku priseljencu je potrebno zagotoviti možnost uporabe maternega jezika in spodbujati sporazumevanje v slovenskem jeziku s pomočjo partnerskega odnosa med starši otroka in vzgojno-izobraževalno inštitucijo. Ob tem je potrebno organizirati poučevanje učne snovi tako, da je otroku razumljiva, s pomočjo jezikovnih, slikovnih in didaktičnih pripomočkov, cilj takšnega medkulturnega izobraževanja pa je, da otrok doseže aktivno in polno udeležbo v družbi. Upoštevanje jezika poučevanja in spoštovanje vloge maternega jezika sta bistvena dejavnika učinkovitega medkulturnega poučevanja. Delo v vzgojno-izobraževalnih inštitucijah mora za razvoj medkulturnih kompetenc vseh vključenih v proces (tako osebja, kot učencev in njihovih staršev), temeljiti na vrednotah enakosti, demokracije, svobode in prijateljstva;

- Načelo zagotavljanja pogojev za doseganje ciljev in standardov znanja. Za vsakega od otrok, ki so se priselili, vzgojno-izobraževalna inštitucija izdela individualni načrt aktivnosti, ki zajema individualizacijo in diferenciacijo, dopolnilni in dodatni pouk za otroka, ki se je priselil, ob upoštevanju učnih potreb in otrokovo individualno situacijo. Potreben je tudi razvoj mreže medvrstniške pomoči in načrt spremljanja doseganja ciljev;
- Načelo aktivnega učenja in zagotavljanja možnosti komunikacije in drugih načinov izražanja – učenje jezika. Vsak pedagoški delavec mora biti osveščen o otrokovem individualnem znanju jezika, tako za otroke priseljence prve generacije, kot druge generacije. Otroka se spodbuja k rabi jezika, pa naj bo to slovenski, materni ali mešanica obeh. Spodbuja se učenje obeh jezikov;
- Načelo sodelovanja s širšo lokalno skupnostjo. Načelo narekuje, da vzgojno-izobraževalna inštitucija spodbuja sodelovanje med samo inštitucijo in starši, ter med inštitucijo in širšim lokalnim okoljem, v katerega je umeščena. To zajema sodelovanje z lokalnimi nevladnimi in mladinskimi organizacijami, ki se ukvarjajo z integracijo otrok in mladostnikov, ki so se priselili. Aktivnosti, ki so organizirane na takšen način, dopolnjujejo delo znotraj šolskega programa.

Ob temi o vključevanju otrok, ki so se priselili, v inštitucije vzgoje in izobraževanja ne smemo pozabiti na medkulturni izobraževalno-didaktični pristop k izobraževanju, ki vključene v proces vzgoje in izobraževanja spodbudi k odnosu do enakosti s spoštovanjem drugih kultur in etničnih skupin, k drži do drugega posameznika kot enakovrednega in sledenje pedagoškemu procesu, ki omogoča višje dosežke v manjšinskih skupinah ter razvoj skupnih vrednot (Vižintin, 2018, str. 91). Predvideno je, da slovenski vzgojno-izobraževalni programi temeljijo na načelu multikulturnosti, saj mnoge zakonske podlage, ki zavezujejo te programe, vsebujejo elemente medkulturnega pristopa. Raziskava, ki sta jo izvedli Bešter in Medvešek (2010, str. 236), je pokazala, da se v vrtcih mnoge vzgojiteljice pogosto poslužujejo izvajanja delavnic na temo države, iz katere izhaja otrok priseljenec, ki obiskuje njihovo skupino. Pri izvedbi teh delavnic pogosto sodelujejo starši otroka in otroci priseljenci sami. V osnovnošolskem izobraževanju je izbira medkulturnih tem prepuščena učiteljem, ki pogosto nimajo ustreznega znanja na tem področju in hkrati tudi niso ustrezno usposobljeni za delo z učenci in tudi njihovimi starši iz kulturno različnih okolij. Teme, ki zajemajo različne kulture, navade in vrednote pa se še bolj izgubijo v srednješolskem izobraževalnem sistemu. Mnogi učitelji in profesorji vključeni v raziskavo izražajo interes, da bi jim bilo omogočeno dodatno izobraževanje in usposabljanje za delo v multikulturnem okolju in pogovore z učenci in dijaki o teh temah (Bešter in Medvešek, 2010, str. 237-238). Da bi bil medkulturni pristop v vzgoji in izobraževanju uspešen, mora torej postati del šolskega kurikuluma. Učitelje in profesorje moramo podpreti in jim omogočiti, da so uspešni pri vzpostavitvi medkulturnega dialoga v izobraževalni inštituciji

oziroma razredu samem, prav tako pa v lokalni skupnosti. Pomembno je, da se omogoči dialog z osebami, ki so se priselile, in se sliši njihov prispevek k tej temi. Učitelji bi morali stremeti, šole pa bi morale spodbujati k aktivnemu sodelovanju pri izobraževanju in projektih, ki so primer dobre prakse na področju medkulturnega izobraževanja. Velik pomen je tudi v aktivnosti vzgojno-izobraževalne inštitucije in vseh v njej zaposlenih pri spreminjanju diskriminatornih praks, saj je nujen del ustvarjanja sprejemajoče medkulturne klime v razredu in vzgojno-izobraževalni instituciji opozarjanje učencev na predsodke in stereotipe, ki se pojavljajo znotraj teh institucij in razrednih skupnosti (Vižintin, 2018, str. 98-100).

1.5. OVIRE, S KATERIMI SE SREČUJEJO OSEBE, KI SO SE PRISELILE

1.5.1. NESTRPNOST IN DISKRIMINACIJA

Izsledki leta 2006 izvedene raziskave Eurobarmetra so pokazali, da sta največja krivca za neuspešno vključevanje oseb, ki so se priselile, nestrpnost in negativna naravnanost s strani prebivalcev države priselitve (European Parliament, 2010). Na temo nestrpnosti do oseb, ki so se priselile, je sicer izvedenih kar nekaj raziskav. Med njimi je javnomnenjska raziskava »Slovensko javno mnenje« (Toš, 2013, str. 375-385) pokazala, da javnost v več kot dveh tretjinah meni, da mora posameznik biti rojen v Sloveniji, imeti slovensko državljanstvo, večino življenja živeti v Sloveniji, govoriti slovenski jezik in spoštovati slovenske politične institucije in zakone, da se čuti državljana Slovenije. V nadaljevanju je raziskava pokazala, da večina javnosti do priseljencev še vedno drži določeno mero nezaupanja, malo manj kot polovica vprašanih pa meni, da država preveč finančnih sredstev nameni za pomoč osebam, ki so se priselile. Raziskava o nestrpnosti, ki jo doživljajo priseljenci, katero navaja Mojca Medvešek (2007, str. 213) pa je pokazala da priseljenci v svojih percepcijah doživljajo več prikrite nestrpnosti, kot pa tiste bolj »očitne«. Največ neenakopravne obravnave zaznavajo na področju zaposlovanja in v odnosih na delovnem mestu. Etnično nestrpnost pa bolj občutijo Bošnjaki, Muslimani in Srbi.

Vesna Leskošek (2005, str. 9) »nestrpnost« definira kot nespoštovanje prepričanj in življenjskih praks drugih ljudi in pomeni, da so posamezniki zaradi svojih prepričanj, seksualnosti ali kulture obravnavani drugače. Z njo označujemo ideje in prepričanja, ki vključujejo podreditev drugih ali pa z njo želimo onemogočiti polnopravno udeležbo v družbi posamezniku. Še posebej nevarna je, kadar gre za preprečevanje mešanja kultur v imenu nacionalne identitete. Diskriminacija je definirana kot neupravičeno neenako obravnavanje, razlikovanje, izključevanje ali omejevanje zaradi osebnih okoliščin, katere cilj je oviranje, zmanjševanje ali izničevanje enakopravnega priznavanja, uživanja ali uresničevanja človekovih pravic (Zagovornik načela enakosti, b.d.). Poznamo dve obliki diskriminacije in sicer odkrito, pod katero spadajo vse oblike diskriminacije, ki so zakonsko opredeljene, in prikrito, kamor spadajo

ukrepi in dejavnosti, katerih cilj sicer ni diskriminacija, vendar so posledice neenakopravnost med posamezniki ali družbenimi skupinami, lahko pa je tudi namerna ali nenamerna (Bešter, 2007b, str. 246).

Večina nestrpnosti do oseb, ki so se priselile, izhaja iz tako imenovanih »simboličnih groženj«, ki izhajajo iz razlik v vrednotah, normah, standardih, prepričanjih in odnosu med večinskim prebivalstvom in osebami, ki so se priselile. Večja možnost za nestrpnost do oseb, ki so se priselile, se pojavlja pri posameznikih, ki imajo z osebami, ki so se priselile, malo stika, so etnocentrični, imajo o osebah, ki so se priselile, malo znanja ali pa čutijo, da so z osebami, ki so se priselile, v tekmovalnem odnosu. K nestrpnosti prispevajo tudi negativni stereotipi o osebah, ki so se priselile (Stephan, Bachman in Ybarra, 1999).

Omejevanje priseljevanja, ki je danes značilno za migracijsko politiko v Sloveniji, je produkt sodobnih trendov priseljevanja, največji vpliv pa ima zapiranje skupnosti pred »vdorom« tujcev in tujosti. Priseljevanje, kot ga opazimo danes, spodbuja nacionalistične in rasistične reakcije domačega prebivalstva in desno politično usmerjenih voditeljev držav (Leskošek, 2016, str. 92). Odnos do priseljencev se v Sloveniji razlikuje glede na to, kakšna je etnična in narodnostna pripadnost oseb, ki so se priselile. Tiste osebe, ki so se priselile iz ekonomsko manj razvitih držav in prostora nekdanje skupne države Jugoslavije, so navadno manj sprejete in zaželene kot osebe, ki so se priselile iz zahodnih držav (Bučar Ručman, 2015).

Nestrpnost do oseb, ki so se priselile, lahko opazimo med drugim v diskurzu o posameznikih, ki so se v Slovenijo priselili z namenom dela. Tako v medijih, kot v vsakodnevnem diskurzu, so predstavljeni kot posamezniki, ki ne govorijo slovenskega jezika, si želijo ostati ločeni znotraj lastnega kroga, so tesno povezani z lastno družino, njihova skupnost, torej skupnost sodelavcev, pa je organizirana skozi sorodstvene vezi (Vezovnik, 2015, str. 15). Pomemben dejavnik, ki vpliva na to, kako bo okolje sprejelo osebo, ki se je priselila, je etnična raznolikost okolja. V tistem okolju, v katerem je več tujcev, se osebe, ki so se priselile, lažje vključijo v družbo in so v njej bolj sprejete (Brezigar, 2010, str. 159).

Prvi pogoj za razvoj trdne in kohezivne družbe je okolje spoštovanja in sprejemanja različnih kultur in etničnosti, kar mora biti vrednoteno kot prednost družbe. Nestrpno in nasilno okolje, ki onemogoča priseljencem, da bi s svojim znanjem in sposobnostmi prispevali k razvoju družbe, je ovira na poti k družbi enakih možnosti (Medvešek, 2007, str. 189). Ena izmed rešitev, kako zmanjšati nestrpnost večinskega prebivalstva do oseb, ki so se priselile, je izobraževanje. V boju proti nestrpnosti je pomembno tudi rušenje socialnih norm, saj sta nestrpnost in diskriminacija podprta v okolju, v katerem je nanju gledano kot na normi, hkrati pa je večja možnost, da se bodo nestrpna in diskriminatorna dejanja nadaljevala, če se posamezniki nanje ne odzovejo in izvajalcev ne soočijo z dejanji, takrat, ko se zgodijo. Koraki k

zmanjševanju nestrpnosti in diskriminacije so tako naloga vsakega posameznika in v kombinaciji z osredotočanjem na skupno, namesto na tisto, v čemer smo si posamezniki različni, smo lahko zelo uspešni v boju proti nestrpnosti in diskriminacije (Stangor, 2014).

1.5.2. ZAPOSLOVANJE

Mobilnost prebivalstva je pojmovana kot želena in pozitivna značilnost globalizacije. Vedno več ljudi se preseljuje z namenom iskanja zaposlitve, študija, poklicnega in strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja, partnerskega življenja, upokojitve ali osebnega življenjskega stila (Medvešek, 2010, str. 47). Ekonomske migracije v Sloveniji so rezultat zgodovinske tradicije skupne države Jugoslavije, današnje gospodarske strukture in povpraševanja ter ponudbe na trgu dela. Pomemben je vpliv visokih pričakovanj domačih mladih, ki prihajajo iz šol visoko izobraženi, zaradi česar kljub visoki brezposelnosti domačega prebivalstva nastajajo specifične zahteve na trgu dela in s tem veliko prostora za zaposlovanje in delo tujcev (Malačič, 2008).

Delovne migracije, ki v javnosti niso vedno pozitivno vrednotene in jih zaznamuje pojav diskriminacij, izkoriščanja s strani delodajalcev in družbena izključenost, so pomemben del gibanja prebivalstva. Med imigrantsko populacijo v Sloveniji prevladuje ravno delovna imigracija državljanov tretjih držav, med katerimi je največ državljanov držav nekdanje Jugoslavije. Statistični podatki kažejo, da je med državljani tretjih držav, ki se priseljujejo v Slovenijo, največ ekonomskih migrantov, med katerimi prevladujejo moški. Glavna razloga za priseljevanje sta zaposlitev in sezonsko delo v panogah gradbeništva in predelovalne industrije, v katerih zasedajo manj zahtevna delovna mesta. Naseljujejo se v mestih na območju Osrednjeslovenske in Savinjske regije (Medvešek, 2010, str. 47). Simona Zavratnik Zimic (2011) dopolnjuje, da vključevanje oseb, ki so se priselile, na trg delovne sile pogosto spremljajo intenzivne polemike v javnosti. Velikokrat lahko zasledimo javno mnenje, da osebe, ki so se priselile, odvzemajo delovna mesta domačemu prebivalstvu ali pa so konkurenca domači delovni sili. Priseljevanje imigrantov v Republiko Slovenijo ustvarja razmere, ki iz ekonomskega vidika pripomorejo k uspešnemu delovanju slovenskega delovnega trga in sicer zaradi tega, ker ga dopolnjujejo z delovno silo, ki opravlja deficitarne poklice, to je poklice, za katere primanjkuje kadra, in zaseda delovna mesta, ki jih Republika Slovenija ne more zapolniti z lastnimi delovnimi viri ali pa so manj zanimiva za lokalno prebivalstvo (Brezigar, 2010, str. 144).

Nasprotujoče si javnomnenjske raziskave kažejo, da je prevladujoče mnenje domačega prebivalstva, da so osebe, ki so se priselile, tiste, ki dopolnjujejo slovenski trg dela, torej, prevzemajo tista delovna mesta, ki jih domače prebivalstvo ne želi, hkrati pa ne posegajo po delovnih mestih, ki so v družbi zaželena in »namenjena domačim delavcem«. Nasprotno temu, pa med domačim prebivalstvom prevladuje tudi

mnenje, da so osebe, ki so se priselile, tiste, ki znižujejo ceno delovne sile in so breme za slovenske davkoplačevalce (Zavratnik Zimic, 2011).

Janez Malačič (2008) navaja, da nesorazmerje med povpraševanjem in ponudbo dela določenih vrst v Sloveniji povzroči, da tujci opravljajo tista dela, ki so najslabše plačana, težja in umazana ter potekajo v slabih delovnih pogojih. Kot posledica tega se je vzpostavila migracijska veriga, ki iz ekonomskega vidika, slovenski trg dela polni z nekvalificiranimi in priučenimi delavci. Rezultat tega je, da, največ delovno aktivnih migrantov v Sloveniji opravlja težka in slabo plačana dela v dejavnostih gradbeništva, predelovalne industrije, prometa in skladiščenja, ki so odvisne prav od imigrantske delovne sile (Medvešek, 2010, str. 83). Deleži migrantov v posameznih dejavnostih sicer nihajo glede na ekonomsko situacijo in potrebe na trgu delovne sile. Specifične zahteve na trgu dela za tujce, s tem povezani poklici s skromnim znanjem in kompetencami ter pogosta nizka izobrazbena raven oseb, ki so se priselile, so tudi najpogostejši razlogi za brezposelnost tujcev v Sloveniji. Ti dejavniki osebam, ki so se priselile, omogočajo nadomeščanje zaposlitve in delo v gradbeni, predelovalni, komunalni ali kateri drugi podobni dejavnosti. Pogosto pa brezposelnost najbolj prizadene priseljene ženske, ki iz zgoraj naštetih razlogov najpogosteje lahko sprejmejo le skromen izbor zaposlitev in poklicev, ki so na voljo, na primer čiščenje ali razna pomožna dela (Malačič, 2008).

Delavci, ki se priselijo v Slovenijo in želijo s priselitvijo izboljšati socialni položaj sebi in svoji družini, imajo pomemben vpliv na gospodarsko rast. Slovenska, pogosto gradbena, podjetja imajo velik interes za zaposlovanje poceni tuje delovne sile in največkrat načrtno zaposlujejo tuje delavce, tudi tako, da ponje v tujino odhajajo z avtobusi in jih pripeljejo v Slovenijo na delo, pri tem pa podajajo neresnične obljube o višini plačila, delovnih razmerah in delavskih pravicah (Bučar Ručman in Kanduč, 2016, str. 82). Vesna Leskošek opozarja (2016, str. 92), da so tuji delavci lahko alternativa domači delovni sili le, če jih delodajalci izključijo iz sistema socialnih pravic in dajatev, saj je uveljavljanje pravic v državi sprejema odvisno od stalnega prebivališča in dovoljenja za bivanje. Pogoste kršitve delavskih pravic v primeru delavcev, ki se v Slovenijo priselijo z namenom zaposlitve, pa največkrat zajemajo tudi neplačilo nadur, večmesečno zamujanje z nakazilom plače, neplačevanje regresa in prispevkov za zdravstveno ter pokojninsko zavarovanje, preprečevanje sindikalnega delovanja ter v določenih primerih celo grožnje z odpuščanjem (Bučar Ručman in Kanduč, 2016, str. 83). Obvezno zavarovanje, ki obsega pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno zavarovanje, zavarovanje za primer brezposelnosti, primer poškodb na delu in starševsko varstvo, je osnova večine socialnih pravic. Državljanom Republike Slovenije so te pravice zagotovljene z dovoljenjem za stalno bivanje in so odvisne od zaposlitvenega statusa. Osebe, ki so se priselile, pa pridobijo pravico do uveljavljanja omenjenih socialnih pravic z dnem zaposlitve v Republiki Sloveniji, kar pomeni, da so v večji meri odvisni od delodajalcev, kot državljani Republike

Slovenije (Leskošek, 2016, str. 97). Legalna manjvrednost priseljenih delavcev privede do neplačanih ali nižje plačanih nadur, nadlegovanja in izsiljevanja, neplačane odsotnosti z dela, malice in bolniške odsotnosti, neplačanega regresa in premeščanja stroškov delovnih viz, opreme in usposabljanja na delavca (Vezovnik, 2015, str. 14).

Sara Brezigar (2010, str. 154 in 166) zgoraj naštetim oviram in izkoriščanju oseb, ki so se priselile, na trgu delovne sile, dodaja še:

- nepoznavanje sistema dovoljenj, ki jih morajo pridobiti za bivanje in delo v Republiki Sloveniji;
- socialni kapital, za katerega osebe, ki so se priselile, menijo, da ga imajo bistveno manj kot lokalno prebivalstvo.

Čez ovire, s katerimi se srečujejo, se poskušajo prebiti s pomočjo druge osebe ali tako, da poskušajo svojo srečo in pri so pri poskusu neuspešni, saj nimajo vseh potrebnih dokumentov, katere morajo priložiti (Brezigar, 2010, str. 154). Vesna Leskošek (2016, str. 97) opozarja tudi na tako imenovane »verige dela«, ko delodajalci, ki imajo sedež podjetja v Sloveniji, svoje zaposlene napotijo na delo v drugo državo, kar pomeni, da so to pogosto zaposleni, ki tudi v Sloveniji veljajo za tujce. Že tako oteženo uveljavljanje pravic s tem postane še bolj zapleteno, saj je zelo težko slediti, ali je zavarovanje pokrito, posledice tega pa so pogosto vidne šele ob izgubi zaposlitve.

1.5.3. STANOVANJSKA PROBLEMATIKA

Osebe, ki so se priselile, se navadno naseljujejo v večjih mestih regij, ki so gospodarsko bolj razvite, saj so tam večje možnosti za zaslužek. Pomemba razloga za naseljevanje oseb, ki so se priselile, na določeno območje sta tudi obstoj skupnosti, ki izhaja iz države, iz katere so se priselili, oziroma socialno omrežje v nekem kraju, kar olajša vključevanje v družbo in stroškovno ugodna možnost za ureditev stanovanjskega vprašanja (Medvešek, 2010, str. 54). Iskanje primerne nastanitve je lahko zahtevno. Največja ovira je lahko cena nastanitve, saj osebe, ki so se priselile, navadno dobijo delovno mesto, ki je manj plačano, v prvih letih življenja v državi gostiteljici. Veliko oseb, ki so se priselile, včasih pa celotnih družin, ki so se priselile, v prvih dneh ali mesecih po priselitvi, nastanitev poišče pri znancih ali družini, ki že prebiva v državi gostiteljici (Garrett, 2006).

Reševanje stanovanjskega vprašanja je v procesu integracije imigrantov ena pomembnejših nalog. Pri tem se osebe, ki so se priselile, soočajo z večjimi ovirami, kot večinska skupnost, saj jih omejujejo pravila, ki tujim državljanom pogosto ne dopuščajo, da bi nepremičnino kupili in postali njeni lastniki, hkrati pa nimajo možnosti zaprositi za neprofitna stanovanja (Bešter, 2009).

Edgar (2004) glavne vrste ovir, s katerimi se osebe, ki so se priselile, srečujejo na nepremičninskem trgu našteje kot:

- pravne, kamor sodi predvsem negotovost statusa osebe, ki se je priselila, in ter omejene pravice v zvezi z dostopom do storitev, kot je formalni stanovanjski sistem;
- ekonomske (predvsem večja stopnja brezposelnosti in z njo povezana revščina ali nizki dohodki zaposlenih imigrantov, ter nezmožnost najema denarnega posojila torej kredita);
- kulturne (pomanjkanje neformalnih podpornih mrež, kulturnega kapitala)
- prostorske omejitve, kot je koncentracija tujih državljanov v določenih delih mesta, kar lahko vodi v stigmatizacijo in pogosto diskriminacijo.

Ob reševanju stanovanjske problematike se pogosto srečujejo tudi s finančnimi omejitvami, kot je pomanjkanje sredstev za nakup nepremičnine ali najem stanovanja. Osebe, ki so se priselile, se soočajo tudi s pomanjkljivimi informacijami o dostopu do stanovanj, z neupoštevanjem njihovih lastnih specifičnih potreb, pogosto pa tudi z diskiminatornim odnosom lastnikov stanovanj, ki le ta oddajajo v najem. Posledica vseh naštetih dejavnikov je najpogosteje koncentracija priseljencev v določenih delih mesta, ki so navadno revnejša in manj razvita ter neprivlačna za večinski del prebivalstva mesta, kar pripelje do segregacije priseljenskih stanovanjskih okolij in s tem oseb, ki v teh okolji prebivajo (Bešter, 2009).

O podobnih ovirah, s katerimi se srečujejo osebe, ki so se priselile, ob iskanju najemniškega stanovanja piše Janez Pirc (2010, str. 188-189), ki navaja, da so osebe, ki so se priselile pogosto diskriminirane na podlagi njihovega izvora, izgleda, slabšega znanja slovenskega jezika in drugih bojazni oziroma predsodkov. Osebe, ki so se priselile, se ob najemu stanovanja srečujejo z visokimi najemninami, glede na kakovost in velikost stanovanja, pogosto pa so stroške prisiljeni plačevati brez najemne pogodbe ali potrdil o plačevanju, kar pomeni izkoriščanje ekonomske in socialne stiske oseb, ki so se priselile. Pogosta težava, ki nastane ob najetju stanovanja, je tudi prijava stalnega prebivališča, katerega mora oseba, ki se je priselila, z dovoljenjem za začasno prebivanje prijaviti, tega pa lastniki najemniških stanovanj pogosto ne dovolijo. Dodaja še, da se včasih, čeprav redko, osebe, ki so se priselile, srečajo s pozitivno diskriminacijo, ko stanodajalci izvedo, od kod prihajajo in jim zaradi tega, ker cenijo njihovo kulturo, raje oddajo stanovanje v najem ali pa do potencialnih najemnikov čutijo manj nezaupanja, kot do drugih tujcev, saj so tudi sami izhajajo iz iste države, kot imigrant, ki želi stanovanje najeti.

1.6. PRISPEVEK SOCIALNEGA DELA K DELU Z OSEBAMI, KI SO SE PRISELILE

Strokovno znanje postavlja poklic in poslanstvo socialnega delavca oziroma socialne delavke na področju dela z osebami, ki so se priselile, v položaj vodenja sprememb tukaj in zdaj, hkrati pa v proaktivno

pripravljenost na izzive, ki še prihajajo (Rine, 2018). Praksa socialnega dela z osebami, ki so se priselile, zahteva poznavanje edinstvenih težav, s katerimi se sooča ta populacija (Potocky, 2013). Pristop socialnega dela z osebami, ki so se priselile, mora temeljiti na človekovih pravicah. Socialni delavec ali socialna delavka se mora boriti proti pogostim prepričanjem večinskega prebivalstva, da si osebe, ki so se priselile, ne zaslužijo enakih pravic, kot sami (Potocky, 2013). Iz te perspektive je socialno delo, ki temelji na človekovih pravicah, takšno, da socialni delavec ali delavka potrjuje človekove pravice vseh posameznikov in jih pri svojem ravnanju ne omejuje, zanika ali krši (Ife, 2008). Potocky (2013) navaja, da mora socialno delo z osebami, ki so se priselile, temeljiti na njihovih virih moči, kar v praksi pomeni, da socialni delavec ali delavka pri osebi, ki se je priselila, poišče tiste strategije ali vire za spoprijemanje s težavami, ki so se v preteklosti že izkazali za učinkovite, jih podkrepi in pomaga ponovno uporabiti pri spoprijemanju s trenutnim problemom. Pristop, ki lahko podkrepi tovrstno podporo, je tudi delo s pomočjo preverjenih praks in intervencij, ki so že prinesle učinkovite rezultate, če so nam dostopne. Avtorica sicer navaja, da je preverjenih pristopov pri delu z osebami, ki so se priselile, sicer manj, vendar pa lahko pristope, ki so že uveljavljeni na drugih področjih dela z uporabniki, prilagodimo in jih naredimo kulturno kompatibilne za delo z osebami, ki so se priselile. Prav tako pomemben je celostni pristop, ki pomeni, da socialni delavec ali delavka prepozna, oceni in posreduje pri vseh težavah, s katerimi se srečuje uporabnik, kar je pri delu z osebami, ki so se priselile, še posebej pomembno, saj se pogosto soočajo z več težavami hkrati.

Socialno delo na več ravneh (to je na mikro, mezo in makro ravni) je tisto, ki v reševanje težave posameznika ali skupine, vključi različna družbena področja in k sodelovanju povabi osebe ali organizacije iz teh različnih družbenih področij (Mesec, 2003). Tudi težave, ki jih rešujemo v socialnem delu skupaj z uporabniki, lahko identificiramo na več ravneh. Na mikro ravni delamo s posamezniki, družinami ali manjšimi skupinami, na mezo ravni delamo z lokalnimi skupnostmi in organizacijami in na makro ravni z kompleksnejšimi organizacijami in sistemi. Za osebe, ki so se priselile, se najpogosteje težave nahajajo na mezo in makro ravneh, kažejo pa se skozi socialno diskriminacijo, ki se najpogosteje manifestira v oteženem dostopu do zdravstvenih storitev ali zaposlitve. Najboljše prakse ravnanja socialnih delavcev ali delavk na različnih ravneh predstavljajo oceno potreb v skupnosti, zagovorništvo in načrtovanje politik ter programov in posvetovanje, izobraževanje in razvoj v skupnosti na makro ravni. Na mezo ravni interdisciplinarna in medorganizacijska sodelovanja ter razvoj organizacij ter na mikro ravni skrb za fizično in duševno zdravje (podpora pri dostopu do storitev in pomoč posamezniku), delo z družino osebe, ki se je priselila, pomoč pri jeziku in izobraževanju (usmeritev, pomoč pri iskanju organizacij), pomoč pri iskanju delovnega mesta in dostopu do storitev, ki so na voljo (Potocky, 2013).

Organizacija National Association of Social Workers (2013) je izdala letak, v katerem opisuje korake in pristope, ki jih mora upoštevati socialni delavec ali socialna delavka. Pri delu je potrebno razumeti obseg imigracijskega statusa posameznika ali družine, z razumevanjem katerega lahko socialni delavec ali delavka pomaga otrokom, mladim ali družini dostopati do primernih virov, ki so jim na voljo v okolici. Razumeti moramo tudi priseljensko izkušnjo posameznika ali družine, saj ima vsak posameznik ali družina sebi edinstveno izkušnjo priselitve, z razumevanjem le-te pa lahko lažje naredimo načrt pomoči posamezniku ali družini, ki se je priselila. Skozi spoznavanje posameznika ali družine, ki se je priselila, raziščemo in ocenimo vse možnosti pomoči in podpore, ki so na voljo v njihovi socialni mreži in v skupnosti, v kateri prebivajo.

Priročnik o integraciji za oblikovalce politik in strokovne delavce (Generalni direktorat za pravosodje, svobodo in varnost, 2010) narekuje smernice za proaktivno delovanje strokovnih delavcev na področju integracije oseb, ki so se priselile. Področja, katerim je potrebno nameniti pozornost, so po tem priročniku:

- **Mediji.** S strateškim pristopom k sodelovanju strokovnih delavcev, ki delujejo na področju integracije, lahko poskrbimo za večjo pojavnost akterjev integracije v medijih in za ustvarjanje bolj natančne in uravnotežene podobe oseb, ki so se priselile, v medijskem okolju;
- **Ozaveščanje**. Napačna razumevanja oseb, ki so se priselile, v javnosti ustvarjajo podlago za etnocentrizem, diskriminacijo, segregacijo in marginalizacijo. Primer dobre prakse na tem področju so kampanje in dogodki za ozaveščanje, ki so namenjeni vsem državljanom in omogočajo, da se širša javnost sreča z dejstvi o migraciji in integraciji ter spozna, kakšna je lahko njena vloga v integracijskem procesu. Pomembno je aktivno delovanje predvsem na lokalni ravni, ki daje občutek domačnosti, javnost pa si lažje predstavlja ozadje podatkov, ki so jim predstavljeni, če jih lahko primerja s svojimi domnevami in izkušnjami. Ozaveščanje javnosti je lahko uspešno, če z njim krepimo občutek pripadnosti pri vseh, izpodbijamo predsodke in vedenje, omogočimo vpogled v osebne izkušnje drugih, ustvarjamo razumevanje različnosti ter spodbujamo prijateljstva, ki presegajo razhajanja;
- **Krepitev spodobnosti**. Kot strokovni delavci moramo pri načrtovanju projektov in dejavnosti, ki so namenjene osebam, ki so se priselile, v vseh fazah načrtovanja, izvajanja in spremljanja dejavnosti vključevati uporabnike, katerim so dejavnosti namenjene. Krepitev se prične z oceno potreb, ki jo naredijo osebe, ki so se priselile, same. Primer dobre prakse so rešitve, ki so prožne in prilagojene izraženim potrebam;
- **Dialog**. Dialog med osebami, ki so se priselile, prebivalci, državljani in javnimi službami, vlado. Ustvarjanje platform za dialog, ki omogočajo izmenjavo stališč in iskanje skupnih rešitev.

V sklopu projekta »SIMILAR« (2018), v katerega je vključen tudi Andragoški zavod Ljudska univerza Velenje, in katerega namen je spodbujanje integracije oseb, ki so se priselile, skozi več-dimenzionalen pristop, ki zajema komunikacijo med strokovnimi delavci in delavkami, ki sodelujejo z osebami, ki so se priselile (na primer strokovni delavci v vzgoji in izobraževanju, socialni delavci in delavke, policija, prostovoljci) in drugimi osebami na področju integracije in socialnega varstva, je bil izdan priročnik »Podpora pri integraciji učečih se migrantov, prosilcev za azil in beguncev: Ukrepi za ozaveščanje ter trening empatije kot spodbuda pri deli z migranti«. Po tem dokumentu mora biti vsak strokovni delavec, ki sodeluje z osebami, ki so se priselile, medkulturno kompetenten, kar v praksi pomeni, da ima sposobnost komunikacije in soustvarjanja skupnih prostorov, ki so vključujoči, učinkoviti, inovativni, primerni in zadovoljivi. Uspešno osvojena medkulturna kompetentnost se kaže v odnosih (predvsem spoštovanje in zanimanje za druge kulture), veščinah, ki zajemajo poslušanje drugih, sodelovanje, prilagajanje in spretnosti v diskurzu z drugimi, znanje kulturnega samozavedanja in o kulturah, ki niso nam lastne ter obnašanju, ki mora biti učinkovito in primerno ter naravnano k aktivnemu delovanju v družbi za izboljšanje skupnega dobrega, kar temelji na zmanjšanju predsodkov, diskriminacije in sporov.

Čeprav je bilo v zadnjih letih na področju vključevanja oseb, ki so se priselile, opravljenih veliko pomembnih korakov k spremembam in tudi temi socialnega dela z osebami, ki so se priselile, posvečeno več pozornosti, je potrebno opraviti še nekaj raziskav znotraj prakse socialnega dela na tem področju. Pomanjkanje raziskav se kaže predvsem na področju razumevanja, na kakšen način socialni delavci in socialne delavke prispevajo k programom v sektorju priseljevanja (na primer, kot predlagatelji praks, organizatorji v skupnosti ali pri neposrednem delu z osebami, ki so se priselile in begunci). Nujno potrebno je razvijanje novih pristopov za spoprijemanje z etičnimi dilemami, ki nastajajo pri sprejemanju politik na področju priseljevanja, ustvarjati pogoje, da bi socialni delavci bili pogosteje vključeni v dialoge z zainteresiranimi in vključenimi izvajalci ter strokovnimi službami, predvsem z naslavljanjem ksenofobije, nacionalizma in restriktivnih migracijskih politik ter spodbujanje inovativnih pristopov k vključevanju prosilcev za azil in beguncev (Popescu in Libal, 2018).

2. PROBLEM

2.1. FORMULACIJA PROBLEMA

Migrant, imigrant in priseljenec so pogosti pojmi, s katerimi poimenujemo posameznika, ki se samostojno, brez vpliva drugih odloči, da bo migriral zaradi »osebnih ugodnosti« in potuje v druge države (ali območja znotraj lastne države), da sebi in svoji družini izboljša ekonomske ali socialne razmere in nadaljnje življenjske možnosti (International Organization for Migration, 2006).

V Šaleško dolino (v kateri ležijo Občina Šoštanj, Mestna občina Velenje in Šmartno ob Paki) se je že v času nastanka Premogovnika Velenje in tovarne gospodinjskih aparatov Gorenje priseljevalo veliko število prebivalcev držav nekdanje Republike Jugoslavije, zadnjih nekaj let narašča število oseb, ki so se priselile iz Albanije, Severne Makedonije in Kosova, po tem, ko je tovarno Gorenje kupila Kitajska družba Hisense, pa je opaziti, da se v Šaleško dolino priseljuje tudi vse več družin iz Kitajske.

Glede na podatke Statističnega urada Republike Slovenije (b.d. b) (glej tabelo 2.1 in 2.2 spodaj) se je v letih 2008 do 2018 v Republiko Slovenijo priselilo nekaj manj kot 170.000 prebivalcev iz držav izven Evropske unije. Od tega se jih je malo manj kot 1.700 priselilo v Občino Šoštanj, približno 5.300 v Mestno občino Velenje in v Občino Šmartno ob Paki približno 140.

Tabela 2.1.: Priselitev tujih državljanov v Slovenijo v letih 2008 – 2018

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	Namen priselitve - SKUPAJ	Namen priselitve - SKUPAJ	Namen priselitve - SKUPAJ	Namen priselitve - SKUPAJ	Namen priselitve - SKUPAJ	Namen priselitve - SKUPAJ	Namen priselitve - SKUPAJ	Namen priselitve - SKUPAJ	Namen priselitve - SKUPAJ	Namen priselitve - SKUPAJ	Namen priselitve - SKUPAJ
Država državljanstva - SKUPAJ	28.062	27.393	12.705	10.765	12.281	11.621	11.311	12.665	13.760	15.520	24.101

Tabela 2.2.: Priselitev v Šaleško dolino v letih 2008 – 2018

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	Priseljeni iz tujine - Skupaj	Priseljeni iz tujine - Skupaj	Priseljeni iz tujine - Skupaj	Priseljeni iz tujine - Skupaj	Priseljeni iz tujine - Skupaj	Priseljeni iz tujine - Skupaj	Priseljeni iz tujine - Skupaj	Priseljeni iz tujine - Skupaj	Priseljeni iz tujine - Skupaj	Priseljeni iz tujine - Skupaj	Priseljeni iz tujine - Skupaj
Šmartno ob Paki	24	32	15	13	6	10	12	8	9	2	10
Šoštanj	195	201	76	64	79	153	59	76	52	80	129
Velenje	811	852	329	245	335	392	318	365	406	466	798

Pri tem se pojavi vprašanje, kako uspešno se osebe, ki so se priselile iz držav izven Evropske unije, vključujejo v novo okolje, v katerem živijo?

Leta 1952 je Ekonomski in socialni svet OZN integracijo opredelil kot: »Postopen proces, v katerem novi naseljenci postanejo aktivni udeleženci v ekonomskih, socialnih, civilnih, kulturnih in duhovnih zadevah nove domovine. Gre za dinamičen proces, v katerem se vrednote oplajajo z medsebojnim spoznavanjem, prilagajanjem in razumevanjem. V tem procesu najdejo tako priseljenci kot domačini priložnost za svoj lasten poseben prispevek.« (Best settlement practices, izdal Canadian Council for Refugees, 1998, kot navedeno v Bešter, 2007b, str. 107)

Prvi korak, ki ga občine po Republiki Sloveniji naredijo za vključevanje oseb, ki so se priselile, je brezplačen program imenovan »Začetna integracija priseljencev«, v sklopu katerega se osebe, ki so se priselile, učijo slovenskega jezika in se seznanijo s slovensko kulturo, zgodovino in ustavno ureditvijo, namenjen pa je vsem državljanom tretjim držav, ki imajo dovoljenje za stalno prebivanje ali začasno prebivanje za najmanj eno leto in njihovim družinskim članom (Andragoški zavod Ljudska univerza Velenje, b.d.).

Trud, katerega občine po Republiki Sloveniji namenijo temu, da osebam, ki so se priselile, ponudijo možnosti za vključevanje v novo okolje, ima po mojem mnenju velik vpliv na to, kako integracija teh oseb poteka. V Mestni občini Velenje je na poti k temu bilo narejenih nekaj korakov, ki pa so med večinskim prebivalstvom naleteli na različne odzive. Eden izmed korakov so dodatne ure učenja slovenskega jezika za udeležence srednješolskega izobraževanja na Šolskem centru Velenje, katere izvaja albansko govoreči posameznik, ki sicer po izobrazbi ni pedagoški delavec. Pri tem se mi zdi pomembno omeniti tudi korake, ki so med večinskim prebivalstvom in v medijih doživeli neodobravanje in sicer obvestilo na področju vzgoje in izobraževanja, ki je bilo prevedeno v albanski jezik in razpis za delovno mesto družinskega zdravnika, pri katerem je bila ena od zahtev, da potencialni zaposleni govori albanski jezik (Petek, 2019).

Iz navedenega je razvidno, da je pri spodbujanju vključevanja oseb, ki so se priselile, velik poudarek na razumevanju in govorjenju slovenskega jezika. Roter (2005, str. 250-252) v raziskavi ugotavlja, da na vključitev v slovensko družbo lahko vpliva več dejavnikov. Zelo velik pomen so osebe, ki so se priselile in so sodelovale v raziskavi, dale znanju slovenskega jezika. Naslednji dejavnik, kateremu pripisujejo velik pomen, je zaposlitev (kar 82 % vprašanih je odgovorilo, da ima zaposlitev zelo pomembno ali dokaj pomembno vlogo). Zaposlitvi sledi pridobitev slovenskega državljanstva, tej pa prijatelji slovenske narodnosti. Anketirani najmanjši pomen pripisujejo politični aktivnosti in pripadnosti katoliški veroizpovedi.

Zaposlitev, kot drugi največji dejavnik vpliva na vključevanje oseb, ki so se priselile v novo okolje, pa je tisti, zaradi katerega se priseljenci nekoč (Premogovnik Velenje in tovarna Gorenje) in danes najpogosteje odločijo priseliti v Šaleško dolino. Danes to nista več največja zaposlovalca oseb, ki so se priselile, v tem okolju. Kot pravi Medvešek (2010, str. 83) največ delovno aktivnih migrantov v Sloveniji opravlja težka in slabo plačana dela v dejavnostih gradbeništva, predelovalne industrije, prometa in skladiščenja, ki so odvisne prav od imigrantske delovne sile. Deleži migrantov v posameznih dejavnostih pa sicer nihajo glede na ekonomsko situacijo in potrebe na trgu delovne sile. Osebe, ki so se priselile, se torej zaposlujejo na delovnih mestih, ki za večinsko prebivalstvo niso tako privlačna in zanje na trgu dela primanjkuje delovne sile.

Na poti k vključevanju v novo življenjsko okolje se osebe, ki so se priselile, torej srečujejo z različnimi ovirami, ki izhajajo iz zakonskih podlag, ki veljajo za osebe, ki so se priselile z začasnim ali stalnim dovoljenjem za prebivanje in same sprejetosti s strani večinske družbe, ki živi na območju, na katerega se priselijo. Sistemske in družbene ovire pomenijo, da se osebe, ki so se priselile, težko popolnoma vključijo v novo okolje, potencialni stres in težave, ki jih lahko ob tem doživljajo, pa povzročijo, da jih lahko opredelimo kot ranljivejšo skupino prebivalstva. Z raziskavo sem želela ugotoviti, s katerimi ovirami se srečujejo v vsakdanjem življenju osebe, ki so se priselile, predvsem na področju iskanja zaposlitve, vpisu otroka v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem, vključevanju v družbeno okolje, v katerega se priselijo in s tem občutka sprejetosti v tem družbenem okolju, uporabi storitev, kot so storitve javnega značaja (zdravnik, CSD, Zavod za zaposlovanje ...) in splošnem mnenju o Sloveniji, kot državi, v katero se priseljujejo. Zanimalo me je tudi, na kakšne načine si osebe, ki so se priselile, pomagajo pri urejanju ekonomskih, bivanjskih in socialnih razmer v kraju priselitve oziroma kdo so tiste osebe, ki jim pri tem pomagajo. Spraševala sem se tudi, ali se osebe, ki so se priselile, v novem lokalnem okolju srečujejo s pojavi nestrpnosti ali nasilja s strani večinskega prebivalstva in kateri so najpogostejši razlogi za pojav le-tega, in kako so bile osebe, ki so se priselile, zadovoljne z življenjem ob priselitvi v Slovenijo in danes. Iz vidika ohranjanja kulture in navad iz države izvora pa me zanima tudi, na kakšne načine in kako pogosto imajo osebe, ki so se priselile stike z bližnjimi v državi, iz katere prihajajo.

Vprašanja se mi zdijo pomembna predvsem iz vidika varovanja ranljivejših skupin prebivalstva in ukrepov in izboljšav, ki bi lahko na podlagi ugotovitev bile izvedene.

2.2. RAZISKOVALNA VPRAŠANJA IN HIPOTEZE

RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Kaj je najpogostejši razlog za priselitev v Šaleško dolino?

Kdo osebam pri priselitvi v Šaleško dolino najpogosteje pomaga?

Kako osebe, ki se priselijo, ocenjujejo svoje znanje slovenskega jezika in kaj jim je pri tem v pomoč?

Kako se otroci oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino, vključujejo v izobraževalni proces in kakšno vlogo ima pri tem jezik?

Kakšna je zaposlitvena situacija oseb, ki so se priselile?

Kakšne so stanovanjske razmere oseb, ki so se priselile?

Kako osebe, ki so se priselile, uporabljajo storitve javnega značaja?

Kako osebe, ki so se priselile, ohranjajo stike z ljudmi v državi izvora?

Kako sprejete se osebe, ki so se priselile, počutijo v novem okolju?

Ali imajo osebe, ki so se priselile, težave z nasiljem?

HIPOTEZE

H1: Več kot 70 % moških, ki so se priselili v Šaleško dolino, se priseli zaradi zaposlitve.

H2: Več kot 50 % žensk, ki so se priselile v Šaleško dolino, pri selitvi v Šaleško dolino pomagajo ožji družinski člani.

H3: Osebe, ki so se tečaja slovenskega jezika udeležile pred priselitvijo v Šaleško dolino, imajo manj ovir pri vpisu otroka v vzgojno-izobraževalno institucijo.

H4: Po preselitvi v Šaleško dolino se tečaja učenja slovenskega jezika v večji meri udeležijo ženske kot moški.

H5: Tisti, ki se ne udeležijo tečaja slovenskega jezika po preselitvi v Šaleško dolino, največkrat kot razlog navajajo službene in družinske obveznosti.

H6: Osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino, svoje znanje slovenskega jezika pred priselitvijo v Slovenijo ocenjujejo kot slabo.

H7: Osebe, ki so se v Sloveniji udeležile tečaja slovenskega jezika, svoje znanje slovenskega jezika danes, ocenjujejo bolje kot tisti, ki se ga niso.

H8: Več kot 50 % oseb, ki so se priselile, ima otroka v eni od vzgojno-izobraževalnih institucij.

H9: Več kot 70 % oseb, ki so se priselile se ob vpisu otroka v vzgojno-izobraževalno institucijo v Sloveniji sooča z jezikovno oviro.

H10: Manj kot 25 % oseb, ki so se priselile, ima pred priselitvijo v Šaleško dolino že dogovorjeno službo v Sloveniji.

H11: Vsaj 50 % oseb, ki so se priselile in so v Sloveniji dobile zaposlitev, se zaposli za določen čas.

H12: Več kot 75 % oseb, ki so se priselile, v Sloveniji sprejme delo, za katerega so nekvalificirani in zanj prejemajo plačilo nižje od slovenskega povprečja.

H13: Manj kot 25 % oseb, ki so se priselile, uporablja storitve javnega značaja (policijo, zdravstvene storitve, CSD, zavod za zaposlovanje, javni prevoz...).

H14: Več kot 50 % oseb, ki so se priselile in ne uporabljajo storitev javnega značaja meni, da do njih niso upravičeni.

H15: Osebe, ki so se priselile in so rojene v BIH, stike s sorodniki in znanci ohranjajo osebno z obiski v večji meri, kot ostale osebe, ki so se priselile.

H16: Osebe, ki so se priselile in so rojene v BIH, se največ družijo s posamezniki, iz države, v kateri so se rodili.

H17: Večina oseb, ki so se priselile in so rojene v Albaniji in Severni Makedoniji, meni, da se ljudje iz različnih držav v njihovi okolici ne razumejo dobro med seboj.

H18: Več kot 50 % oseb, ki so se priselile, ne čuti močne pripadnosti v Sloveniji.

H19: Osebe, ki so se priselile in so rojene v BIH, v večji meri kot osebe, ki so se priselile iz drugih držav, živijo v lastniškem stanovanju.

H20: Tiste osebe, ki so se priselile in so bile žrtve fizičnega napada, so v več kot 50% za razlog navedle etničnost.

H21: Tiste osebe, ki so se priselile in so bile same žrtev besednega nadlegovanja, v največji meri kot vzrok navajajo državljanstvo.

H22: Osebe, ki so se priselile, so pred priselitvijo videle Slovenijo v boljši luči, kot po priselitvi.

3. METODOLOGIJA

3.1. VRSTA RAZISKAVE

Raziskava, katero sem izvedla je kvantitativna, saj sem pri raziskovanju zbirala številčne podatke o pojavih. Raziskava je deskriptivna, saj sem na podlagi pridobljenih podatkov poskušala opisati značilnosti proučevanih pojavov oziroma ugotoviti ali obstaja povezava med dvema ali več pojavi. Raziskava je tudi empirična, saj sem zbirala novo in neposredno izkustveno gradivo, katerega sem uporabila za preverjanje hipotez (Mesec, 2009).

Tabela 3.1.: Spremenljivke, indikatorji, modalitete

SPREMENLJIVKA	INDIKATOR	MODALITETA
Spol	Obkrožite spol	Moški; ženski
Starost	Navedite svojo starost v letih	*navedena starost od minimalno 18*
Država rojstva	Navedite državo rojstva	*navedena država rojstva*
Kraj bivanja	Kraj bivanja sedaj	Občina Velenje; Občina Šmartno ob Paki; Občina Šoštanj; Druga občina v Sloveniji
Izobrazba	Obkrožite doseženo izobrazbo	Nedokončana osnovna šola; dokončana osnovna šola; dokončana poklicna šola; dokončana srednja šola, gimnazija; dokončana višja šola; dokončana visoka šola, fakulteta, akademija; magisterij; doktorat
Ekonomska aktivnost	Obkrožite svojo ekonomsko aktivnost	Zaposlen/a za polni delovni čas; zaposlen/a za krajši delovni čas; samozaposlen/a; študent/dijak; gospodinjec/gospodinja; nezaposlen/a; upokojenec/upokojenka; drugo
Čas od priselitve	Koliko časa živite v Sloveniji?	*navedeno število let do maksimalno 10*
Razlog za priselitev	Kakšen je bil razlog za priselitev v Slovenijo?	Zaposlitev; združitev družine; šolanje; selitev s starši; poroka; drugo
Pomoč pri selitvi	Kdo vam je pri priselitvi v Slovenijo pomagal (pri iskanju zaposlitve, nastanitve ipd.)?	Ožja družina (starši, partner, sorojenci); širša družina; prijatelji; znanci; drugo; nihče
Namen ostati v Sloveniji	Kako dolgo ste imeli namen ostati v Sloveniji, ko ste se priselili sem?	0- pod 4 mesece; 4- pod 7 mesecev; 7-pod 12 mesecev; 1-pod 3 leta; 3-pod 6 let; 6 let in več; za stalno; nisem vedel; ne vem / ne želim odgovoriti
Udeležba na tečaju učenja slovenskega jezika pred priselitvijo	Ste se udeležili tečajev učenja slovenskega jezika predno ste prišli v Slovenijo?	DA; NE
Vključitev v vzgojno-izobraževalno inštitucijo	Ste se ob prihodu v Slovenijo vključili v vzgojno-izobraževalno institucijo?	DA; NE
Vzgojno-izobraževalna inštitucija	V katero vzgojno-izobraževalno institucijo ste se vključili ob priselitvi v Slovenijo?	Vrtec; OŠ; SŠ, gimnazija; višja šola; visoka šola, fakulteta, akademija

Udeležba na tečaju učenja slovenskega jezika po priselitvi	Ste se udeležili formalnega tečaja učenja slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo?	DA; NE
Razlogi za neudeležbo na tečaju slovenskega jezika	Zakaj se niste udeležili formalnega tečaja slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo?	Slovenščina ni moj prvi jezik, vendar sem jo že govoril/a; nisem se mogel/mogla udeležiti tečaja zaradi službenih/družinskih obveznosti; nisem se mogel/mogla udeležiti tečaja zaradi njegove odročnosti; ne vem, kako se udeležiti tečaja, nimam dovolj informacij o tečaju; slovenskega jezika se učim neformalno; tečaj mi ni bil všeč; ne želim obiskovati tečaja; drugo; nič od naštetega
Znanje slovenskega jezika	Kako bi ocenili (z oceno 1 – 5, pri čemer 1 označuje zelo slabo in 5 zelo dobro) svoje znanje slovenskega jezika v vsakodnevni rabi?	Govorjenje 1-5 Pisanje 1-5 Razumevanje 1-5
Vključitev otroka v vzgojno-izobraževalno institucijo	Imate otroka, ki je mlajši od 18 let in obiskuje vzgojno-izobraževalno institucijo v Sloveniji?	DA; NE
Vzgojno-izobraževalna inštitucija otroka	Katero vzgojno-izobraževalno institucijo obiskuje vaš otrok?	Vrtec; OŠ; SŠ; drugo
Dodatna jezikovna pomoč	Vaš otrok prejema dodatno jezikovno pomoč v vzgojno-izobraževalni instituciji?	DA; NE
Ovire pri vpisu otroka v vzgojno-izobraževalno institucijo	Ste se ob vpisu otroka v vzgojno-izobraževalno institucijo srečali s kakšno od naslednjih ovir?	Nisem vedel ali je moj otrok upravičen do obiskovanja institucije ali ne; nisem vedel ali moram plačati za izobraževanje otroka; obveščen sem bil, da za mojega otroka ni prostora v instituciji; jezikovna ovira mi je onemogočila vpis otroka; bil sem diskriminiran na podlagi državljanstva/ ker sem migrant; otroka sem želel vključiti v institucijo med šolskim letom; nič od naštetega; drugo
Plačano delo	Ste ob priselitvi v Slovenijo opravljali plačano delo?	DA; NE
Dogovor za zaposlitev	Je bila služba dogovorjena že pred priselitvijo?	DA; NE
Opravljanje plačanega dela	Še opravljate isto plačano delo kot ob priselitvi v Slovenijo?	DA; NE
Način zaposlitve	Ste se ob priselitvi zaposlili direktno pri delodajalcu, preko agencije za delo ali ste samostojni podjetnik?	Delodajalec; SP; agencija, drugo
Vrsta zaposlitve	Ste se ob priselitvi v Slovenijo zaposlili za določen ali nedoločen čas?	Določen čas; nedoločen čas
Plačilo za delo	Obkrožite, kaj drži za vas	Za svoje delo prejemam manj kot minimalno plačo; za svoje delo prejemam minimalno plačo; za svoje delo prejemam plačilo nižje od slovenskega povprečja, vendar več kot minimalno plačilo; za svoje delo prejemam povprečno plačilo; za svoje delo prejemam višje plačilo od

		slovenskega povprečja; ne želim odgovoriti; nisem zaposlen
Kvalifikacije za delo	Katera od trditev najbolj drži za vas?	Opravljam delo, za katerega sem izobražen in kvalificiran; delo, katerega opravljam, le delno pokriva mojo izobrazbo in kvalifikacije; delo, katerega opravljam, ne zajema moje izobrazbe in kvalifikacij; ne vem/ ne želim odgovoriti; nisem zaposlen
Razlog za nekvalificiranost	Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z b ali c, kako to?	Vseeno mi je, katero delo opravljam/ sprejel sem delo, ki je bilo na voljo; sam sem se odločil za opravljanje drugačnega delo; delodajalci ne priznajo mojih kvalifikacij; moje znanje slovenskega jezika ni dovolj dobro; moja izobrazba v Sloveniji ni priznana; ni dovolj služb za ljudi z mojimi kvalifikacijami; služba, za katero so potrebne moje kvalifikacije, ni dostopna, kjer živim; drugo; ne vem
Iskanje zaposlitve	Na kakšen način ste našli zaposlitev, ki jo imate?	Agencija za pomoč iskanja začasne zaposlitve; socialni kontakt (družinski član, znanec); oglas; zavod za zaposlovanje RS; agencija za zaposlovanje v državi, iz katere sem se priselil; drugo
Uporaba storitev javnega značaja	Kako pogosto ste vi ali vaša družina uporabili naslednje storitve v kraju vašega bivanja?	(Policija; družinski zdravnik; zdravstveni dom; zobozdravnik; knjižnica; CSD; zavod za zaposlovanje; javni prevoz) Vsak dan; nekajkrat na teden; enkrat tedensko; nekajkrat mesečno; enkrat mesečno; nekajkrat na leto; enkrat na leto; nikoli; ne vem/ ne želim odgovoriti
Zadovoljstvo s storitvami javnega značaja	Kako zadovoljni ste z omenjenimi storitvami v kraju vašega bivanja?	(Policija; družinski zdravnik; zdravstveni dom; zobozdravnik; knjižnica; CSD; zavod za zaposlovanje; javni prevoz) Zelo zadovoljen; zadovoljen; niti zadovoljen niti nezadovoljen; nezadovoljen; zelo nezadovoljen; ne vem/ ne želim odgovoriti; ne uporabljam
Razlog za neuporabo storitev javnega značaja	Če ste za katero od storitev odgovorili, da je ne uporabljate, zakaj je ne uporabljate?	(Policija; družinski zdravnik; zdravstveni dom; zobozdravnik; knjižnica; CSD; zavod za zaposlovanje; javni prevoz) Je plačljiva; slišal sem, da je storitev slaba; menim, da do storitve nisem upravičen; je ne potrebujem; nisem vedel, da storitev obstaja, ne govorim/berem dovolj dobro slovenskega jezika; drugo; ne vem/ ne želim odgovoriti; storitev uporabljam
Ohranjanje stikov	Kako pogosto ste v stikih s sorodniki/znanci iz države, v kateri ste rojeni?	Vsak dan; nekajkrat na teden; enkrat na teden; nekajkrat na mesec; enkrat na mesec; nekajkrat na mesec; nekajkrat na leto; enkrat na leto; nikoli
Način ohranjanja stikov	Na kakšen način ostajate v stikih s sorodniki/znanci iz države, v kateri ste rojeni?	E-pošta; »instant« sporočila (npr. Messenger, Viber ipd.); socialna omrežja (npr. Facebook, Instagram ipd.); telefonski klici (preko mobilnega

		telefona); internetni klici (npr. Skype ipd.); SMS sporočila; pisma; osebno, z obiski v državi iz katere sem se priselil/a; drugo
Stiki v lokalni skupnosti	Katera trditev najbolj drži za vas?	Posameznik/i s katerimi se največ družim, so državljani Slovenije; posameznik/i s katerimi se največ družim, so iz države, v kateri sem se rodil; posameznik/i s katerimi se največ družim, so večinoma iz drugih držav; mojo družbo sestavljajo posamezniki z različnimi državljanstvi; ne vem
Odnosi v lokalni skupnosti	Se strinjate, da se ljudje iz različnih držav v vaši okolici dobro razumejo med seboj?	Popolnoma se strinjam; strinjam se; se niti strinjam, niti ne strinjam; ne strinjam se; popolnoma se ne strinjam; drugo
Socialna mreža pred priselitvijo	Ste imeli v Sloveniji družino in/ali prijatelje predno ste se preselili sem?	DA; NE
Pripadnost	Kako močno čutite pripadnost	(... okolici, v kateri prebivate; Sloveniji, kot državi; državi, v kateri ste rojeni?) zelo močno; močno; ne tako močno; sploh ne; ne vem/ ne želim odgovoriti
Nastanitev	Na kakšen način bivate v vaši nastanitvi?	Sem lastnik/ Nastanitev sem kupil s pomočjo posojila; sem solastnik/plačujem delno posojilo; sem najemnik; tukaj živim brez najemnine; drugo; ne vem / ne želim odgovoriti
Lastnik nastanitve	Kdo je lastnik vaše nastanitve?	Mestna občina; stanovanjski upravljalec; zasebnik; delodajalec; član gospodinjstva; drugo; ne vem/ ne želim odgovoriti
Število članov gospodinjstva	Koliko ljudi živi v vaši nastanitvi?	*navedeno število članov*
Doživetje nasilja	Odkar živite v Sloveniji oziroma v zadnjih treh letih (kar od tega je krajše), ste bili ali kdo od vaših bližnjih, žrtev	(vi, vaši bližnji) besednega nadlegovanja; fizičnega napada; poškodovanja lastnine; groženj; drugega dejanja; ne želim odgovoriti; nisem bil žrtev
Razlog za nasilno dejanje	Če ste bili žrtev vi ali vaš bližnji, kakšen razlog bi pripisali dejanju?	(vi, bližnji) spolu; starosti; etničnosti; državljanstvu; migracijskem statusu; veri/ prepričanju; gibalni oviranosti/ dolgo trajajoči bolezni; spolni usmerjenosti; nič od naštetega; drugo; ne vem/ ne želim odgovoriti
Zadovoljstvo z življenjem v Sloveniji	Kako zadovoljni ste z življenjem v Sloveniji?	(ob prihodu; danes) zelo zadovoljen; zadovoljen; niti zadovoljen, niti nezadovoljen; nezadovoljen; popolnoma nezadovoljen; ne želim odgovoriti
Doživljanje Slovenije pred priselitvijo	Na lestvici označite, koliko ste se strinjali s posamezno izjavo PRED prihodom v Slovenijo?	(Slovenija je država v kateri so spoštovane človekove pravice in zakoni; V Sloveniji so priseljenci dobrodošli; Slovenija ponuja dobre možnosti za zaposlitev; Slovenija

		ponuja dobro kvaliteto življenja; Priseljenci brez težav pridobijo vizo za življenje v Sloveniji) zelo se strinjam; strinjam se; se niti strinjam, niti ne strinjam; ne strinjam se; zelo se ne strinjam; ne vem/ ne želim odgovoriti
Doživljanje Slovenije po priselitvi	Na lestvici označite, koliko se strinjate s posamezno izjavo DANES.	(Slovenija je država v kateri so spoštovane človekove pravice in zakoni; V Sloveniji so priseljenci dobrodošli; Slovenija ponuja dobre možnosti za zaposlitev; Slovenija ponuja dobro kvaliteto življenja; Priseljenci brez težav pridobijo vizo za življenje v Sloveniji) zelo se strinjam; strinjam se; se niti strinjam, niti ne strinjam; ne strinjam se; zelo se ne strinjam; ne vem/ ne želim odgovoriti

3.2. MERSKI INSTRUMENT IN VIRI PODATKOV

Merski instrument, ki sem ga uporabila za raziskovanje spremenljivk, je anketni vprašalnik zaprtega tipa, ki zajema 45 vprašanj razdeljenih v 7 tematskih sklopov: I. demografski podatki (11 vprašanj), II. vzgoja in izobraževanje (5 vprašanj), III. družinsko življenje (4 vprašanja), IV. delo (9 vprašanj), V. vključevanje (9 vprašanj), VI. dom in lokalno okolje (5 vprašanj) in VII. zadovoljstvo z življenjem v Sloveniji (3 vprašanja). Za strukturirano spraševanje je značilno, da imamo vprašanja pripravljena že pred samim spraševanjem in so urejena v obliki vprašalnika, v katerem imamo ponujene tudi v naprej pripravljene odgovore (Mesec, 2009). Pri pripravi vprašalnika sem si pomagala z anketnim vprašalnikom Inštituta za izobraževanje in Ipsos MORI Velike Britanije, katerega sem prilagodila za namene lastne raziskave (Home Office, 2011).

Anketni vprašalnik sem s pomočjo prevajalcev prevedla še v bosanski, makedonski, albanski in angleški jezik. Zaradi posrednega načina spraševanja nisem imela možnosti, da bi odkrila nesporazume, zaradi česar sem vprašalnike v vseh navedenih jezikih predhodno preizkusila.

Vprašalnik je dodan v prilogi.

3.3. POPULACIJA IN VZORČENJE

Raziskovano populacijo predstavljajo vsi posamezniki, ki v času raziskovanja živijo na območju Šaleške doline, so se na to območje priselili v obdobju zadnjih desetih let in niso bili rojeni v Republiki Sloveniji, torej so se sem priselili z družino, kot otroci ali kasneje samostojno, in so polnoletni, torej stari vsaj 18 let. Zadnji dostopni statistični podatki o priseljencih so iz leta 2018, ko je bilo v Sloveniji 28.455 priseljenih prebivalcev, od tega v Mestni občini Velenje, Občini Šoštanj in občini Šmartno ob Paki skupaj 4.712 priseljenih prebivalcev (Statistični urad Republike Slovenije, b.d. b). Ker je populacija velika, sem

se odločila, da jo vzorčim in sicer z neslučajnostnim priročnim vzorcem, za katerega je značilno, da je raziskava izvedena na skupinah ljudi, ki so raziskovalcu najbolj dostopne (Mesec, 2009).

Vzorec, katerega sem uspela zajeti v raziskavo, zajema 147 posameznikov, kar je 3,12 % raziskovane populacije. Sicer pa se je na povabilo za izpolnjevanje vprašalnika odzvalo 1148 oseb, a jih večina vprašalnika ni izpolnila v celoti.

3.4. ZBIRANJE PODATKOV

Podatke za raziskavo sem zbirala s pomočjo spletnega anketiranja v sistemu 1ka.si, v katerega sem vnesla vprašalnike v različnih jezikih (slovenski jezik, albanski jezik, makedonski jezik, bosanski jezik in angleški jezik). Dostop oziroma povezavo do vprašalnikov sem javno objavila na socialnem omrežju Facebook in jo neposredno delila z znanci, kateri so jo posredovali svojim prijateljem in znancem. Povezave do ankete v vseh štirih jezikih sem posredovala še svetovalnim delavkam na osnovnih in srednjih šolah v Šaleški dolini, svetovalne delavke pa so jih posredovale staršem, ki so se priselili, in njihovi otroci obiskujejo omenjene osnovne in srednje šole. Povezave do ankete sem posredovala tudi Ljudski univerzi v Velenju, ki izvaja programe za začetno integracijo priseljencev, strokovni delavci pa so povezavo posredovali osebam, ki so se priselile in so vključene v omenjene programe. Ob takšnem načinu objave vprašalnikov se lahko pojavi težava, da bi vprašalnike izpolnjevali tudi posamezniki, ki niso priseljenci, zaradi česar sem vnesla možnost, da se vprašalnik zaklene za nadaljnje izpolnjevanje, če bi oseba označila katerega od podatkov, ki bi pomenil, da ne spada v raziskovano populacijo (datum priselitve pred letom 2010, kraj rojstva v Republiki Sloveniji ali državi članici EU, kraj bivanja, ki ne leži v Šaleški dolini ali starost pod 18 let). Po tem, ko se pričela pridobivati podatke in sem opazila, da vzorec ni dosegel števila, ki bi ga želela vključiti v raziskavo, sem se odločila za osebno deljenje natisnjenih anketnih vprašalnikov. Ankete sem osebno razdelila delodajalcu, ki zaposluje osebe, ki so se priselile in jim nudi namestitev ter nekaj znancem, ki so jih predali v izpolnjevanje svojim znancem, kateri sicer nimajo dostopa do spletnega izpolnjevanja anketnih vprašalnikov. Pri delodajalcu se pustila zaprto škatlo, kamor so sodelujoči v raziskavi lahko odložili izpolnjeni vprašalnik, s čimer sem želela zagotoviti še večjo anonimnost.

Pred pričetkom izpolnjevanja ankete sem posameznike, ki bi bili pripravljeni sodelovati v raziskavi, posredno nagovorila v vseh jezikih, v katerih je bil vprašalnik objavljen. V nagovoru sem se jim predstavila namen svoje raziskave in jih prosila, da vprašalnik izpolnijo z resničnimi podatki. Poudarila sem, da je anketa anonimna. Nagovor se mi je zdel pri tem načinu anketiranja še posebej pomemben, saj s posamezniki, ki so anketo izpolnili, nisem bila v osebnem stiku.

Testno anketiranje sem izvedla v koncu meseca marca in sicer v tednu od 30.03.2020 do 2.04.2020. Dejansko anketiranje pa sem izvajala od 4.4.2020 do 31.7.2020. Skupno število anketiranih oseb je bilo 1.148, vendar od tega 1.001 anketni vprašalnik ni bil dokončno izpolnjen ali pa osebe, ki so jih izpolnjevale, niso ustrezale raziskovani populaciji, kar je pomenilo, da se jim je vprašalnik v sistemu 1ka.si zaklenil za nadaljnje izpolnjevanje. Uporabnih izpolnjenih anketnih vprašalnikov je bilo skupaj 147, kar predstavlja moj vzorec.

3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

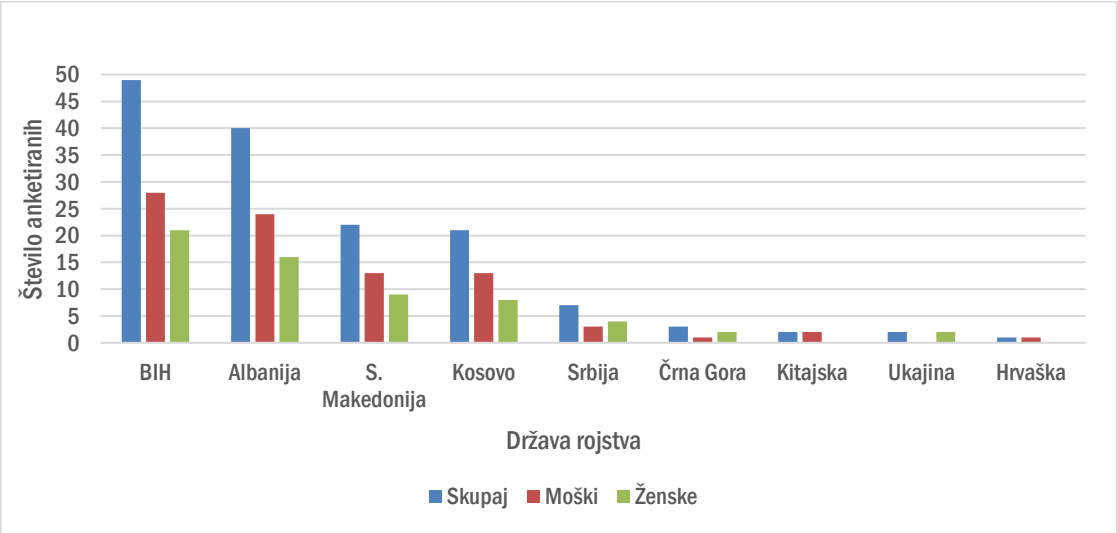
Zbrane podatke sem najprej vnesla v zbirno tabelo v programu Microsoft Office Excel, s pomočjo katerega sem jih v nadaljevanju tudi kvantitativno analizirala in uredila v grafe. Statistično obdelavo podatkov in preverjanje hipotez sem opravila s pomočjo programa IBM SPSS Statistics (verzija 25.0). Podatki so bili obdelani opisno statistično (velikost vzorca, odstotki, frekvence, minimalne in maksimalne vrednosti, srednje vrednosti) in bivariantno statistično analitično (presečne tabele).

4. REZULTATI

4. 1. DEMOGRAFSKI PODATKI

Anketni vprašalnik je izpolnilo 147 oseb, ki so se priselile. Od tega je v raziskavi sodelovalo 85 moških (57,82 %) in 62 žensk (42,18 %). Bosno in Hercegovino je kot državo rojstva navedlo 49 oseb, ki so se priselile, kar je tretjina anketiranih. Od teh je bilo 28 moških (19,05 %)[1] in 21 žensk (14,28 %). 40 anketiranih (27,21 %) je kot državo rojstva navedlo Albanijo. Od tega je bilo 24 moških (16,33 %) in 16 žensk (10,88 %). Severno Makedonijo je kot državo rojstva navedlo 22 oseb, ki so se priselile (14,96 %), in sicer 13 moških (8,84 %) in 9 žensk (6,12 %). 21 anketiranih (14,28 %) je kot državo rojstva navedlo Kosovo. Od teh je bilo 13 moških (8,84 %) in 8 žensk (5,44 %). Sedem oseb (4,76 %), ki so se priselile, je kot državo rojstva navedlo Srbijo, od tega trije moški (2,04 %) in štiri ženske (2,72 %). Tri osebe, ki so se priselile, so kot državo rojstva navedle Črno Goro. Od teh en moški (0,68 %) in dve ženski (1,36%). Kitajsko sta kot državo rojstva navedla dva moška (1,36 %), Ukrajino dve ženski (1,36 %) in Hrvaško, pred njenim vstopom v Evropsko Unijo, en moški (0,68 %).

Graf 4.1.: Država rojstva (skupaj in po spolu)

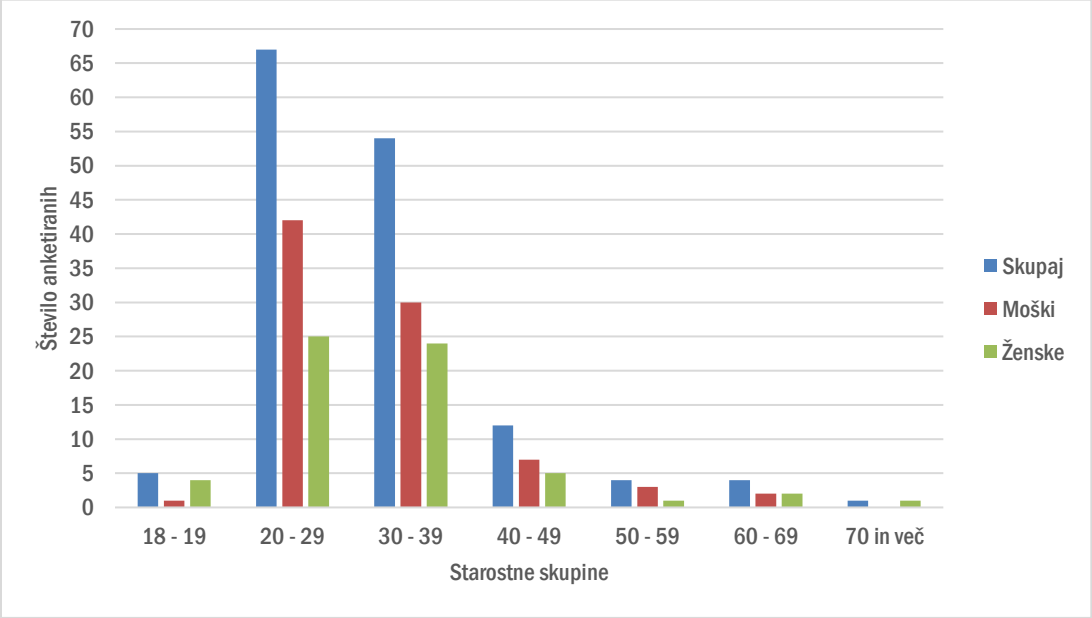

Najmlajša anketirana oseba je bila stara 18 let, najstarejša pa 72 let. Povprečna starost vseh anketiranih je 31,7 let. Starost 18 ali 19 let (prva starostna skupina) je navedlo pet anketiranih oseb, ki so se priselile (3,40 %). Starost, ki spada v starostno skupino od 20 do 29 let, je navedlo 67 anketiranih (45,58 %), od 30 do 39 let je starih 54 anketiranih (36,73 %), od 40 do 49 let 12 anketiranih (8,16 %), od 50 do 59 let

[1] Odstotki po spolu so izračunani od števila vseh anketiranih.

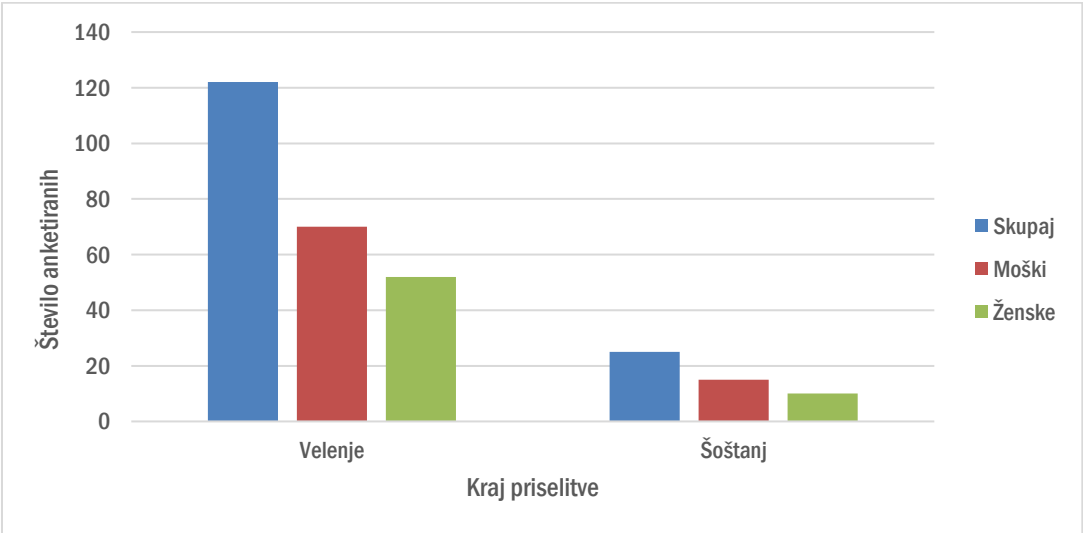
štiri anketirane osebe, ki so se priselile (2,72 %). Prav tako so štiri anketirane osebe (2,72 %), ki so se priselile, stare od 60 do 69 let, en anketirani (0,68 %) pa je star 70 ali več.

Graf 4.2.: Starost (skupaj in po spolu)

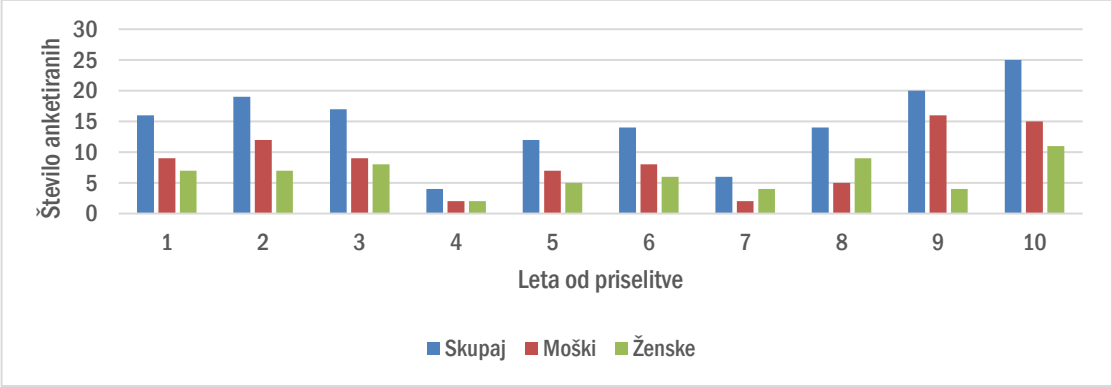
V Mestno občino Velenje se je priselilo 122 anketiranih (82,99 %), v Občino Šoštanj pa 25 anketiranih (17,01 %). Nobena od anketiranih oseb, ki so se priselile, ni navedla, da se je priselila v Občino Šmartno ob Paki. V Mestno občino Velenje se je priselilo 52 anketiranih žensk (35,37 % od vseh anketiranih) in 70 anketiranih moških (47,62 % vseh anketiranih). Anketiranih žensk, ki so navedle, da so se priselile v Občino Šoštanj je 10 (6,80 % vseh anketiranih), moških pa 15 (10,20 % vseh anketiranih).

Graf 4.3.: Kraj priselitve (skupaj in po spolu)

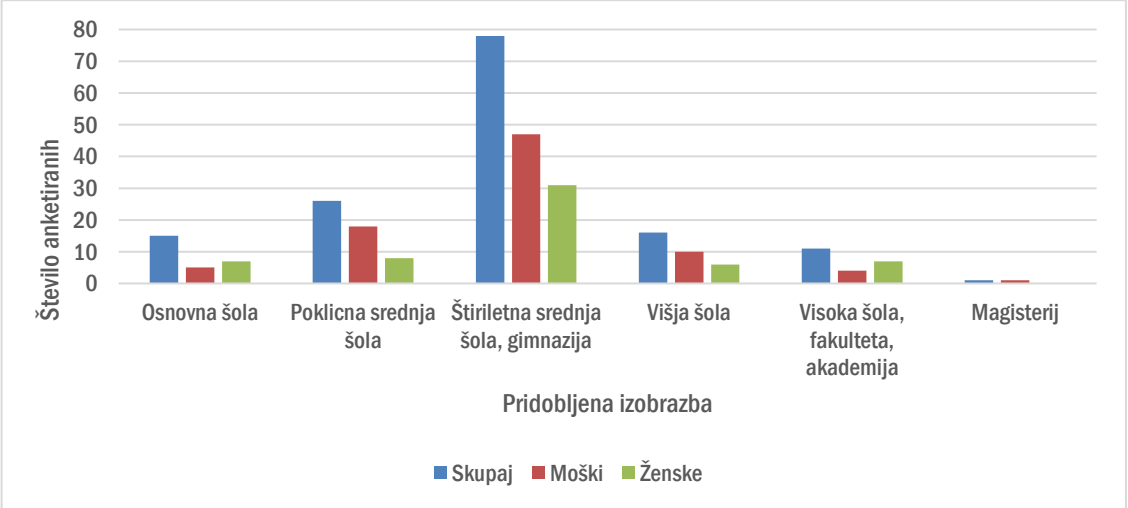
Anketirani so v povprečju navedli, da so se v Slovenijo priselili pred 5,78 leti. Nihče od anketiranih ni navedel, da se je v Slovenijo priselil pred manj kot enim letom. 16 anketiranih (10,88 %) se je priselilo pred enim letom, 19 (12,92 %) pred dvema letoma, 17 oseb, ki so se priselile (11,56 %), pred tremi leti, štiri osebe (2,72 %) pred štirimi leti, 12 anketiranih (8,16 %) pred petimi leti. Pred šestimi leti se je v Slovenijo priselilo 14 anketiranih (9,52 %), šest anketiranih (4,08 %) pred sedmimi leti, pred osmimi leti se je priselilo 14 anketiranih oseb (9,52 %), pred devetimi leti 20 (13,61 %) in pred desetimi leti 25 anketiranih oseb (17,00 %).

Graf 4.4.: Leta od priselitve (skupaj in po spolu)

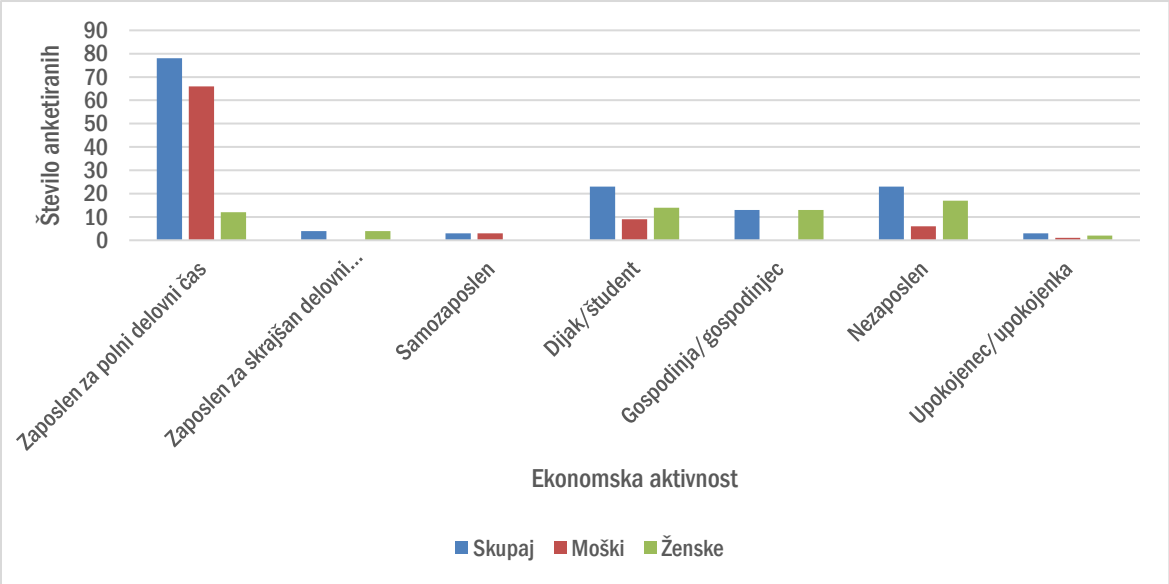
Nihče od anketiranih ni navedel, da nima dokončane osnovne šole ali da ima dokončan doktorski študij. 15 anketiranih (10,20 %) je obkrožilo, da imajo dokončano osnovno šolo, 26 anketiranih oseb (17,69 %) ima dokončano poklicno srednjo šolo. Največ anketiranih in sicer 78 (53,06 %) je obkrožilo, da imajo dokončano srednjo šolo ali gimnazijo. Višjo šolo ima dokončanih 16 anketiranih (10,88 %), visoko šolo, fakulteto ali akademijo pa 11 anketiranih oseb, ki so se priselile (7,48 %). Dokončan magisterij ima ena (0,68 %) anketirana oseba.

Graf 4.5.: Pridobljena izobrazba (skupaj in po spolu)

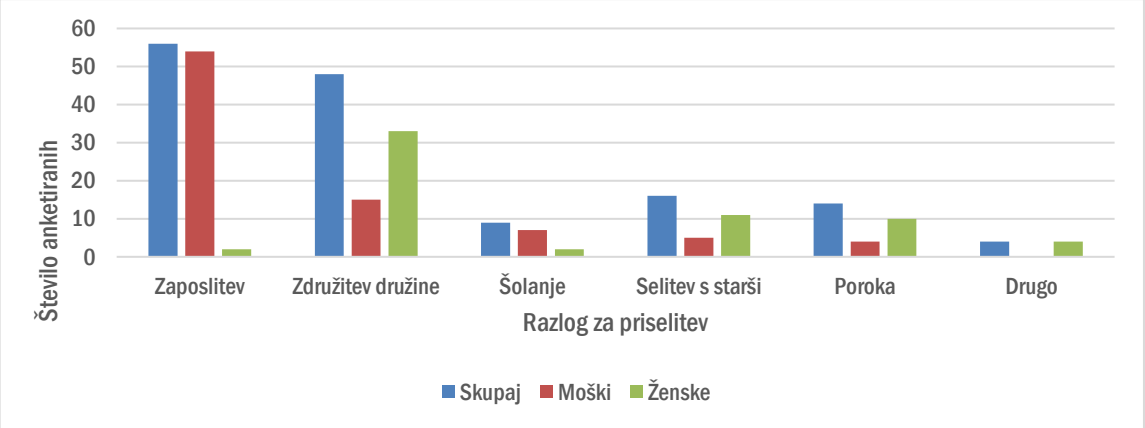
Pri vprašanju o ekonomski aktivnosti je 78 anketiranih (53,06 %) obkrožilo, da so zaposleni za polni delovni čas. Štiri osebe (2,72 %) so označile, da so zaposlene za skrajšani delovni čas, trije (2,04 %) so samozaposleni in 23 anketiranih (15,65 %) je nezaposlenih. Prav tako 23 anketiranih (15,65 %) je dijakov ali študentov. 13 oseb (8,84 %) je v anketnem vprašalniku označilo, da je gospodinja ali gospodinjec, trije anketirani (2,04 %) pa so upokojenci ali upokojenke.

Graf 4.6.: Ekonomska aktivnost (skupaj in po spolu)

Zaposlitev, kot razlog za priselitev v Slovenijo, je navedlo 56 anketiranih oseb (38,10 %). Naslednji najpogostejši razlog za priselitev je bila združitev družine, katero je označilo 48 anketiranih (32,65 %). Devet anketiranih (6,12 %) je obkrožilo, da so se v Slovenijo priselili z namenom šolanja, 16 anketiranih (10,88 %) se je priselilo s starši, 14 anketiranih (9,52 %) pa je navedlo, da je bila razlog za priselitev v Slovenijo poroka. Štiri anketirane osebe (2,72 %) so v vprašalniku označile, da je bil razlog za priselitev v Slovenijo drug. Od tega je ena oseba (0,68 %) navedla, da se je priselila k sinu, ena (0,68 %) k hčeri, dve osebi (1,36 %) pa sta se priselili s partnerjem.

Graf 4.7.: Razlog za priselitev (skupaj in po spolu)

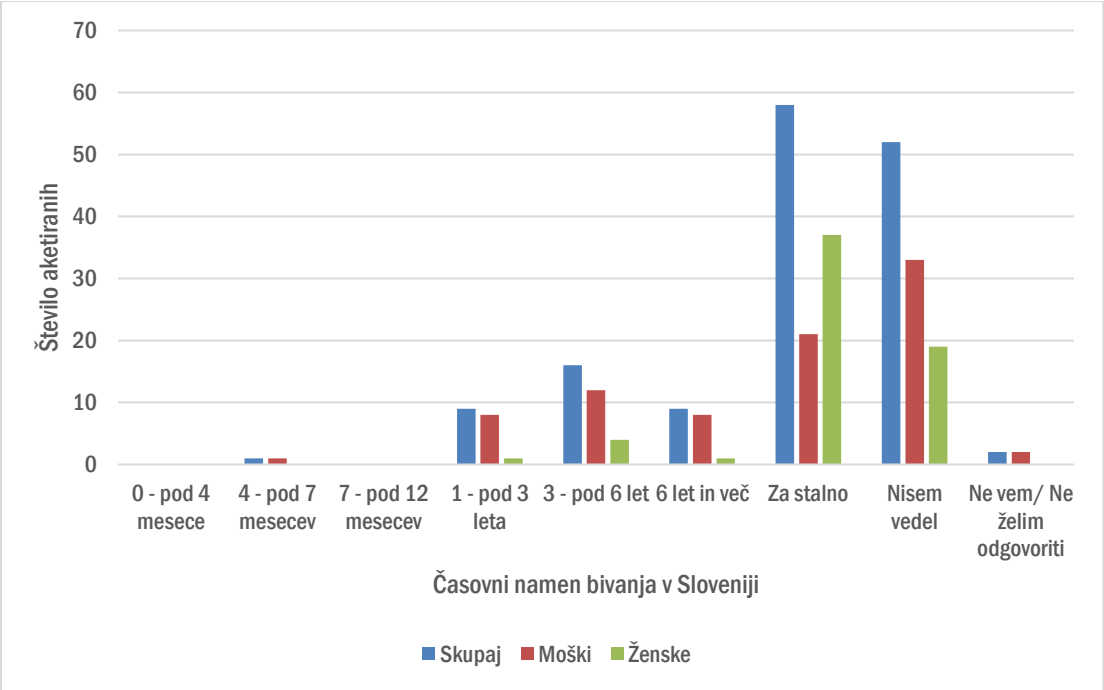
Pri vprašanju o tem, kdo je anketiranemu pomagal pri priselitvi v Slovenijo, je bilo možnih več odgovorov. Ožja družina je pri priselitvi pomagala 92 vprašanim (62,59 %), širša družina 39 vprašanim (26,53 %). Prijatelji so priselitvi v Slovenijo pomagali 33 vprašanim (22,45 %) in znanci 26 vprašanim (17,69 %). Dva anketirana (1,36 %) sta označila možnost »drugo« in navedla, da jima je pri priselitvi v Slovenijo pomagal delodajalec. Šestim anketiranim (4,08 %) pri priselitvi ni pomagal nihče. Pomoč pri priselitvi v Slovenijo je skupaj imelo torej 141 anketiranih oseb (95,92 %), v povprečju pa so imeli 1,15 virov pomoči pri priselitvi v Slovenijo.

Tabela 4.1.: Pomoč pri priselitvi

	Ožja družina	Širša družina	Prijatelji	Znanci	Drugo	Nihče
Število anketiranih	92	39	33	26	2	6

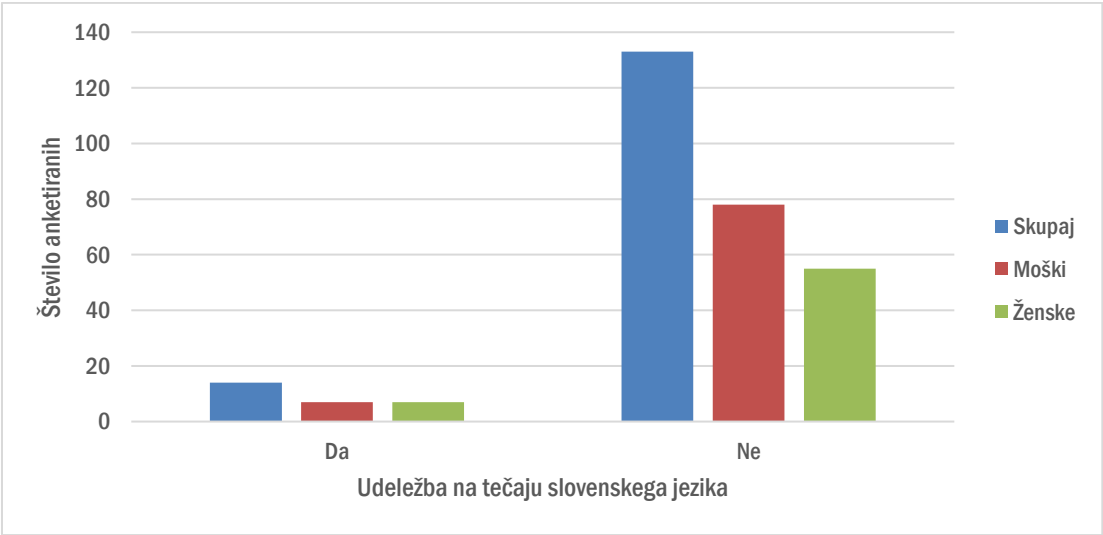
Nobena od anketiranih oseb ni označila, da je imela v Sloveniji namen ostati od nič do pod štiri mesece in prav tako nobena od sedem do pod 12 mesecev. Ena oseba (0,68 %) je obkrožila, da je imela namen v Sloveniji ostati od štiri do pod sedem mesecev. Od eno do pod tri leta je imelo namen ostati devet anketiranih (6,12 %) in od tri do pod šest let 16 anketiranih oseb (10,88 %). Več kot šest let je imelo namen v Sloveniji ostati devet oseb (6,12 %). Za stalno se je v Slovenijo priselilo 58 anketiranih oseb (39,46 %), 52 (35,37 %) pa jih ni vedelo, koliko časa bodo ostali v Sloveniji. Dve osebi (1,36 %) na vprašanje o tem, kako dolgo so imeli namen ostati v Sloveniji, ni vedelo odgovora, ali pa na vprašanje niso želele odgovoriti.

Graf 4.8.: Koliko časa ste imeli namen ostati v Sloveniji? (skupaj in po spolu)

Pred priselitvijo se je tečaja slovenskega jezika udeležilo 14 anketiranih (9,52 %). 133 oseb, ki so se priselile (90,48 %), se pred priselitvijo tečaja slovenskega jezika ni udeležilo.

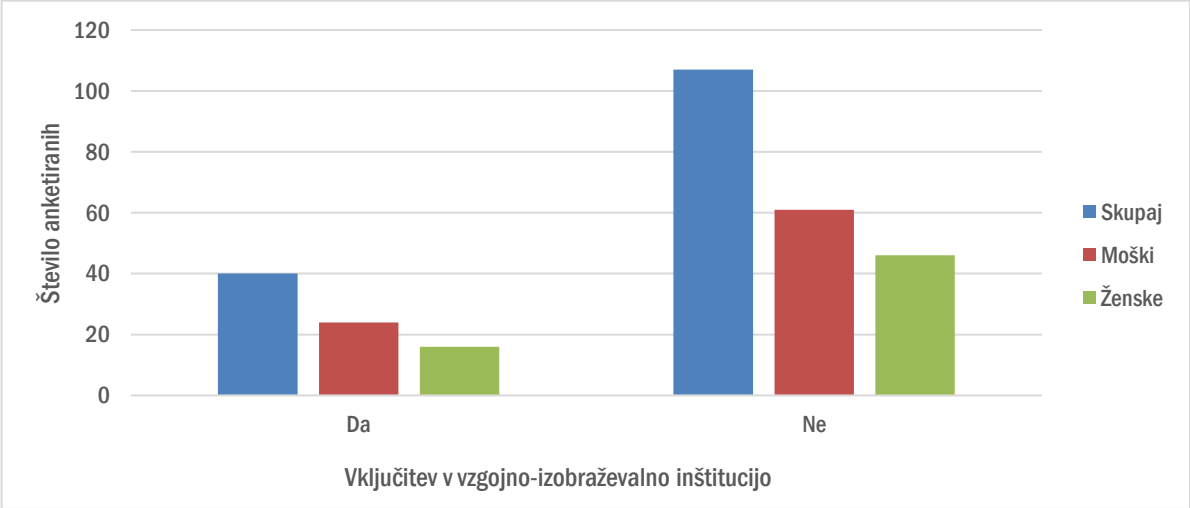
Graf 4.9.: Udeležba na tečaju slovenskega jezika pred priselitvijo v Slovenijo (skupaj in po spolu)

4. 2. VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE

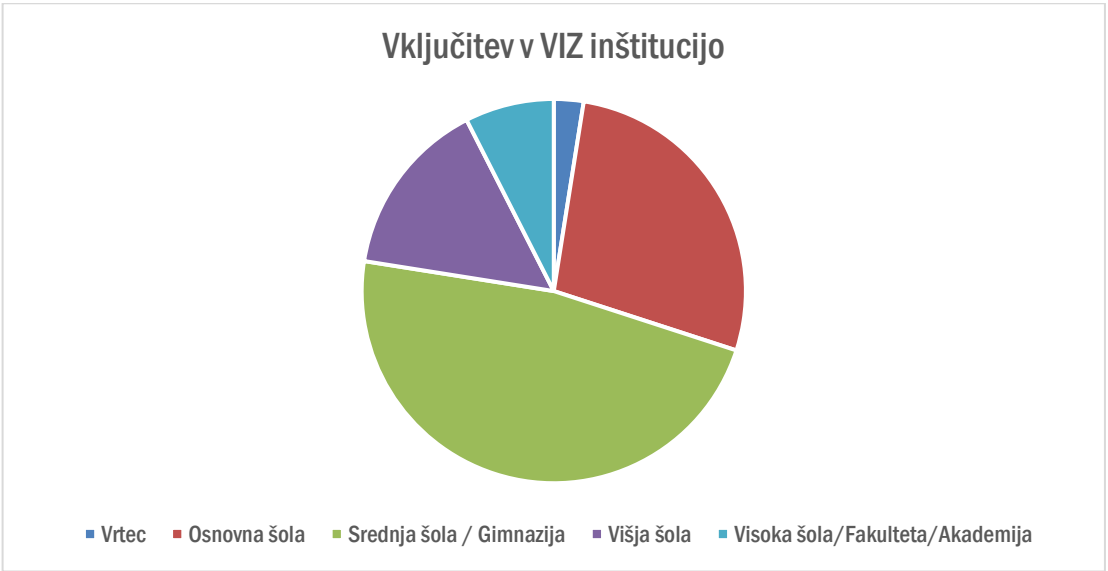
Ob priselitvi v Slovenijo se je v vzgojno-izobraževalno inštitucijo vključilo 40 anketiranih (27,21 %). 107 anketiranih (72,79 %) anketiranih se ob priselitvi v Slovenijo ni vključilo v vzgojno izobraževalno inštitucijo.

Graf 4.10.: Vključitev v vzgojno-izobraževalno inštitucijo ob priselitvi v Slovenijo (skupaj in po spolu)

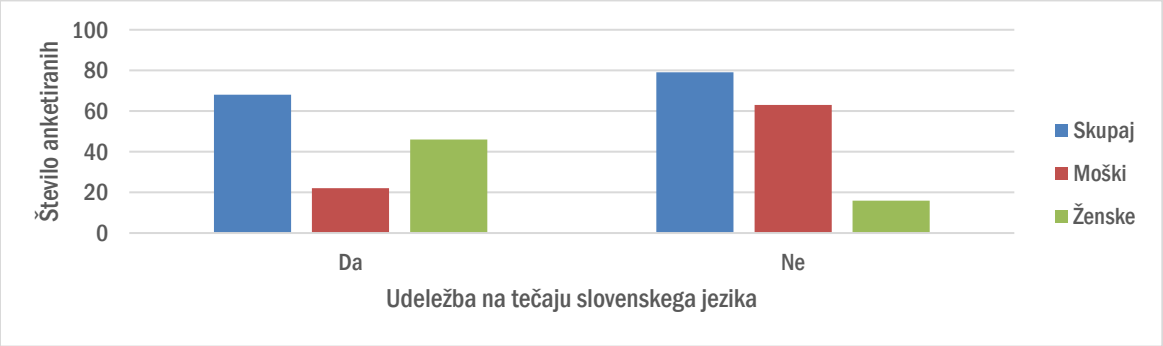
Od štiridesetih anketiranih, ki so se ob priselitvi v Slovenijo, vključili v vzgojno-izobraževalno inštitucijo, je ena oseba (2,50 %) obkrožila, da se je vključila v vrtec. V osnovno šolo se je vključilo 11 oseb (27,50 %), v srednjo šolo ali gimnazijo 19 oseb (47,50 %), v višjo šolo šest oseb (15,00 %) in v visoko šolo, fakulteto ali akademijo tri osebe (7,50 %).

Graf 4.11.: Vzgojno izobraževalna inštitucija ob priselitvi v Slovenijo

Formalnega tečaja slovenskega jezika se je po priselitvi v Slovenijo udeležilo 68 anketiranih (46,26 %). 79 anketiranih oseb, ki so se priselile (53,74 %), se formalnega tečaja slovenskega jezika po priselitvi ni udeležilo.

Graf 4.12.: Udeležba na formalnem tečaju slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo (skupaj in po spolu)

Na vprašanje o razlogu za neudeležbo na formalnem tečaju slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo je bilo mogoče podati več odgovorov. Nihče od anketiranih, ki so označili, da se tečaja niso udeležili, ni navedel, da se ga ni udeležil, ker je tečaj odročen, ker mu tečaj ni všeč ali da ima za neudeležbo na tečaju drug razlog. Štirje anketirani so označili (5,06 %), da slovenščina ni njihov prvi jezik, vendar so jo že govorili. 31 sodelujočih (39,24 %) je označilo, da se tečaja niso mogli udeležiti zaradi službenih ali družinskih obveznosti. En anketirani (1,26 %) je navedel, da o tečaju nima dovolj informacij, 41 (51,90 %) pa, da se slovenskega jezika učijo neformalno. 17 anketiranih oseb (21,52 %) je odgovorilo, da tečaja ne želijo obiskovati, šest sodelujočih v raziskavi (7,59 %) pa, da jim ne ustreza noben od naštetih odgovorov. Če izvzamem šest anketiranih, ki za razlog niso podali nobenega od podanih razlogov, je skupaj 73 anketiranih oseb označilo 94 razlogov, zaradi katerih se niso udeležili formalnega tečaja učenja slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo, kar je povprečno 1,29 razloga na anketirano osebo.

Tabela 4.2.: Razlog za neudeležbo na tečaju jezika

Razlog za neudeležbo na tečaju / Spol in skupaj	Slovenščina ni moj prvi jezik, vendar sem jo že govoril/a	Nisem se mogel/mogla udeležiti tečaja zaradi službenih/družinskih obveznosti	Nisem se mogel/mogla udeležiti tečaja zaradi njegove odročnosti	Ne vem, kako se udeležiti tečaja, nimam dovolj informacij o tečaju	Slovenskega jezika se učim neformalno	Tečaj mi ni bil všeč	Ne želim obiskovati tečaja	Drugo	Nič od naštetega
Moški	3	29	0	1	33	0	12	0	6
Ženske	1	2	0	0	8	0	5	0	0
Skupaj	4	31	0	1	41	0	17	0	6

Pri vprašanju o tem, kako anketirani ocenjujejo svoje znanje slovenskega jezika ob prihodu v Slovenijo, je 95 oseb (64,63 %) označilo, da svoje govorjenje ocenjujejo z ena, 43 (29,25 %) z dva, šest (4,08 %) s tri, dva (1,36 %) s štiri in eden (0,68 %) s pet. Svoje pisanje je 123 anketiranih (83,67 %) označilo z ena, 17 (11,56 %) z dva, trije (2,04 %) s tri in trije (2,04 %) s štiri ter ena oseba s pet. Svoje razumevanje je 62 (42,18 %) oseb označilo z ena, 33 (22,45 %) z dva, 40 (27,21 %) s tri, osem (5,44 %) oseb s štiri in štirje (2,72 %) s pet. Povprečna ocena govorjenja pred prihodom v Slovenijo je bila tako 1,44, pisanja 1,24 in razumevanja 2,07. Povprečna ocena znanja slovenskega jezika pred priselitvijo v Slovenijo je bila 1,58.

Tabela 4.3.: Število oseb, ki so ocenile svoje znanje jezika pred priselitvijo v Slovenijo

Ocena znanja	1	2	3	4	5
Govorjenje	95	43	6	2	1
Pisanje	123	17	3	3	1
Razumevanje	62	33	40	8	4

Na vprašanje, kako anketirani ocenjujejo svoje znanje slovenskega jezika danes, je ena oseba (0,68 %) označila, da govorjenje ocenjuje z ena, 14 (9,52 %) oseb z dva, 30 oseb (20,41 %) s tri, 36 oseb (24,49 %) s štiri in 66 oseb (44,90 %) s pet. Svoje pisanje je 12 oseb (8,16 %) ocenilo z ena, 26 oseb (17,69 %) z dva, 23 oseb (15,65 %) s tri, 34 oseb (23,13 %) s štiri in 52 oseb (35,37 %) s pet. Z ena ni nobena oseba ocenila svojega razumevanja slovenskega jezika danes, z dve (1,36 %) ga je ocenilo pet oseb, s tri 15 (10,20 %), s štiri 28 (19,04 %) in s pet 99 (67,34 %). Povprečna ocena govorjenja slovenskega jezika danes je tako 4,03, pisanja 3,60 in razumevanja 4,50. Povprečna ocena znanja slovenskega jezika danes pa je 4,04.

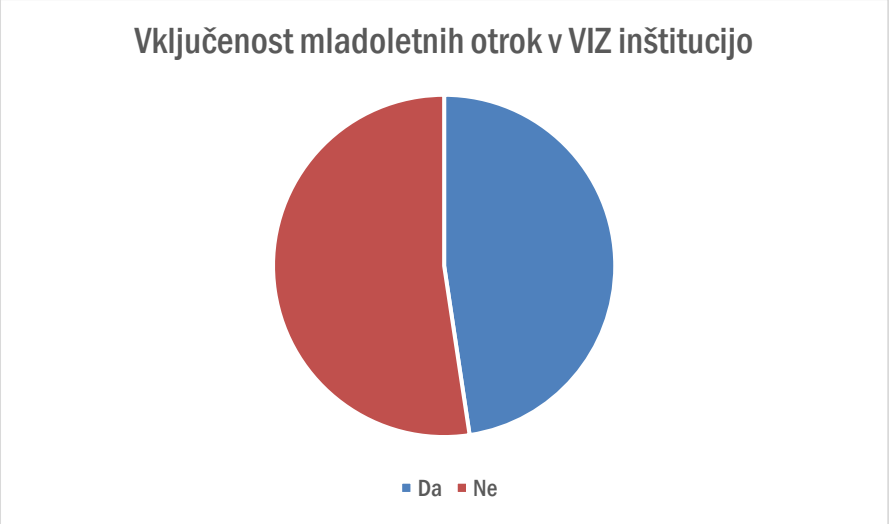
Tabela 4.4.: Število oseb, ki so ocenile svoje znanje jezika po priselitvi v Slovenijo

Ocena znanja	1	2	3	4	5
Govorjenje	1	14	30	36	66
Pisanje	12	26	23	34	52
Razumevanje	0	5	15	28	99

4. 3. DRUŽINSKO ŽIVLJENJE

70 anketiranih oseb (47,62 %) ima otroka, ki je mlajši od 18 let in obiskuje vzgojno-izobraževalno inštitucijo v Sloveniji. 77 oseb (52,38 %) je odgovorilo, da nima otroka, ki je mlajši od 18 let in obiskuje vzgojno izobraževalno inštitucijo v Sloveniji.

Graf 4.13.: Vključenost mladoletnih otrok v vzgojno-izobraževalno inštitucijo v Sloveniji

Na vprašanje, katero vzgojno-izobraževalno inštitucijo obiskuje mladoletni otrok, je bilo možno podati več odgovorov, če ima anketirani več otrok. 35 otrok oseb, ki so se priselile in so sodelovale v raziskavi, obiskuje vrtec, 43 otrok osnovno šolo in šest otrok srednjo šolo. Vsaka od 70 anketiranih oseb ima torej povprečno 1,2 mladoletna otroka, ki obiskujejo vzgojno-izobraževalno inštitucijo v Sloveniji.

Graf 4.14.: Vzgojno-izobraževalna inštitucija, ki jo obiskujejo otroci sodelujočih v raziskavi

Od tistih sodelujočih v raziskavi, ki so navedli, da njihov mladoletni otrok obiskuje vzgojno-izobraževalno inštitucijo v Sloveniji, jih je 18 (25,71 %) navedlo, da njihov otrok prejema dodatno jezikovno pomoč in 52 (74,29 %), da njihov otrok ne prejema dodatne jezikovne pomoči.

Graf 4.15.: Dodatna jezikovna pomoč za otroke oseb, ki so se priselile, v vzgojno-izobraževalnih inštitucijah v Sloveniji

50 sodelujočih v raziskavi (71,43 %), ki so odgovorili, da njihov mladoletni otrok obiskuje vzgojno-izobraževalno inštitucijo v Sloveniji, je navedlo, da se pri vključitvi otroka v inštitucijo niso srečali z nobeno od naštetih ovir. Štiri osebe (5,71 %) so odgovorile, da niso vedele, ali je njihov otrok upravičen do vpisa v inštitucijo, ena oseba (1,43 %) ni bila prepričana ali mora plačati za izobraževanje otroka, tri osebe (4,29 %) so bile obveščene, da za njihovega otroka v inštituciji ni prostora, štirje anketirani (5,71 %) so se srečali z jezikovno oviro, ki jim je vpis otroka v inštitucijo onemogočila in ena oseba (1,43 %) se je čutila diskriminiranega na podlagi državljanstva oziroma statusa priseljenca. 13 anketiranih (18,57 %) je navedlo, da je otroka želelo vključiti v vzgojno-izobraževalno inštitucijo med šolskim letom. Skupaj je 20 anketiranih (28,57 %) označilo 26 ovir, s katerimi so se srečali pri vpisu mladoletnega otroka v vzgojno-izobraževalno inštitucijo. V povprečju se je torej 70 sodelujočih v raziskavi, katerih mladoletni otroci obiskujejo vzgojno-izobraževalno inštitucijo v Sloveniji, srečalo s 0,37 ovir pri vpisu otroka v omenjeno inštitucijo.

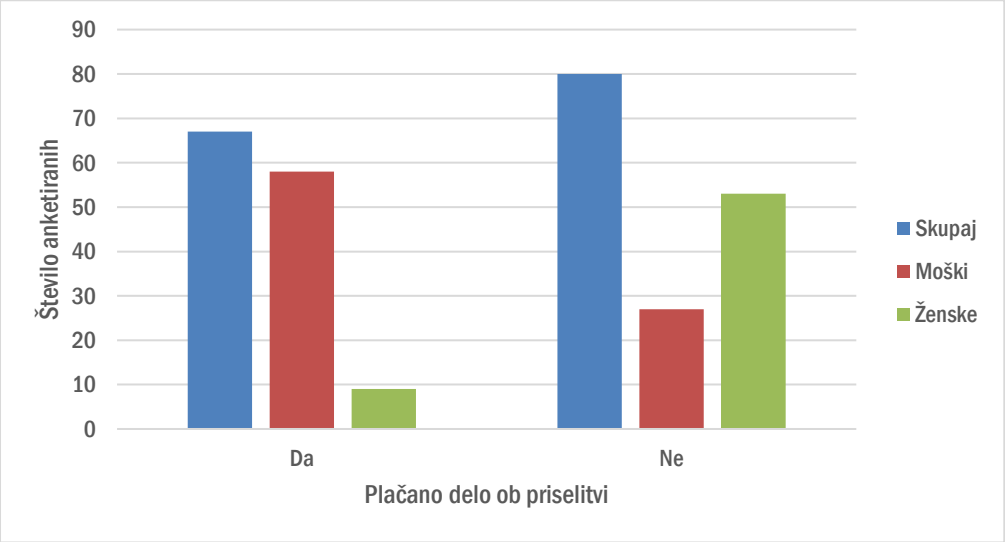
Tabela 4.5.: Ovire, s katerimi so se srečale osebe, ki so se priselile ob vpisu otroka v VIZ

	Nisem vedel ali je moj otrok upravičen do obiskovanja institucije ali ne	Nisem vedel ali moram plačati za izobraževanje otroka	Obveščen sem bil, da za mojega otroka ni prostora v instituciji	Jezikovna ovira mi je onemogočila vpis otroka	Bil sem diskriminiran na podlagi državljanstva/ ker sem migrant	Otroka sem želel vključiti v institucijo med šolskim letom	Nič od naštetega	Drugo
Število oseb, ki so se srečale z oviro	4	1	3	4	1	13	50	0

4.4. DELO

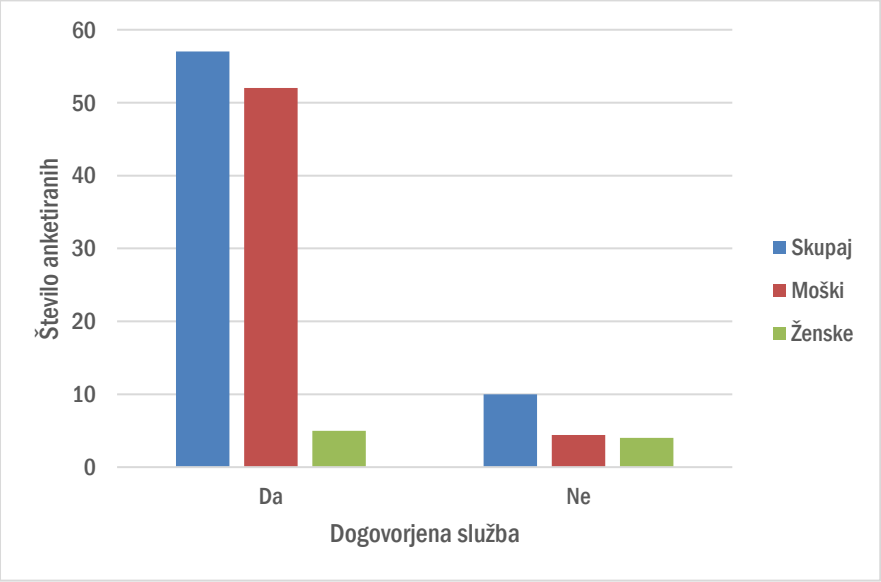
67 anketiranih oseb (45,58 %) je ob priselitvi v Slovenijo opravljalo plačano delo, 80 anketiranih (54,42 %) pa plačanega dela ob priselitvi v Slovenijo ni opravljalo.

Graf 4.16.: Opravljanje plačanega dela ob priselitvi v Slovenijo (skupaj in po spolu)

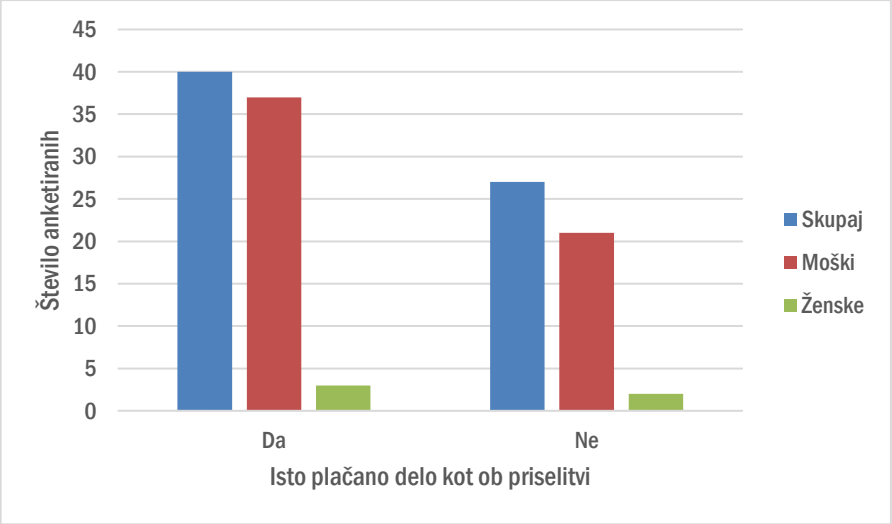
Od 67 anketiranih, ki so plačano delo opravljali, jih je 57 (85,07 %) odgovorilo, da je bila služba dogovorjena že pred priselitvijo, 10 (14,93 %) pa, da služba ni bila dogovorjena pred priselitvijo v Slovenijo.

Graf 4.17.: Dogovorjena služba pred priselitvijo v Slovenijo (skupaj in po spolu)

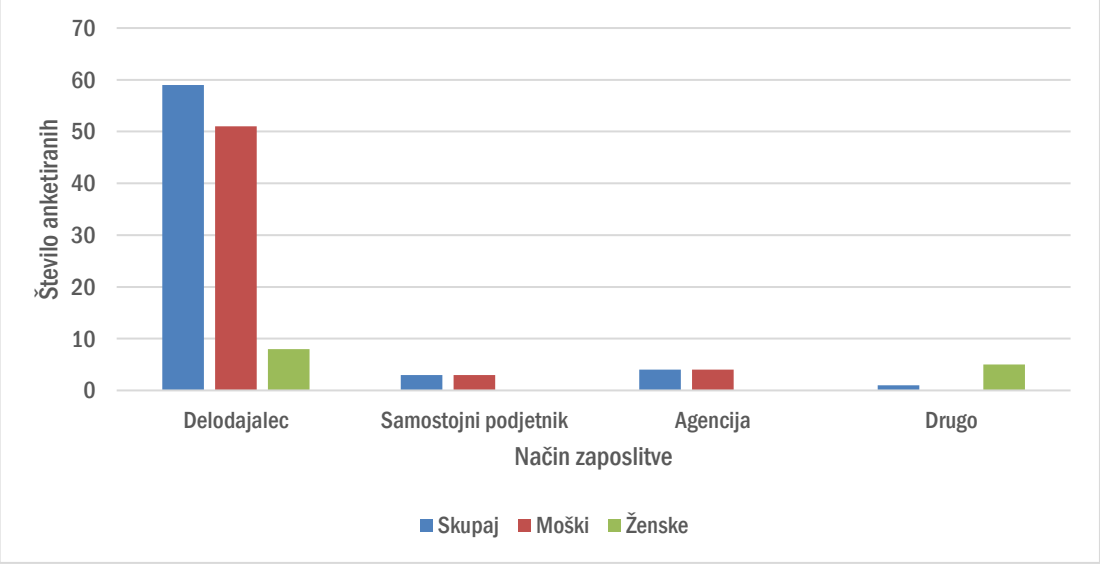
40 anketiranih oseb (59,70 %), ki so ob priselitvi v Slovenijo opravljale plačano delo, tudi danes opravlja isto plačano delo. 27 anketiranih (40,30 %) ne opravlja več istega plačanega dela, kot ob priselitvi v Slovenijo.

Graf 4.18.: Opravljanje istega plačanega dela kot ob priselitvi v Slovenijo (skupaj in po spolu)

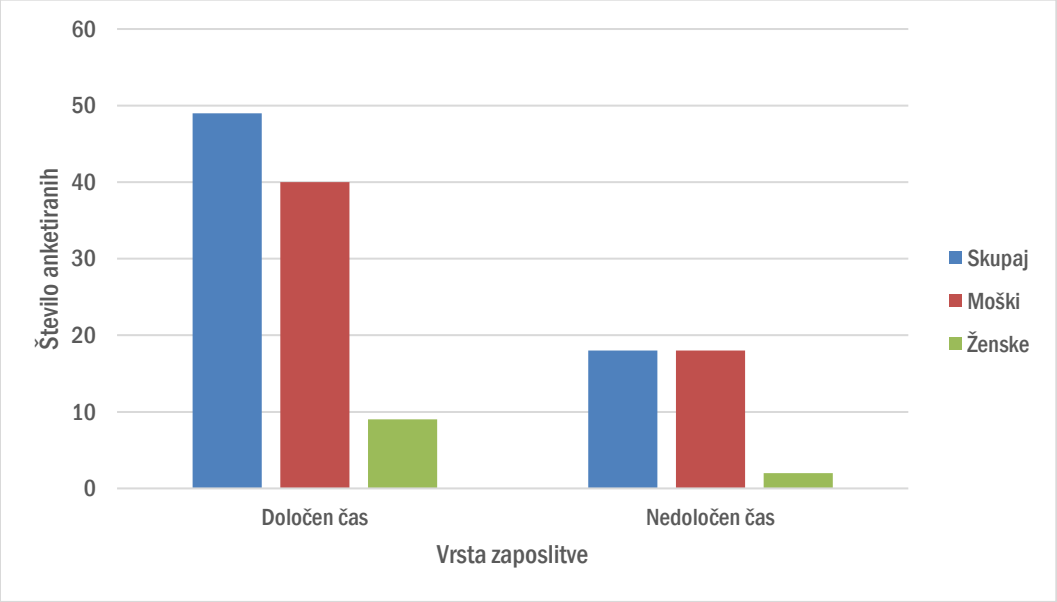
Od 67 anketiranih, ki so ob priselitvi v Slovenijo opravljali plačano delo, jih je 59 (88,06 %) odgovorilo, da so se zaposlili direktno pri delodajalcu. Trije anketirani (4,48 %) imajo samostojno podjetje, štirje (5,97 %) so se zaposlili preko agencije, ena anketirana oseba (1,49 %), ki je označila možnost drugo, pa je delo opravljala preko študentskega servisa.

Graf 4.19.: Način zaposlitve ob priselitvi v Slovenijo (skupaj in po spolu)

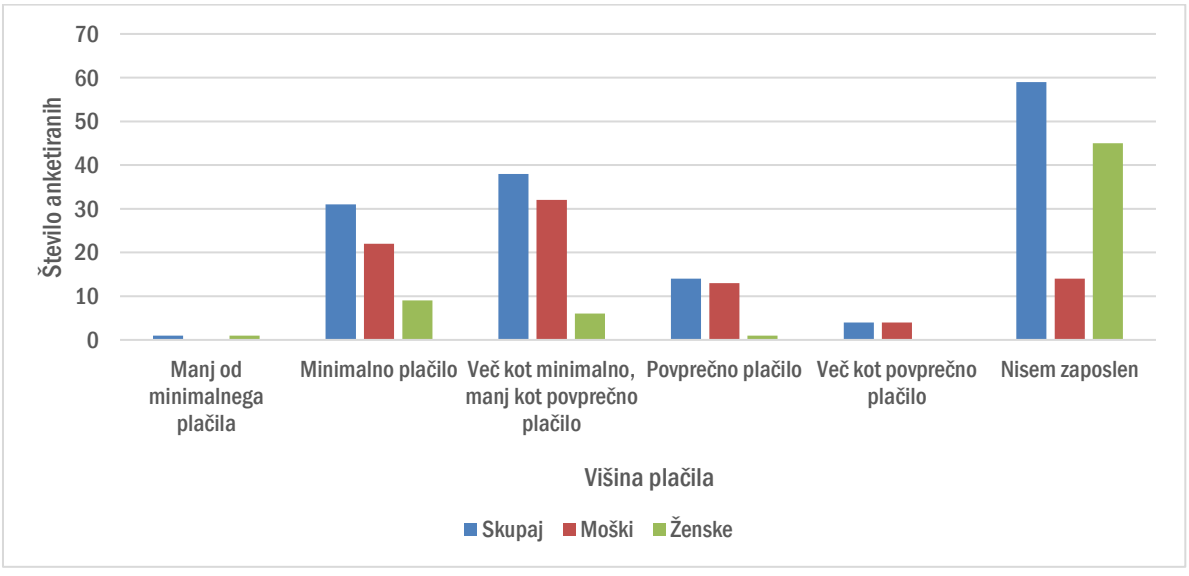
49 anketiranih oseb (73,13 %), ki so ob priselitvi v Slovenijo opravljale plačano delo, se je zaposlilo za določen čas. 18 oseb (26,67 %) se je zaposlilo za nedoločen čas.

Graf 4.20.: Vrsta zaposlitve ob priselitvi v Slovenijo (skupaj in po spolu)

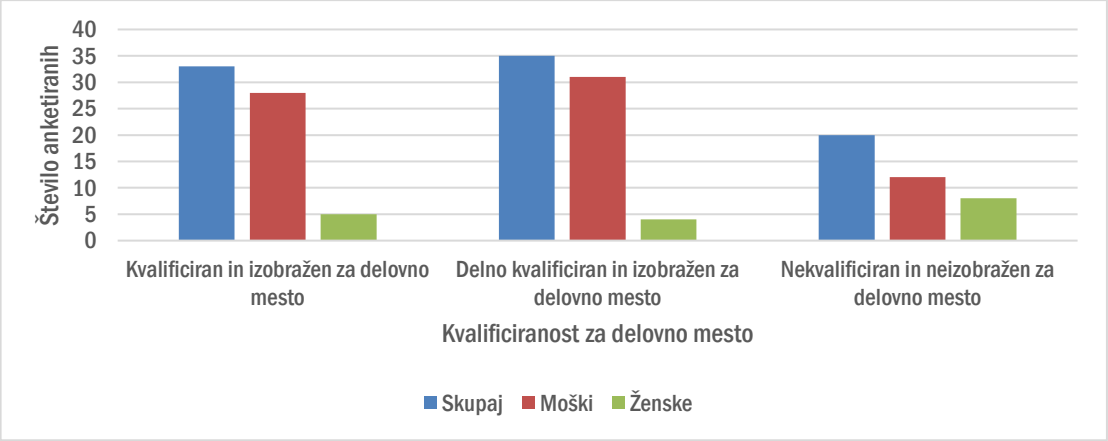
Od 147 anketiranih oseb, jih je 59 (40,14 %), na vprašanje o višini plačila za njihovo delo, označilo, da danes niso zaposlene. Ena oseba (0,68 %) prejema manj, kot minimalno plačilo za svoje delo, 31 oseb (21,09 %) prejema minimalno plačilo za svoje delo, 38 anketiranih (25,85 %) za svoje delo prejema plačilo večje od minimalnega, vendar manj od slovenskega povprečja, 14 oseb (9,52 %) za svoje delo prejema povprečno plačilo in štiri osebe (2,72 %) plačilo, ki je večje od slovenskega povprečnega plačila.

Graf 4.21.: Višina plačila za opravljeno plačano delo (skupaj in po spolu)

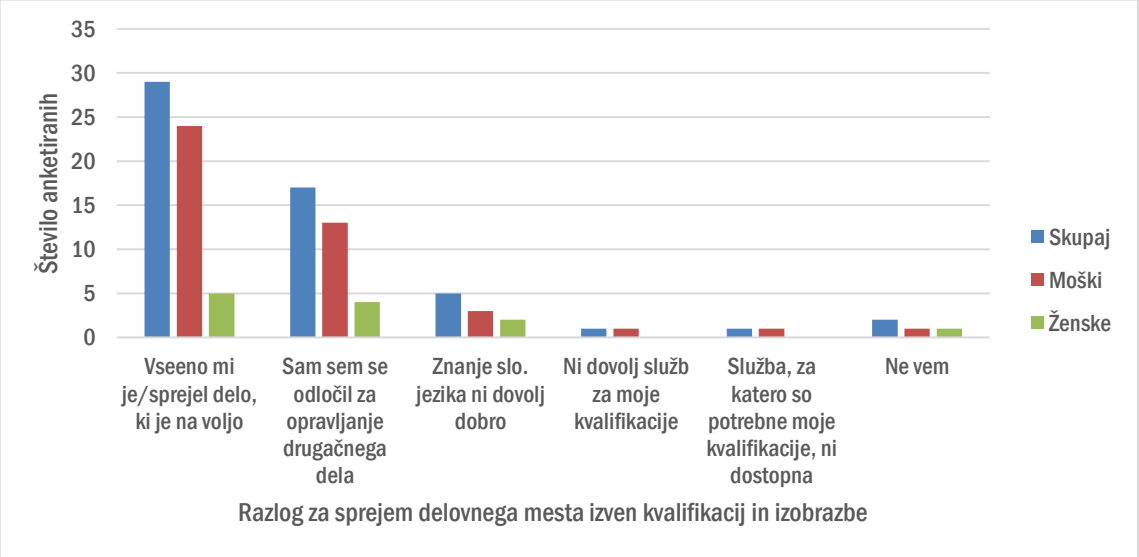
Od 88 danes zaposlenih oseb jih je 33 (37,50 %) odgovorilo, da opravljajo delo, za katerega so kvalificirani in izobraženi. 35 oseb (39,77 %) opravlja delo, katero le delno pokriva njihovo izobrazbo in kvalifikacije, 20 oseb (22,73%) pa opravlja delo, katero ne zajema njihove izobrazbe in kvalifikacij.

Graf 4.22.: Kvalificiranost za delovno mesto (skupaj in po spolu)

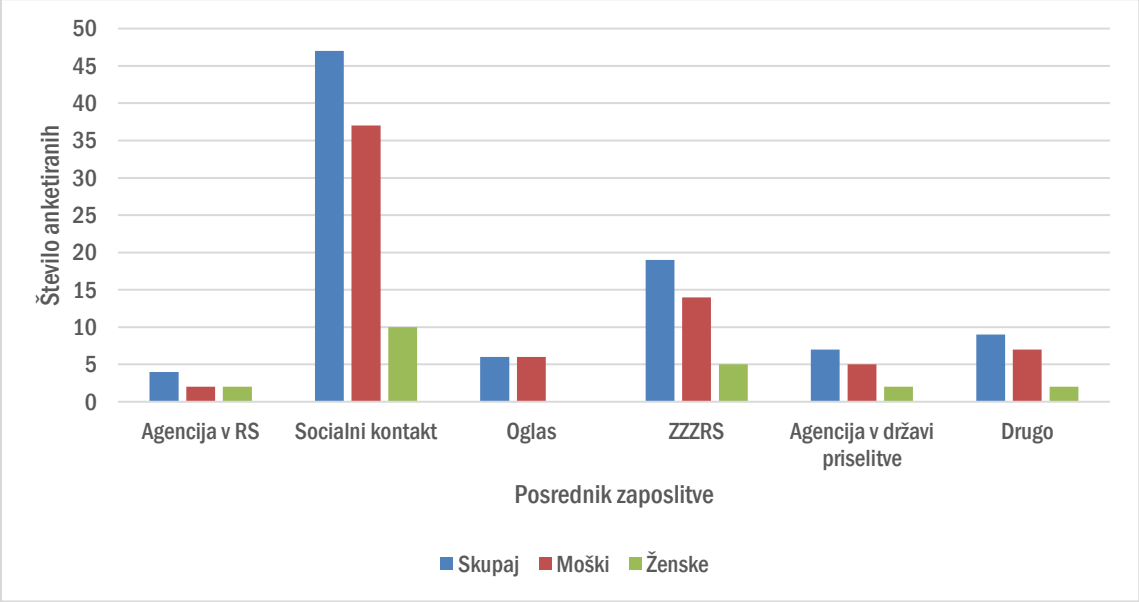
29 anketiranih oseb (52,73 %), od tistih, ki so odgovorile, da so za delovno mesto delno kvalificirani in delno izobraženi ali nekvalificirani in neizobraženi, je odgovorilo, da jim je vseeno, katero delo opravljajo oziroma da so sprejeli delo, ki je bilo na voljo. 17 oseb (30,91 %) je odgovorilo, da so se sami odločili za opravljanje drugačnega dela, pet anketiranih (9,10 %), da njihovo znanje slovenskega jezika ni dovolj dobro, da bi opravljali drugo delo, ena oseba (1,82 %), da ni dovolj služb za ljudi z njenimi kvalifikacijami, ena oseba (1,82 %), da delovno mesto, za katero ima kvalifikacije, ni dostopno, kjer živi in dve osebi (3,34 %), da ne vesta odgovora na zastavljeno vprašanje. Nobena oseba ni odgovorila, da delodajalci ne priznajo kvalifikacij, ki jih ima anketirani ali, da njena izobrazba v Sloveniji ni priznana.

Graf 4.23.: Razlog za sprejem delovnega mesta, ki ne pokriva kvalifikacij in izobrazbe (skupaj in po spolu)

Od skupaj 92 anketiranih oseb, ki opravljajo plačano delo (vključujoč zaposlene, študente, ki opravljajo plačano delo in samozaposlene), so štirje (4,35 %) navedli, da so delo našli s pomočjo agencije za zaposlovanje. 47 (51,09 %) jih je delo našlo s pomočjo socialnega kontakta, šest (6,52 %) preko oglasa za delovno mesto, 19 (20,65 %) s pomočjo Zavoda za zaposlovanje Republike Slovenije, sedem (7,61 %) s pomočjo agencije za zaposlovanje v državi, iz katere so se priselili, devet sodelujočih (9,78 %) pa je navedlo, da so zaposlitev našli na katerega od drugih načinov. Od devetih, ki so označili možnost drugo, je ena oseba zaposlitev našla neposredno pri delodajalcu, ena preko študentskega servisa, trije imajo samostojno podjetje, ena oseba je navedla, da je zaposlena na istem delovnem mestu, kot pred priselitvijo, tri osebe pa so bile premeščene na delovno mesto v Sloveniji znotraj istega podjetja, kjer so že prej opravljali delo.

Graf 4.24.: Načini iskanja zaposlitve (skupaj in po spolu)

4.5. VKLJUČEVANJE

Ena (0,68 %) od anketiranih oseb je označila, da storitve policije uporablja vsak dan. Štiri osebe (2,72 %) so v stiku s policijo nekajkrat na leto, 15 oseb (10,20 %)je v stiku s policijo enkrat na leto in 127 oseb (86,39 %) policije ne potrebujejo nikoli. Pet oseb (3,10 %) obišče družinskega zdravnika enkrat na mesec, 75 anketiranih (51,02 %) nekajkrat na leto, 45 oseb (30,61 %) enkrat na leto, 21 oseb (14,29 %) nikoli, ena oseba (0,68%) pa na vprašanje ni znala ali ni želela odgovoriti. Zdravstveni dom štiri osebe (2,72 %) obiščejo nekajkrat mesečno, dve osebi (1,36 %) enkrat na mesec, 85 anketiranih (57,82 %) ga obišče nekajkrat na leto, 43 anketiranih (29,25 %) enkrat na leto, 12 oseb (8,16 %) nikoli in ena oseba (0,68 %) na vprašanje ni znala ali ni želela odgovoriti. Ena anketirana oseba (0,68 %) zobozdravnika obišče enkrat

na mesec, 44 anketiranih (29,93 %) nekajkrat na leto, 85 anketiranih (57,82 %) enkrat na leto in 16 anketiranih oseb (10,88 %) nikoli. Ena oseba (0,68 %) ni vedela, kako pogosto obišče zobozdravnika ali pa na vprašanje ni želela odgovoriti. Ena anketirana oseba (0,68 %) mestno knjižnico obišče enkrat na teden, 12 oseb (8,16 %) nekajkrat mesečno, 15 (10,20 %) enkrat na mesec, 33 oseb (22,45 %) jo obišče nekajkrat na leto in štiri osebe (2,72 %) enkrat na leto. 82 oseb (55,78 %) mestne knjižnice ne obiskuje. Center za socialno delo nekajkrat na leto obišče 19 anketiranih (12,93 %), 60 (40,82 %) ga obišče enkrat na leto, 65 anketiranih oseb (44,22 %) nikoli, tri osebe (2,04 %) pa niso vedele, kako pogosto obiščejo center za socialno delo ali na vprašanje niso želele odgovoriti. Ena oseba (0,68 %) zavod za zaposlovanje obišče nekajkrat mesečno, dve osebi (1,36 %) enkrat mesečno, 13 oseb (8,84 %) nekajkrat na leto, sedem oseb enkrat na leto in 122 oseb (82,99 %) nikoli. Dve osebi (1,36 %) na vprašanje nista poznali odgovora ali nanj nista želeli odgovoriti. Javni prevoz pet oseb (3,40 %) uporablja vsak dan, 37 anketiranih (25,17 %) ga uporablja nekajkrat na teden, 10 (6,80 %) enkrat na teden, 33 (22,45 %) nekajkrat na mesec, sedem oseb (4,76 %) enkrat na mesec, 20 anketiranih (13,60 %) nekajkrat na leto, pet (3,40 %) enkrat na leto in 30 anketiranih oseb (20,40 %) nikoli.

Tabela 4.6.: Pogostost uporabe storitev javnega značaja

	Vsak dan	Nekajkrat tedensko	Enkrat tedensko	Nekajkrat mesečno	Enkrat na mesec	Nekajkrat na leto	Enkrat na leto	Nikoli	Ne vem
Policija	1	0	0	0	0	4	15	127	0
Družinski zdravnik	0	0	0	0	5	75	45	21	1
Zdravstveni dom	0	0	0	4	2	85	43	12	1
Zobozdravnik	0	0	0	0	1	44	85	16	1
Knjižnica	0	0	1	12	15	33	4	82	0
CSD	0	0	0	0	0	19	60	65	3
ZRSZ	0	0	0	1	2	13	7	122	2
Javni prevoz	5	37	10	33	7	20	5	30	0

Pet anketiranih oseb (15,63 %) je povedalo, da je s storitvami policije zelo zadovoljnih. 18 (56,25 %) jih je navedlo, da so s storitvami zadovoljni, šest (18,75 %) jih ni niti zadovoljnih niti nezadovoljnih, trije (9,37 %) so s policijo nezadovoljni, šest pa jih na vprašanje ali ni želelo ali ni znalo odgovoriti. Skupaj je svoje zadovoljstvo s policijo ocenilo 32 anketiranih oseb (21,77 % od vseh anketiranih), njihovo povprečno zadovoljstvo s storitvami policije pa je malo manj kot »zadovoljen«. Svoje zadovoljstvo z družinskim zdravnikom je ocenilo 125 oseb (85,03 %), njihovo povprečno zadovoljstvo z družinskim zdravnikom je »zadovoljen«. Pri tem je 15 oseb (12,00 %) označilo, da so z družinskim zdravnikom zelo zadovoljni, 85 oseb (68,00 %) je zadovoljnih, 24 oseb (19,20 %) niti zadovoljnih niti nezadovoljnih, ena oseba (0,8 %) je z družinskim zdravnikom nezadovoljna, ena oseba pa na vprašanje ni znala ali ni želela odgovoriti. 135 oseb (91,84 %) je ocenilo svoje zadovoljstvo z zdravstvenim domom in njihovo povprečno zadovoljstvo je

»zadovoljen«. Od tega je 19 oseb (14,07 %) z zdravstvenim domom zelo zadovoljnih, 102 osebi (75,55 %) zadovoljni, 12 anketiranih (8,89 %) niti zadovoljnih niti nezadovoljnih in dve osebi (1,48 %) nezadovoljni. 17 oseb (12,88 %) je z zobozdravnikom zelo zadovoljnih, 95 oseb (71,97 %) zadovoljnih, 16 oseb (12,12 %) niti zadovoljnih niti nezadovoljnih in štiri osebe (3,03 %) nezadovoljne. Skupaj je zadovoljstvo z zobozdravnikom ocenilo 132 anketiranih oseb (89,80 %), v povprečju pa so z zobozdravnikom zadovoljni. Od 66 oseb (44,90 %), ki so ocenile svoje zadovoljstvo z mestno knjižnico, je 26 oseb (39,39 %) z njenimi storitvami zelo zadovoljnih in 40 oseb (60,61 %) zadovoljnih. V povprečju so ocenili, da so s knjižnico med zadovoljni in zelo zadovoljni. 81 oseb (55,10 %) je ocenilo svoje zadovoljstvo s centrom za socialno delo, v povprečju pa so bili z njim zadovoljni. Od tega je 9 oseb (11,11 %) zelo zadovoljnih, 53 oseb (65,73 %) zadovoljnih in 19 oseb (23,46 %) niti zadovoljnih niti nezadovoljnih. Dve osebi nista želeli ali nista znali oceniti svojega zadovoljstva s centrom za socialno delo. Z zavodom za zaposlovanje Republike Slovenije je zelo zadovoljna ena oseba (3,85 %). 13 oseb (50,00 %) je zadovoljnih in 12 oseb (46,15 %) niti zadovoljnih niti nezadovoljnih. Skupaj je svoje zadovoljstvo z zavodom za zaposlovanje ocenilo 26 oseb (17,69 %), v povprečju pa so z zavodom med zadovoljni in niti zadovoljni niti nezadovoljni. 118 anketiranih oseb (80,27 %) je ocenilo svoje zadovoljstvo z javnim prevozom, povprečno pa so z njim med zelo zadovoljni in zadovoljni. Od teh je 61 oseb (51,69 %) označilo, da so z njim zelo zadovoljni, 52 oseb (44,07 %) da so zadovoljni, tri osebe (2,54 %) z javnim prevozom niso niti zadovoljne niti nezadovoljne, dve osebi (1,69 %) pa sta z njim nezadovoljni. Svojega zadovoljstva z javnim prevozom ni znala ali ni želela oceniti ena oseba.

Tabela 4.7.: Zadovoljstvo s storitvami javnega značaja

	Zelo zadovoljen	Zadovoljen	Niti zadovoljen, niti nezadovoljen	Nezadovoljen	Zelo nezadovoljen	Ne vem	Ne želim odgovoriti
Policija	5	18	6	3	0	6	109
Družinski zdravnik	15	85	24	1	0	1	21
Zdravstveni dom	19	102	12	2	0	0	12
Zobozdravnik	17	95	16	4	0	0	15
Knjižnica	26	40	0	0	0	0	81
CSD	9	53	19	0	0	2	64
ZRSZ	1	13	12	0	0	0	121
Javni prevoz	61	52	3	2	0	1	28

Od oseb, ki storitev policije ne uporabljajo, je ena anketirana oseba (0,83 %) odgovorila, da je slišala, da je storitev slaba, 115 oseb (95,83 %), da je ne potrebujejo, ena oseba (0,83 %), da ne govori oziroma bere dovolj dobro slovenskega jezika, tri osebe (2,5 %) pa so označile možnost drugo. Od triindvajsetih anketiranih oseb, ki so navedle razlog zakaj ne obiskujejo družinskega zdravnika, je ena oseba (4,34 %)

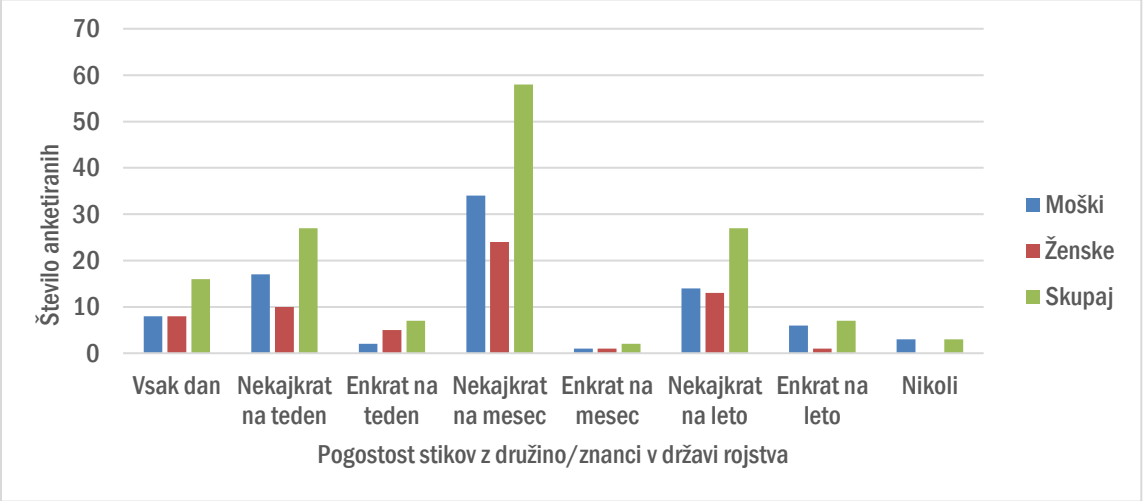
odgovorila, da je plačljiv, tri osebe (12,5 %), da so mnenja, da do družinskega zdravnika niso upravičene, 18 oseb (78,26 %) družinskega zdravnika ne potrebuje, ena oseba (4,34 %) pa razloga ni poznala ali ni želela odgovoriti na vprašanje. En anketirani (7,14 %) je kot razlog za neuporabo zdravstvenega doma navedel, da je plačljiv, tri osebe (21,43 %) menijo, da do obiska zdravstvenega doma niso upravičene, devet oseb (64,29 %) storitev zdravstvenega doma ne potrebuje, ena oseba (7,14 %) pa ni poznala odgovora ali na vprašanje ni želela odgovoriti. Od šestnajstih oseb, ki so navedle razlog, zakaj ne obiskujejo zobozdravnika, je en sodelujoči v raziskavi (6,25 %) navedel, da je zobozdravnik plačljiv, tri osebe (18,75 %), da menijo, da do obiska pri zobozdravniku niso upravičene, 11 oseb (68,75 %), da ga ne potrebujejo, en anketirani (6,25 %) pa na vprašanje ni znal ali ni želel odgovoriti. 84 oseb je navedlo razlog, zakaj ne obiskujejo knjižnice. Od teh so tri osebe (3,57 %) navedle, da je razlog v plačljivosti članarine, 62 anketiranih oseb (73,81 %), da je ne potrebujejo, 18 oseb (21,43 %) pa, da ne govorijo oziroma berejo dovolj dobro slovenskega jezika. En sodelujoči v raziskavi (1,19 %) na vprašanje ni želel ali ni znal odgovoriti. Od 65 anketiranih oseb, ki so navedle razlog, zaradi katerega ne uporabljajo storitev centra za socialno delo, je 10 oseb (15,38 %), označilo, da meni, da do njih niso upravičene. 54 oseb (83,08 %) je kot razlog navedlo, da centra za socialno delo ne potrebuje, ena oseba (1,54 %) pa na vprašanje ni znala ali ni želela odgovoriti. Ena oseba (0,81 %) meni, da ni upravičena do obiskovanja zavoda za zaposlovanje Republike Slovenije, 119 anketiranih oseb (96,75 %) je navedlo, da storitev zavoda ne potrebuje, ena oseba (0,81 %) je kot razlog navedla, da ne govori oziroma bere dovolj dobro slovenskega jezika, dve osebi (1,63 %) pa na vprašanje nista znali ali nista želeli odgovoriti. Javnega prevoza ne potrebuje 28 anketiranih oseb (93,33 %), ena oseba (3,33 %) je navedla, da je razlog za neuporabo drugačen od ponujenih odgovorov, ena oseba (3,33 %) pa na vprašanje ni želela ali ni znala odgovoriti.

Tabela 4.8.: Razlogi za neuporabo storitev

	Je plačljiva	Slišal sem, da je storitev slaba	Menim, da do storitve nisem upravičen	Je ne potrebujem	Nisem vedel, da storitev obstaja	Ne govorim/berem dovolj dobro slovenskega jezika	Drugo	Ne vem/ ne želim odgovoriti	Storitev uporabljam
Policija	0	1	0	115	0	1	3	0	27
Družinski zdravnik	1	0	3	18	0	0	0	1	124
Zdravstveni dom	1	0	3	9	0	0	0	1	133
Zobozdravnik	1	0	3	11	0	0	0	1	131
Knjižnica	3	0	0	62	0	18	0	1	63
CSD	0	0	10	54	0	0	0	1	82
ZRSZ	0	0	1	119	0	1	0	2	24
Javni prevoz	0	0	0	28	0	0	1	1	117

16 anketiranih oseb (10,88 %), ki so se priselile, ima stike z družino in znanci iz države rojstva vsak dan. 27 anketiranih oseb (18,37 %) je označilo, da ima stike nekajkrat na teden, sedem oseb (4,76 %) enkrat na teden, 58 anketiranih posameznikov (39,46 %) nekajkrat na mesec, dve osebi (1,36 %) enkrat na mesec, 27 anketiranih oseb (18,37 %), ki so se priselile, nekajkrat na leto in sedem oseb (4,76 %) enkrat na leto. Tri anketirane osebe (2,04 %) so na vprašanje o tem, kako pogosto imajo stike z družino in znanci iz države svojega rojstva odgovorile, da nikoli.

Graf 4.25.: Pogostost stikov z družino/znanci v državi rojstva (skupaj in po spolu)

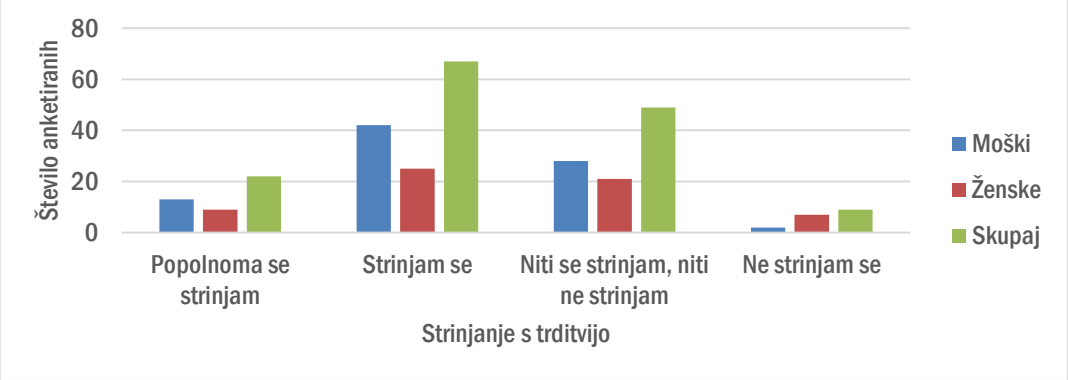
Na vprašanje o tem, na kakšen način anketiranih ohranjajo stike z družino in/ali znanci v državi rojstva, je sedem anketiranih odgovorilo, da preko e-pošte, 113 osebe preko »instant« sporočil (na primer Facebook Messenger, Viber ipd.), 111 osebe preko socialnih omrežij (na primer Facebook, Instagram ipd.), 51 oseb preko telefonskih klicev, 33 oseb preko internetnih klicev (na primer Skype ipd.), devet oseb preko SMS sporočil in 104 anketirane osebe osebno, z obiski v državi, v kateri so se rodile. Nobena od anketiranih oseb ni označila, da stike ohranja s pisanjem pisem. Na vprašanje je bilo mogoče podati več odgovorov. Skupaj je 147 anketiranih oseb označilo 428 načinov ohranjanja stikov s družino in/ali znanci v državi rojstva, kar pove, da anketirani v povprečju uporabljajo 2,91 različnih načinov za ohranjanje stikov.

Tabela 4.9.: Način ohranjanja stikov z družino in znanci v državi rojstva

	E-pošta	»instant« sporočila	Socialna omrežja	Telefonski klici	Internetni klici	SMS sporočila	Pisma	Osebno	Drugo
Število oseb	7	113	111	51	33	9	0	104	0

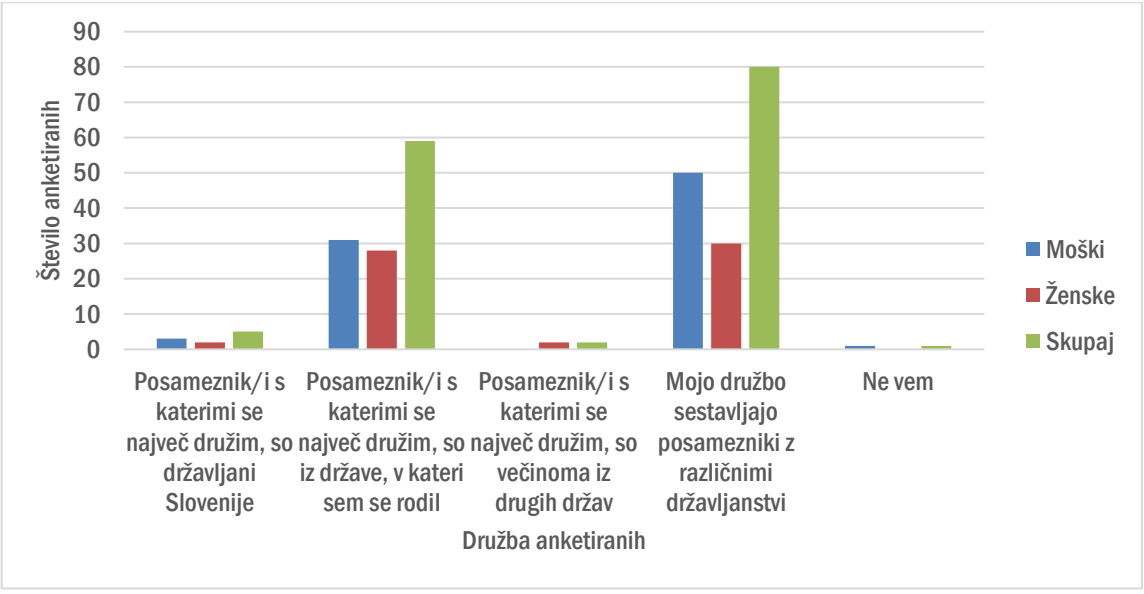
Na vprašanje, če se anketirani strinjajo s trditvijo, da se ljudje iz različnih držav v njihovi okolici dobro razumejo med seboj, je 22 oseb (19,97 %) odgovorilo, da se popolnoma strinjajo, 67 oseb (45,58 %), da se strinjajo, 49 oseb (33,33 %), da se niti strinjajo niti ne strinjajo in devet anketiranih oseb (6,12 %), da se ne strinjajo s trditvijo. Nobena od anketiranih oseb ni označila, da se s trditvijo popolnoma ne strinja.

Graf 4.26.: Strinjanje s trditvijo, da se ljudje iz različnih držav v okolici dobro razumejo med seboj (skupaj in po spolu)

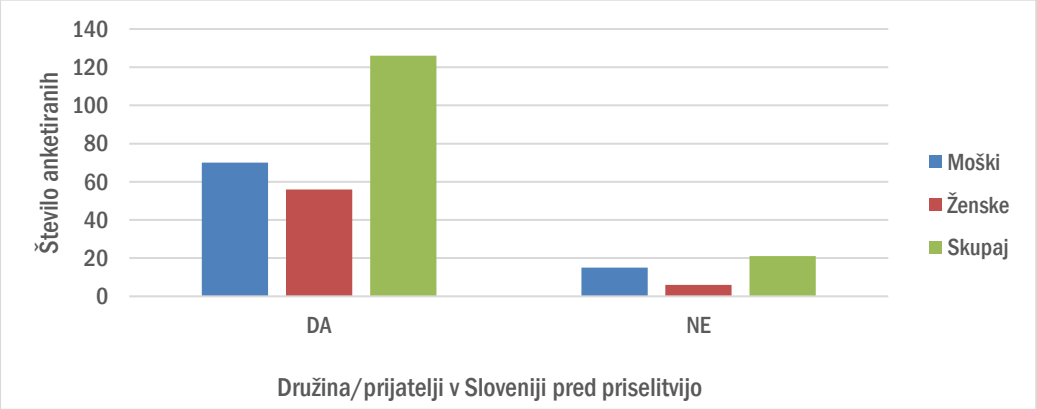
Pet anketiranih oseb (3,40 %) je označilo, da so posamezniki, s katerimi se največ družijo, državljani Slovenije. 59 posameznikov (40,14 %), ki so sodelovali v raziskavi, je označilo, da se največ družijo s posamezniki, ki so iz države, v kateri so se rodili, dve anketirani osebi (1,36 %), da so posamezniki, s katerimi se največ družijo, večinoma iz drugih držav, 80 oseb (54,42 %) pa, da njihovo družbo sestavljajo posamezniki z različnimi državljanstvi. Ena oseba (0,68 %) je odgovorila, da na vprašanje ne pozna odgovora.

Graf 4.27.: Družba anketiranih (skupaj in po spolu)

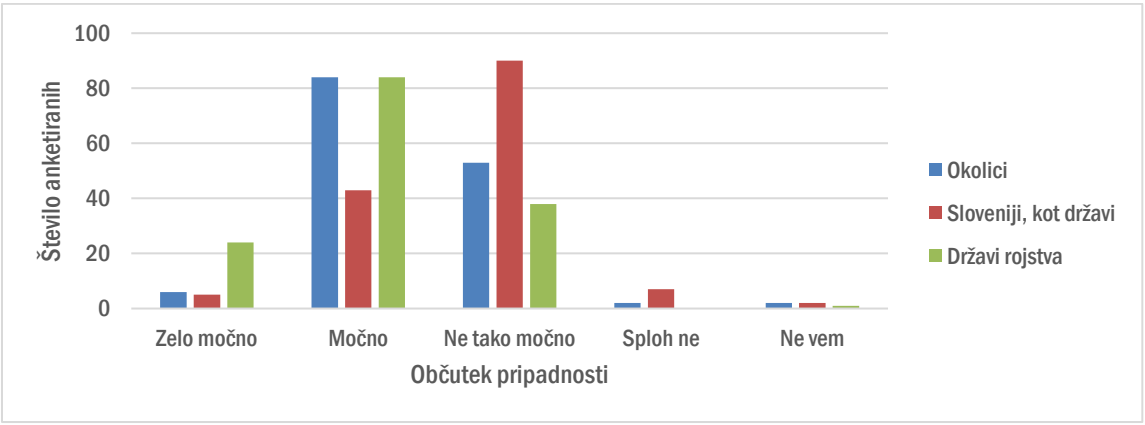
126 anketiranih oseb (88,71 %), ki so se priselile, je imelo pred priselitvijo v Sloveniji družino in/ali prijatelje. 21 oseb (14,29 %) pred priselitvijo v Slovenijo, tukaj ni imelo družine in/ali prijateljev.

Graf 4.28.: Družina/prijatelji v Sloveniji pred priselitvijo (skupaj in po spolu)

Na vprašanje o pripadnosti je šest oseb (4,08 %) odgovorilo, da čuti okolici, v kateri živijo, zelo močno pripadnost. Močno pripadnost okolici čuti 84 anketiranih oseb (57,14 %), ne tako močno 53 oseb (36,05 %), dve anketirani osebi (1,36 %) okolici, v kateri živita, sploh ne čutita pripadnosti, dve anketirani osebi (1,36 %) pa na vprašanje nista odgovorili. Sloveniji, kot državi, zelo močno pripadnost čuti pet anketiranih oseb (3,40 %), ki so se priselile. 43 anketiranih posameznikov (29,25 %) Sloveniji čuti močno pripadnost, 90 oseb (61,22 %) ne tako močne pripadnosti, sedem oseb (4,76 %) Sloveniji, kot državi sploh ne čuti pripadnosti, dve osebi (1,36 %) pa na vprašanje nista odgovorili. 24 posameznikov, ki so sodelovali v raziskavi (16,33 %), čuti zelo močno pripadnost državi rojstva, 84 anketiranih (57,14 %) močno pripadnost, 38 oseb (25,85 %) ne tako močne pripadnosti, nobena anketirana oseba pa ni označila, da sploh ne čuti pripadnosti državi, v kateri se je rodila. Ena oseba (0,68 %) na ta del vprašanja ni odgovorila.

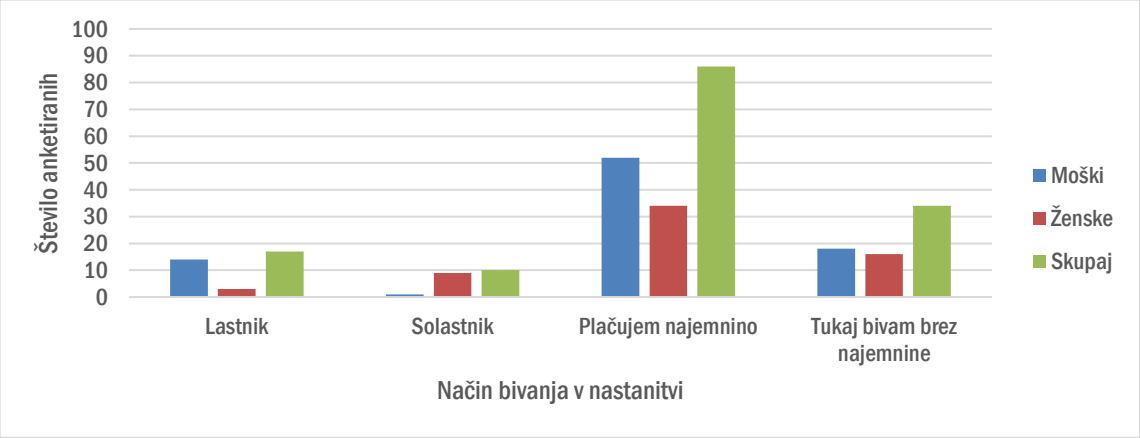
Graf 4.29.: Občutek pripadnosti

4.6. DOM IN LOKALNO OKOLJE

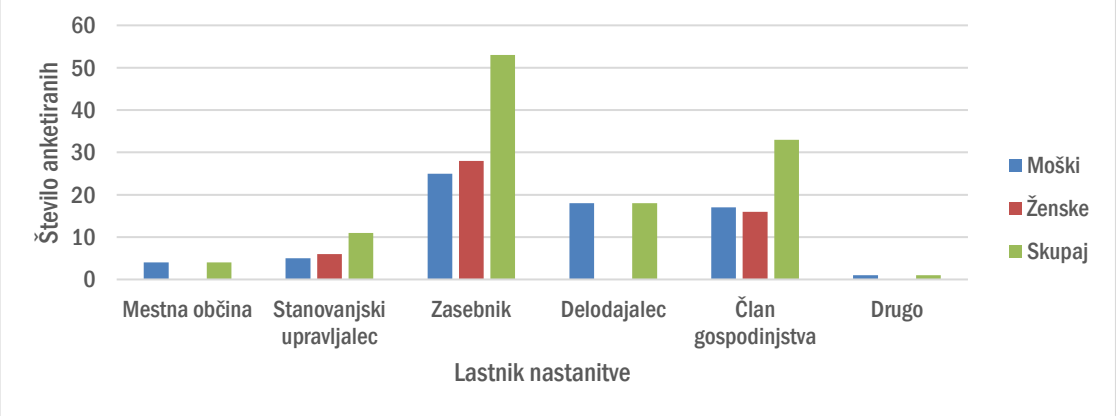
17 anketiranih oseb (11,56 %), ki so se priselile, je na vprašanje, na kakšen način bivajo v njihovi nastanitvi, odgovorilo, da so lastniki nastanitve. 10 oseb (6,80 %), ki so sodelovale v raziskavi, so solastniki nastanitve, v kateri bivajo, 86 anketiranih (58,50 %) za nastanitev plačuje najemnino, 34 anketiranih oseb (23,13 %) pa v nastanitvi biva brez najemnine. Nobena od anketiranih oseb na to vprašanje ni označila možnosti »drugo« ali pa na vprašanje ni znala ali ni želela odgovoriti.

Graf 4.30.: Način bivanja v nastanitvi (skupaj in po spolu)

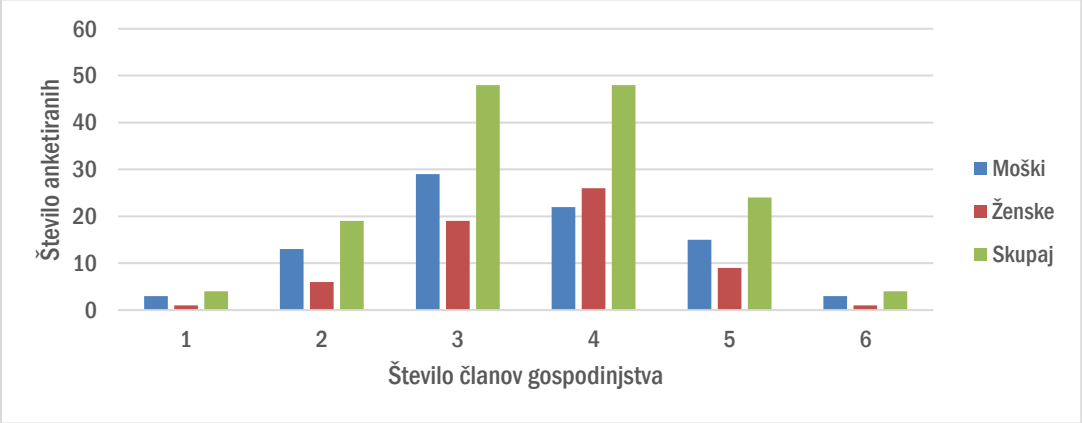
Od 120 oseb, ki so najemnice nastanitve ali v nastanitvi bivajo brez plačila najemnine, so štiri osebe (3,33 %) odgovorile, da je lastnik njihove nastanitve mestna občina. Lastnik nastanitve enajstih anketiranih oseb (9,17 %) je stanovanjski upravljalec, 53 anketiranih oseb (44,17 %) nastanitev najema od zasebnika, 18 anketiranih oseb (15,00 %), ki so se priselile, od delodajalca, 33 oseb (27,50 %) pa je odgovorilo, da je lastnik njihove nastanitve član gospodinjstva. Ena oseba (0,83 %) je označila možnost »drugo« in zapisala, da je lastnik njene nastanitve tast.

Graf 4.31.: Lastnik nastanitve (skupaj in po spolu)

Štiri anketirane osebe (2,72 %) v gospodinjstvu živijo same, 19 anketiranih oseb (12,96 %) je zapisalo, da v njihovem gospodinjstvu živita dve osebi, 48 oseb (32,65 %), da v njihovem gospodinjstvu živijo tri osebe, prav tako 48 oseb (32,65 %), da v njihovem gospodinjstvu živijo štiri osebe, 24 anketiranih posameznikov, ki so se priselili (16,33 %), da v njihovem gospodinjstvu živi pet oseb in štirje anketirani (2,72 %), da v njihovem gospodinjstvu živi šest oseb. Povprečno število oseb, ki živijo v gospodinjstvu je 3,6.

Graf 4.32.: Število članov gospodinjstva (skupaj in po spolu)

Na vprašanje, če so bili kdaj žrtev katerega od naštetih dejanj, je 31 anketiranih oseb (21,09 %) označilo, da so bili žrtev besednega nadlegovanja, pet anketiranih oseb (3,10 %), da so bili žrtev fizičnega napada, ena oseba (0,68 %) je bila žrtev poškodovanja lastnine in dve anketirani osebi (1,36 %) sta bili žrtev groženj. 113 anketirane osebe (76,87 %) so odgovorile, da niso bile žrtev nobenega od navedenih dejanj. Bližnji tridesetih anketiranih oseb (20,41 %) so bili žrtev besednega nadlegovanja, dva anketirana (1,36 %) sta odgovorila, da so bili njihovi bližnji žrtev fizičnega napada, ena anketirana oseba (0,68 %), da so bili njegovi bližnji žrtev poškodovanja lastnine, ena anketirana oseba (0,68 %), ki se je priselila pa, da so njegovi bližnji bili žrtev groženj. 116 anketiranih oseb (78,91 %) je odgovorilo, da njihovi bližnji niso bili žrtev nobenega od dejanj. Na vprašanje je bilo mogoče podati več odgovorov. Anketirani so bili v povprečju žrtev 0,27 naštetih dejanj, njihovi bližnji pa v povprečju 0,23 dejanj.

Tabela 4.10.: Vrsta verbalnega ali fizičnega nasilja nad osebo, ki se je priselila

	Besedno nadlegovanje	Fizični napad	Poškodovanje lastnine	Grožnje	Drugo dejanje	Ne vem/ nisem bil žrtev
Vi	31	5	1	2	0	133
Bližnji	30	2	1	1	0	116

Od tistih anketiranih oseb, ki so odgovorile, da so bile žrtev katerega od dejanj, so štiri osebe označile, da bi dejanje pripisale spolu, ena oseba starosti, 29 oseb etničnosti, osem anketiranih oseb bi dejanje pripisalo državljanstvu, štiri osebe migracijskemu statusu in tri osebe svoji veri oziroma prepričanju. Ena oseba dejanja ne bi pripisala nobenemu od naštetih razlogov, 14 oseb pa na vprašanje ni želelo ali ni znalo odgovoriti. Dejanje, ki so ga doživeli bližnji enaintridesetih anketiranih oseb, bi štirje anketirani pripisali spolu, ena oseba starosti, 23 anketiranih etničnosti in deset anketiranih državljanstvu. Šest anketiranih oseb bi dejanje, ki so ga doživeli njihovi bližnji, pripisalo statusu migranta, dve osebi veri oziroma prepričanju in ena oseba gibalni oviranosti ali dolgo trajajoči bolezni. Dve anketirani osebi bi dejanje, ki so ga doživeli njihovi bližnji, pripisali kateremu od drugih razlogov, 17 anketiranih pa na vprašanje ni znalo ali ni želelo odgovoriti. Tudi na to vprašanje je bilo mogoče podati več odgovorov. Skupaj je razlog za dejanje, ki so ga doživeli sami, podalo 20 anketiranih posameznikov. Skupno so podali 49 razlogov, kar v povprečju pomeni 2,45 razloga, ki bi ga pripisali doživetemu dejanju. Predvidene razloge za dejanje, ki so ga doživeli njihovi svojci, je podalo 14 anketiranih oseb, ki so se priselile. Skupaj so podale 47 razlogov, kar je povprečno 3,36, razlogov, ki bi jih pripisali doživetemu dejanju.

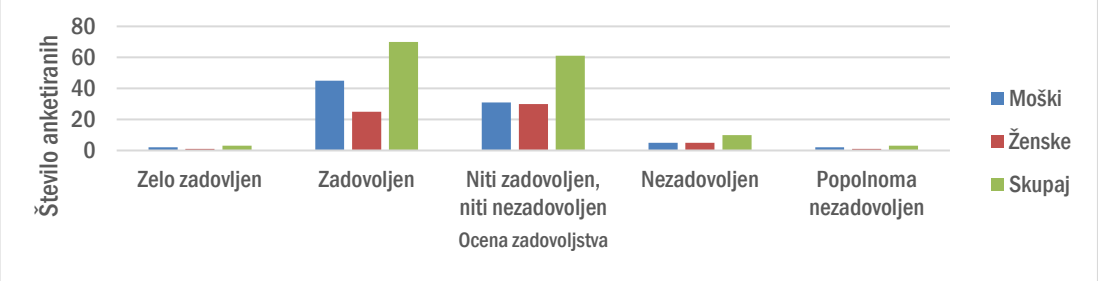
Tabela 4.11.: Pripis razloga nasilju nad osebo, ki se je priselila

	Spol	Starost	Etničnost	Državljanstvo	Migracijski status	Vera/ prepričanje	Gibalna oviranost	Spolna usmerjenost	Nič od naštetega	Drugo	Ne vem/ ne želim odgovoriti
VI	4	1	29	8	4	3	0	0	1	0	14
Bližnji	4	1	23	10	6	2	1	0	0	2	17

4.7. ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM V SLOVENIJI

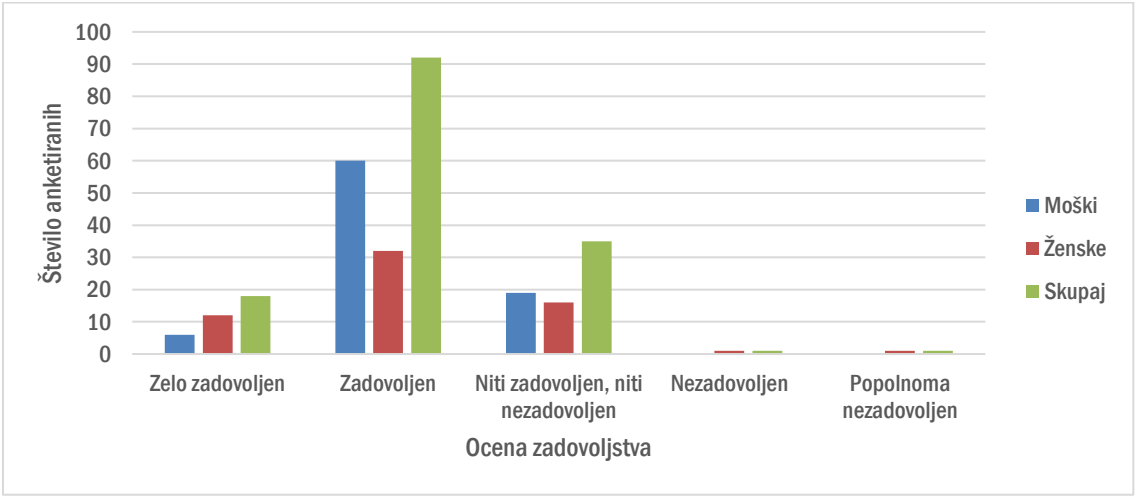
Tri anketirane osebe (2,04 %), ki so se priselile, so ocenile, da so bile z življenjem v Sloveniji ob priselitvi, zelo zadovoljne. 70 anketiranih (47,62 %) je bilo ob prihodu z življenjem zadovoljnih, 61 (41,50 %) niti zadovoljnih niti nezadovoljnih, 10 anketiranih oseb (6,80 %) je bilo nezadovoljnih, tri anketirane osebe (2,04 %) pa so ocenile, da so bile z življenjem v Sloveniji ob priselitvi popolnoma nezadovoljne.

Graf 4.33.: Zadovoljstvo z življenjem v Sloveniji ob priselitvi (skupaj in po spolu)

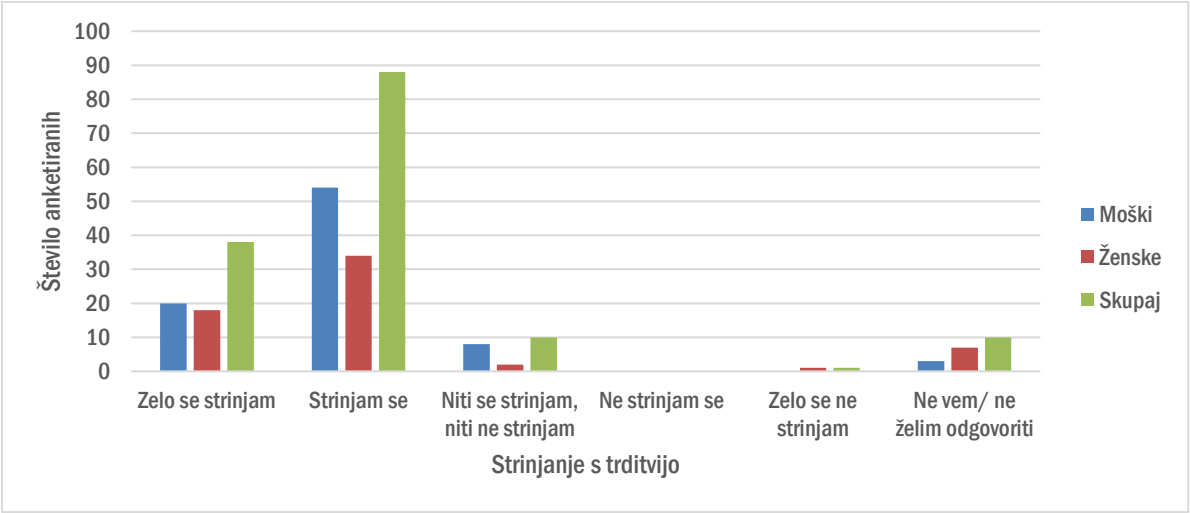
Zadovoljstvo z življenjem v Sloveniji danes je 18 anketiranih oseb, ki so se priselile (12,24 %), ocenilo z »zelo zadovoljen«. 92 anketiranih (62,59 %) je ocenilo, da so z življenjem v Sloveniji danes zadovoljne, 35 (23,81 %) jih ni niti zadovoljnih, niti nezadovoljni, ena anketirana oseba (0,68 %) je nezadovoljna in ena anketirana oseba (0,68 %) popolnoma nezadovoljna.

Graf 4.34.: Zadovoljstvo z življenjem v Sloveniji danes (po spolu in skupaj)

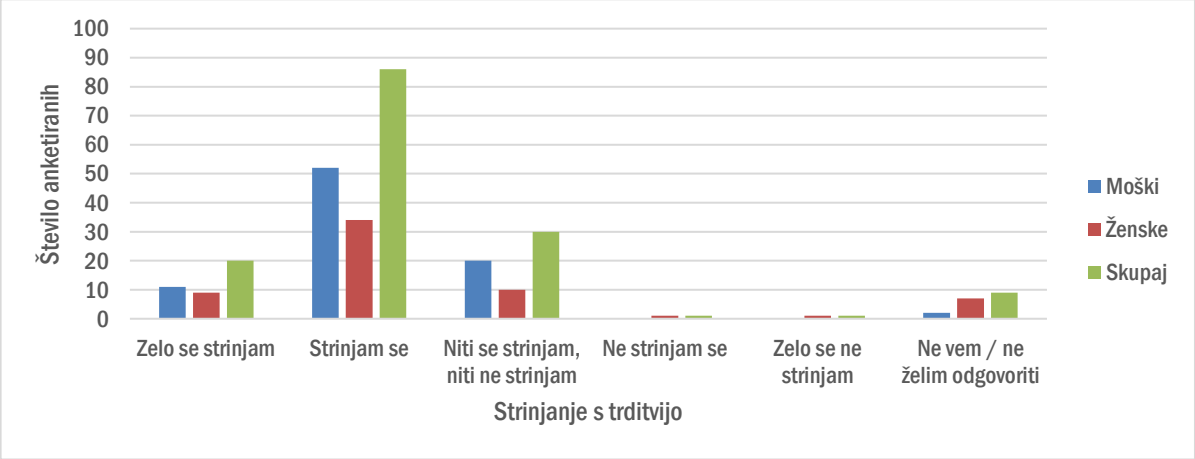
Pred prihodom v Slovenijo se je s trditvijo, da je Slovenija država, v kateri so spoštovane človekove pravice in zakoni, zelo strinjalo 38 anketiranih oseb (25,85 %). S trditvijo se je strinjalo 88 anketiranih (59,86 %), 10 anketiranih (6,80 %) se s trditvijo ni niti strinjalo niti ne strinjalo, ena anketirana oseba (0,68 %) pa se s trditvijo zelo ne strinja. 10 anketiranih posameznikov (6,80 %) je odgovorilo, da na vprašane ne znajo ali ne želijo odgovoriti.

Graf 4.35.: Strinjanje s trditvijo: "Slovenija je država, v kateri so spoštovane človekove pravice in zakoni" pred priselitvijo (po spolu in skupaj)

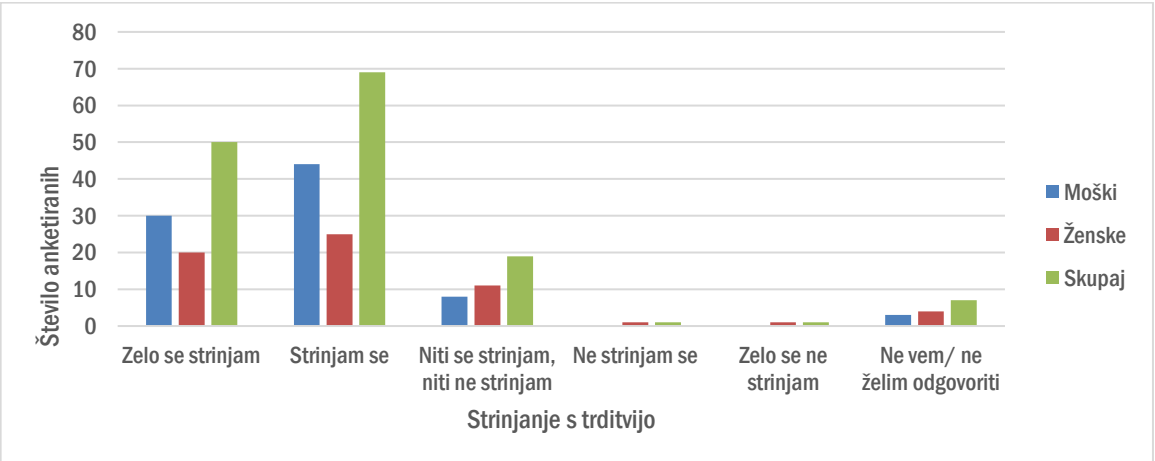
Da je Slovenija država, v kateri so priseljenci dobrodošli, se je pred prihodom v Slovenijo strinjalo 20 anketiranih posameznikov (13,61 %). 86 anketiranih (58,50 %) je odgovorilo, da se s trditvijo strinjajo, 30 (20,41 %) se jih niti strinja niti ne strinja, en anketirani (0,68 %) se s trditvijo ne strinja, ena anketirana oseba (0,68 %) pa se s trditvijo zelo ne strinja. Devet anketiranih oseb (6,12 %) na vprašanje ni znalo ali ni želelo odgovoriti.

Graf 4.36.: Strinjanje s trditvijo: "V Slovenij so priseljenci dobrodošli." pred priselitvijo (po spolu in skupaj)

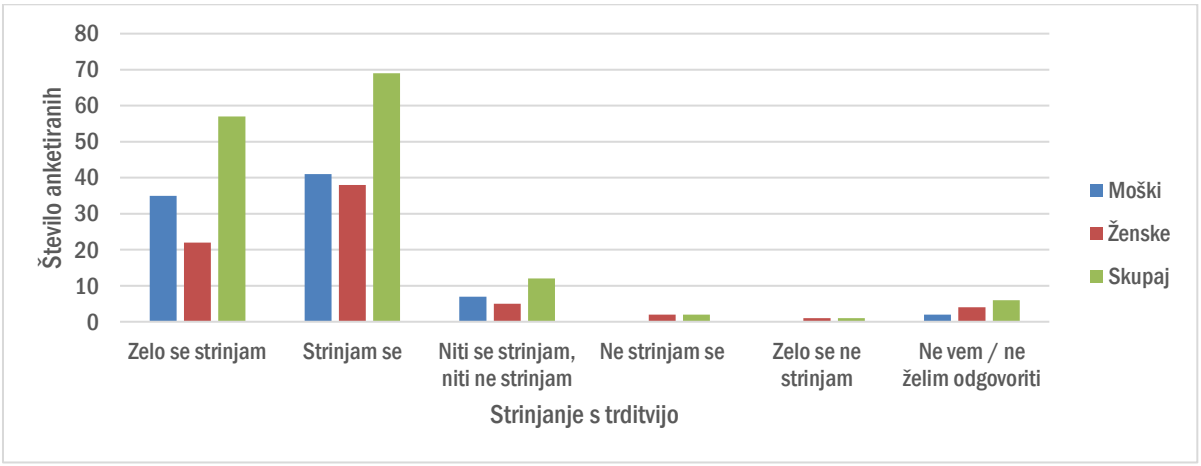
50 anketiranih posameznikov (34,01 %) se je pred prihodom v Slovenijo zelo strinjalo, da Slovenija ponuja dobre možnosti za zaposlitev. 69 anketiranih (46,94 %) je odgovorilo, da se s trditvijo strinjajo, 19 anketiranih (12,93 %), da se niti strinjajo, niti ne strinjajo, ena anketirana oseba (0,68 %) se s trditvijo ne strinja, ena (0,68 %) pa zelo ne strinja. Sedem anketiranih posameznikov (4,76 %) na vprašanje ni želelo ali ni znalo odgovoriti.

Graf 4.37.: Strinjanje s trditvijo: "Slovenija ponuja dobre možnosti za zaposlitev." pred priselitvijo (po spolu in skupaj)

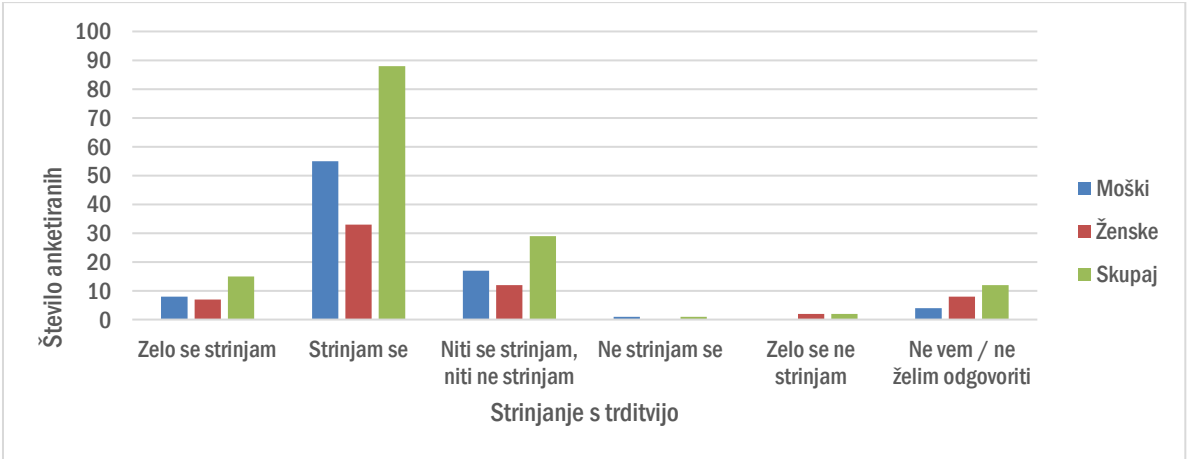
S trditvijo, da Slovenija ponuja dobro kvaliteto življenja, se je pred prihodom zelo strinjalo 57 anketiranih oseb (38,78 %), ki so se priselile. 69 anketiranih (46,94 %) se je s trditvijo strinjalo, 12 (8,16 %) niti strinjalo, niti ne strinjalo, dve anketirani osebi (1,36 %) se s trditvijo nista strinjali, en anketirani (0,68 %) pa se s trditvijo zelo ni strinjal. Šest sodelujočih v raziskavi (4,08 %) na vprašanje ni znalo ali ni želelo odgovoriti.

Graf 4.38.: Strinjanje s trditvijo: "Slovenija ponuja dobro kvaliteto življenja." pred priselitvijo (po spolu in skupaj)

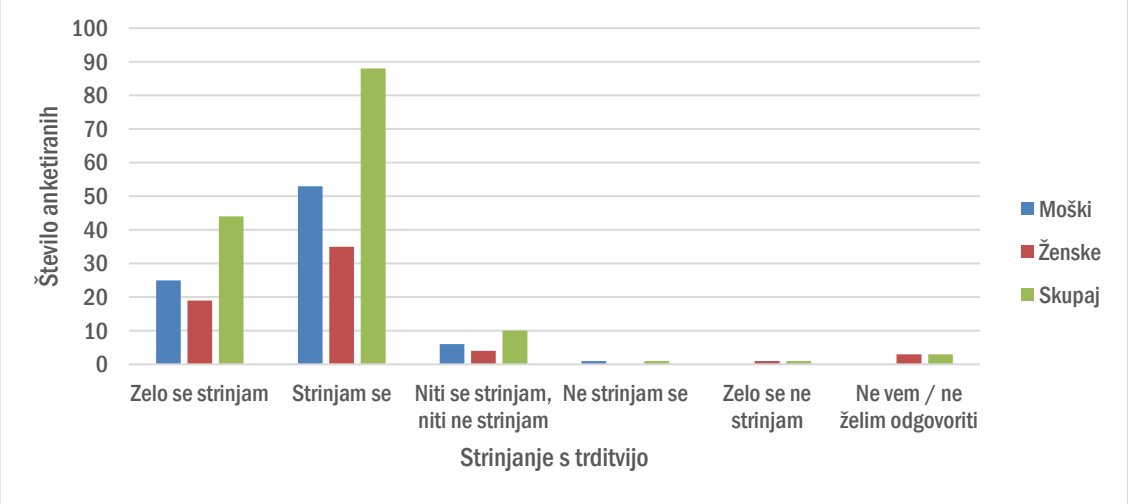
Da priseljenci brez težav pridobijo dovoljenje za bivanje v Sloveniji, se je pred prihodom v Slovenijo strinjalo 15 anketiranih oseb (10,20 %). 88 anketiranih (59,86 %) se je s trditvijo strinjalo, 29 (19,73 %) niti strinjalo, niti ne strinjalo, en anketirani (0,68 %) se s trditvijo ni strinjal, dva sodelujoča (1,36 %) v raziskavi pa se zelo nista strinjala. 12 anketiranih (8,16 %) ni želelo ali ni znalo odgovoriti.

Graf 4.39.: Strinjanje s trditvijo: " Priseljenci brez težav pridobijo dovoljenje za prebivanje v Sloveniji." pred priselitvijo (po spolu in skupaj)

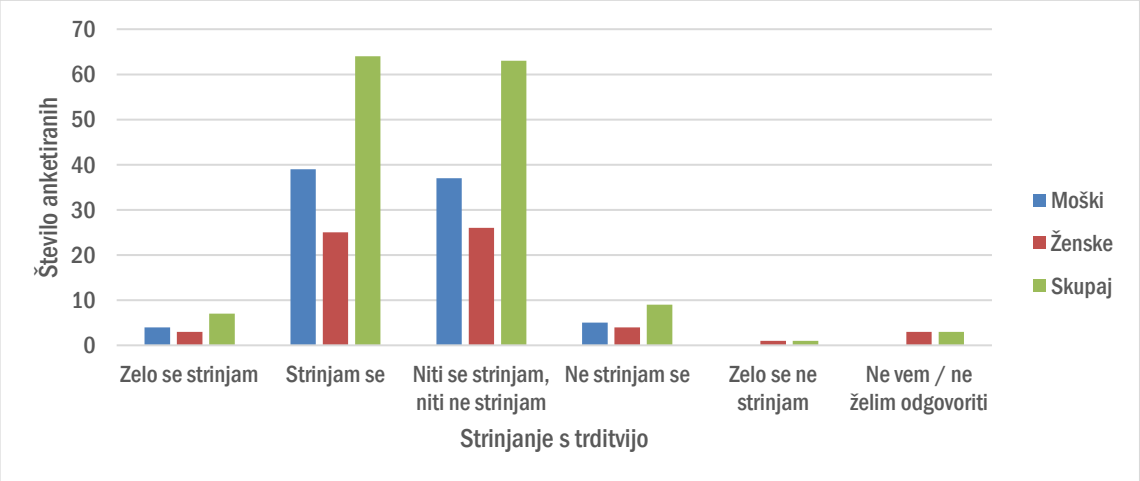
44 anketiranih (29,93 %) se danes zelo strinja s trditvijo, da so v Sloveniji spoštovane človekove pravice in zakoni. 88 sodelujočih (59,86 %) v raziskavi se s trditvijo strinja, deset (6,80 %) se jih s trditvijo niti strinja, niti ne strinja, ena anketirana oseba (0,68 %) se s trditvijo ne strinja in ena anketirana oseba (0,68 %) zelo ne strinja. Trije anketirani (2,04 %) na vprašanje niso znali ali niso želeli odgovoriti.

Graf 4.40.: Strinjanje s trditvijo: "Slovenija je država, v kateri so spoštovane človekove pravice in zakoni." danes (po spolu in skupaj)

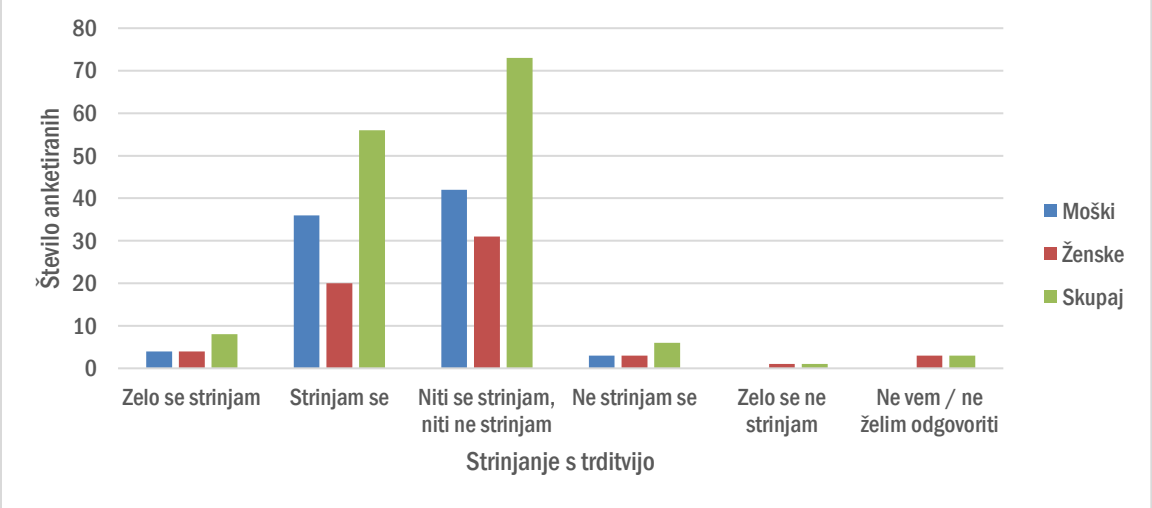
Da je Slovenija država, v kateri so priseljenci dobrodošli, se danes zelo strinja sedem anketiranih (4,76 %). 64 sodelujočih v raziskavi (43,54 %) se s trditvijo strinja, 63 oseb (42,86 %), ki so se priselile, se z izjavo niti strinja, niti ne strinja, devet anketiranih (6,12 %) se ne strinja, ena anketirana oseba (0,68 %) pa se z izjavo zelo ne strinja. Tri anketirane osebe (2,04 %) na vprašanje niso želele ali niso znale odgovoriti.

Graf 4.41.: Strinjanje s trditvijo: "V Sloveniji so priseljenci dobrodošli." danes (po spolu in skupaj)

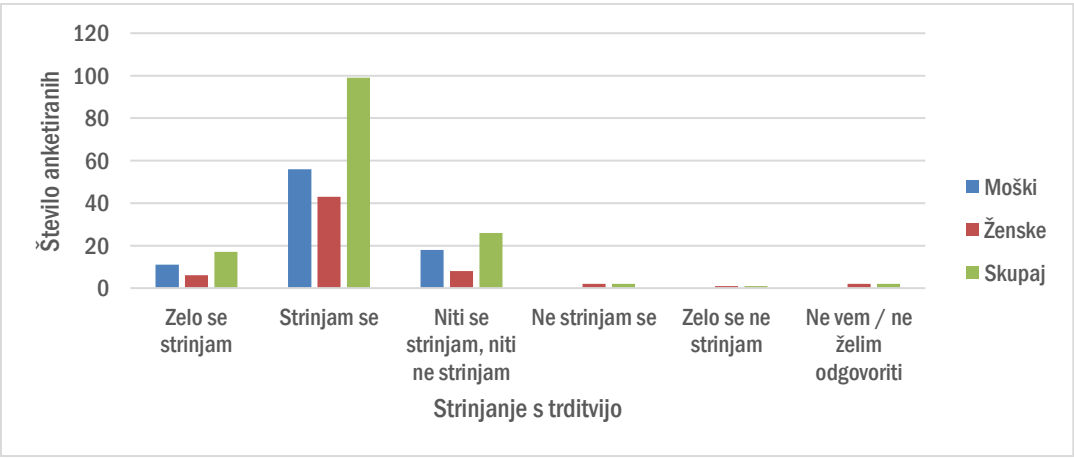
S trditvijo, da Slovenija ponuja dobre možnosti za zaposlitev, se danes zelo strinja osem sodelujočih v raziskavi (5,44 %). 56 anketiranih posameznikov (38,10 %) se s trditvijo strinja, 73 (49,66 %) niti strinja, niti ne strinja, šest anketiranih (4,08 %) se s trditvijo ne strinja, ena anketirana oseba (0,68 %) pa se s trditvijo zelo ne strinja. Tri anketirane osebe (2,04 %) na vprašanje niso znale ali niso želele odgovoriti.

Graf 4.42.: Strinjanje s trditvijo: "Slovenija zagotavlja dobre možnosti za zaposlitev." danes (po spolu in skupaj)

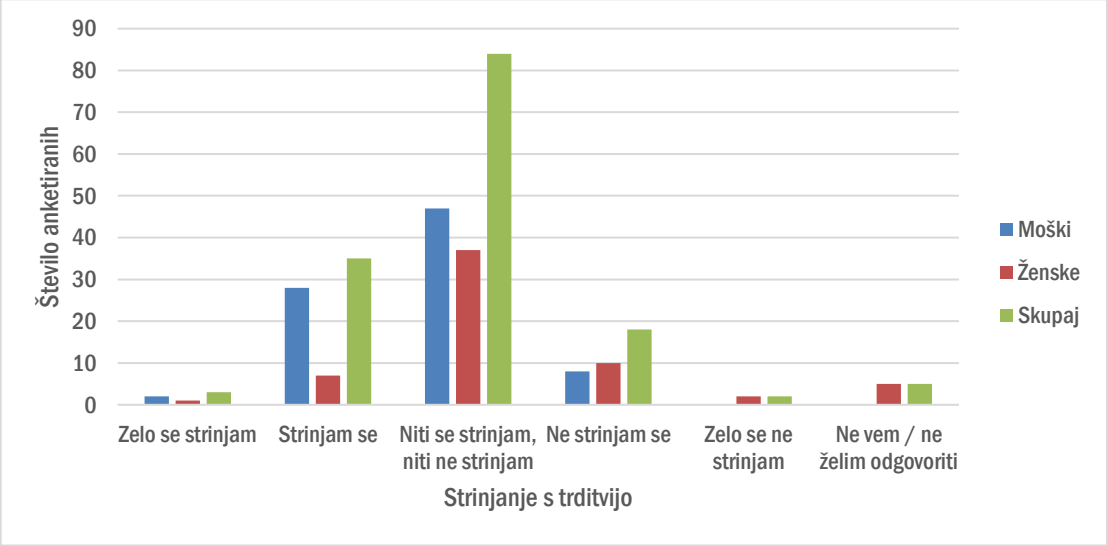
Da Slovenija ponuja dobro kvaliteto življenja, se danes zelo strinja 17 anketiranih oseb (11,56 %), ki so se priselile. 99 anketiranih (67,35 %) se s trditvijo strinja, 26 anketiranih (17,69 %) niti strinja, niti ne strinja, dve anketirani osebi (1,36 %) se s trditvijo ne strinjata, ena anketirana oseba (0,68 %) pa se s trditvijo zelo ne strinja. Dva anketirana posameznika (1,36 %) na vprašanje nista želela ali nista znala odgovoriti.

Graf 4.43.: Strinjanje s trditvijo: "Slovenija ponuja dobro kvaliteto življenja." danes (po spolu in skupaj)

Trije anketirani (2,04 %) se danes zelo strinjajo, da priseljenci brez težav pridobijo dovoljenje za bivanje v Sloveniji. 35 anketiranih posameznikov (23,81 %) se s trditvijo strinja, 84 sodelujočih v raziskavi (57,14 %) pa niti strinja, niti ne strinja. 18 sodelujočih (12,24 %) se s trditvijo ne strinja in dve anketirani osebi (1,36 %) zelo ne strinjata. Pet anketiranih oseb (3,40 %), ki so se priselile, na vprašanje ni znalo ali ni želelo odgovoriti.

Graf 4.44.: Strinjanje s trditvijo: "Priseljenci brez težav pridobijo dovoljenje za prebivanje v Sloveniji." danes (po spolu in skupaj)

4.8. PREVERJANJE HIPOTEZ

H1: Več kot 70 % moških, ki so se priselili v Šaleško dolino, se priseli zaradi zaposlitve.

Rezultati raziskave so pokazali, da je odstotek anketiranih moških, ki so se v Šaleško dolino priselili z namenom zaposlitve 63,50 %, kar je manj kot 70 %. Na podlagi pridobljenih rezultatov hipotezo 1 ovržem.

H2: Več kot 50 % žensk, ki so se priselile v Šaleško dolino, pri selitvi v Šaleško dolino pomagajo ožji družinski člani.

Hipotezo 2, na podlagi statistične analize podatkov potrdim, saj je odstotek anketiranih žensk, ki so navedle, da jim je pri priselitvi v Šaleško dolino pomagala ožja družina, višji od 50 %.

H3: Osebe, ki so se tečaja slovenskega jezika udeležile pred priselitvijo v Šaleško dolino, imajo manj ovir pri vpisu otroka v vzgojno-izobraževalno institucijo.

Na podlagi statistične analize hipotezo 3 potrdim, saj se anketirane osebe, ki so se udeležile tečaja učenja slovenskega jezika pred priselitvijo, res srečajo z manj ovirami pri vpisu otroka v VIZ. Osebe, ki so se udeležile tečaja učenja slovenskega jezika pred priselitvijo, se ob vpisu otroka v VIZ niso srečale z nobeno oviro, tiste osebe, ki se tečaja niso udeležile, pa so se z ovirami srečale osemindvajsetkrat.

H4: Po preselitvi v Šaleško dolino se tečaja učenja slovenskega jezika v večji meri udeležijo ženske kot moški.

Analiza pridobljenih rezultatov je pokazala, da je odstotek žensk, ki se udeležijo tečaja učenja slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo skoraj trikrat višji (74,2 %) od odstotka moških, ki se udeležijo tečaja učenja slovenskega jezika (25,9 %). Hipoteza 4 je potrjena.

H5: Tisti, ki se ne udeležijo tečaja slovenskega jezika po preselitvi v Šaleško dolino, največkrat kot razlog navajajo službene in družinske obveznosti.

Najpogostejši razlog za neudeležbo na tečaju slovenskega jezika je po pridobljenih podatkih neformalno učenje slovenskega jezika (51,9 %). Službene in družinske obveznosti so drugi najpogostejši razlog za neudeležbo na tečaju slovenskega jezika (39,2 %). Zaradi tega je hipoteza 5 ovržena.

H6: Osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino, svoje znanje slovenskega jezika pred priselitvijo v Slovenijo ocenjujejo kot slabo.

Hipoteza 6 je potrjena, saj je statistična analiza podatkov pokazala, da je povprečna ocena znanja slovenskega jezika ob prihodu v Slovenijo 1,57 (na lestvici od 1 do 5), kar predstavlja splošno slabo znanje slovenskega jezika.

H7: Osebe, ki so se v Sloveniji udeležile tečaja slovenskega jezika, svoje znanje slovenskega jezika danes, ocenjujejo bolje kot tisti, ki se ga niso.

Tiste anketirane osebe, ki so se po priselitvi udeležile tečaja slovenskega jezika so svoje znanje slovenskega jezika ocenile s povprečno oceno 4,30. osebe, ki se tečaja jezika niso udeležile, pa so svoje znanje jezika danes v povprečju ocenile z 3,83. Hipoteza 7 je na podlagi analize podatkov potrjena.

H8: Več kot 50 % oseb, ki so se priselile, ima otroka v eni od vzgojno-izobraževalnih institucij.

Hipoteza 8 je ovržena, saj je 47,60 % anketiranih oseb navedlo, da imajo mladoletnega otroka, ki obiskuje vzgojno-izobraževalno inštitucijo v Sloveniji. Odstotek je torej nižji od 50 %.

H9: Več kot 70 % oseb, ki so se priselile, se ob vpisu otroka v vzgojno-izobraževalno institucijo v Sloveniji sooča z jezikovno oviro.

5,70 % anketiranih, ki imajo otroka vključenega v vzgojno-izobraževalno inštitucijo v Sloveniji oziroma 2,70 % vseh anketiranih oseb, je navedlo, da jim je jezikovna ovira onemogočila vpis otroka v vzgojno-izobraževalno inštitucijo v Sloveniji. Odstotek je torej manjši od 70 % in hipoteza 9 je ovržena.

H10: Manj kot 25 % oseb, ki so se priselile, ima pred priselitvijo v Šaleško dolino že dogovorjeno službo v Sloveniji.

Statistična analiza je pokazala, da je imelo pred priselitvijo v Slovenijo 85,10 % anketiranih oseb že dogovorjeno službo v Sloveniji. Ker je odstotek višji od 25 %, je hipoteza 10 ovržena.

H11: Vsaj 50 % oseb, ki so se priselile in so v Sloveniji dobile zaposlitev, se zaposli za določen čas.

73,10 % anketiranih, ki so se po priselitvi v Slovenijo zaposlili, se je zaposlilo za določen čas. Odstotek je višji od 50 % in hipoteza 11 je potrjena.

H12: Več kot 75 % oseb, ki so se priselile, v Sloveniji sprejme delo, za katerega so nekvalificirani in zanj prejemajo plačilo nižje od slovenskega povprečja.

Število oseb, ki opravljajo delo, za katerega so nekvalificirane in zanj prejemajo plačilo nižje od slovenskega povprečja je 49, kar je 55,06 % anketiranih, ki v Sloveniji opravljajo plačano delo. S statistično analizo podatkov sem hipotezo 12 ovrgla.

H13: Manj kot 25 % oseb, ki so se priselile, uporablja storitve javnega značaja (policijo, zdravstvene storitve, CSD, zavod za zaposlovanje, javni prevoz...).

Rezultati statistične analize podatkov so pokazali, da v povprečju 58,93 % anketiranih oseb uporablja storitve javnega značaja. Hipotezo 13 ovržem, saj je odstotek oseb, ki uporabljajo storitve javnega značaja višji od 25 %.

H14: Več kot 50 % oseb, ki so se priselile in ne uporabljajo storitev javnega značaja meni, da do njih niso upravičeni.

Najpogostejši razlog, zaradi katerega anketirani ne uporabljajo storitev javnega značaja je ta, da storitve ne potrebujejo. Le 1,70 % anketiranih meni, da do storitve niso upravičeni. Na podlagi teh pridobljenih podatkov hipotezo 14 ovržem.

H15: Osebe, ki so se priselile in so rojene v BIH, stike s sorodniki in znanci ohranjajo osebno z obiski v večji meri, kot ostale osebe, ki so se priselile.

Hipotezo 15 sem na podlagi analize podatkov ovrgla, saj osebe, ki so sodelovale v raziskavi in so bile rojene v BIH, ne ohranjajo stikov s sorodniki in znanci v državi rojstva v večji meri, kot osebe, ki so sodelovale v raziskavi in so bile rojene v kateri drugi državi.

H16: Osebe, ki so se priselile in so rojene v BIH, se največ družijo s posamezniki, iz države, v kateri so se rodili.

Statistična analiza pridobljenih podatkov je pokazala, da se osebe, ki so se priselile in so rojene v BIH, najpogosteje družijo s posamezniki z različnimi državljanstvi. Drugi najpogostejši odgovor je bil, da so posamezniki, s katerimi se največ družijo, iz države, v kateri so rojeni. Hipotezo 16 sem ovrgla, saj se osebe, ki so se priselile in so rojene v BIH, največkrat ne družijo s posamezniki, iz države, v kateri so se rodile.

H17: Večina oseb, ki so se priselile in so rojene v Albaniji in Severni Makedoniji meni, da se ljudje iz različnih držav v njihovi okolici ne razumejo dobro med seboj.

Hipotezo 17 sem na podlagi statistične analize ovrgla, saj so se osebe, ki so rojene v Albaniji ali Severni Makedoniji, bolj nagibale k temu, da se z izjavo, da se ljudje iz različnih držav v njihovi okolici razumejo med seboj, strinjajo ali pa so neopredeljeni.

H18: Več kot 50 % oseb, ki so se priselile, ne čuti močne pripadnosti v Sloveniji.

Odstotek oseb, ki ne čutijo močne pripadnosti Sloveniji, kot državi, je 66 %. Odstotek je višji od 50 % in hipotezo 18 potrdim.

H19: Osebe, ki so se priselile in so rojene v BIH, v večji meri kot osebe, ki so se priselile iz drugih držav, živijo v lastniškem stanovanju.

Odstotek anketiranih, ki so kot državo rojstva navedli BIH in bivajo v lastniškem stanovanju, je nižji od odstotkov anketiranih, ki so bili rojeni v drugih državah. Hipotezo 19 ovržem.

H20: Tiste osebe, ki so se priselile in so bile žrtve fizičnega napada, so v več kot 50 % za razlog navedle etničnost.

Dejanje fizičnega napada je bilo v 100 % pripisano etničnosti, zaradi česar hipotezo 20 potrdim.

H21: Tiste osebe, ki so se priselile in so bile same žrtev besednega nadlegovanja, v največji meri kot vzrok navajajo državljanstvo.

Dejanje besednega nadlegovanja je bilo največkrat pripisano etničnosti, zaradi česar hipotezo 21 ovržem.

H22: Osebe, ki so se priselile, so pred priselitvijo videle Slovenijo v boljši luči, kot po priselitvi.

Rezultati so pokazali, da so se anketirane osebe pred priselitvijo nagibale k temu, da se z izjavo strinjajo (povprečje 4,08), po priselitvi pa je opaziti upad v strinjanju z izjavami (povprečje 3,63). Hipotezo 22 na podlagi teh podatkov potrjujem.

Tabela 4.12.: Zbirna tabela potrditve hipotez

HIPOTEZA	REZULTAT TESTIRANJA
H1: Več kot 70 % moških, ki so se priselili v Šaleško dolino, se priseli zaradi zaposlitve.	Hipoteza je ovržena.
H2: Več kot 50 % žensk, ki so se priselile v Šaleško dolino, pri selitvi v Šaleško dolino pomagajo ožji družinski člani.	**Hipoteza je potrjena.**
H3: Osebe, ki so se tečaja slovenskega jezika udeležile pred priselitvijo v Šaleško dolino, imajo manj ovir pri vpisu otroka v vzgojno-izobraževalno institucijo.	**Hipoteza je potrjena.**
H4: Po preselitvi v Šaleško dolino se tečaja učenja slovenskega jezika v večji meri udeležijo ženske kot moški.	**Hipoteza je potrjena.**
H5: Tisti, ki se ne udeležijo tečaja slovenskega jezika po preselitvi v Šaleško dolino, največkrat kot razlog navajajo službene in družinske obveznosti.	Hipoteza je ovržena.
H6: Osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino, svoje znanje slovenskega jezika pred priselitvijo v Slovenijo ocenjujejo kot slabo.	**Hipoteza je potrjena.**
H7: Osebe, ki so se v Sloveniji udeležile tečaja slovenskega jezika, svoje znanje slovenskega jezika danes, ocenjujejo bolje kot tisti, ki se ga niso.	**Hipoteza je potrjena.**
H8: Več kot 50 % oseb, ki so se priselile, ima otroka v eni od vzgojno-izobraževalnih institucij.	Hipoteza je ovržena.
H9: Več kot 70 % oseb, ki so se priselile, se ob vpisu otroka v vzgojno-izobraževalno institucijo v Sloveniji sooča z jezikovno oviro.	Hipoteza je ovržena.
H10: Manj kot 25 % oseb, ki so se priselile, ima pred priselitvijo v Šaleško dolino že dogovorjeno službo v Sloveniji.	Hipoteza je ovržena.
H11: Vsaj 50 % oseb, ki so se priselile in so v Sloveniji dobile zaposlitev, se zaposli za določen čas.	**Hipoteza je potrjena.**
H12: Več kot 75 % oseb, ki so se priselile, v Sloveniji sprejme delo, za katerega so nekvalificirani in zanj prejemajo plačilo nižje od slovenskega povprečja.	Hipoteza je ovržena.
H13: Manj kot 25 % oseb, ki so se priselile, uporablja storitve javnega značaja (policijo, zdravstvene storitve, CSD, zavod za zaposlovanje, javni prevoz...).	Hipoteza je ovržena.
H14: Več kot 50 % oseb, ki so se priselile in ne uporabljajo storitev javnega značaja meni, da do njih niso upravičeni.	Hipoteza je ovržena.
H15: Osebe, ki so se priselile in so rojene v BIH, stike s sorodniki in znanci ohranjajo osebno z obiski v večji meri, kot ostale osebe, ki so se priselile.	Hipoteza je ovržena.
H16: Osebe, ki so se priselile in so rojene v BIH, se največ družijo s posamezniki, iz države, v kateri so se rodili.	Hipoteza je ovržena.

H17: Večina oseb, ki so se priselile in so rojene v Albaniji in Severni Makedoniji meni, da se ljudje iz različnih držav v njihovi okolici ne razumejo dobro med seboj.	Hipoteza je ovržena.
H18: Več kot 50 % oseb, ki so se priselile, ne čuti močne pripadnosti v Sloveniji.	**Hipoteza je potrjena.**
H19: Osebe, ki so se priselile in so rojene v BIH, v večji meri kot osebe, ki so se priselile iz drugih držav živijo v lastniškem stanovanju.	Hipoteza je ovržena.
H20: Tiste osebe, ki so se priselile in so bile žrtve fizičnega napada, so v več kot 50 % za razlog navedle etničnost.	**Hipoteza je potrjena.**
H21: Tiste osebe, ki so se priselile in so bile same žrtev besednega nadlegovanja, v največji meri kot vzrok navajajo državljanstvo.	Hipoteza je ovržena.
H22: Osebe, ki so se priselile, so pred priselitvijo videle Slovenijo v boljši luči, kot po priselitvi.	**Hipoteza je potrjena.**

5. RAZPRAVA IN SKLEPI

V tem poglavju razpravljam o rezultatih, ki sem jih pridobila z raziskavo, glede na raziskovalna vprašanja, ki sem si jih zastavila pred začetkom raziskovanja. Ob koncu razprave o vsakem raziskovalnem vprašanju dodajam še temeljne ugotovitve oziroma sklepe, do katerih sem prišla z raziskavo.

Kaj je najpogostejši razlog za priselitev v Šaleško dolino?

Iz podatkov statističnega urada Republike Slovenije (b.d. c) za namen priselitve v Slovenijo izven držav Evropske unije za obdobje zadnjih desetih let (podatki so dostopni do vključno leta 2018) lahko razberemo, da se z namenom zaposlitve v Slovenijo letno priseli od 39,94 % do 70,20 % oseb, ki so se priselile, oziroma v povprečju 51,84 %. Z namenom združitve družine se je v tem obdobju v Slovenijo priselilo letno od 26,38 % do 56,32 % oseb, ki so se v Slovenijo priselile izven držav Evropske unije, oziroma povprečno 42,39 %. Z namenom študija se na letni ravni v Slovenijo priseli od 1,61 % do 4,19 % oseb, ki se v Slovenijo priselijo iz držav izven Evropske unije, oziroma povprečno 3,13 % in z drugimi nameni letno od 0,87 % do 2,21 % tistih, ki se v Slovenijo priselijo iz držav izven Evropske unije, oziroma povprečno 1,54 %. Izvedena raziskava o priseljevanju oseb v Šaleško dolino je pokazala, da je najpogostejši razlog za priselitev v Šaleško dolino pri osebah moškega spola zaposlitev, pri osebah ženskega spola pa združitev družine. Sicer je največ anketiranih navedlo, da so se v Šaleško dolino priselili z namenom zaposlitve, vendar je odstotek nekoliko manjši od podatkov dostopnih na spletni strani Statističnega urada republike Slovenije. Z namenom združitve družine ali poroke z osebo, ki živi v Šaleški dolini, se je v Šaleško dolino priselilo 42,17 % anketiranih oseb. Podatek, ki sem ga pridobila z raziskavo o priseljevanju v Šaleško dolino, lahko rečem, da je skladen s podatki dostopnimi na spletni strani Statističnega urada Republike Slovenije o namenu priseljevanja v Slovenijo iz držav izven Evropske unije. V primerjavi s podatki dostopnimi na ravni celotne Slovenije, je odstotek anketiranih oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino z namenom študija, nekoliko višji (6,12 %).

Sklepi:

- Podatki pridobljeni v raziskavi nam povedo, da je najpogostejši razlog za priseljevanje v Šaleško dolino pri osebah moškega spola zaposlitev.
- Osebe ženskega spola kot razlog za priseljevanje v Šaleško dolino najpogosteje navajajo združitev družine.
- Splošno je najpogostejši razlog za priselitev v Šaleško dolino zaposlitev.
- Podatki pridobljeni z raziskavo o priseljevanju in vključevanju oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino, so primerljivi s podatki o priseljevanju v Slovenijo, ki so dostopni na spletni strani Statističnega urada RS.

Kdo osebam pri priselitvi v Šaleško dolino najpogosteje pomaga?

Odločitev, da se bo posameznik ali družina preselila, je ena izmed bolj pomembnih ekonomskih odločitev, ki jih lahko človek sprejme. Na to odločitev lahko vpliva več dejavnikov, med katerimi so zaposlitvene možnosti, ugodnosti v državi, v katero se želi oseba ali družina preseliti in stroški, ki nastanejo s selitvijo. V vsakem od teh dejavnikov ima socialna mreža vlogo, ki ni zanemarljiva, saj se skozi to socialno mrežo osebe ali družine, ki se selijo, seznanijo s priložnostmi in razmerami v državi, v katero se želijo preseliti (Blumenstock, Chi in Tan, 2019). Socialna mreža poveže osebo, ki se bo selila, v državi izvora z osebami v njihovi socialni mreži v državi, v katero se želi priseliti. Osebe, ki živijo v državi, kamor se želi posameznik ali družina priseliti, lahko že pred prihodom znanca ali družinskega člana tako poizvedo o delovnih mestih, ki so na voljo in o nastanitvi, ki bi lahko bila na voljo osebi, ki se bo priselila (Poros, 2011). Enako menita van Meeteren in Pereira (2016), ki pravita, da so v socialnih mrežah oseb, ki se bodo priselile, pomembni mehanizmi povratnih informacij v obliki virov, informacij in podpore, ki lahko zmanjša stroške in tveganja, ki nastanejo s preseljevanjem. Osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino iz držav izven Evropske unije, so najpogosteje deležne pomoči pri priselitvi s strani ožje družine. Pogosto pomoč pri priselitvi nudi tudi širša družina in prijatelji ter znanci. Redko se zgodi, da oseba pri selitvi v drugo državo nima nobenega vira pomoči ali pa pri priselitvi pomaga delodajalec, ki osebo, ki se je priselila, v Sloveniji zaposli.

Socialna mreža oseb, ki so se priselile, je sicer drugačna od socialnih mrež drugih, predvsem v njeni strukturi, v tem kako je uporabljena in kakšen vpliv ima na življenje oseb, ki so se priselile. Pomen mreže oseb, ki so se priselile, na vpliv v njihovem življenju, življenju njihove družine in skupnosti je torej zelo velik. Ugotovljeno je bilo, da so socialne mreže oseb, ki so se priselile, navadno definirane z medosebnimi vezmi med znanci, prijatelji in člani skupnosti v njihovi državi izvora in v državi, v katero so se priselili. Seveda pa socialno mrežo oseb, ki so se priselile, sestavljajo tudi drugi člani. Mnoge osebe, ki so se priselile, imajo tako vezi z organizacijami in posamezniki, ki jim lahko pomagajo pri vključevanju v družbo v novi državi, pri iskanju zaposlitve, posebnost teh socialnih mrež pa je v tem, da obstajajo preko meja vsaj dveh držav. Zmožnost osebe, ki se seli, da bi v državi priselitve poiskala službo, nastanitev in sodelovala v družbi, je v veliki meri odvisna od teh omenjenih socialnih mrež (Poros, 2011).

Sklepi:

- Osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino, pomoč pri priselitvi najpogosteje sprejmejo od ožjih družinskih članov, pogosto pa tudi od širše družine, prijateljev in znancev.

Kako osebe, ki se priselijo, ocenjujejo svoje znanje slovenskega jezika in kaj jim je pri tem v pomoč?

Raziskava PSIP (Percepcija slovenske integracijske politike) je med drugim zajemala tudi samooceno znanja slovenskega jezika priseljencev, ki so v raziskavi sodelovali. 83% vprašanih je odgovorilo, da jezik razume zelo dobro. Upad se je pokazal pri govorjenju slovenskega jezika, kjer je le 63% vseh vprašanih svoj govor ocenilo kot zelo dober. Nekoliko višji odstotek anketirancev (70% vprašanih) je svojo sposobnost branja slovenskega jezika ocenil kot zelo dobro, pri pisanju v slovenskem jeziku pa lahko zopet opazimo upad in sicer na 56% vseh vprašanih (Roter, 2007b, str. 253-254). Raziskava o vključevanju oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino, je pokazala, da anketirani svoje znanje slovenskega jezika pred priselitvijo ocenjujejo s povprečno oceno 1,58 in danes s povprečno oceno 4,04. Kot zelo dobro (ocena pet), je svoje razumevanje slovenskega jezika danes ocenilo 67,34 % oseb, ki so sodelovale v raziskavi, kot zelo dobro je svoje govorjenje v slovenskem jeziku ocenilo 44,90 % oseb, ki so se priselile, in kot zelo dobro svoje pisanje v slovenskem jeziku 35,37 % anketiranih. Opazimo lahko, da rezultati, ki so bili pridobljeni z raziskavo o vključevanju oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino v zadnjih desetih letih nekoliko odstopajo od rezultatov, ki so bili pridobljeni z raziskavo Percepcija slovenske integracijske politike (Roter, 2007b, str. 253-254). Odstopanje, ki ga opazimo, pripisujem k temu, da so v raziskavi o vključevanju oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino, sodelovali posamezniki in posameznice, ki na tem območju živijo od manj kot enega in vse do desetih let, kar pomeni, da je časovni okvir, v katerem se je oseba, ki se je priselila v Šaleško dolino in je sodelovala v raziskavi, učila slovenskega jezika (formalno ali neformalno), predvidoma krajši.

Rezultati raziskave na področju priseljevanja v Šaleško dolino prikažejo, da tiste anketirane osebe, ki se pred priselitvijo v Slovenijo udeležijo tečajev slovenskega jezika, svoje znanje jezika danes ocenjujejo bolje, kot tiste, ki se omenjenih tečajev ne udeležijo. V pomoč pri učenju jezika je anketiranim tudi udeležba na tečaju slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo, saj je izvedena raziskava pokazala, da tiste osebe, ki so se tečaja udeležile, svoje znanje jezika ocenjujejo bolje, kot tiste, ki se ga niso. Z raziskavo je bilo ugotovljeno tudi, da se anketirani moškega spola tečajev učenja slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo udeležujejo v manjši meri kot anketirane osebe ženskega spola. Rezultati evropskega projekta FLAM – Feel like a migrant (2010) so pokazali, da je najpogostejša motivacija za udeležbo na tečaju jezika države gostiteljice dobiti službo in dokazilo o znanju jezika ter pridobivanje znanja in izkušenj, pogosto pa izhaja iz želje po stiku z ljudmi. V določenih situacijah je udeležba na tovrstnih tečajih tudi prisilna in opisane motivacije niso razlog za udeležbo na tečaju. Raziskava na območju Šaleške doline je prikazala, da so za neudeležbo na formalnem tečaju učenja slovenskega jezika največkrat ovira službene ali družinske obveznosti, ki anketiranim onemogočajo, da bi se udeležili omenjenega tečaja, ki bi lahko pomagal pri hitrejšem učenju slovenskega jezika. Pozitivno je, da se mnogi anketirani (27,89 %), ki se

tečaja ne udeležijo, jezika učijo neformalno. Po podatkih iz raziskave »Immigrant Citizents Survey« (Slootjes, 2013) je večja verjetnost, da bodo osebe, ki so se priselile in imajo več delovnih izkušenj v državi priselitve in boljše znanje jezika v državi, v katero so se priselile, mnenja, da so tečaji integracije in učenja jezika v državo, v katero se priselijo, uporabni. Manjša verjetnost je, da se bodo ti tečaji zdeli uporabni osebam, ki so se priselile in imajo višjo stopnjo izobrazbe in delovnih izkušenj v državi izvora. Glede na podatke, ki sem jih pridobila z lastno raziskavo, lahko rečem, da podatki iz raziskave »Immigrant Citizents Survey« (Slootjes, 2013) niso nujno aplikativni na območje Šaleške doline, saj se mnogi anketirani teh tečajev ne udeležijo ravno zaradi tega, ker imajo službene ali družinske obveznosti ali pa se slovenskega jezika učijo neformalno. Pomen neformalnega učenja jezika je poudarjen tudi v priročniku izdanem v sklopu projekta SIMILAR (2018), kjer je zapisano, da se moramo zavedati, da učenje jezika ne poteka nujno v organiziranem okolju, kot je tečaj učenja slovenskega jezika, temveč tudi preko vsakodnevne izpostavljenosti jeziku. Ključni dejavnik pri tem je predvsem izbira lokacije bivanja, saj se osebe, ki so se priselile, pogosto odločijo za bivanje na lokaciji, ki je že poseljena z osebami iz istega etničnega ozadja, kar pa lahko predstavlja oviro zaradi manjše izpostavljenosti jeziku države gostiteljice. Sama izpostavljenost jeziku pa je odvisna tudi od družinske dinamike osebe, ki se je priselila, na primer v primeru, ko je v družini ali gospodinjstvu te osebe nekdo, ki tekoče govori jezik države gostiteljice in velikokrat opravlja vlogo tolmača, kar pa zmanjšuje potrebo po učenju ali rabi jezika države gostiteljice.

Sklepi:

- Znanje slovenskega jezika pred priselitvijo v Slovenijo, osebe, ki so se priselile, ocenjujejo s povprečno oceno 1,58 in danes s povprečno oceno 4,04.
- Osebe, ki so se priselile in se tečajev učenja jezika udeležile že pred priselitvijo v Slovenijo, svoje znanje slovenskega jezika ocenjujejo bolje, kot tiste osebe, ki se tečaja učenja jezika ne udeležijo pred priselitvijo.
- Osebe, ki so se priselile in se udeležijo tečaja učenja slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo, svoje znanje jezika ocenjujejo bolje, kot tiste osebe, ki se tečaja učenja jezika ne udeležijo po priselitvi.
- Osebam, ki so se priselile, je v pomoč pri učenju jezika udeležba na tečaju slovenskega jezika in neformalno učenje slovenskega jezika po priselitvi.
- Osebam, ki so se priselile, oviro pri učenju slovenskega jezika po priselitvi predstavljajo službene in družinske obveznosti.

Kako se otroci oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino, vključujejo v izobraževalni proces in kakšno vlogo ima pri tem jezik?

Nekaj manj kot polovica anketiranih oseb je v raziskavi navedla, da je njihov otrok, ki je mlajši od osemnajst let, vključen v vzgojno izobraževalno inštitucijo v Sloveniji. Največ otrok anketiranih oseb je vključenih v osnovnošolsko izobraževanje, veliko jih obiskuje vrtec, najmanj mladoletnih otrok anketiranih oseb pa je vključenih v srednješolsko izobraževanje. Kot že omenjeno, število otrok, ki so se priselili in so vpisani v redne in prilagojene programe vzgojno-izobraževalnih inštitucij v Sloveniji, narašča (Statistični urad Republike Slovenije, b.d. a). Delo z otroki, ki so se priselili, za vse vključene v programe (starše otrok, ki so se priselili, otroke, strokovne delavce in druge zaposlene v vzgojno-izobraževalnih inštitucijah) pomeni soočanje z ovirami, katerih velik razlog je predvsem jezikovna ovira. Od vseh anketiranih, ki so navedli, da imajo mladoletnega otroka, ki je vključen v vzgojno-izobraževalno inštitucijo v Sloveniji, je le dobra četrtina navedla, da njihov otrok prejema dodatno jezikovno pomoč v inštituciji, v katero je vključen. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport na letni ravni nameni za izvajanje dodatne jezikovne pomoči učencem, ki so se priselili, v prvem in drugem letu šolanja, finančna sredstva iz državnega proračuna. Sredstva so namenjena tako poučevanju slovenskega jezika kot maternega jezika za učence in dijake, ki so vključeni v redno osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, 2017). Kot je bilo ugotovljeno poglavju »Teoretski uvod«, izvajanje pouka maternega jezika pogosto ni izvedeno, saj v izobraževalnih inštitucijah velikokrat ni zaposlenih strokovnih delavcev, ki bi te ure lahko izvajali (Bešter in Medvešek, 2010, str. 246-247). Rutar (2018, str. 112) rešitev pri pedagoškem delu vidi v kulturno odzivnem pedagoškem procesu, ki upošteva dosedanje izkušnje učencev in njihove načine izražanja, ki so pogosto etnično specifični, in spoštuje otrokov prvi jezik kot njegovo bogastvo ter vključuje vrednote in prepričanja določene kulture. Z njim lahko dosežemo podporo pri vključevanju učencev v novo okolje, ki je podkrepljeno s pozitivnim prepoznanjem jezikovne in kulturne raznolikosti otrok ter njihovih družin ter s tem povezanih osebnih potreb. V sklopu projekta FLAM (2010) izdan priročnik za delo z učenci, ki so se priselili, rešitev vidi v vključevanju učenca v vse učne cilje, ki so namenjeni kontekstu za učenje jezika. Prav tako morajo strokovni delavci v vzgoji in izobraževanju razviti načrt za integracijo jezikovnih in vsebinskih navodil (t. i. *content-based instruction*) in pri tem upoštevati lastnosti in potrebe vsakega učenca. V svojih vlogi bi morali strokovni delavci, ki sodelujejo z učencem, ki se je priselil, imeti znanje in veščine za podajanje vsebine v ciljnem jeziku, nenazadnje pa je potrebno ustvariti učno okolje, ki je inkluzivno za vsa kulturna ozadja. Prednosti takšnega načina dela se kažejo predvsem v osvajanju tujega jezika skozi namensko rabo jezika in izmenjavo pomembnih sporočil in v širjenju znanja učenca skozi vsebinsko-osnovana navodila.

Kot že omenjeno, se tudi starši, ki so se priselili, pri vključevanju otrok v vzgojno-izobraževalne inštitucije srečujejo z ovirami. Z raziskavo je bilo ugotovljeno, da je najpogostejša ovira, s katero se srečajo starši ta, da želijo vključiti otroka v program vzgoje in izobraževanja med šolskim letom. Težava se pojavlja predvsem pri tistih starših, ki želijo svojega otroka vpisati v programe predšolske vzgoje, lahko pa nastopi tudi v primeru, ko se družina priseli v Slovenijo med šolskim letom in je otroka potrebno vključiti v program osnovnošolskega izobraževanja, ali pri vpisu otroka v srednješolske programe, v katerih je že zapolnjeno število prostih mest. Pogosta težava, s katero se srečajo starši, ki so se priselili v Šaleško dolino, je tudi jezikovna ovira, ki lahko onemogoči vpis otroka v inštitucijo. Raziskava je v tem primeru pokazala, da se tisti starši, ki so se udeležili tečaja slovenskega jezika pred ali po priselitvi v Slovenijo, redkeje soočijo s to težavo, kot tisti starši, ki se tečaja slovenskega jezika ne udeležijo. Raziskave in smernice na področju sodelovanja med starši, ki so se priselili, in vzgojno-izobraževalnimi inštitucijami pa narekujejo, da je dobro, da se na vseh stopnjah vzgoje in izobraževanja, za starše in otroke pripravi »dan dobrodošlice« na katerem se spoznajo z načinom dela v inštituciji in strokovnimi delavci, ki bodo sodelovali z otrokom. Na takšen način se starše spodbudi k sodelovanju z inštitucijo, hkrati pa se jih spozna s potencialno podporno socialno mrežo, ki jim lahko pomaga pri vključevanju v vzgojno in izobraževalno okolje (Jelen Madruša in Majcen, 2018).

Sklepi:

- Nekaj manj kot polovica oseb, ki se je priselila v Šaleško dolino, ima otroka vključenega v eno izmed vzgojno-izobraževalnih inštitucij.
- Največjo oviro, s katero se soočajo starši, ki so se priselili v Šaleško dolino in imajo otroka vključenega v vzgojno-izobraževalno inštitucijo, predstavlja jezik oziroma nepoznavanje slovenskega jezika.
- Staršem, ki so se priselili, pogosto predstavlja oviro vključevanje otroka v vzgojno-izobraževalno inštitucijo med šolskim letom in pomanjkanje prostora v inštituciji.

Kakšna je zaposlitvena situacija oseb, ki so se priselile?

Več kot polovica oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino, je zaposlenih za polni delovni čas. Zaposlitev za krajši delovni čas ali samozaposlitev se med osebami, ki so se priselile v Šaleško dolino, pojavita bolj redko. Med osebami, ki so se priselile in so polnoletne, je pomemben odstotek takšnih, ki se še šolajo, prav tako pa je stopnja brezposelnosti med osebami, ki so se priselile v Šaleško dolino višja od registrirane brezposelnosti za območno službo Velenje, ki je v avgustu 2020 bila 9,1 % (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2020). Nekoliko manj kot polovica oseb, ki se priselijo, ob priselitvi opravlja plačano delo. Pomembna je ugotovitev, da osebe moškega spola, ki se priselijo, opravljajo ob priselitvi plačano delo pogosteje kot osebe ženskega spola.

Z raziskavo sem prišla do ugotovitve, da ima velika večina oseb, ki so se priselile in so ob priselitvi opravljale plačano delo, delovno mesto v Šaleški dolini dogovorjeno že pred priselitvijo, več kot polovica teh oseb, pa delo, ki ga opravljajo takoj ob priselitvi, opravlja tudi kasneje. Večina oseb, ki se priseli v Šaleško dolino, svoje delo najde s pomočjo socialnega kontakta. Približno petina oseb, ki se je priselila, svoje delo najde s pomočjo zavoda za zaposlovanje. Redkeje delo najdejo preko zaposlitvene agencije v Republiki Sloveniji ali v državi priselitve ter preko oglasa za delovno mesto. Osebe, ki se priselijo v Šaleško dolino in so zaposlene, za svoje delo v največji meri prejemajo plačilo, ki je višje od minimalnega, vendar nižje od slovenskega povprečja.

Pogosto osebe, ki so se priselile, za svoje delo prejemajo minimalno plačilo, redkeje pa plačilo, ki je primerljivo s slovenskim povprečnim plačilom ali plačilo višje od slovenskega povprečnega plačila. Manj kot 1 % oseb, ki so se priselile, za svoje delo prejema plačilo, ki je nižje od zakonsko določenega minimalnega plačila v Republiki Sloveniji. Največ oseb, ki so se priselile, opravlja delo, za katerega so delno kvalificirani in izobraženi. Nekoliko manj jih opravlja delo, za katerega so kvalificirani in izobraženi, skoraj četrtina oseb, ki so se priselile pa sprejme delo, ki ne zajema njihovih kvalifikacij in izobrazbe. Razlog za to je v največji meri v tem, da osebe, ki so se priselile, sprejmejo delo, ki je bilo na voljo. Pogosto se osebe, ki so se priselile, same odločijo za opravljanje drugačnega dela, redkeje pa je razlog v tem, da njihovo znanje slovenskega jezika ni dovolj dobro, ni dovolj služb, ki bi zajemale njihovo izobrazbo in kvalifikacije ali pa te niso dostopne, kjer živijo.

Raziskava »Immigrant Citizents Survey« (Slootjes, 2013), opravljena v petnajstih mestih v Evropski uniji, je pokazala, da imajo večjo verjetnost, da sprejmejo delo, za katerega so prekvalificirane, ženske in mladi migranti. Manj verjetno je, da bodo delo, za katerega so prekvalificirani, sprejeli moški in starejši migranti. Pogost razlog za to, da osebe, ki so se preselile, sprejmejo delo, za katerega menijo, da so prekvalificirane, je izobrazba, ki ni nujno prenosljiva iz države, iz katere so se priselile (predvsem države izven EU), v državo, v katero se priselijo. Več možnosti, da bodo imeli občutek, da so prekvalificirani za delo, ki so ga sprejeli, imajo tudi tisti, ki se v državo priselijo z namenom študija in se po zaključku študija vključijo na trg dela v tej državi. Nasprotno je z osebami, ki so se priselile z namenom opravljanja dela in navadno sprejmejo bolj fizično delo. Dejavnik, ki zniža občutek, da je oseba sprejela delo, za katerega je prekvalificirana, je boljše znanje jezika države, v katero se je priselila, hkrati, pa vključitev v program učenja jezika in vključevanja ne vpliva na občutek prekvalificiranosti za delovno mesto. Podatki iz te raziskave sicer niso primerljivi s podatki, ki so bili pridobljeni v raziskavi o priseljevanju v Šaleško dolino, saj je iz pridobljenih podatkov mogoče razbrati, da je delo, za katerega so delno kvalificirani ali niso kvalificirani, sprejelo več moških kot žensk. Razlog je najverjetneje v tem, da je za delovne migracije v Sloveniji in s tem v Šaleški dolini značilno, da so osebe, ki so se priselile, tiste, ki opravljajo dela, ki so

slabše plačana, težja in v večji meri potekajo v težkih delovnih pogojih (Malačič, 2008). Trditev o tem, da osebe, ki so se priselile, pogosteje sprejmejo delo, za katerega so slabše plačani, je potrdila tudi raziskava o priseljevanju v Šaleško dolino, saj je večina oseb, ki je sodelovala v raziskavi, navedla, da za svoje delo prejema minimalno plačilo ali pa plačilo, ki je sicer višje od minimalnega, vendar nižje od slovenskega povprečnega plačila.

Medvešek (2010, str. 75-76) navaja, da so med imigracijsko populacijo opazne razlike v strukturi statusa aktivnosti populacije. Nekatere imigrantske skupine imajo visok delež neaktivnih članov ali pa brezposelnih, druge skupine pa visok delež zaposlenih, pri čemer so razlike v bolj ali manj uspešnem vključevanju na trg delovne sile. Te razlike se pogosto kažejo glede na državljanstvo imigrantov. V primeru raziskave o priseljevanju v Šaleško dolino, ta trditev sicer ne velja, saj se je izkazalo, da med osebami, ki so se priselile, glede na to, iz katere države so se priselile, ni pomembnih razlik med zaposlitvenim statusom. Razlog je najverjetneje v tem, da so sodelujoči v raziskavi v veliki meri navajali, da so imeli delovno mesto dogovorjeno že pred priselitvijo in je zaposlitev v veliki meri bila razlog za priselitev.

Pomembno se mi zdi opozoriti na dejstvo, da je med osebami, ki so se priselile v Šaleško dolino, odstotek žensk, ki so brezposelne, višji od odstotka moških, ki so brezposelni. Na to opozarja tudi Janez Malačič (2008), ki navaja, da brezposelnost najpogosteje prizadene priseljene ženske, ki najpogosteje lahko sprejmejo le skromen izbor zaposlitev in poklicev, ki so na voljo, na primer čiščenje ali razna pomožna dela. Razlog za to je v specifičnih zahtevah na trgu dela, ki so največkrat povezane s skromnim znanjem in kompetencami in potencialna nizka izobraženost.

Sklepi:

- Več kot polovica oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino, je zaposlena za polni delovni čas;
- Odstotek oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino in so brezposelne, je višji od registrirane brezposelnosti za območno službo Velenje.
- Osebe moškega spola, ki se priselijo, opravljajo ob priselitvi plačano delo pogosteje kot osebe ženskega spola.
- Več kot polovica oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino, za svoje delo prejema minimalno plačilo ali plačilo, ki je višje od minimalnega, vendar manjše od povprečnega slovenskega plačila;
- Odstotek žensk, ki so se priselile v Šaleško dolino in so brezposelne, je višji od odstotka brezposelnih moških.
- Največ oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino, opravlja delo, za katerega so delno kvalificirani in izobraženi. Skoraj četrtina pa je takšnih, ki sprejmejo in opravljajo delo, za katerega niso kvalificirani in izobraženi.

Kakšne so stanovanjske razmere oseb, ki so se priselile?

Nastanitev je ena izmed osnovnih človekovih potreb. Kdo kje živi in kako živi, nam pove veliko o družbi, v kateri živi in o priložnostih in poteh, ki so možne za integracijo, prav tako pa o neenakostih in ovirah pri socialni mobilnosti. Nastanitev ima velik vpliv na zaposlitvene in izobraževalne priložnosti oseb, ki so se priselile, na socialne interakcije, prebivališče, združevanje družine in pravice, ki so pridobljene s prebivanjem. Hkrati je nastanitev ključni indikator uspešnosti socialne integracije (Mikaba, 2016).

Večina oseb, ki se je priselila v Šaleško dolino, živi v najemniškem stanovanju in za bivanje plačuje najemnino. Slaba četrtina oseb, ki so se priselile, živi v nastanitvi, ki ni v njihovi lasti, vendar za bivanje ne plačujejo najemnine. Približno 10 % anketiranih oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino, so lastniki ali solastniki nastanitve, v kateri bivajo. Najpogosteje osebe, ki so se priselile in niso lastniki nastanitve, bivajo v nastanitvi, ki je v lasti zasebnika ali pa v lastni člana gospodinjstva. V letu 2018 dostopni podatki na področju lastništva stanovanj v Evropski Uniji prikazujejo, da je več kot dve tretjini državljanov lastnikov njihove nastanitve. Delež lastništva nekoliko pade na nekoliko manj kot dve petini v primeru oseb, ki so se priselile v katero od držav članic EU in imajo državljanstvo v drugi državi članici EU, delež pri osebah, ki so se v EU priselile iz držav izven Evropske Unije pa pade na le četrtino (Eurostat, 2020). Pri osebah, ki so se priselile v Šaleško dolino, je delež oseb, ki so lastniki ali solastniki nastanitve, v kateri bivajo, nižji od navedenega za Evropsko Unijo in sicer je teh oseb le slaba petina. Kar 15 % oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino, živi v nastanitvi, ki je v lastni njihovega delodajalca. Visoko število oseb, ki živijo v najemniških stanovanjih, je najverjetneje delno rezultat tudi tega, da osebe, ki so se priselile, težje pridobijo denarno posojilo (kredit) za nakup nepremičnine. Težave velikokrat nastanejo že pri samem odpiranju tekočega računa, saj mnoge banke osebam, ki nimajo slovenskega državljanstva ali vsaj potrdila o zaposlenosti pri delodajalcu, s katerim ima banka dobre izkušnje (na primer redno nakazovanje plač), ne želijo odpreti tekočega računa. Pomen lastništva nastanitve, v kateri prebivajo osebe, ki so se priselile, je tudi v tem, da je po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (Intihar, 2020) bilo v letu 2018, kar 31,7 % oseb, ki živijo v najemniškem stanovanju, pod pragom tveganja revščine, v letu 2019 pa je bilo takšnih oseb 29,7 %. Glede na to, da so osebe, ki so se priselile, v veliki meri najemniki nastanitve, v kateri bivajo, lahko rečemo, da so glede na podatke pridobljene z raziskavo o priseljevanju v Šaleško dolino in podatke pridobljene iz SURS-a, podvrženi povišani možnosti, da so sami in njihova družina med skupino ljudi, ki je pod pragom tveganja revščine.

Povprečno število oseb, ki živijo v gospodinjstvu je 3,6. Po podatkih, ki so dostopni na spletni strani Statističnega urada Republike Slovenije (b.d. d) za leto 2018, je povprečno število oseb, ki živijo v enem stanovanju v Velenju je 2,9, v Šoštanju 3,3 in prav tako 3,3 v Šmartnem ob Paki, povprečna velikost gospodinjstva v Sloveniji je 2,46. Če primerjamo podatke, pridobljene z raziskavo in podatke, ki so

dostopni na spletni strani SURS, vidimo, da je povprečno število oseb, ki bivajo v istem gospodinjstvu, med osebami, ki so se priselile, precej višje od povprečja, značilnega za Slovenijo, prav tako pa je višje tudi od povprečja značilnega za večje kraje v Šaleški dolini. Razlog pripisujem temu, da velikokrat osebe, ki so se priselile, pomoč in nastanitev ob priselitvi poiščejo pri prijateljih in družini, ki že živi v kraju, v katerega se priseljujejo in temu, da so v raziskavi sodelovale tudi osebe, ki so se priselile, in prebivajo v nastanitvi, ki jim jo nudi delodajalec, ki jih je zaposlil.

Sklepi:

- Tri četrtine oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino, prebiva v najemniški nastanitvi oziroma v nastanitvi, katere lastnik je nekdo drug, vendar jim za bivanje v njej ni potrebno plačevati najemnine.
- Osebe, ki so se priselile, so trikrat manj pogosto lastniki ali solastniki nastanitve, v kateri prebivajo, v primerjavi z državljani države, v katero so se priselile.
- Število članov gospodinjstva je med osebami, ki so se priselile v Šaleško dolino, višje od povprečnega števila članov gospodinjstva v Sloveniji, prav tako pa je višje od povprečnega števila članov gospodinjstva v Šaleški dolini.

Kako osebe, ki so se priselile, uporabljajo storitve javnega značaja?

Osebe, ki so se priselile, svoje prve vtise o novi državi pogosto izoblikujejo v komunikaciji z državami in javnimi službami. Oseba, ki se je priselila, pride v stik s pristojnimi institucijami pred ali ob vstopu v državo, pogosteje pa med samim bivanjem in delom v izbrani državi (Kejžar in Medved, 2010, str. 92).

Pogostost uporabe storitev javnega značaja je pri osebah, ki so se priselile v Šaleško dolino, odvisna od vrste storitve. Najpogosteje osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino, uporabljajo javni prevoz. Nekoliko manj kot tretjina jih je namreč odgovorila, da ga uporabljajo vsak dan ali nekajkrat na teden. Razlog je najverjetneje v tem, da je v Mestni občini Velenje in Občini Šoštanj poskrbljeno za brezplačni mestni avtobus, saj so tiste osebe, ki javnega prevoze ne uporabljajo, kot razlog največkrat navedle, da ga ne potrebujejo. Redkeje uporabljajo osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino, ostale storitve. Najmanj oseb potrebuje policijo in Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. Najpogostejši razlog za to, da osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino, storitev, ki so jim na voljo, ne uporabljajo, je, da jih ne potrebujejo. Redkeje so mnenja, da do njih niso upravičeni. Najpogosteje menijo, da niso upravičeni do storitev Centra za socialno delo, nekoliko redkeje pa do zdravstvenih storitev. Med razlogi za neuporabo zdravstvenih storitev je tudi, da so storitve plačljive.

Pomen tega, da osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino, menijo, da do zdravstvenih storitev niso upravičene ali so le te plačljive, je tudi v tem, da so osebe, ki so se priselile, zaradi življenjskih okoliščin,

ki jih s seboj prinese selitev v novo in nepoznano okolje, bolj izpostavljene tveganjem za fizično in psihično zdravje in s tem pogosto sodijo med ranljive skupine prebivalstva z vidika zdravja. Zaradi tega je dostop do zdravstvenega sistema zanje še bolj pomemben, kljub temu pa dolgoročni načrti nacionalnega zdravstvenega varstva ne omenjajo ali predvidevajo ukrepov za izboljšanje zdravstvenih storitev za osebe, ki so se priselile (Bofulin in Bešter, 2010, str. 278). Kljub formalni možnosti dostopa do koriščenja zdravstvenih uslug še vedno obstajajo neenakosti v samem dostopu do le-teh, razlogi za to pa so najpogosteje v socialno-ekonomskem položaju, jezikovnih ovirah pri komuniciranju, slabi informiranost o zdravstvenem sistemu in diskriminaciji (Elizabeth Ioannidi-Kapolou, Health Barriers and Inequities for Migrants v Y. Apostolopoulos in S. Sonmez (ur.), Population Mobility and Infectious Disease, izdal Springer, New York, 2007, kot navedeno v Bofulin in Bešter, 2010, str. 277). Potocky (2013) dodaja, da so ovire, s katerimi se osebe, ki so se priselile, soočajo pri dostopu do javnega zdravstva strukturne, finančne, osebne in kulturne. V Sloveniji je dostop do storitev sistema javnega zdravstva odvisen od tega ali je posameznik obvezno zdravstveno zavarovan v skladu z Zakonom o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ), po katerem so tujci praviloma zavarovani kot zaposleni, samozaposleni, študenti, dijaki ali brezposelne osebe, njihovi družinski člani pa, če imajo stalno ali začasno prebivališče v Republiki Sloveniji (Bofulin in Bešter, 2010, str.277).

Pomemben element komunikacije med državnimi uslužbenci in osebami, ki so se priselile, predstavlja odnos, ki se razvije med akterji vpletenimi v postopkih pridobivanja dovoljenj. Tako pridobljene izkušnje se namreč prenesejo v širše skupnosti, kar vpliva tudi na izgradnjo odnosa med imigranti in večinskim prebivalstvom. Pozitivne izkušnje in odnosi iz uradnih postopkov tako pomembno vplivajo na nediskriminatorno obravnavo in strpnost do oseb, ki so se priselile, pri vključevanju v slovensko družbo (Kejžar in Medved, 2010, str. 127).

Sklepi:

- Pogostost uporabe storitev javnega značaja, ki so osebam, ki so se priselile v Šaleško dolino, na voljo v njihovem okolju, je odvisna od tega, za kakšno vrsto storitve gre.
- Najpogosteje, osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino, uporabljajo javni prevoz, najmanj oseb, ki se priseli v Šaleško dolino, pa potrebuje policijo in Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje.
- Najpogostejši razlog za to, da osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino, storitev, ki so jim na voljo, ne uporabljajo je, da jih ne potrebujejo.
- Pomemben delež oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino, Centra za socialno delo ne obiskuje, ker meni, da do njegovih storitev ni upravičen.
- Med razlogi za neuporabo zdravstvenih storitev se pojavljata tudi mnenje, da do njih osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino, niso upravičene in mnenje, da so plačljive.

Kako osebe, ki so se priselile, ohranjajo stike z ljudmi v državi izvora?

Osebe, ki so se priselile, morajo v državi, v katero so se priselile, pogosto v nepoznanem okolju zgraditi popolnoma novo socialno mrežo. Hkrati s tem poskušajo obdržati stike z družino in prijatelji v državi, iz katere so se priselile ali drugje. Ta, čeprav kompleksna, tudi dinamična socialna mreža je tista, ki osebi, ki se je priselila, nudi ne le socialno-čustveno podporo, temveč pogosto tudi dostop do nastanitve, trga dela, izobraževanja in dostopa do javnega zdravstva (Pulinx in Van Avermaet, 2017). Lenarčič (2020) navaja, da je bilo za osebe, ki so se priselile, ohranjanje stikov s sorodniki in prijatelji iz domovine do nedavnega velik izziv. Najpogosteje osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino, stike s sorodniki in znanci v državi rojstva ohranjajo nekajkrat na mesec. Veliko jih ima stike s sorodniki in znanci nekajkrat na teden ali nekajkrat na leto. Približno 10 % oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino, ima stike s sorodniki in znanci vsak dan, redkeje pa ohranjajo stike s sorodniki in znanci enkrat na teden, enkrat na mesec ali enkrat na leto. Približno 2 % oseb, ki so se priselile, stikov s sorodniki in znanci v državi, v kateri so se rodili, nima nikoli.

Osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino, stike s sorodniki in znanci najpogosteje ohranjajo s pomočjo socialnih omrežij in preko spletnih klicev. Najpogostejši medij za ohranjanje stikov so socialna omrežja, kot je Facebook in Instragram, in mobilne aplikacije za spletno pošiljanje sporočil, kot je Facebook Messenger in Viber. Več kot dve tretjini oseb, ki so se priselile, stike s sorodniki in znanci v državi rojstva ohranjata osebno, z obiski v državi, v kateri so se rodili. Socialna omrežja, še posebno pa mediji za »instant« pošiljanje sporočil, so se izkazali za pomemben pripomoček, s katerim osebe, ki so se priselile ostajajo v stiku s prijatelji in družino, prav tako pa z osebami, ki ji še spoznavajo (Sanchez idr. , 2018). V širšem pomenu, za osebe, ki so se priselile, danes domovina in ljudje, katere so zapustili za seboj, ne predstavlja več le spomina ali prostora, ki ga redko obiščejo, temveč zaradi priložnosti, ki jih ponuja uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT), postaja del njihovega vsakdanjega življenja pri izmenjavanju emocionalnih, ekonomskih in socialnih virov, kakor tudi pri oblikovanju kulturne identitete (Lenarčič, 2020).

Sklepi:

- Najpogosteje osebe, ki so se priselile, stike s sorodniki in znanci v državi, iz katere so se priselile, ohranjajo nekajkrat na mesec, visok pa je odstotek takšnih, ki stike ohranjajo nekajkrat na teden ali nekajkrat na leto.
- Največkrat osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino, stike s sorodniki in znanci ohranjajo preko socialnih omrežij, pogost medij pa so tudi aplikacije za pošiljanje »instant« sporočil.

Kako sprejete se osebe, ki so se priselile, počutijo v novem okolju?

V kontekstu naraščajoče etnične raznolikosti je tema o tem, kako so osebe, ki so se priselile, integrirane v družbo države, v katero so se priselile, pridobila na pomenu (Callens, Meuleman in Valentova, 2015). Za osebe, ki so se priselile, socialna sprejetost pomeni občutek pripadnosti družbi in okolju, v katerega so se priselile. To pogosto zajema sprejemanje in obnašanje v skladu s tem, kar okolje dojema za vrednote in norme. Vloga večinskega prebivalstva je prav tako pomembna, socialna integracija je možna le, če so osebe, ki so se priselile, sprejete kot člani družbe (Laurentsyeva in Venturini, 2017).

Večina oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino, je imela pred priselitvijo v Sloveniji družino in/ali prijatelje. Več kot polovica oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino, ima tukaj družbo, ki jo sestavljajo posamezniki z različnimi državljanstvi. Rezultati torej potrjujejo trditev Medvešek (2010, str. 54), da se osebe, ki so se priselile, odločajo za naseljevanja ne območjih, na katerih že obstaja skupnost, ki izhaja iz države, iz katere so se priselili oziroma v kraju že obstaja socialno omrežje, ki jim olajša vključevanje v družbo ter potencialno stroškovno ugodno možnost za ureditev stanovanjskega vprašanja.

Nekoliko manj kot polovica oseb, ki se je priselila v Šaleško dolino, se druži večinoma z osebami, ki so iz države, v kateri so se rodili. Redki imajo družbo, katero sestavljajo pretežno osebe, ki so državljani Slovenije ali pa jo sestavljajo državljani drugih držav. Pomen prijateljstva med osebami, ki so se priselile in večinskim prebivalstvom, je v tem, da je to najbolj uspešen način kontakta, saj zajema vse pogoje za najbolj optimalen medskupinski kontakt (enakovreden status, sodelovanje in bližina) (Callens, Meuleman in Valentova, 2015). Kot nadaljujejo avtorji, takšen stik zmanjšuje diskriminacijo in predsodke večinskega prebivalstva proti osebam, ki so se priselile, hkrati pa prispeva k večji podpori za kulturno raznolikost in politiko priseljevanja, ki je v dobro za populacijo oseb, ki so se priselile. Raziskave so pokazale tudi, da je za osebe, ki so se priselile, težje vzpostaviti kontakt z osebami, ki pripadajo večinskemu prebivalstvu, saj so navadno v nekakšnem podrejenem položaju v odnosu do pripadnikov večinskega prebivalstva, hkrati pa od večinskega prebivalstva pričakujejo, da bodo stereotipizirani ali diskriminirani. Raziskava Eurobarometra (Special Eurobarometer 469, 2017) je pokazala, da se večinsko prebivalstvo v Evropski Uniji v polovici primerov počuti dobro z osebami, ki so se priselile, kot prijatelji, sosedi, sodelavci ali v drugih socialnih vlogah. Prav tako je pomembna ugotovitev, da se osebe, ki so mlajše, bolj izobražene in tiste, ki živijo v večjih mestih, počutijo bolj prijetno ob osebah, ki so se priselile, kot večinsko prebivalstvo, ki je starejše, manj izobraženo ali živi v manjših krajih in na vaseh. Rezultati kažejo na to, kako pomembno je multikulturno izobraževanje, ne le v vzgojno-izobraževalnem sistemu, temveč tudi v javnosti, na kar opozarja že projekt SIMILAR (2018), ki strokovnim delavcem, ki sodelujejo z osebami, ki so se priselile, daje nalogo, da aktivno delujejo v javnem prostoru in zmanjšujejo predsodke, diskriminacije in spore.

Slaba polovica oseb, ki se priseli v Šaleško dolino, se strinja s trditvijo, da se ljudje iz različnih držav v njihovi okolici dobro razumejo med seboj. Kar tretjina teh oseb se s trditvijo niti strinja niti ne strinja. Malo manj, kot 20 % oseb, ki so se priselile, pa se s trditvijo popolnoma strinja. Primerjava med zadovoljstvom z življenjem v Sloveniji ob priselitvi in danes je pokazala, da so osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino, danes z življenjem v Sloveniji bolj zadovoljne, kot ob priselitvi. Splošno mnenje, ki zajema odnos prebivalcev in politike v Sloveniji, do oseb, ki so se priselile, dostopnosti od delovnih mest in o kvaliteti življenja, pa se je danes v primerjavi pred priselitvijo v Šaleško dolino, poslabšalo. Osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino, so videle torej Slovenijo pred priselitvijo v boljši luči, kot danes. Upad v splošnem mnenju je najverjetneje rezultat vseh dejavnikov in okoliščin, s katerimi se srečujejo osebe, ki so se priselile v procesu integracije, torej dostopnost delovnih mest, ki so na voljo za osebe, ki so se priselile, in so v veliki večini delovna mesta, ki so slabše plačana in manj kakovostna, kot tista, na katere delodajalci zaposlujejo večinsko prebivalstvo (Malačič, 2008), kvaliteti življenja, ki je pogojena s plačilom za opravljeno delo in nastanitvenimi možnostmi (reševanje stanovanjske problematike oseb, ki so se priselile, z nastanitvami v najemniška stanovanja) in sprejetostjo v okolje, v katerem osebe, ki so se priselile, poiščejo novi dom.

Sklepi:

- Osebe, ki so se priselile, v Šaleško dolino, so pred prihodom v Slovenijo v večini tukaj že imele prijatelje in/ali družino.
- Socialna mreža oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino, je v večini primerov sestavljena predvsem iz posameznikov, ki prihajajo iz iste države, iz katere so se priselili sami, kar jim omogoča lažje vključevanje in podporni sistem pri le-tem.
- Upad v splošnem mnenju o življenju v Sloveniji je rezultat okoliščin in slabšega položaja, v katerem se znajdejo osebe, ki so se priselile, pri integraciji v okolje, v katerega so se priselile.

Ali imajo osebe, ki so se priselile, težave z nasiljem?

V evropskih državah glede na podatke iz raziskav kar 14 % oseb, ki so se priselile, navaja, da pripadajo etnični skupini, ki je žrtev diskriminacije na podlagi etničnosti, državljanstva ali rase. V določenih državah Evropske unije številke narastejo kar do četrtine oseb, ki so se priselile (European Commission, 2015). Razlogi za nasilje nad osebami, ki so se priselile, v državah tranzita ali priselitve so kompleksni in zajemajo rasizem, diskriminacijo, ksenofobijo in intoleranco, ter vodijo v nasilje. Zaradi navedenih razlogov je potrebno poskrbeti, da se izvor nasilja zatre, prav tako pa ustvariti možnosti za preprečevanje nasilja in diskriminacije na področju zaposlovanja, v skupnosti, prav tako pa znotraj skupnosti oseb, ki so se priselile. Uspeh bi lahko bil tudi v okrepljeni zakonodajni podlagi proti rasizmu, diskriminaciji in ksenofobiji ter nasilju do oseb, ki so se priselile (UNODC in IFRC, b.d.). Vlada Republike Slovenije v

dokumentu »Strategija vlade RS na področju migracij« (Ministrstvo za notranje zadeve, 2019) navaja, da nestrpnost in sovraštvo do tujcev v Sloveniji ni primerljivo s tistim v drugih državah članicah EU, saj naj bi šlo za omejeno izražanje predsodkov, nestrpnosti in sovražnih stališč. Retorika, ki jo lahko spremljamo v medijih in na sploh v javnem diskurzu se, po navedbah v tem dokumentu, ne odraža v številu kaznivih dejanj in prekrškov, katerih ozadje je sovraštvo. Nasprotno ugotavlja Evropska komisija za boj proti rasizmu in nestrpnosti (2003), ki v dokumentu »Drugo poročilo o Sloveniji« navaja, da so odzivi Slovencev na porast števila oseb, ki so se priselile, nacionalistični in celo ksenofobični. Na ulicah je pogosto slišati številne rasistične izraze, ki so velikokrat objavljeni tudi v tisku. V skrajnih primerih so pripadniki manjšinskega prebivalstva žrtve fizičnega nasilja. Slednjim so podobni izsledki raziskave v primeru oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino. Kar petina oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino, namreč navaja, da je bila žrtev besednega nadlegovanja, nekaj pa jih je bilo žrtev fizičnega napada. Manjši delež, čeprav še vedno pomemben, oseb, ki so se priselile, je bil žrtev poškodovanja lastnine in groženj. Bližnji oseb, ki so se priselile, so prav tako v petini primerov bili žrtev besednega nadlegovanja, v nekoliko manjši meri pa tudi fizičnega napada, groženj in poškodovanja lastnine. Največkrat je bilo dejanje pripisano etničnosti in državljanstvu, pojavljajo pa se tudi razlogi, kot je spol, starost, migracijski status ali vera oziroma prepričanje. Raziskava, ki jo je izvedel Eurobarmeter (Special Eurobarometer 469, 2017) na področju percepcije oseb, ki so se priselile, v Evropski Uniji je pokazala, da je dojemanje oseb, ki so se priselile, med večinskim prebivalstvom, kot problem, v večini držav članic EU rezultat tega, da se vlade teh držav ne ukvarjajo dovolj s integracijo oseb, ki so se priselile, kar lahko potrjujejo trditve Vlade RS, ki v dokumentu »Strategija vlade RS na področju migracij« (Ministrstvo za notranje zadeve, 2019) izpostavlja, da je v Sloveniji bilo izražanje predsodkov, nestrpnosti in sovražnih stališč, omejeno.

Urad UN za droge in kriminal ter Mednarodna zveza Rdečega križa (UNODC in IFRC, b.d.) v dokumentu zaključujeta s sklepom, da bi moral biti trud v soočanju z nasiljem do oseb, ki so se priselile, izenačen s tistim, ki je namenjen proti nasilju do oseb, ki imajo državljanstvo. Dejstvo, da je žrtev nasilja oseba, ki se je preselila, ne bi smelo biti vodilo za trud na področju kriminalnega prava in sodstva, vendar nasprotno, bi morale biti posebne okoliščine, v katere so postavljene osebe, ki so se priselile in povečana izpostavljenost tveganjem, razlog za vzpostavitev posebnih ukrepov na tem področju.

Sklepi:

- Petina oseb, ki se je priselila v Šaleško dolino, navaja, da so bili sami ali njihovi bližnji žrtev besednega nadlegovanja, v nekoliko manjši meri pa tudi fizičnega napada, groženj in poškodovanja lastnine.
- Nasilno dejanje osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino, najpogosteje pripisujejo etničnosti in državljanstvu.

6. PREDLOGI

Informiranje:

- Obveščanje oseb, ki so se priselile, o možnostih tečaja jezika in javnih službah, ki jim lahko nudijo pomoč pri integraciji.
- Ozaveščanje o pravicah in dolžnostih tujcev, nastanitvenih možnostih in zaposlitvenih možnostih, zavarovanju, socialni podpori in bančnih storitvah (kako odpreti tekoči račun in podobno) (SIMILAR, 2018).
- Vzpostavitev sistema na primer spletna stran, na kateri bi bile dostopne podrobne informacije, ki bi lahko zanimale osebe, ki so se priselile, o prebivanju in delu v Sloveniji ali izboljšava spletne strani infotujci.si, katere glavne pomanjkljivosti so v skromnih informacijah in dostopnosti informacij le v slovenskem in angleškem jeziku.
- Vzpostavitev organizacije (ali oddelka znotraj že obstoječih organizacij), ki bi bila namenjena podajanju informacij v zvezi s prebivanjem, delom, pravicami in storitvami, ki so na voljo za osebe, ki so se priselile. Trenutno takšna točka (infotočka za tujce) fizično deluje le v Ljubljani, potrebna bi bila širitev v ostala večja mesta v Sloveniji.
- Seznanjanje oseb, ki so se priselile, s pravicami in zakoni na področju zaposlovanja v Republiki Sloveniji, z namenom zmanjšanja izkoriščanja tuje delovne sile na trgu dela.

Vzgoja in izobraževanje:

- Učenje slovenskega jezika na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja za otroke, ki so se priselili.
- Kjer se že izvajajo programi in dodatne ure za učenje slovenskega jezika, povečanje števila izvajanih ur in aktivacija medvrstniške mreže pomoči pri učenju slovenskega jezika in vključevanja v novo učno okolje.
- Delo na vključevanju staršev otrok, ki so se priselili, v obšolske dejavnosti tako v osnovnošolskem kot srednješolskem izobraževanju – dejavnosti namenjene spoznavanju drugih staršev z izkušnjo priselitve v šolski skupnosti in dogodki, ki bi omogočali medkulturno spoznavanje med vsemi starši otrok, ki so vpisani v vzgojno ali izobraževalno inštitucijo.
- Vpeljava tako imenovanih »srečanj dobrodošlice« v vse ravni vzgoje in izobraževanja, ki bi bili namenjeni staršem in otrokom, ki so se priselili, da spoznajo način dela v inštituciji in socialno mrežo staršev, katerih otroci so vključeni v inštitucijo, strokovnim delavcem, ki bodo sodelovali z otrokom oziroma njegovimi starši, pa bi omogočila, da spoznajo otrokovo dosedanje izobraževanje in individualne potrebe (SIMILAR, 2018).

- Vključevanje medkulturnega izobraževalno-didaktičnega pristopa na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja ter vključevanja medkulturnih tem v kurikulum pri predmetih, kjer je to mogoče.
- V vzgojno-izobraževalnih inštitucijah se ustvari sprejemajoč prostor, v katerem ni prostora za predsodke in širjenje stereotipov.

Strokovni delavci:

- Aktivno sodelovanje pri zmanjševanju ksenofobičnih diskurzov v politiki in v medijskem prostoru.
- Izobraževanja na področju integracije oseb, ki so se priselile, in storitvah ter pravicah, ki so osebam, ki so se priselile, na voljo.
- Izobraževanje o ključnih potrebah oseb, ki so se priselile, v diskurzu z osebami, ki so se priselile (SIMILAR, 2018).
- Soustvarjanje integracijskih politik skupaj s strokovnimi delavci, ki delajo na področju integracije oseb, ki so se priselile, in osebami, ki so se priselile, glede na potrebe in ovire, ki se pojavljajo v javnem in zasebnem vidiku življenja oseb, ki so se priselile.
- Aktivno spreminjanje diskriminatornih dialogov o osebah, ki so se priselile v medijih.
- Ozaveščanje javnosti z namenom zmanjševanja diskriminacij, ksenofobije in verbalnega ter fizičnega nasilja do oseb, ki so se priselile.
- Razvijanje in spremljanje lastne medkulturne kompetentnosti (SIMILAR, 2018).
- Vključevanje socialnih delavcev v organizacije, ki delujejo na področju vključevanja oseb, ki so se priselile, saj lahko s svojim znanjem pri delu s posamezniki, skupinami in skupnostjo v organizaciji pripomorejo k celostni obravnavi izzivov, s katerimi se soočajo osebe, ki so se priselile.
- Strokovni delavci, ki sodelujejo z osebami, ki so se priselile, morajo delo pričeti z učenjem o individualni situaciji osebe ali družine, ki se je priselila, s katero sodelujejo in ustvariti načrt za nadaljnje delo skupaj z njimi.
- Raziskovanje socialne mreže osebe ali družine, ki se je priselila, ter aktivacija vseh možnosti pomoči in podpore v socialni mreži in v lokalni skupnosti.
- Razvijanje novih pristopov pri delu z osebami, ki so se priselile, predvsem na področju spoprijemanja z etičnimi dilemami, ki se pojavljajo v javnem prostoru ter aktivno sodelovanje s širšo javnostjo.

Raziskovanje:

- Glede na to, da sem se z raziskavo dotaknila veliko različnih vidikov vključevanja oseb, ki so se priselile, v novo okolje, bi bilo smiselno poglobiti vsako od teh raziskovanih področij življenja in dela.
- Glede na število oseb, ki so se priselile v Šaleško dolino, bi bilo smiselno povečanje raziskovalnega vzorca.
- Razmislek o prestrukturiranju raziskave v kvalitativno, za pridobitev bolj poglobljenih informacij o tem, s kakšnimi izzivi se soočajo osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino – pomislek o pripravljenosti posameznikov, da bi sodelovali v raziskavi.

7. UPORABLJENA LITERATURA

Adsera, A. & Pytlikova, M. (2012). *The Role of Language in Shaping International Migration*. Pridobljeno 27.09.2020 s http://ftp.iza.org/dp6333.pdf

Algan, Y., Bisin, A. & Verdier, T. (2012). Introduction: Perspectives on Cultural Integration of Immigrants. V Y. Algan, A. Bisin, A. Manning & T. Verdier (ur.), *Cultural Integration of Immigrants in Europe* (str. 1 – 48). Oxford: Oxford University Press.

Amnesty International (2015). *Zbirka informacij za novinarje glede beguncev*. Pridobljeno 17.04.2020 s https://www.amnesty.si/info-begunci

Andragoški zavod Ljudska univerza Velenje (b.d.). *Začetna integracija priseljencev*. Pridobljeno 17.02.2020 s http://www.lu-velenje.si/izobrazevanja/slovenscina-za-tujce/zacetna-integracija-priseljencev

Appleyard, R. (2011). Dynamics of the Integration/Multicultural Connection. V M. Clyne & J. Jupp (ur.), *Multiculturalism and Integration: A Harmonious Relationship* (str. 179 – 190). Canberra: ANU E Press.

Bešter, R. (2007a). Integracija in model integracijske politike. V M. Komac (ur.), *Priseljenci: študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo* (str. 105-134). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Bešter, R. (2007b). Socialnoekonomska integracija priseljencev iz prostora nekdanje Jugoslavije in njihovih potomcev v Sloveniji. V M. Komac (ur.), *Priseljenci: študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo* (str. 219-255). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Bešter, R. (2009). Pravni okvir, relevanten za integracijo imigrantov v Sloveniji. *Razprave in gradivo*, 58, 160-195.

Bešter, R. & Medvešek, M. (2010). Vključevanje migrantskih otrok v vzgojno-izobraževalni sistem. V. M. Medvešek & R. Bešter (ur.), *Državljani tretjih držav ali tretjerazredni državljani?* (str. 205 - 269). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Blumenstock, J., Chi, G. & Tan, X. (2019). *Migration and the Value of Social Networks*. Pridobljeno 12.10.2020 s http://www.jblumenstock.com/files/papers/migration_networks.pdf

Bofulin, M. & Bešter, R. (2010). Enako zdravstvo za vse? Imigranti v slovenskem zdravstvenem sistemu. V. M. Medvešek & R. Bešter (ur.), *Državljani tretjih držav ali tretjerazredni državljani?* (str. 270 - 311). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Boswell, C. (2002). *Addressing the causes of mmigratory and refugee movements: the role of the European Union*. Pridobljeno 9.12.2020 s https://www.unhcr.org/3e19ac624.pdf

Brezigar, S. (2010). »Dobrodošli v Slovenijo, vendar ne zahtevajte preveč!« Izseki iz življenja državljanov tretjih držav na trgu delovne sile v Republiki Sloveniji. V. M. Medvešek & R. Bešter (ur.), *Državljani tretjih držav ali tretjerazredni državljani?* (str. 143 – 171). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Bučar Ručman, A. (2015). Analiza migracij in odnosov v multikulturni skupnosti: Primer Mestne občine Velenje. *Dve domovini*, 41, 113-125.

Bučan Ručman, A. & Kanduč, Z. (2016). Razredna vojna, delo in migracije: Primer delavcev migrantov v Sloveniji. *Dve domovini*, 43, 77-88.

Callens, M.-S., Meuleman, B. & Valentova, M. (2015). *Perceived Threat, Contact and Attitudes Towards the Integration of Immigrants: Evidence from Luxembourg*. Leuven: Luxembourg Institute of Socio-Economic Research. Pridobljeno 2.11.2020 s https://www.researchgate.net/publication/332908728_Perceived_Threat_Contact_and_Attitudes_Towards_the_Integration_of_Immigrants_Evidence_from_Luxembourg

Castelli, F. (2018). Drivers of migration: why do people move? *Journal of Travel medicine*, 25 (1). Pridobljeno 16.07.2020 s https://academic.oup.com/jtm/article/25/1/tay040/5056445

Clyne, M. (2011). Multilingualism, Multiculturalism and Integration. V J. Jupp in M. Clyne (ur.), *Multiculturalism and Integration: A Harmonious Relationship* (str. 53 – 71). Canberra: ANU Press.

Direktiva Sveta o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost (*Direktiva Sveta 2000/43/ES*) (2000). Ul. EU 180/2000/43/ES.

Direktiva Sveta o pravici do združitve družine (*Direktiva Sveta 2003/86/ES*) (2003). Ul. EU. 251/2003/86/ES.

Direktiva Sveta o splošnih okvirih obravnavanja pri zaposlovanju in delu (*Direktiva Sveta 2000/78/ES*) (2000). Ul. EU 303/2000/78/ES.

Direktiva Sveta o statusu državljanov tretjih držav, ki so rezidenti za daljši čas (*Direktiva Sveta 2003/109/ES*) (2003). Ul. EU 016/2003/109/ES.

Dolenc, D. (2007). Priseljevanje v Slovenijo z območja nekdanje Jugoslavije po drugi svetovni vojni. V M. Komac (ur.), *Priseljenci: študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo* (str. 69-102). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Dolinar, M. (2011). *Migracije in trg dela v Sloveniji: teoretična in empirična analiza* (Diplomsko delo). Ekonomska fakulteta, Ljubljana.

Edgar, B. (2004). *Policy Measures to Ensure Access to Decent Housing for Migrants and Ethnic Minorities* (Končno poročilo). Pridobljeno 20.01.2020 s https://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/decenthousing_en.pdf

European Commission (b.d. a). *Migration causes and patterns*. Pridobljeno 15.04.2020 s https://ec.europa.eu/knowledge4policy/foresight/topic/increasing-significance-migration/migration-diversification-%20and-patterns_en

European Commission (b.d. b). *Why do people migrate? Theories of migration*. Pridobljeno 9.12.2020 s https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/theoriesofmigration2.pdf

European Commission (2015). *Indicators of Immigrant Integration 2015: Settling in*. Pridobljeno 26.07.2020 s https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/indicators-of-immigrant-integration-2015-settling-in_9789264234024-en#page1

European Parliament (2010). *Demografski deficit: Zdravilo iz tujine?*. Pridobljeno 18.07.2020 s https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+IM-PRESS+20080107STO17493+0+DOC+PDF+V0//SL&language=SL

European Parliament (2020). *Exploring Migration causes – why people migrate*. Pridobljeno 18.07.2020 s https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/world/20200624STO81906/exploring-migration-causes-why-people-migrate

Eurostat (2020). *Migrant integration statistic – housing*. Pridobljeno 28.10.2020 s https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migrant_integration_statistics_-_housing#Home_ownership

Evropska komisija za boj proti rasizmu in nestrpnosti (2003). *Drugo poročilo o Sloveniji*. Pridobljeno 01.11.2020 s https://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/PRAVNE_PODLAGE/Mednarodne_konvencije_-_Svet_Evrope__-_DRUGO/ECRI/2_-_Drugo_porocilo_o_Sloveniji_2002_-_slovenscina.pdf

FLAM – Feel like a migrant (2010). *Handbook: Feel like a migrant – multicultural approach to teaching*. Pridobljeno 18.08.2020 s http://www.flam-project.eu/uploads/media/FLAM_handbook_EN_03.pdf

Fran (b.d.). Pridobljeno 18.04.2020 s https://fran.si/

Garrett, K.E. (2006). *Living in America: Challenges Facing New Immigrants and Refugees*. Pridobljeno 02.10.2020 s https://folio.iupui.edu/handle/10244/534

Generalni direktorat za pravosodje, svobodo in varnost (2010). *Priročnik o integraciji za oblikovalce politik in strokovne delavce: Tretja izdaja*. Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije.

Home Office (2011). *A feasibility study for a survey of migrants: questionnaire*. Pridobljeno 27.12.2019 s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/115910/occ92-questionnaire.pdf

Ife, J. (2008). *Human rights and social work; Towards rights-based practice*. Cambridge; New York: Cambridge University Press.

International Organization for Migration (2006). *Glosar migracij* [pdf]. Pridobljeno 15.02.2020 s https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_8_slo.pdf

Intihar, S. (2020). *Stopnji tveganja revščine (12,0 %) in socialne izključenosti (14,4 %) v 2019 nižji, prag tveganja revščine višji*. Pridobljeno 28.10.2020 s https://www.stat.si/statweb/news/index/8895

Isphording, I.E. (2015). *What drives the language proficiency of immigrants?* Pridobljeno 25.08.2020 s https://wol.iza.org/uploads/articles/177/pdfs/what-drives-language-proficiency-of-immigrants.pdf

Janta, B. & Harte, E. (b.d.). *Education of migrant children.* Pridobljeno 28.09.2020 s https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=16679&langId=en

Jelen Madruša, M. & Majcen, I. (ur.) (2018). *Predlog programa dela z otroki priseljenci za področje predšolske vzgoje, osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja*. Ljubljana: ISA institut.

Kejžar, B. & Medved, F. (2010). »Smo res dobrodošli?« Stiki in komunikacija med imigranti in pristojnimi državnimi institucijami. V. M. Medvešek & R. Bešter (ur.), *Državljani tretjih držav ali tretjerazredni državljani?* (str. 92 – 142). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Krek, J., Globokar, R., Kalin, J., Kodelja, Z., Pribac, I. & Šimenc, M. (2011). Uvod. V J. Krek in M. Metljak (ur.), *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji* (11 – 62). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Krumm, H.-J. & Plutzar, V. (2008). *Tailoring language provision and requirements to the needs and capacities of adult migrants*. Pridobljeno 06.08.2020 s https://rm.coe.int/16802fc1c8

Laurentsyeva, N. & Venturini, A. (2017). *The Social Integration of Immigrants and the Role of Policy - A Literature Review.* Pridobljeno 15.11.2020 s https://www.intereconomics.eu/pdf-download/year/2017/number/5/article/the-social-integration-of-immigrants-and-the-role-of-policy-a-literature-review.html

Lenarčič, B. (2020). Migracijski proces v omrežni družbi. *Dve domovini*, 51, 167 – 183.

Leskošek, V. (2005). Uvod: Med nestrpnostjo in sovraštvom. V V. Leskošek, *Mi in oni: Nestrpnost na Slovenskem* (str. 9 – 20). Ljubljana: Mirovni inštitut.

Leskošek, V. (2016). Migracije in dostop do socialnih pravic v EU in Sloveniji. *Dve domovini*, 43, 91-101.

Listina Evropske unije o temeljnih pravicah (*C2010/083/02*) (2010). Ur. l. EU, C2010/083/02.

Malačič, J. (2008). Imigracije in trg dela v Sloveniji: od priseljevanja sodržavljanov do zaposlovanja tujcev. *Naše gospodarstvo*, 54, 1/2, 45-53.

Marzocchi, O. (2019). *Varstvo temeljnih pravic v EU*. Pridobljeno 29.03.2020 s https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sl/sheet/146/varstvo-temeljnih-pravic-v-eu

Medved, F. (2010). Slovenska politika integracije – »Od prvih do tretjih državljanov«. V. M. Medvešek & R. Bešter (ur.), *Državljani tretjih držav ali tretjerazredni državljani?* (str. 20 – 46). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Medvešek, M. (2007). Razmišljanja o pojavih nestrpnosti in etnične distance v slovenski družbi: Če nisi čefur, si pa kmet, debeluh, neumnež ali še kaj drugega. V M. Komac (ur.), *Priseljenci: študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo* (str. 187-217). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Medvešek, M. (2010). Demografske in socioekonomske značilnosti državljanov tretjih držav v Sloveniji. V. M. Medvešek & R. Bešter (ur.), *Državljani tretjih držav ali tretjerazredni državljani?* (str. 47 – 91). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Mesec, B. (2003). Mikro, mezo, makro: ekspanzija, integracij, specifičnost socialnega dela. *Socialno delo*, 42, 4/5, str. 259-270.

Mesec, B. (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: Načrtovanje raziskave z osnovami informatike* (študijsko gradivo za interno uporabo). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Mikaba, P. (2016). *Immigrant housing in Europe: Overview*. Pridobljeno 14.10.2020 s https://ec.europa.eu/migrant-integration/intdossier/immigrant-housing-in-europe-overview

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (2017). *Vključevanje otrok priseljencev v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem*. Pridobljeno 15.10.2020 s http://www.medkulturnost.si/wp-content/uploads/2013/11/Vkljucevanje_otrok_priseljencev_v_VIZ_marec_2017.doc

Ministrstvo za notranje zadeve (2019). *Strategija vlade RS na področju migracij*. Pridobljeno 01.11.2020 s https://www.gov.si/novice/2019-07-18-strategija-na-podrocju-migracij/

National Association of Social Workers (2013). *Families & Immigration*. Pridobljeno 12.09.2020 s https://www.socialworkers.org/assets/secured/documents/practice/familiesandimmigration.pdf

Niessen, J. & Schibel, Y. (2007). *Priročnik o integraciji za oblikovalce politik in strokovne delavce: Druga izdaja* [pdf]. Pridobljeno 15.04.2020 s https://www.migpolgroup.com/_old/wp-content/uploads/2016/11/17.IntegrationHandbookII_SL_05.07.pdf

Novak-Lukanovič, S. (2006). Jezik in kultura v raziskovanju medetničnih odnosov. *Razprave in gradivo: Revija za narodnostna vprašanja,* 50-51, 298-315.

Petek, R. (20019). Slovensko mesto, ki je nastalo zaradi priseljencev. *Večer, 17.4*. Pridobljeno 18.02.2020 s https://www.vecer.com/slovensko-mesto-ki-je-nastalo-zaradi-priseljencev-10000908

Pezdir, T. (2007). Stiki in vezi z izvornim okoljem: »Ko ste v družbi svojih ljudi, gre za popolnoma drugačen občutek«. V M. Komac (ur.), *Priseljenci: študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo* (str. 423-445). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Pirc, J. (2010). Stanovanjska problematika državljanov tretjih držav v Sloveniji. V. M. Medvešek & R. Bešter (ur.), *Državljani tretjih držav ali tretjerazredni državljani?* (str. 172 – 204). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Popescu, M. & Libal, K. (2018). *Social Work With Migrants and Refugees: Challenges, Best Practices and Future Directions*. Pridobljeno 23.08.2020 s https://www.researchgate.net/publication/328242318_Social_Work_With_Migrants_and_Refugees

Poros, M. (2011). *Migrant Social Networks: Vehicles for Migration, Integration, and Development*. Pridobljeno 12.10.2020 s https://www.migrationpolicy.org/article/migrant-social-networks-vehicles-migration-integration-and-development

Potocky, M. (2013). *Immigrants and Refugees*. Pridobljeno 5.07.2020 s https://oxfordre.com/socialwork/view/10.1093/acrefore/9780199975839.001.0001/acrefore-9780199975839-e-193/version/0?print=pdf

Pulinx, R. & Van Avermaet, P. (2017). The impact of language and integration policies on the social participation of adult migrants. V J.-C. Beacco, H.-J. Krumm, D. Little in P. Thalgott (ur.), *The Linguistic Integration of Adult Migrants*. Berlin/Boston: De Gruyter.

Rine, C. M. (2018). The Role od Social Workers in Immigrant and Refugee Welfare. *Health & Social Work*, 43/4, 209-212.

Roter, P. (2005). Vloga jezika v integracijskem procesu. V M. Komac (ur.), *Percepcije slovenske integracijske politike* (str. 237 – 268). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Roter, P. (2007a). Pojmovanje in opredeljevanje manjšin. V M. Komac (ur.), *Priseljenci: študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo* (str. 7- 34). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Roter, P. (2007b). Vloga jezika v integracijskem procesu. V M. Komac (ur.), *Priseljenci: študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo* (str. 302-331). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Rutar, S. (2018). Kakovost šole s perspektive učencev s priseljensko izkušnjo kot izhodišče za zagotavljanje inkluzivnega izobraževanja. *Dve domovini*, 48, 109-126.

Sanchez, G., Hoxaj, R., Nardin, S., Geddes, A., Achilli, L. & Sona Kalantaryan, R. (2018). *A study of the communication channels used by migrants and asylum seekers in Italy, with a particular focus on online and social media*. Brussels: European Commission.

SIMILAR (2018). *Podpora pri integraciji učečih se migrantov, prosilcev za azil in beguncev: Ukrepi za ozaveščanje ter trening empatije kot spodbuda pri delu z migranti*. Pridobljeno 28.05.2020 s https://www.similarproject.eu/resources/learning-materials/

Slootjes, J. (2013). *Over-qualification: What immigrants have to say*. Pridobljeno 02.10.2020 s https://www.migpolgroup.com/_old/diversity-integration/immigrant-citizens-survey/

Special Eurobarometer 469 (2017). *Integration of immigrants in the European Union*. Pridobljeno 11.01.2020 s https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/82537

Stangor, C. (2014). *Principles of Social Psychology – 1st International Edition*. Pridobljeno 5.09.2020 s https://opentextbc.ca/socialpsychology/

Statistični urad Republike Slovenije. (b.d. a). *Izobraževanje*. Pridobljeno 26.4.2020 s https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/10_Dem_soc/10_Dem_soc__09_izobrazevanje__04_osnovnosol_izobraz__01_09527_zac_sol_leta/?tablelist=true

Statistični urad Republike Slovenije. (b.d. b). *Število in sestava prebivalstva*. Pridobljeno 5.1.2019 s https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/104

Statistični urad Republike Slovenije (b.d. c). *Socioekonomske značilnosti meddržavnih selivcev – priseljeni*. Pridobljeno 15.09.2020 s https://pxweb.stat.si/SiStat/sl/Podrocja/Index/100/prebivalstvo

Statistični urad Republike Slovenije (b.d.. d). *Stanovanjski standard*. Pridobljeno 16.10.2020 s https://pxweb.stat.si/SiStat/sl/Podrocja/Index/53/kakovost-zivljenja

Stephan, W.G., Bachman, G. & Ybarra, O. (1999). Prejudice Toward Immigrants. *Journal of Applied Social Psychology*, 29/11, 2221-2237.

Toš, N. (2013). *Vrednote v prehodu VII: Slovenija v mednarodnih in medčasovnih primerjavah: SJM – ISSP 1991-2012*. Dunaj: Echoradum; Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

UNHCR (2020). *Konvencija o statusu beguncev*. Pridobljeno 17.04.2020 s https://www.unhcr.org/si/konvencija-o-statusu-beguncev

United Nations Informational Service (2015). *Pogled UNHCR: »begunec« ali »migrant« - kaj je pravilno?* Pridobljeno 17.04.2020 s http://www.unis.unvienna.org/unis/sl/pressrels/2015/unisinf513.html

UNODC & IFRC (b.d.). *Combating violence againts migrants*. Pridobljeno 20.11.2020 s https://www.ifrc.org/Global/Documents/Secretariat/Violence%20against%20migrants%20-%20IFRC%20-%20UNODC%20-%20Factsheet%20EN.pdf

Uredba o integraciji tujcev (*Uredba o integraciji tujcev, stran 8696*) (2008). Ur. l. RS 65/2008.

Van Meeteren, M. & Pereira, S. (2016). *New Roles for Social Networks in Migration?* Pridobljeno 12.10.2020 s https://link.springer.com/chapter/10.1057/9781137539212_3

Vezovnik, A. (2015). Ex-Yougoslavian Immigrant Workers in Slovenia: Between Balkanization and Victimization. *Dve domovini*, 41, 11-22.

Vižintin, M. A. (2018). Developing Intercultural Education. *Dve domovini*, 47, 89-106.

Zagovornik načela enakosti (b.d.). *Kaj je diskriminacija?* Pridobljeno 16.08.2020 s http://www.zagovornik.si/o-diskriminaciji/kaj-je-diskriminacija/

Zakon o državljanstvu Republike Slovenije (*ZDRS-UPB2*) (2007). Ur. l. RS 24/2007.

Zakon o tujcih (*ZTuj-2-UPB6*) (2018). Ur. l. RS 1/2018.

Zavod Republike Slovenije za šolstvo (2012). *Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole*. Pridobljeno 17.07.2020 s http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2019/programi/media/pdf/smernice/cistopis_Smernice_vkljucevanje_otrok_priseljencev.pdf

Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2020). *Stopnja registrirane brezposelnosti*. Pridobljeno 21.09.2020 s https://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/stopnja_registrirane_brezposelnosti

Zavratnik Zimic, S. (2011). Sodobne migracije v mnenjih slovenske javnosti. *Dve domovini*, 33, 55-71.

8. PRILOGE

8.1. PRILOGA 1: ANKETNI VPRAŠALNIK

Spoštovani,

Sem študentka magistrskega programa na Fakulteti za socialno delo. V sklopu magistrskega dela opravljam raziskavo na temo vključevanja priseljencev v Šaleški dolini, v katero želim vključiti vse posameznike, ki so se na območje Šaleške doline (v MO Velenje, občino Šoštanj in občino Šmartno ob Paki s pripadajočimi naselji) preselili v zadnjih desetih letih. Za izvedbo raziskovalnega dela potrebujem Vašo pomoč. Rezultati so anonimni, zaradi česar Vas prosim za resnične podatke in mnenja.

Hvala za sodelovanje v raziskavi.

Anja Brežnik

I. DEMOGRAFSKI PODATKI

1. Spol

M Ž

2. Starost _____ let

3. Država rojstva _____ (navedite)

4. Kraj bivanja _____ (navedite)

5. Izobrazba (obkrožite)
a. Nedokončana osnovna šola
b. Dokončana osnovna šola
c. Dokončana poklicna šola
d. Dokončana srednja šola, gimnazija
e. Dokončana višja šola
f. Dokončana visoka šola, fakulteta, akademija
g. Magisterij
h. Doktorat

6. Ekonomska aktivnost (obkrožite)
a. Zaposlen/a za polni delovni čas
b. Zaposlen/a za krajši delovni čas
c. Samozaposlen/a
d. Študent/dijak
e. Gospodinjec/Gospodinja
f. Nezaposlen/a
g. Upokojenec/upokojenka
h. Drugo_____ (navedite)

7. Koliko časa živite v Sloveniji? _____ let

8. Kakšen je bil razlog za priselitev v Slovenijo? (obkrožite)
   a. Zaposlitev
   b. Združitev družine
   c. Šolanje
   d. Selitev s starši
   e. Poroka
   f. Drugo_____

9. Kdo vam je pri priselitvi v Slovenijo pomagal (pri iskanju zaposlitve, nastanitve ipd.)? (obkrožite, možnih več odgovorov)

   a. Ožja družina (starši, partner, sorojenci)
   b. Širša družina
   c. Prijatelji
   d. Znanci
   e. Drugo _____(navedite)
   f. Nihče

10. Kako dolgo ste imeli namen ostati v Sloveniji, ko ste se priselili sem? (obkrožite)
   a. 0- pod 4 mesece
   b. 4- pod 7 mesecev
   c. 7-pod 12 mesecev
   d. 1-pod 3 leta
   e. 3- pod 6 let
   f. 6 let in več
   g. Za stalno
   h. Nisem vedel
   i. Ne vem / ne želim odgovoriti

11. Ste se udeležili tečajev učenja slovenskega jezika predno ste prišli v Slovenijo? (obkrožite)

DA NE

II. VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE

12. Ste se ob prihodu v Slovenijo vključili v vzgojno-izobraževalno institucijo?

DA NE

13. (Če ste na vprašanje 12 odgovorili z DA) V katero vzgojno-izobraževalno institucijo ste se vključili ob priselitvi v Slovenijo? (obkrožite en odgovor)
a. Vrtec
b. Osnovna šola
c. Srednja šola, gimnazija
d. Višja šola
e. Visoka šola, fakulteta, akademija

14. Ste se udeležili formalnega tečaja učenja slovenskega jezika po preselitvi v Slovenijo? (obkrožite)

DA NE

15. (Če ste na vprašanje 14 odgovorili NE) Zakaj se niste udeležili formalnega tečaja slovenskega jezika po preselitvi v Slovenijo? (možnih več odgovorov)
a. Slovenščina ni moj prvi jezik, vendar sem jo že govoril/a
b. Nisem se mogel/mogla udeležiti tečaja zaradi službenih/družinskih obveznosti
c. Nisem se mogel/mogla udeležiti tečaja zaradi njegove odročnosti
d. Ne vem, kako se udeležiti tečaja, nimam dovolj informacij o tečaju
e. Slovenskega jezika se učim neformalno
f. Tečaj mi ni bil všeč
g. Ne želim obiskovati tečaja
h. Drugo_____
i. Nič od naštetega

16. Kako bi ocenili (z oceno 1 – 5, pri čemer 1 označuje zelo slabo in 5 zelo dobro) svoje znanje slovenskega jezika v vsakodnevni rabi? (označite ustrezni kvadratek z x)

OB PRIHODU V SLOVENIJO	1	2	3	4	5
Govorjenje					
Pisanje					
Razumevanje					

DANES	1	2	3	4	5
Govorjenje					
Pisanje					
Razumevanje					

III. DRUŽINSKO ŽIVLJENJE

17. Imate otroka, ki je mlajši od 18 let in obiskuje vzgojno-izobraževalno institucijo v Sloveniji? (obkrožite)

DA NE

18. (Če ste na vprašanje 17 odgovorili DA) Katero vzgojno-izobraževalno institucijo obiskuje vaš otrok? (obkrožite, če imate več otrok je možnih več odgovorov)

a. Vrtec
b. Osnovno šolo
c. Srednjo šolo
d. Drugo _____

19. (Če ste na vprašanje 17 odgovorili DA) Vaš otrok prejema dodatno jezikovno pomoč v vzgojno-izobraževalni instituciji? (obkrožite)

DA NE

20. (Če ste na vprašanje 17 odgovorili DA) Ste se ob vpisu otroka v vzgojno-izobraževalno institucijo srečali s kakšno od naslednjih ovir? (možnih več odgovorov)

a. Nisem vedel ali je moj otrok upravičen do obiskovanja institucije ali ne
b. Nisem vedel ali moram plačati za izobraževanje otroka
c. Obveščen sem bil, da za mojega otroka ni prostora v instituciji
d. Jezikovna ovira mi je onemogočila vpis otroka
e. Bil sem diskriminiran na podlagi državljanstva/ statusa priseljenca
f. Otroka sem želel vključiti v institucijo med šolskim letom
g. Nič od naštetega
h. Drugo _____

IV. DELO

21. Ste ob priselitvi v Slovenijo opravljali plačano delo? (obkrožite)

DA NE

22. (Če ste na vprašanje 21 odgovorili DA) Je bila služba dogovorjena že pred priselitvijo? (obkrožite)

DA NE

23. (Če ste na vprašanje 21 odgovorili DA) Še opravljate isto plačano delo kot ob priselitvi v Slovenijo? (obkrožite)

DA NE

24. (Če ste na vprašanje 21 odgovorili DA) Ste se ob priselitvi zaposlili direktno pri delodajalcu, preko agencije za delo ali ste samostojni podjetnik? (obkrožite)

Delodajalec Sem samostojni podjetnik Agencija Drugo

25. (Če ste na vprašanje 21 odgovorili DA) Ste se ob priselitvi v Slovenijo zaposlili za določen ali nedoločen čas?

Določen čas Nedoločen čas

26. Obkrožite, kaj drži za vas:

Minimalna plača v RS v letu 2020 znaša 940,58€ bruto, povprečna mesečna plača pa 1.681,55€ bruto

a. Za svoje delo prejemam manj kot minimalno plačo
b. Za svoje delo prejemam minimalno plačo
c. Za svoje delo prejemam plačilo nižje od slovenskega povprečja, vendar več kot minimalno plačilo
d. Za svoje delo prejemam povprečno plačilo
e. Za svoje delo prejemam višje plačilo od slovenskega povprečja
f. Ne želim odgovoriti / nisem zaposlen

27. Katera od trditev najbolj drži za vas: (obkrožite)

a. Opravljam delo, za katerega sem izobražen in kvalificiran
b. Delo, katerega opravljam, le delno pokriva mojo izobrazbo in kvalifikacije
c. Delo, katerega opravljam, ne zajema moje izobrazbe in kvalifikacij
d. Ne vem/ ne želim odgovoriti
e. Nisem zaposlen

28. (Če ste na vprašanje 27 odgovorili z b ali c) Kako to? (obkrožite)

a. Vseeno mi je, katero delo opravljam/ sprejel sem delo, ki je bilo na voljo
b. Sam sem se odločil za opravljanje drugačnega delo
c. Delodajalci ne priznajo mojih kvalifikacij
d. Moje znanje slovenskega jezika ni dovolj dobro
e. Moja izobrazba v Sloveniji ni priznana
f. Ni dovolj služb za ljudi z mojimi kvalifikacijami
g. Služba, za katero so potrebne moje kvalifikacije, ni dostopna, kjer živim
h. Drugo_____
i. Ne vem

29. Na kakšen način ste našli zaposlitev, ki jo imate? (obkrožite)

a. Agencija za pomoč iskanja začasne zaposlitve
b. Socialni kontakt (družinski član, znanec)
c. Oglas
d. Zavod za zaposlovanje RS
e. Agencija za zaposlovanje v državi, iz katere sem se priselil
f. Nisem zaposlen
g. Drugo _____

V. VKLJUČEVANJE

30. Kako pogosto ste vi ali vaša družina uporabili naslednje storitve v kraju vašega bivanja? (označite X v kvadratku pod trditvijo, ki najbolj ustreza)

	Vsak dan	Nekajkrat na teden	Enkrat tedensko	Nekajkrat mesečno	Enkrat mesečno	Nekajkrat na leto	Enkrat na leto	Nikoli	Ne vem/ ne želim odgovoriti
Policija									
Družinski zdravnik									
Zdravstveni dom									
Zobozdravnik									
Knjižnica									
CSD									
Zavod za zaposlovanje									
Javni prevoz									

31. Kako zadovoljni ste z omenjenimi storitvami v kraju vašega bivanja? (označite X v kvadratku pod trditvijo, ki najbolj ustreza)

	Zelo zadovoljen	Zadovoljen	Niti zadovoljen niti nezadovoljen	Nezadovoljen	Zelo nezadovoljen	Ne vem/ ne želim odgovoriti	Ne uporabljam
Policija							
Družinski zdravnik							
Zdravstveni dom							
Zobozdravnik							
Knjižnica							
CSD							
Zavod za zaposlovanje							
Javni prevoz							

32. Če ste za katero od storitev odgovorili, da je ne uporabljate, zakaj je ne uporabljate? (označite X v kvadratku pod trditvijo, ki najbolj ustreza)

	Je plačljiva	Slišal sem, da je storitev slaba	Menim, da do storitve nisem upravičen	Je ne potrebujem	Nisem vedel, da storitev obstaja	Ne govorim/berem dovolj dobro slovenskega jezika	Drugo	Ne vem/ ne želim odgovoriti	Storitev uporabljam
Policija									
Družinski zdravnik									
Zdravstveni dom									
Zobozdravnik									
Knjižnica									
CSD									
Zavod za zaposlovanje									
Javni prevoz									

33. Kako pogosto ste v stikih s sorodniki/znanci iz države, v kateri ste rojeni? (obkrožite)
a. Vsak dan
b. Nekajkrat na teden
c. Enkrat na teden
d. Nekajkrat na mesec
e. Enkrat na mesec
f. Nekajkrat na leto
g. Enkrat na leto
h. Nikoli

34. c (obkrožite, možnih je več odgovorov)
a. E-pošta
b. »instant« sporočila (npr. Messenger, Viber ipd.)
c. Socialna omrežja (npr. Facebook, Instagram ipd.)
d. Telefonski klici (preko mobilnega telefona)
e. Internetni klici (npr. Skype ipd.)
f. SMS sporočila
g. Pisma
h. Osebno, z obiski v državi v kateri sem se rodil
i. Drugo _____

35. Se strinjate, da se ljudje iz različnih držav v vaši okolici dobro razumejo med seboj? (obkrožite)
a. Popolnoma se strinjam
b. Strinjam se
c. Se niti strinjam, niti ne strinjam
d. Ne strinjam se
e. Popolnoma se ne strinjam
f. Drugo _____

36. Katera trditev najbolj drži za vas? (obkrožite)
a. Posameznik/i s katerimi se največ družim, so državljani Slovenije
b. Posameznik/i s katerimi se največ družim, so iz države, v kateri sem se rodil
c. Posameznik/i s katerimi se največ družim, so večinoma iz drugih držav
d. Mojo družbo sestavljajo posamezniki z različnimi državljanstvi
e. Ne vem

37. Ste imeli v Sloveniji družino in/ali prijatelje predno ste se preselili sem? (obkrožite)

DA NE

38. Kako močno čutite pripadnost … (označite z X)

	Zelo močno	Močno	Ne tako močno	Sploh ne	Ne vem/ Ne želim odgovoriti
… okolici v kateri prebivate?					
… Sloveniji, kot državi?					
… državi, v kateri ste rojeni?					

VI. DOM IN LOKALNO OKOLJE

39. Na kakšen način bivate v vaši nastanitvi? (obkrožite)
a. Sem lastnik/ Nastanitev sem kupil s pomočjo posojila
b. Sem solastnik, plačujem delno posojilo
c. Sem najemnik
d. Tukaj živim brez najemnine
e. Drugo _____
f. Ne vem / ne želim odgovoriti

40. (Če ste na vprašanje 39 odgovorili s c ali d) Kdo je lastnik vaše nastanitve? (obkrožite)
a. Mestna občina
b. Stanovanjski upravljalec
c. Zasebnik
d. Delodajalec
e. Član gospodinjstva
f. Drugo
g. Ne vem/ ne želim odgovoriti

41. Koliko ljudi živi v vaši nastanitvi? _____

42. Odkar živite v Sloveniji oziroma v zadnjih treh letih (kar od tega je krajše), ste bili ali kdo od vaših bližnjih, žrtev: (označite z X, možnih je več odgovorov)

	Besednega nadlegovanja	Fizičnega napada	Poškodovanja lastnine	Groženj	Drugega dejanja	Nisem bil žrtev	Ne želim odgovoriti
Vi							
Bližnji							

43. Če ste bili žrtev vi ali vaš bližnji, kakšen razlog bi pripisali dejanju? (označite z X, možnih je več odgovorov)

	Vi	Bližnji
Spolu		
Starosti		
Etničnosti		
Državljanstvu		
Migracijskemu statusu		
Veri/prepričanju		
Gibalni oviranosti/ dolgo trajajoči bolezni		
Spolni usmerjenosti		
Nič od naštetega		
Drugo		
Ne vem/ ne želim odgovoriti		

VII. ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM V SLOVENIJI

44. Kako zadovoljni ste z življenjem v Sloveniji? (Označite z X)

	Zelo zadovoljen	Zadovoljen	Niti zadovoljen, niti nezadovoljen	Nezadovoljen	Popolnoma nezadovoljen	Ne želim odgovoriti
Ob prihodu						
Danes						

45. Na lestvici označite, koliko ste se strinjali s posamezno izjavo PRED prihodom v Slovenijo? (Označite z X)

	Zelo se strinjam	Strinjam se	Se niti strinjam, niti ne strinjam	Ne strinjam se	Zelo se ne strinjam	Ne vem/ ne želim odgovoriti
Slovenija je država v kateri so spoštovane človekove pravice in zakoni.						
V Sloveniji so priseljenci dobrodošli.						
Slovenija ponuja dobre možnosti za zaposlitev.						
Slovenija ponuja dobro kvaliteto življenja.						
Priseljenci brez težav pridobijo dovoljenje za prebivanje v Sloveniji.						

46. Na lestvici označite, koliko se strinjate s posamezno izjavo DANES. (Označite z X)

	Zelo se strinjam	Strinjam se	Se niti strinjam, niti ne strinjam	Ne strinjam se	Zelo se ne strinjam	Ne vem/ ne želim odgovoriti
Slovenija je država v kateri so spoštovane človekove pravice in zakoni.						
V Sloveniji so priseljenci dobrodošli.						
Slovenija ponuja dobre možnosti za zaposlitev.						
Slovenija ponuja dobro kvaliteto življenja.						
Priseljenci brez težav pridobijo dovoljenje za prebivanje v Sloveniji.						

8.2. PRILOGA 2: ZBIRNIK PODATKOV

VPRAŠANJE	V1	V2	V3	V4	V5	V6	V7	V8	V9
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA									
1	1	42	BIH	Velenje	4	1	9	1	1
2	1	46	BIH	Velenje	2	1	10	1	6
3	2	21	Ukrajina	Velenje	4	4	8	4	6
4	1	26	Črna Gora	Velenje	4	1	3	5	1
5	2	25	BIH	Šoštanj	6	4	8	2	1
6	2	24	BIH	Šoštanj	6	1	7	3	1
7	1	23	Kosovo	Velenje	4	1	7	4	1
8	1	39	BIH	Šoštanj	4	1	10	4	1
9	2	21	BIH	Velenje	3	4	5	4	1
10	2	28	Albanija	Velenje	4	6	3	2	1
11	2	24	BIH	Velenje	6	1	7	3	1
12	1	38	S. Makedonija	Velenje	5	1	10	3	1
13	1	33	Albanija	Velenje	4	1	2	1	4
14	2	23	BIH	Velenje	4	4	8	4	6
15	1	30	BIH	Velenje	2	6	2	2	3
16	2	30	Albanija	Velenje	3	1	6	1	3
17	2	33	BIH	Velenje	4	6	2	2	4
18	2	36	BIH	Velenje	4	5	2	2	1
19	2	39	Kosovo	Velenje	2	6	10	2	1
20	2	37	BIH	Velenje	6	1	2	2	3
21	2	39	Kosovo	Šoštanj	2	6	10	2	1
22	1	37	BIH	Velenje	4	1	2	1	1
23	1	28	S. Makedonija	Velenje	4	1	6	1	2
24	1	37	BIH	Šoštanj	4	1	2	1	1
25	2	30	BIH	Velenje	5	4	2	2	1
26	1	60	BIH	Velenje	3	1	9	1	4
27	1	26	Albanija	Velenje	3	1	1	1	3; 4
28	2	69	S. Makedonija	Velenje	2	7	3	6: Selitev k sinu	1
29	1	32	Albanija	Velenje	3	1	5	1	4
30	1	32	Albanija	Šoštanj	4	1	5	1	4
31	2	45	Srbija	Velenje	4	6	3	2	1
32	1	28	Kosovo	Velenje	3	1	1	1	3; 4
33	2	32	Albanija	Velenje	4	5	2	2	1
34	1	36	BIH	Velenje	4	1	9	1	2
35	1	20	Severna Makedonija	Velenje	4	6	6	4	1
36	2	41	Severna Makedonija	Velenje	4	5	5	2	1
37	2	55	Črna Gora	Velenje	4	2	10	2	1; 2
38	1	32	BIH	Velenje	4	1	10	1	2; 3
39	2	28	BIH	Velenje	4	5	3	4	1; 2; 3
40	1	34	Albanija	Velenje	4	1	3	1	3

VPRAŠANJE	V10	V11	V12	V13	V14	V15	V16		
							OB PRIHODU V SLOVENIJO		
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA							GOVORJENJE	PISANJE	RAZUMEVANJE
1	7	2	2	-99	1	-99	4	4	4
2	9	2	2	-99	2	9	5	5	5
3	7	2	1	3	1	-99	1	1	1
4	5	2	2	-99	2	7	2	1	3
5	7	1	1	3	1	-99	1	1	2
6	8	2	1	3	1	-99	1	1	1
7	8	2	1	3	1	-99	1	1	1
8	8	2	1	3	2	9	1	1	2
9	7	2	2	-99	1	-99	2	1	2
10	8	2	2	-99	1	-99	1	1	1
11	8	2	1	3	1	-99	1	1	1
12	7	2	1	3	1	-99	2	2	3
13	8	2	2	-99	2	2	1	1	1
14	7	2	1	3	1	-99	1	1	1
15	2	2	2	-99	2	9	1	1	1
16	8	2	2	-99	2	2	1	1	1
17	8	2	2	-99	1	-99	2	1	1
18	7	2	2	-99	1	-99	2	2	2
19	7	1	2	-99	1	-99	2	2	2
20	7	1	2	-99	1	-99	1	1	2
21	7	2	2	-99	1	-99	2	2	2
22	7	2	2	-99	1	-99	1	1	3
23	8	2	2	-99	2	2; 5	1	1	2
24	7	2	2	-99	1	-99	1	2	3
25	4	2	2	-99	1	-99	1	1	1
26	7	2	1	4	2	5	2	1	3
27	8	2	2	-99	2	7	1	1	1
28	7	2	2	-99	2	5	1	1	2
29	8	2	2	-99	2	2; 5	1	1	2
30	8	2	2	-99	2	2; 5	1	1	2
31	7	2	2	-99	1	-99	2	2	3
32	8	2	2	-99	2	2; 4; 5	2	1	2
33	5	2	2	-99	1	-99	1	1	2
34	7	2	2	-99	2	2; 7	2	2	3
35	7	2	1	2	2	7	1	1	1
36	7	2	2	-99	1	-99	1	1	1
37	8	2	2	-99	2	5	2	1	3
38	8	2	2	-99	2	5	1	1	2
39	7	2	2	-99	1	-99	1	1	3
40	4	2	2	-99	2	5	1	1	2

VPRAŠANJE	V16			V17	V18	V19	V20	V21	V22	V23
	DANES									
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	GOVORJENJE	PISANJE	RAZUMEVANJE							
1	5	5	5	1	2	1	1	1	1	2
2	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
3	4	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
4	4	3	4	1	1	2	7	1	1	1
5	5	5	5	2	-99	-99	-99	1	2	2
6	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
7	5	4	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
8	5	5	5	1	1; 2	2	7	2	-99	-99
9	4	3	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
10	3	2	4	1	1	2	7	2	-99	-99
11	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
12	5	5	5	1	1; 2	2	7	2	-99	-99
13	2	2	3	2	-99	-99	-99	1	1	1
14	4	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
15	2	1	3	1	1	1	1	1	1	2
16	4	2	5	1	1	1	6	1	1	1
17	3	3	3	1	1; 2	2	5	2	-99	-99
18	4	5	4	1	2	2	7	2	-99	-99
19	4	3	5	1	2	1	7	1	1	2
20	3	4	5	1	2	1	7	2	-99	-99
21	4	3	5	1	2	1	7	1	1	2
22	4	5	5	1	2	2	7	1	2	2
23	5	4	5	1	1	2	6	1	1	1
24	5	5	5	1	2	1	7	1	1	1
25	2	1	3	1	1	1	1	1	1	1
26	4	3	5	2	-99	-99	-99	1	2	2
27	2	1	3	2	-99	-99	-99	1	1	1
28	3	2	4	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
29	3	2	4	2	-99	-99	-99	1	1	1
30	3	2	4	2	-99	-99	-99	1	1	1
31	4	3	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
32	3	2	4	2	-99	-99	-99	1	1	1
33	2	2	4	1	2	1	4; 6	2	-99	-99
34	5	4	5	1	2; 3	2	7	1	2	2
35	4	4	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
36	4	3	5	1	3	2	7	2	-99	-99
37	5	4	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
38	5	5	5	1	2	2	7	1	1	2
39	4	3	4	1	1	2	7	2	-99	-99
40	3	2	4	2	-99	-99	-99	1	1	1

VPRAŠANJE	V24	V25	V26	V27	V28	V29	V30							
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA							V30A	V30B	V30C	V30D	V30E	V30F	V30G	V30H
1	1	2	4	1	-99	2	1	6	6	7	6	6	6	6
2	-99	-99	4	3	9	4	8	6	6	6	8	8	8	8
3	-99	-99	6	5	-99	6	8	7	7	6	8	8	8	4
4	1	1	3	3	1	2	8	7	7	8	8	8	8	8
5	4: Študentski servis	1	6	5	9	2	8	6	6	6	4	8	8	2
6	-99	-99	2	1	-99	2	9	9	6	6	6	8	9	7
7	-99	-99	2	3	1	4	7	7	6	7	8	6	6	7
8	-99	-99	4	2	2	4	8	7	7	6	7	8	6	8
9	-99	-99	6	5	-99	6	9	6	6	9	6	9	8	2
10	-99	-99	6	5	-99	6	7	6	6	7	8	6	4	2
11	-99	-99	2	1	-99	2	9	8	6	6	6	9	9	6
12	-99	-99	3	2	2	4	8	6	6	6	4	7	7	6
13	1	1	2	2	1	2	8	8	8	8	8	8	8	2
14	-99	-99	6	5	-99	6	8	7	7	6	8	8	8	4
15	1	2	2	1	-99	1	8	8	8	8	8	8	8	8
16	1	1	2	2	1	2	8	6	6	7	8	7	8	8
17	-99	-99	6	5	-99	6	8	6	4	5	8	7	8	4
18	-99	-99	6	5	-99	6	8	6	6	6	6	7	8	3
19	1	1	6	5	-99	7: delodajalec	8	7	7	7	8	8	8	2
20	-99	-99	2	3	4	2	8	6	9	6	5	6	8	4
21	1	1	6	5	-99	2	6	6	6	7	4	9	6	8
22	1	1	2	2	1	3	8	6	6	6	8	8	8	8
23	1	2	3	3	1	2	8	6	6	6	8	7	6	6
24	1	2	2	3	1	2	8	7	6	6	4	7	8	2
25	1	1	1	1	-99	1	8	7	7	7	5	7	8	3
26	1	1	3	2	1	3	8	6	6	6	6	8	7	4
27	1	2	3	2	1	2	8	7	7	7	8	8	8	8
28	-99	-99	6	5	-99	6	8	6	6	7	8	8	8	2
29	1	1	2	3	1	2	9	6	6	7	8	8	8	8
30	1	1	2	3	1	2	8	8	7	6	8	8	8	8
31	-99	-99	6	5	-99	6	8	6	6	7	6	7	8	4
32	1	1	2	2	1	2	7	7	6	7	8	8	8	5
33	-99	-99	6	5	-99	6	8	6	6	6	5	7	8	2
34	2	1	3	1	-99	3	8	6	6	6	6	7	8	4
35	-99	-99	6	5	-99	6	9	7	6	7	8	7	6	4
36	-99	-99	6	5	-99	6	8	7	6	7	8	7	8	2
37	-99	-99	2	3	2	2	7	6	6	6	8	8	8	6
38	1	1	3	1	-99	2	9	6	6	7	5	7	8	4
39	-99	-99	6	5	-99	6	8	6	6	6	8	7	8	3
40	1	1	2	2	1	2	8	8	8	8	8	8	8	8

VPRAŠANJE	V31								V32							
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	V31A	V31B	V31C	V31D	V31E	V31F	V31G	V31H	V32A	V32B	V32C	V32D	V32E	V32F	V32G	V32H
1	2	1	2	2	2	2	2	1	-99	-99	-99	-99	-99	-99	-99	-99
2	2	1	2	2	2	2	3	1	-99	-99	-99	-99	-99	-99	-99	-99
3	7	2	2	2	7	7	7	2	4	9	9	9	4	4	4	9
4	7	2	2	2	7	7	7	7	4	9	9	9	4	4	4	4
5	2	2	1	1	1	7	7	2	4	9	9	9	9	4	4	9
6	3	7	4	4	1	7	7	2	4	4	9	9	9	4	4	9
7	3	3	2	2	7	3	3	1	9	9	9	9	4	9	9	9
8	1	3	2	2	1	2	7	1	4	9	9	9	4	9	9	7
9	6	3	2	7	2	7	7	2	4	8	8	8	8	8	8	8
10	2	2	2	2	7	3	2	1	9	9	9	9	6	9	9	9
11	3	7	3	4	2	7	3	2	4	4	9	9	9	4	4	9
12	1	2	1	2	2	1	1	2	-99	-99	-99	-99	-99	-99	-99	-99
13	7	7	7	7	7	7	7	1	4	4	4	4	6	3	4	9
14	7	2	2	2	7	7	7	2	4	9	9	9	4	4	4	9
15	7	7	7	7	7	7	7	7	4	4	4	4	4	4	4	4
16	7	2	2	2	7	2	7	7	4	9	9	9	4	9	4	4
17	7	4	4	4	7	3	7	2	4	9	9	9	6	9	6	9
18	2	3	2	4	2	2	7	2	4	9	9	9	9	9	8	9
19	7	2	2	2	7	7	7	1	4	9	9	9	4	4	4	9
20	7	3	3	2	2	2	7	2	6	9	9	9	9	9	4	9
21	2	2	2	2	2	6	2	6	-99	-99	-99	-99	-99	-99	-99	-99
22	7	2	2	2	7	7	7	7	4	9	9	9	4	4	4	4
23	7	1	1	2	7	2	7	7	4	9	9	9	4	9	4	4
24	1	1	2	1	1	2	7	1	9	9	9	9	9	9	4	9
25	7	2	2	2	2	2	7	1	4	9	9	9	9	9	4	9
26	2	2	2	2	1	2	2	1	-99	-99	-99	-99	-99	-99	-99	-99
27	7	3	3	3	7	7	7	7	4	9	9	9	6	4	4	4
28	7	2	2	2	7	7	7	1	4	9	9	9	4	4	4	9
29	6	2	2	2	7	7	7	7	8	9	9	9	4	4	4	4
30	7	7	3	3	7	7	7	7	4	4	9	9	4	4	4	4
31	7	2	2	2	2	3	7	1	4	9	9	9	9	9	4	9
32	3	3	2	2	7	7	7	1	9	9	9	9	6	3	3	9
33	7	2	2	2	2	3	7	1	4	9	9	9	9	9	4	9
34	7	3	2	3	2	2	7	1	4	9	9	9	9	9	4	9
35	6	2	2	2	7	3	3	1	8	9	9	9	4	9	9	9
36	7	3	3	2	7	2	7	2	2	9	9	9	4	9	4	9
37	1	1	1	2	7	7	7	2	9	9	9	9	4	4	4	9
38	2	2	2	2	1	2	7	1	9	9	9	9	9	9	4	9
39	7	1	1	2	7	2	7	1	4	9	9	9	6	9	4	9
40	7	7	7	7	7	7	7	7	4	3	3	3	6	3	4	4

VPRAŠANJE	V33	V34	V35	V36	V37	V38			V39	V40	V41	V42	
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA						V38A	V38B	V38C				VI	BLIŽNJI
1	2	1; 3; 4; 5	2	1	1	2	2	1	3	3	1	6	6
2	4	3; 6	4	4	2	2	2	2	3	5	3	1	6
3	1	2; 3; 5	2	3	1	2	2	3	4	5	4	6	6
4	4	3; 4; 8	2	4	1	3	3	2	3	3	3	6	6
5	2	2; 3; 5	2	1	1	1	1	1	3	3	3	6	6
6	1	2; 3; 4; 8	4	4	1	2	2	1	3	3	2	6	6
7	7	2; 8	2	4	1	2	3	3	4	5	4	1; 2	6
8	4	2; 3; 4	1	1	1	3	1	3	1	-99	5	6	6
9	1	2; 3; 8	3	4	1	3	5	3	3	2	3	6	6
10	4	2; 3	3	2	1	3	3	2	3	3	5	6	6
11	1	2; 3; 4; 8	4	4	1	2	2	3	3	3	2	6	6
12	1	2	2	1	1	1	2	1	1	-99	4	6	6
13	1	2; 3; 5; 8	3	2	2	3	3	1	3	4	5	6	6
14	1	2; 5	2	3	1	2	2	3	4	5	4	6	6
15	3	2; 3; 4	3	2	1	3	3	1	3	3	3	6	6
16	4	4; 8	2	2	1	3	3	2	3	3	3	6	6
17	1	1; 2; 3; 4	4	2	1	3	3	1	3	3	4	6	1
18	2	2; 3; 4; 8	3	4	1	2	3	3	3	3	3	6	6
19	2	2; 3; 4; 8	3	4	1	2	3	2	2	-99	3	6	6
20	3	4; 6	4	2	2	5	3	3	3	3	4	6	6
21	2	2; 4; 8	2	4	1	3	2	3	3	3	4	3	3
22	2	2; 3; 4	3	2	1	2	2	2	3	3	4	6	6
23	6	2; 3; 8	2	2	1	3	3	3	3	3	3	6	6
24	1	2; 5	1	5	1	2	1	1	3	3	3	6	6
25	2	2; 5; 8	2	2	1	2	3	2	3	3	3	6	6
26	1	2; 3; 4; 8	3	4	1	2	2	2	1	-99	2	1	1; 4
27	1	2; 3; 5	3	2	2	3	4	2	3	4	6	1	6
28	4	4	3	2	1	3	3	1	4	5	4	6	6
29	2	2; 3; 5; 8	3	2	1	3	3	1	3	4	5	6	1
30	2	2; 3; 5; 8	3	2	2	3	3	2	3	4	3	1	6
31	3	2; 3; 4; 8	2	4	1	2	3	2	3	3	3	6	6
32	2	2; 3; 4; 5; 6; 8	3	4	2	3	3	1	3	3	2	4	6
33	3	2; 3; 4; 5; 8	3	2	1	3	3	2	3	2	4	6	1
34	4	2; 3; 5; 8	2	4	1	2	3	2	1	-99	5	1	1
35	6	3; 8	3	4	2	2	3	3	4	4	4	1	6
36	6	2; 8	3	2	2	3	3	2	2	-99	4	6	1
37	6	4; 8	1	4	1	2	2	2	2	-99	2	6	6
38	4	2; 3; 4; 8	2	4	2	2	2	2	3	3	4	6	6
39	3	2; 3; 4; 6; 8	2	4	1	2	3	2	1	2	3	6	1
40	2	2; 3; 8	3	2	1	3	3	2	3	4	5	1	1

VPRAŠANJE	V43					
	VI					
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	SPOLU	STAROSTI	ETNIČNOSTI	DRŽAVLJANSTVU	IMIGRACIJSKEMU STATUSU	VERI/ PREPRIČANJU
1	-99	-99	-99	-99	-99	-99
2	-99	-99	-99	-99	-99	-99
3	-99	-99	-99	-99	-99	-99
4	-99	-99	-99	-99	-99	-99
5	-99	-99	-99	-99	-99	-99
6	-99	-99	-99	-99	-99	-99
7	-99	-99	1	1	-99	-99
8	-99	-99	-99	-99	-99	-99
9	-99	-99	-99	-99	-99	-99
10	-99	-99	-99	-99	-99	-99
11	-99	-99	-99	-99	-99	-99
12	-99	-99	-99	-99	-99	-99
13	-99	-99	-99	-99	-99	-99
14	-99	-99	-99	-99	-99	-99
15	-99	-99	-99	-99	-99	-99
16	-99	-99	-99	-99	-99	-99
17	-99	-99	-99	-99	-99	-99
18	-99	-99	-99	-99	-99	-99
19	-99	-99	-99	-99	-99	-99
20	-99	-99	-99	-99	-99	-99
21	-99	-99	-99	-99	1	-99
22	-99	-99	-99	-99	-99	-99
23	-99	-99	-99	-99	-99	-99
24	-99	-99	-99	-99	-99	-99
25	-99	-99	-99	-99	-99	-99
26	-99	1	1	-99	-99	1
27	-99	-99	-99	1	-99	-99
28	-99	-99	-99	-99	-99	-99
29	-99	-99	-99	-99	-99	-99
30	-99	-99	1	1	1	-99
31	-99	-99	-99	-99	-99	-99
32	-99	-99	1	1	1	-99
33	-99	-99	-99	-99	-99	-99
34	-99	-99	1	-99	-99	-99
35	-99	-99	1	-99	-99	-99
36	-99	-99	-99	-99	-99	-99
37	-99	-99	-99	-99	-99	-99
38	-99	-99	-99	-99	-99	-99
39	-99	-99	-99	-99	-99	-99
40	-99	-99	1	-99	-99	-99

VPRAŠANJE	V43				
	VI		BLIŽNJI		
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	GIBALNI OVIRANOSTI/ DOLGO TRAJAJOĆI BOLEZNI	SPOLNI USMERJENOSTI	NIČ OD NAŠTETEGA	DRUGO	NE VEM/ NE ŽELIM ODGOVORITI
1	-99	-99	-99	-99	-99
2	-99	-99	1	-99	-99
3	-99	-99	-99	-99	-99
4	-99	-99	-99	-99	-99
5	-99	-99	-99	-99	-99
6	-99	-99	-99	-99	-99
7	-99	-99	-99	-99	-99
8	-99	-99	-99	-99	-99
9	-99	-99	-99	-99	-99
10	-99	-99	-99	-99	-99
11	-99	-99	-99	-99	-99
12	-99	-99	-99	-99	-99
13	-99	-99	-99	-99	-99
14	-99	-99	-99	-99	-99
15	-99	-99	-99	-99	-99
16	-99	-99	-99	-99	-99
17	-99	-99	-99	-99	-99
18	-99	-99	-99	-99	-99
19	-99	-99	-99	-99	-99
20	-99	-99	-99	-99	-99
21	-99	-99	-99	-99	-99
22	-99	-99	-99	-99	-99
23	-99	-99	-99	-99	-99
24	-99	-99	-99	-99	-99
25	-99	-99	-99	-99	-99
26	-99	-99	-99	-99	-99
27	-99	-99	-99	-99	-99
28	-99	-99	-99	-99	-99
29	-99	-99	-99	-99	-99
30	-99	-99	-99	-99	-99
31	-99	-99	-99	-99	-99
32	-99	-99	-99	-99	-99
33	-99	-99	-99	-99	-99
34	-99	-99	-99	-99	-99
35	-99	-99	-99	-99	-99
36	-99	-99	-99	-99	1
37	-99	-99	-99	-99	-99
38	-99	-99	-99	-99	-99
39	-99	-99	-99	-99	1
40	-99	-99	-99	-99	-99

VPRAŠANJE	V43					
	BLIŽNJI					
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	SPOLU	STAROSTI	ETNIČNOSTI	DRŽAVLJANSTVU	IMIGRACIJSKEMU STATUSU	VERI/ PREPRIČANJU
1	-99	-99	-99	-99	-99	-99
2	-99	-99	-99	-99	-99	-99
3	-99	-99	-99	-99	-99	-99
4	-99	-99	-99	-99	-99	-99
5	-99	-99	-99	-99	-99	-99
6	-99	-99	-99	-99	-99	-99
7	-99	-99	-99	-99	-99	-99
8	-99	-99	-99	-99	-99	-99
9	-99	-99	-99	-99	-99	-99
10	-99	-99	-99	-99	-99	-99
11	-99	-99	-99	-99	-99	-99
12	-99	-99	-99	-99	-99	-99
13	-99	-99	-99	-99	-99	-99
14	-99	-99	-99	-99	-99	-99
15	-99	-99	-99	-99	-99	-99
16	-99	-99	-99	-99	-99	-99
17	-99	-99	-99	1	-99	-99
18	-99	-99	-99	-99	-99	-99
19	-99	-99	-99	-99	-99	-99
20	-99	-99	-99	-99	-99	-99
21	-99	-99	-99	-99	1	-99
22	-99	-99	-99	-99	-99	-99
23	-99	-99	-99	-99	-99	-99
24	-99	-99	-99	-99	-99	-99
25	-99	-99	-99	-99	-99	-99
26	-99	1	1	-99	1	1
27	-99	-99	-99	-99	-99	-99
28	-99	-99	-99	-99	-99	-99
29	-99	-99	1	1	1	-99
30	-99	-99	-99	-99	-99	-99
31	-99	-99	-99	-99	-99	-99
32	-99	-99	-99	-99	-99	-99
33	-99	-99	1	-99	-99	-99
34	-99	-99	1	-99	-99	-99
35	-99	-99	-99	-99	-99	-99
36	-99	-99	1	-99	-99	-99
37	-99	-99	-99	-99	-99	-99
38	-99	-99	-99	-99	-99	-99
39	-99	-99	1	-99	-99	-99
40	-99	-99	1	-99	-99	-99

VPRAŠANJE	V43				
	BLIŽNJI				
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	GIBALNI OVIRANOSTI/ DOLGO TRAJAJOĆI BOLEZNI	SPOLNI USMERJENOSTI	NIČ OD NAŠTETEGA	DRUGO	NE VEM/ NE ŽELIM ODGOVORITI
1	-99	-99	-99	-99	-99
2	-99	-99	-99	-99	-99
3	-99	-99	-99	-99	-99
4	-99	-99	-99	-99	-99
5	-99	-99	-99	-99	-99
6	-99	-99	-99	-99	-99
7	-99	-99	-99	-99	1
8	-99	-99	-99	-99	-99
9	-99	-99	-99	-99	-99
10	-99	-99	-99	-99	-99
11	-99	-99	-99	-99	-99
12	-99	-99	-99	-99	-99
13	-99	-99	-99	-99	-99
14	-99	-99	-99	-99	-99
15	-99	-99	-99	-99	-99
16	-99	-99	-99	-99	-99
17	-99	-99	-99	-99	-99
18	-99	-99	-99	-99	-99
19	-99	-99	-99	-99	-99
20	-99	-99	-99	-99	-99
21	-99	-99	-99	-99	-99
22	-99	-99	-99	-99	-99
23	-99	-99	-99	-99	-99
24	-99	-99	-99	-99	-99
25	-99	-99	-99	-99	-99
26	-99	-99	-99	-99	-99
27	-99	-99	-99	-99	-99
28	-99	-99	-99	-99	-99
29	-99	-99	-99	-99	-99
30	-99	-99	-99	-99	-99
31	-99	-99	-99	-99	-99
32	-99	-99	-99	-99	-99
33	-99	-99	-99	-99	-99
34	-99	-99	-99	-99	-99
35	-99	-99	-99	-99	1
36	-99	-99	-99	-99	-99
37	-99	-99	-99	-99	-99
38	-99	-99	-99	-99	-99
39	-99	-99	-99	-99	-99
40	-99	-99	-99	-99	-99

VPRAŠANJE	V44		V45					V46				
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	V44A	V44B	V45A	V45B	V45C	V45D	V45E	V46A	V46B	V46C	V46D	V46E
1	2	2	2	3	2	2	2	2	3	2	2	2
2	2	2	2	3	3	2	3	2	3	3	2	3
3	3	2	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2
4	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	3
5	3	1	2	3	2	2	2	1	3	3	2	3
6	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	3	3
7	4	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2	3
8	2	2	2	3	2	2	2	2	3	2	2	3
9	2	2	6	6	3	2	6	6	6	6	2	6
10	3	3	2	2	2	2	2	2	3	3	2	4
11	2	2	2	6	2	2	6	2	3	2	2	3
12	2	3	2	3	3	2	4	2	3	4	3	3
13	2	2	2	2	1	1	2	1	2	3	2	2
14	3	2	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2
15	3	3	2	3	3	2	3	2	3	3	2	3
16	2	2	1	1	1	1	1	1	2	3	2	2
17	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
18	3	2	2	3	2	2	2	3	3	2	2	3
19	3	2	2	3	2	2	2	3	3	2	2	3
20	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3
21	3	3	3	3	3	3	3	2	4	3	3	3
22	3	2	2	3	2	2	2	3	3	2	2	3
23	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	4
24	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3
25	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	4
26	1	2	2	3	1	1	3	4	4	3	3	4
27	3	3	3	3	2	3	3	3	4	4	3	3
28	3	2	2	3	2	2	3	2	3	2	2	4
29	3	3	2	3	2	2	2	2	4	2	3	3
30	2	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3	3
31	2	1	2	2	2	2	3	2	2	3	2	3
32	3	2	2	1	1	1	2	2	3	3	2	3
33	2	2	2	2	3	2	3	2	3	3	2	3
34	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2	3
35	4	2	6	6	6	6	6	3	3	4	3	3
36	3	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2	3
37	3	2	1	1	1	1	1	1	2	2	2	3
38	3	2	2	2	1	2	2	2	2	3	2	2
39	2	1	2	2	2	1	3	2	2	3	1	3
40	3	3	2	2	1	1	2	2	3	3	2	3

VPRAŠANJE	V1	V2	V3	V4	V5	V6	V7	V8	V9
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA									
41	1	26	Albanija	Velenje	4	1	2	1	4
42	2	26	Albanija	Velenje	4	5	3	2	1; 2
43	1	36	Srbija	Šoštanj	4	6	8	1	3
44	1	32	Severna Makedonija	Velenje	6	1	10	3	1; 4
45	1	23	BIH	Velenje	5	1	9	4	1; 2
46	2	28	Albanija	Velenje	4	6	4	2	1
47	2	30	Albanija	Velenje	4	5	5	2	1
48	1	25	BIH	Šoštanj	5	1	10	2	1; 2; 3
49	1	21	BIH	Velenje	4	4	9	2	1; 2
50	1	28	BIH	Velenje	6	1	10	3	2
51	1	68	BIH	Velenje	4	7	3	2	1
52	1	42	BIH	Velenje	5	1	6	1	2; 3
53	2	34	Albanija	Velenje	3	6	1	2	1
54	1	26	BIH	Velenje	4	1	6	3	1
55	1	20	BIH	Šoštanj	4	1	9	2	1
56	1	39	BIH	Velenje	4	1	8	1	4
57	1	23	Albanija	Šoštanj	4	1	2	1	4
58	1	30	BIH	Velenje	4	1	6	1	2
59	1	23	Albanija	Velenje	4	4	6	2	1
60	1	29	BIH	Šoštanj	4	1	7	5	1; 2
61	1	34	BIH	Velenje	4	1	6	1	2
62	1	27	BIH	Velenje	4	6	9	2	1
63	1	26	Albanija	Velenje	3	1	1	1	4
64	2	21	Severna Makedonija	Velenje	3	1	10	4	1
65	1	29	Albanija	Velenje	4	1	5	1	3; 4
66	2	39	BIH	Velenje	5	6	10	2	1
67	1	27	Albanija	Velenje	4	1	2	1	3; 4
68	1	24	Albanija	Velenje	3	1	3	1	2
69	1	55	BIH	Velenje	5	1	9	1	2
70	1	27	Albanija	Šoštanj	3	1	2	1	1
71	1	26	Albanija	Velenje	4	1	1	1	3; 4
72	1	36	Kosovo	Šoštanj	3	1	9	1	2
73	2	32	Albanija	Šoštanj	4	6	9	1	3
74	2	45	S. Makedonija	Velenje	5	1	10	2	1
75	1	18	Albanija	Velenje	2	4	9	2	1
76	1	24	Albanija	Šoštanj	4	6	9	2	1
77	2	26	BIH	Velenje	3	1	7	4	2
78	1	27	Albanija	Velenje	3	1	4	1	3
79	1	35	Albanija	Velenje	3	1	9	1	4
80	2	39	S. Makedonija	Velenje	4	5	10	5	1; 2

VPRAŠANJE	V10	V11	V12	V13	V14	V15	V16		
							OB PRIHODU V SLOVENIJO		
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA							GOVORJENJE	PISANJE	RAZUMEVANJE
41	5	2	2	-99	2	2; 5	1	1	2
42	7	2	2	-99	1	-99	1	1	2
43	7	2	2	-99	2	2; 5	2	1	3
44	7	1	1	5	2	1; 5	3	3	4
45	6	2	1	2	2	9	1	1	2
46	8	2	2	-99	2	5	1	1	1
47	8	2	2	-99	1	-99	1	1	1
48	7	2	1	3	1	-99	3	2	3
49	8	2	1	2	1	-99	1	1	1
50	8	2	1	5	1	-99	3	2	4
51	7	2	2	-99	2	7	1	1	3
52	5	2	2	-99	2	2; 5	1	1	3
53	8	2	2	-99	2	7	1	1	1
54	8	2	1	4	1	-99	2	1	4
55	7	2	1	2	2	9	1	1	1
56	8	2	2	-99	2	5; 7	1	1	2
57	5	2	2	-99	2	2; 5	1	1	1
58	6	2	2	-99	2	5	1	1	3
59	8	2	1	3	1	-99	1	1	1
60	7	2	2	-99	1	-99	2	1	3
61	4	2	2	-99	2	2; 5	1	1	2
62	8	2	1	3	1	-99	1	1	2
63	4	2	2	-99	2	2; 5	1	1	1
64	7	2	2	-99	1	-99	1	2	1
65	8	2	2	-99	2	5	1	1	1
66	7	2	2	-99	1	-99	1	1	3
67	4	2	2	-99	2	2	1	1	1
68	8	2	2	-99	2	2	1	1	1
69	7	2	2	-99	2	5	2	1	4
70	5	2	2	-99	2	2; 5	1	1	1
71	4	2	2	-99	2	5	1	1	1
72	8	2	2	-99	2	2	1	1	1
73	8	2	2	-99	2	2	1	1	1
74	7	2	2	-99	2	5	1	1	2
75	8	2	1	2	2	7	1	1	1
76	8	2	1	3	1	-99	1	1	1
77	7	1	2	-99	1	-99	2	2	3
78	5	2	2	-99	2	2	1	1	1
79	8	2	2	-99	2	2	1	1	2
80	7	2	2	-99	2	5	1	1	1

VPRAŠANJE	V16			V17	V18	V19	V20	V21	V22	V23
	DANES									
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	GOVORJENJE	PISANJE	RAZUMEVANJE							
41	3	2	3	2	-99	-99	-99	1	1	2
42	4	3	4	1	1	2	7	2	-99	-99
43	5	4	5	1	2	2	7	1	1	2
44	5	5	5	1	1; 2	2	7	2	-99	-99
45	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
46	3	3	4	1	1	2	7	2	-99	-99
47	4	4	5	1	1; 2	2	3	2	-99	-99
48	5	5	5	1	1	2	7	2	-99	-99
49	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
50	5	5	5	1	1	2	7	2	-99	-99
51	3	3	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
52	5	4	5	1	3	2	7	1	1	1
53	2	1	2	1	2	1	4; 6	2	-99	-99
54	5	5	5	1	1	2	7	2	-99	-99
55	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
56	5	5	5	1	2	2	7	1	1	2
57	2	1	3	2	-99	-99	-99	1	1	1
58	5	4	5	2	-99	-99	-99	1	1	2
59	5	4	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
60	5	4	5	1	1	2	7	2	-99	-99
61	5	4	5	1	2	2	7	1	1	1
62	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
63	2	1	3	2	-99	-99	-99	1	1	1
64	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
65	3	3	5	2	-99	-99	-99	1	1	2
66	4	4	5	1	2	2	7	2	-99	-99
67	3	2	4	2	-99	-99	-99	1	1	1
68	3	2	4	2	-99	-99	-99	1	1	1
69	5	5	5	2	-99	-99	-99	1	1	1
70	3	2	3	2	-99	-99	-99	1	1	1
71	2	1	2	2	-99	-99	-99	1	1	1
72	4	2	5	1	1;2	2	7	1	1	2
73	4	3	5	1	1	2	7	1	1	2
74	5	5	5	1	3	2	7	2	-99	-99
75	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
76	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
77	4	4	4	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
78	4	2	4	2	-99	-99	-99	1	1	1
79	5	3	5	1	2	2	7	1	1	2
80	5	5	5	1	3	2	7	2	-99	-99

VPRAŠANJE	V24	V25	V26	V27	V28	V29	V30							
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA							V30A	V30B	V30C	V30D	V30E	V30F	V30G	V30H
41	1	1	2	3	2	5	7	8	7	7	8	8	8	6
42	-99	-99	6	5	-99	6	8	6	6	6	8	7	8	2
43	1	1	6	5	-99	6	8	6	6	6	5	7	6	3
44	-99	-99	4	1	-99	3	8	6	6	6	4	7	8	5
45	-99	-99	3	2	6	4	7	6	6	7	7	7	8	6
46	-99	-99	6	5	-99	6	8	6	6	7	8	6	8	2
47	-99	-99	6	5	-99	6	8	6	6	7	6	6	8	4
48	-99	-99	3	1	-99	2	7	6	6	7	8	7	8	6
49	-99	-99	6	5	-99	6	6	7	6	7	6	7	8	2
50	-99	-99	3	1	-99	4	8	6	6	6	5	7	8	6
51	-99	-99	6	5	-99	6	8	6	6	7	8	8	8	5
52	1	1	3	2	1	2	8	6	6	7	8	7	8	5
53	-99	-99	6	5	-99	6	8	8	8	8	8	8	8	4
54	-99	-99	3	2	2	2	8	6	6	7	8	7	8	4
55	-99	-99	2	1	-99	3	7	7	6	7	8	7	8	2
56	1	1	3	2	1	2	8	6	6	6	5	6	8	3
57	1	1	3	1	-99	2	8	8	7	7	8	8	8	8
58	1	1	2	1	-99	4	7	7	7	7	8	8	6	8
59	-99	-99	6	5	-99	6	8	7	7	7	8	8	8	1
60	-99	-99	4	2	2	4	8	6	6	7	8	6	7	6
61	1	1	3	2	1	2	8	6	6	7	5	7	8	8
62	-99	-99	6	5	-99	6	8	6	6	7	8	6	6	3
63	1	1	2	1	-99	2	8	8	8	8	8	8	8	8
64	-99	-99	2	1	-99	2	8	8	7	7	4	8	8	1
65	1	1	3	2	2	5	8	7	7	7	8	8	8	4
66	-99	-99	6	5	-99	6	8	6	6	7	6	6	6	6
67	1	1	2	2	2	2	8	8	7	7	8	8	8	8
68	1	2	3	3	1	2	8	7	7	7	8	8	8	3
69	3	1	3	2	2	2	8	7	6	7	8	8	8	6
70	1	1	2	1	-99	2	8	8	8	8	8	8	8	8
71	1	1	2	2	1	2	8	8	8	8	8	8	8	2
72	1	1	3	3	2	4	8	6	6	6	6	7	8	4
73	1	1	6	5	-99	6	8	6	6	7	8	6	5	2
74	-99	-99	3	3	2	4	8	6	6	6	8	7	8	3
75	-99	-99	6	5	-99	6	6	7	7	7	8	8	8	1
76	-99	-99	6	5	-99	6	7	7	7	7	8	7	5	2
77	-99	-99	2	2	1	1	6	6	6	6	7	6	6	6
78	1	1	3	2	1	2	8	7	7	7	8	8	8	8
79	1	1	3	1	-99	4	8	6	6	7	5	7	8	4
80	-99	-99	6	5	-99	6	8	6	6	6	8	7	8	4

VPRAŠANJE	V31								V32							
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	V31A	V31B	V31C	V31D	V31E	V31F	V31G	V31H	V32A	V32B	V32C	V32D	V32E	V32F	V32G	V32H
41	4	7	2	2	7	7	7	1	9	4	9	9	6	3	4	9
42	7	2	2	2	7	2	7	1	4	9	9	9	6	9	4	9
43	7	2	2	2	1	2	3	1	4	9	9	9	9	9	9	9
44	7	2	1	1	1	2	7	1	4	9	9	9	9	9	4	9
45	2	3	2	3	2	2	7	2	9	9	9	9	9	9	4	9
46	7	2	2	2	7	3	7	1	4	9	9	9	6	9	4	9
47	7	2	2	3	2	2	7	1	4	9	9	9	9	9	4	9
48	2	2	2	2	7	3	7	1	9	9	9	9	4	9	4	9
49	4	2	2	2	1	3	7	1	9	9	9	9	9	9	4	9
50	7	2	1	1	1	2	7	2	4	9	9	9	9	9	4	9
51	7	3	2	2	7	7	7	1	4	9	9	9	6	4	4	9
52	7	3	2	3	7	2	7	2	4	9	9	9	4	9	4	9
53	7	7	7	7	7	7	7	2	4	1	1	1	1	3	4	9
54	7	2	2	2	7	3	7	1	4	9	9	9	4	9	4	9
55	3	3	2	3	7	3	7	2	9	9	9	9	4	9	4	9
56	7	1	1	1	1	1	7	1	4	9	9	9	9	9	4	9
57	7	7	2	2	7	7	7	7	4	4	9	9	6	4	4	4
58	2	2	2	2	7	7	2	7	9	9	9	9	4	4	9	4
59	7	2	2	2	7	7	7	1	4	9	9	9	4	4	4	9
60	7	2	2	2	7	2	2	2	4	9	9	9	4	9	9	9
61	7	2	2	2	1	3	7	7	4	9	9	9	9	9	4	4
62	7	2	2	2	7	2	3	1	4	9	9	9	4	9	9	9
63	7	7	7	7	7	7	7	7	4	3	3	3	6	3	4	4
64	6	6	2	2	2	6	2	2	4	4	4	4	6	4	4	9
65	7	3	2	2	7	7	7	1	4	9	9	9	4	4	4	9
66	1	2	2	2	1	2	2	2	-99	-99	-99	-99	-99	-99	-99	-99
67	7	7	2	2	7	7	7	7	4	4	9	9	4	4	4	4
68	7	2	2	2	7	7	7	1	4	9	9	9	6	4	4	9
69	7	3	1	2	7	7	7	1	4	9	9	9	4	4	4	9
70	7	7	7	7	7	7	7	7	4	4	4	4	4	4	4	4
71	7	7	7	7	7	7	7	1	4	4	4	4	4	4	4	9
72	7	2	2	2	2	2	7	2	4	9	9	9	9	9	4	9
73	7	3	2	2	7	2	3	1	4	9	9	9	4	9	9	9
74	7	2	2	3	7	2	7	2	4	9	9	9	4	9	4	9
75	4	2	2	2	7	7	7	1	9	9	9	9	4	4	4	9
76	3	2	2	2	7	3	3	2	9	9	9	9	4	9	9	9
77	2	2	2	2	2	2	2	2	-99	-99	-99	-99	-99	-99	-99	-99
78	7	3	2	2	7	7	7	7	4	9	9	9	4	4	4	4
79	7	1	2	2	2	2	7	2	4	9	9	9	9	9	4	9
80	7	2	2	2	7	2	7	1	4	9	9	9	4	9	4	9

VPRAŠANJE	V33	V34	V35	V36	V37	V38			V39	V40	V41	V42	
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA						V38A	V38B	V38C				VI	BLIŽNJI
41	3	2; 3; 4; 8	3	2	2	3	3	2	3	4	3	1; 2	1
42	2	2; 3; 4; 8	2	2	1	3	4	2	3	3	3	1	1
43	6	2; 3; 4; 6; 8	1	4	1	2	3	2	1	-99	4	6	6
44	4	2; 3; 8	1	4	1	2	2	3	1	-99	4	6	6
45	6	8	2	4	1	2	2	3	4	5	3	1	6
46	6	2; 3; 8	3	2	1	3	3	2	3	3	3	6	6
47	4	2; 3; 8	3	2	1	3	3	2	3	3	4	6	6
48	4	2; 3; 6; 8	2	4	1	3	3	3	3	1	5	6	6
49	6	8	2	4	2	2	2	3	4	5	4	1; 2	6
50	4	2; 3; 4; 8	1	4	1	2	2	2	3	3	3	6	6
51	4	4; 6; 8	2	2	1	2	3	1	4	5	2	6	6
52	4	2; 3; 8	2	4	1	2	2	2	3	3	4	6	6
53	2	2; 3	4	2	1	4	4	1	3	3	5	6	1
54	6	2; 3; 8	2	4	1	2	2	3	4	5	5	1	6
55	7	2; 8	2	4	1	2	2	3	4	5	3	1	6
56	6	2; 3; 5; 8	2	4	1	2	2	2	3	3	5	6	6
57	4	2; 3; 8	3	2	2	3	3	2	3	4	4	6	6
58	4	2; 3; 6; 8	1	4	1	2	2	3	3	3	2	6	6
59	8	-99	3	2	1	2	3	3	4	5	4	1	6
60	6	2; 8	2	4	1	2	3	3	4	5	3	6	6
61	4	2; 3; 4; 8	1	2	1	2	3	3	3	2	3	6	6
62	4	2; 3; 8	2	4	1	2	3	3	4	3	3	1	6
63	2	2; 3; 8	3	2	2	3	3	1	3	4	3	1	6
64	6	2	3	2	1	5	5	5	3	3	1	6	6
65	4	2; 3; 8	2	2	1	3	3	2	3	2	3	1	6
66	2	2; 3	2	4	2	2	2	2	1	-99	4	1	1
67	4	2; 3; 5; 8	2	2	1	3	3	2	3	4	4	6	6
68	4	2; 3; 8	3	2	1	2	3	2	3	5	2	1	6
69	4	4; 6; 8	2	2	1	2	3	2	3	2	2	6	6
70	2	2; 3; 8	3	2	1	3	3	1	3	4	4	6	6
71	4	2; 3	2	2	1	3	3	2	3	4	3	6	6
72	6	2; 4; 8	3	4	1	2	3	2	3	3	4	1	6
73	4	2; 3; 4; 8	2	4	1	2	3	2	3	2	3	6	6
74	4	4; 8	2	4	1	2	2	2	2	-99	4	6	6
75	8	-99	4	2	1	2	3	3	4	5	5	1; 2	6
76	7	8	3	4	1	2	3	3	4	5	5	6	1; 2
77	2	2; 3; 5; 8	3	2	1	2	3	2	3	3	4	6	1
78	2	2; 3; 8	2	2	1	3	3	2	3	3	3	6	6
79	4	3; 8	2	4	1	2	3	3	3	3	4	6	6
80	4	4; 8	2	2	1	2	2	2	3	3	5	6	1; 2

VPRAŠANJE	V43					
	VI					
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	SPOLU	STAROSTI	ETNIČNOSTI	DRŽAVLJANSTVU	IMIGRACIJSKEMU STATUSU	VERI/ PREPRIČANJU
41	-99	-99	1	1	-99	-99
42	1	-99	1	-99	-99	-99
43	-99	-99	-99	-99	-99	-99
44	-99	-99	-99	-99	-99	-99
45	-99	-99	1	-99	-99	-99
46	-99	-99	-99	-99	-99	-99
47	-99	-99	-99	-99	-99	-99
48	-99	-99	-99	-99	-99	-99
49	-99	-99	1	-99	-99	-99
50	-99	-99	-99	-99	-99	-99
51	-99	-99	-99	-99	-99	-99
52	-99	-99	-99	-99	-99	-99
53	-99	-99	-99	-99	-99	-99
54	-99	-99	1	-99	-99	-99
55	-99	-99	1	-99	-99	1
56	-99	-99	-99	-99	-99	-99
57	-99	-99	-99	-99	-99	-99
58	-99	-99	-99	-99	-99	-99
59	-99	-99	1	-99	-99	-99
60	-99	-99	-99	-99	-99	-99
61	-99	-99	-99	-99	-99	-99
62	-99	-99	1	-99	-99	-99
63	-99	-99	1	1	-99	-99
64	-99	-99	-99	-99	-99	-99
65	-99	-99	1	-99	-99	-99
66	-99	-99	1	-99	-99	-99
67	-99	-99	-99	-99	-99	-99
68	-99	-99	1	-99	-99	-99
69	-99	-99	-99	-99	-99	-99
70	-99	-99	-99	-99	-99	-99
71	-99	-99	-99	-99	-99	-99
72	-99	-99	1	-99	-99	-99
73	-99	-99	-99	-99	-99	-99
74	-99	-99	-99	-99	-99	-99
75	-99	-99	1	-99	-99	1
76	-99	-99	-99	-99	-99	-99
77	-99	-99	-99	-99	-99	-99
78	-99	-99	-99	-99	-99	-99
79	-99	-99	-99	-99	-99	-99
80	-99	-99	-99	-99	-99	-99

VPRAŠANJE	V43				
	VI		BLIŽNJI		
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	GIBALNI OVIRANOSTI/ DOLGO TRAJAJOĆI BOLEZNI	SPOLNI USMERJENOSTI	NIČ OD NAŠTETEGA	DRUGO	NE VEM/ NE ŽELIM ODGOVORITI
41	-99	-99	-99	-99	-99
42	-99	-99	-99	-99	-99
43	-99	-99	-99	-99	-99
44	-99	-99	-99	-99	-99
45	-99	-99	-99	-99	-99
46	-99	-99	-99	-99	-99
47	-99	-99	-99	-99	-99
48	-99	-99	-99	-99	-99
49	-99	-99	-99	-99	-99
50	-99	-99	-99	-99	-99
51	-99	-99	-99	-99	-99
52	-99	-99	-99	-99	-99
53	-99	-99	-99	-99	1
54	-99	-99	-99	-99	-99
55	-99	-99	-99	-99	-99
56	-99	-99	-99	-99	-99
57	-99	-99	-99	-99	-99
58	-99	-99	-99	-99	-99
59	-99	-99	-99	-99	-99
60	-99	-99	-99	-99	-99
61	-99	-99	-99	-99	-99
62	-99	-99	-99	-99	-99
63	-99	-99	-99	-99	-99
64	-99	-99	-99	-99	-99
65	-99	-99	-99	-99	-99
66	-99	-99	-99	-99	-99
67	-99	-99	-99	-99	-99
68	-99	-99	-99	-99	-99
69	-99	-99	-99	-99	-99
70	-99	-99	-99	-99	-99
71	-99	-99	-99	-99	-99
72	-99	-99	-99	-99	-99
73	-99	-99	-99	-99	-99
74	-99	-99	-99	-99	-99
75	-99	-99	-99	-99	-99
76	-99	-99	-99	-99	1
77	-99	-99	-99	-99	-99
78	-99	-99	-99	-99	-99
79	-99	-99	-99	-99	-99
80	-99	-99	-99	-99	1

VPRAŠANJE	V43					
	BLIŽNJI					
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	SPOLU	STAROSTI	ETNIČNOSTI	DRŽAVLJANSTVU	IMIGRACIJSKEMU STATUSU	VERI/ PREPRIČANJU
41	-99	-99	1	1	-99	-99
42	-99	-99	1	-99	-99	-99
43	-99	-99	-99	-99	-99	-99
44	-99	-99	-99	-99	-99	-99
45	-99	-99	-99	-99	-99	-99
46	-99	-99	-99	-99	-99	-99
47	-99	-99	-99	-99	-99	-99
48	-99	-99	-99	-99	-99	-99
49	-99	-99	-99	-99	-99	-99
50	-99	-99	-99	-99	-99	-99
51	-99	-99	-99	-99	-99	-99
52	-99	-99	-99	-99	-99	-99
53	-99	-99	1	1	1	-99
54	-99	-99	-99	-99	-99	-99
55	99	-99	-99	-99	-99	-99
56	-99	-99	-99	-99	-99	-99
57	-99	-99	-99	-99	-99	-99
58	-99	-99	-99	-99	-99	-99
59	-99	-99	-99	-99	-99	-99
60	-99	-99	-99	-99	-99	-99
61	-99	-99	-99	-99	-99	-99
62	-99	-99	-99	-99	-99	-99
63	-99	-99	-99	-99	-99	-99
64	-99	-99	-99	-99	-99	-99
65	-99	-99	-99	-99	-99	-99
66	-99	-99	1	-99	-99	-99
67	-99	-99	-99	-99	-99	-99
68	-99	-99	-99	-99	-99	-99
69	-99	-99	-99	-99	-99	-99
70	-99	-99	-99	-99	-99	-99
71	-99	-99	-99	-99	-99	-99
72	-99	-99	-99	-99	-99	-99
73	-99	-99	-99	-99	-99	-99
74	-99	-99	-99	-99	-99	-99
75	-99	-99	-99	-99	-99	-99
76	-99	-99	1	1	-99	-99
77	-99	-99	-99	-99	1	-99
78	-99	-99	-99	-99	-99	-99
79	-99	-99	-99	-99	-99	-99
80	1	-99	1	-99	-99	-99

VPRAŠANJE	V43				
	BLIŽNJI				
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	GIBALNI OVIRANOSTI/ DOLGO TRAJAJOĆI BOLEZNI	SPOLNI USMERJENOSTI	NIČ OD NAŠTETEGA	DRUGO	NE VEM/ NE ŽELIM ODGOVORITI
41	-99	-99	-99	-99	-99
42	-99	-99	-99	-99	-99
43	-99	-99	-99	-99	-99
44	-99	-99	-99	-99	-99
45	-99	-99	-99	-99	1
46	-99	-99	-99	-99	-99
47	-99	-99	-99	-99	-99
48	-99	-99	-99	-99	-99
49	-99	-99	-99	-99	1
50	-99	-99	-99	-99	-99
51	-99	-99	-99	-99	-99
52	-99	-99	-99	-99	-99
53	-99	-99	-99	-99	-99
54	-99	-99	-99	-99	1
55	-99	-99	-99	-99	1
56	-99	-99	-99	-99	-99
57	-99	-99	-99	-99	-99
58	-99	-99	-99	-99	-99
59	-99	-99	-99	-99	1
60	-99	-99	-99	-99	-99
61	-99	-99	-99	-99	-99
62	-99	-99	-99	-99	1
63	-99	-99	-99	-99	1
64	-99	-99	-99	-99	-99
65	-99	-99	-99	-99	1
66	-99	-99	-99	-99	-99
67	-99	-99	-99	-99	-99
68	-99	-99	-99	-99	1
69	-99	-99	-99	-99	-99
70	-99	-99	-99	-99	-99
71	-99	-99	-99	-99	-99
72	-99	-99	-99	-99	1
73	-99	-99	-99	-99	-99
74	-99	-99	-99	-99	-99
75	-99	-99	-99	-99	1
76	-99	-99	-99	-99	-99
77	-99	-99	-99	-99	-99
78	-99	-99	-99	-99	-99
79	-99	-99	-99	-99	-99
80	-99	-99	-99	-99	-99

VPRAŠANJE	V44		V45					V46				
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	V44A	V44B	V45A	V45B	V45C	V45D	V45E	V46A	V46B	V46C	V46D	V46E
41	3	3	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3
42	3	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2
43	2	3	2	2	1	1	2	2	2	3	2	2
44	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2	3
45	4	2	6	2	6	3	6	2	3	3	2	2
46	3	3	2	2	1	1	2	2	3	3	2	3
47	3	3	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3
48	3	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	3
49	5	2	2	2	2	2	2	3	3	2	2	2
50	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2
51	2	2	2	3	2	2	3	2	2	2	1	3
52	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	1	3
53	4	4	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
54	3	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2	3
55	4	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	3
56	3	2	2	2	1	1	3	2	2	2	2	3
57	2	3	2	2	2	2	2	1	3	3	2	2
58	2	2	2	3	2	1	2	1	2	3	2	3
59	3	2	1	2	2	1	2	1	3	2	2	2
60	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	1	2
61	2	2	2	2	1	1	2	1	3	2	2	3
62	3	2	1	1	1	1	2	1	3	3	3	2
63	2	3	2	2	1	1	2	2	3	3	2	2
64	3	2	2	2	3	2	2	2	3	3	3	2
65	2	2	1	2	1	1	2	1	2	3	2	2
66	3	2	2	4	4	2	2	2	4	4	2	2
67	2	3	2	2	2	2	2	1	2	3	2	2
68	2	3	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2
69	2	2	1	2	1	1	2	1	2	2	1	3
70	2	2	2	2	1	1	2	1	2	3	2	3
71	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
72	3	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2	3
73	2	3	1	2	1	1	2	2	2	4	3	2
74	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3
75	4	2	6	6	6	6	6	3	3	3	3	3
76	3	2	1	1	1	1	1	1	2	3	2	2
77	2	2	2	2	3	2	3	2	2	3	2	3
78	2	3	2	2	1	1	1	2	2	3	2	2
79	2	2	1	1	1	1	1	1	3	3	2	2
80	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	4

VPRAŠANJE	V1	V2	V3	V4	V5	V6	V7	V8	V9
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA									
81	1	28	Albanija	Velenje	4	1	3	1	2; 3
82	1	25	Albanija	Velenje	3	1	2	1	1; 2
83	1	32	Kosovo	Velenje	3	1	3	1	3; 4
84	1	26	Kosovo	Velenje	4	1	4	1	6
85	1	26	Albanija	Velenje	4	1	3	1	2
86	1	24	BIH	Velenje	6	4	10	4	1
87	1	31	Kosovo	Velenje	4	1	5	1	1
88	1	21	Kosovo	Velenje	4	4	10	2	1; 2
89	2	25	BIH	Velenje	6	4	8	2	1
90	1	28	Kosovo	Šoštanj	5	1	10	2	1
91	2	32	BIH	Velenje	4	6	8	5	1
92	1	41	Kosovo	Velenje	3	1	9	1	2
93	2	35	BIH	Velenje	5	6	6	2	1
94	1	25	Kosovo	Velenje	4	1	3	1	1
95	1	23	Kosovo	Šoštanj	4	4	1	3	1
96	2	34	BIH	Velenje	5	6	8	2	1
97	2	25	BIH	Velenje	6	4	8	2	1
98	1	31	Kosovo	Velenje	3	1	5	1	1; 2; 4
99	2	30	BIH	Velenje	4	1	6	5	1; 2
100	2	42	BIH	Velenje	4	1	9	2	1; 3
101	1	45	S. Makedonija	Velenje	4	3	8	2	1; 2; 3; 4
102	2	26	Albanija	Šoštanj	4	5	1	2	1
103	2	64	Albanija	Šoštanj	2	2	2	2	2
104	1	51	S. Makedonija	Velenje	5	3	10	2	1; 2; 3; 4
105	2	18	Albanija	Velenje	2	4	3	4	1
106	2	20	Albanija	Velenje	2	4	3	4	1
107	1	36	BIH	Velenje	4	1	8	1	1; 3
108	1	31	BIH	Velenje	4	1	8	1	3
109	2	31	Albanija	Šoštanj	3	5	6	2	1
110	2	20	Kosovo	Šoštanj	4	4	8	2	1
111	2	32	Albanija	Velenje	4	6	1	2	1; 2
112	2	25	BIH	Velenje	3	6	1	5	6
113	2	25	Albanija	Velenje	4	4	9	4	1
114	1	24	S. Makedonija	Velenje	4	1	1	1	1; 2; 3; 4
115	2	18	Albanija	Šoštanj	2	4	5	4	1; 3
116	1	24	S. Makedonija	Velenje	4	4	2	3	1
117	2	31	Kosovo	Velenje	4	5	1	2	1; 4
118	2	29	Kosovo	Velenje	4	5	3	2	1
119	1	35	Srbija	Velenje	3	1	10	1	1; 3; 4
120	2	32	Kosovo	Velenje	3	6	1	2	1; 3

VPRAŠANJE	V10	V11	V12	V13	V14	V15	V16		
							OB PRIHODU V SLOVENIJO		
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA							GOVORJENJE	PISANJE	RAZUMEVANJE
81	6	2	2	-99	2	5	1	1	1
82	9	2	2	-99	2	7	1	1	1
83	8	2	2	-99	2	2	1	1	1
84	6	2	2	-99	2	5	1	1	1
85	5	2	2	-99	2	2	1	1	1
86	8	2	1	2	2	9	1	1	2
87	7	2	2	-99	2	5	1	1	1
88	8	2	1	2	2	7	1	1	1
89	7	1	1	3	1	-99	1	1	2
90	7	2	1	3	1	-99	1	1	1
91	7	2	2	-99	1	-99	1	1	3
92	4	2	2	-99	2	5	2	1	3
93	7	2	2	-99	1	-99	2	1	3
94	6	1	2	-99	1	-99	3	4	5
95	5	1	1	4	1	-99	3	3	4
96	6	2	2	-99	1	-99	2	1	3
97	7	2	1	3	1	-99	2	1	2
98	4	2	2	-99	2	2	1	1	1
99	7	2	2	-99	1	-99	2	1	3
100	7	2	2	-99	1	-99	2	1	3
101	7	2	2	-99	1	-99	1	1	2
102	8	2	2	-99	1	-99	1	1	1
103	7	2	2	-99	1	-99	1	1	1
104	6	2	2	-99	2	1; 2; 5	2	2	3
105	8	2	1	3	1	-99	1	1	1
106	8	2	1	3	1	-99	1	1	1
107	7	2	2	-99	2	5	2	1	3
108	8	2	2	-99	2	5; 7	1	1	3
109	5	2	2	-99	1	-99	1	1	1
110	8	2	1	2	2	7	1	1	1
111	8	2	2	-99	1	-99	1	1	1
112	7	2	2	-99	1	-99	1	1	2
113	7	2	1	3	1	-99	1	1	1
114	4	2	2	-99	2	2	2	1	2
115	8	2	1	2	2	7	1	1	1
116	8	2	1	4	1	-99	2	1	3
117	8	2	2	-99	1	-99	1	1	1
118	5	2	2	-99	1	-99	1	1	1
119	5	2	2	-99	2	2	2	1	3
120	5	2	2	-99	2	5	1	1	1

VPRAŠANJE	V16			V17	V18	V19	V20	V21	V22	V23
	DANES									
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	GOVORJENJE	PISANJE	RAZUMEVANJE							
81	3	2	4	2	-99	-99	-99	1	1	1
82	3	2	3	2	-99	-99	-99	1	2	1
83	3	1	4	2	-99	-99	-99	1	1	1
84	3	2	4	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
85	3	2	3	2	-99	-99	-99	1	1	1
86	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
87	4	2	5	1	1	2	3; 6	1	2	2
88	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
89	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
90	5	5	5	1	1	2	7	2	-99	-99
91	5	5	5	1	1; 2	2	7	2	-99	-99
92	4	3	5	1	2	1	6	1	1	1
93	5	4	5	1	2	2	7	2	-99	-99
94	5	5	5	2	-99	-99	-99	1	1	1
95	4	4	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
96	5	5	4	1	2	2	7	2	-99	-99
97	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
98	3	2	4	2	-99	-99	-99	1	1	1
99	5	4	5	1	1	2	7	2	-99	-99
100	5	4	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
101	4	4	5	1	2	1	6	1	1	1
102	2	2	3	1	1	2	3	2	-99	-99
103	2	2	3	2	-99	-99	-99	1	2	1
104	5	5	5	2	-99	-99	-99	1	1	2
105	3	3	4	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
106	3	4	4	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
107	5	4	5	1	1; 2	2	7	1	1	1
108	5	5	5	1	1; 2	2	7	1	1	2
109	4	4	5	1	1; 2	2	1; 2	2	-99	-99
110	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
111	2	1	2	1	2	1	3; 6	2	-99	-99
112	3	4	5	2	-99	-99	-99	1	2	2
113	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
114	3	2	4	2	-99	-99	-99	1	1	1
115	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
116	4	4	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
117	2	1	3	1	2	1	4; 6	2	-99	-99
118	4	4	5	1	2	1	3; 4; 6	2	-99	-99
119	5	5	5	1	1	2	7	1	1	2
120	1	1	2	1	2	1	6	2	-99	-99

VPRAŠANJE	V24	V25	V26	V27	V28	V29	V30							
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA							V30A	V30B	V30C	V30D	V30E	V30F	V30G	V30H
81	1	1	2	2	1	2	8	8	8	8	8	8	8	8
82	1	1	2	3	4	2	8	8	7	7	8	8	8	4
83	1	1	3	2	1	2	8	7	7	7	8	8	8	8
84	-99	-99	2	1	-99	2	8	7	6	6	8	8	7	2
85	1	1	3	2	1	2	8	8	7	7	8	8	8	8
86	-99	-99	6	5	-99	6	8	7	7	7	6	7	8	4
87	1	1	3	2	2	2	7	6	6	7	8	7	8	6
88	-99	-99	6	5	-99	6	9	7	6	7	6	7	8	2
89	-99	-99	6	5	-99	7: Študentski servis	8	6	6	6	4	7	8	2
90	-99	-99	4	1	-99	4	8	6	6	7	8	7	8	8
91	-99	-99	6	5	-99	6	8	5	4	6	5	6	8	2
92	1	2	3	1	-99	2	8	6	6	7	6	7	8	2
93	-99	-99	6	5	-99	6	8	5	4	7	5	8	8	8
94	1	1	2	1	-99	5	8	7	7	7	8	8	8	4
95	-99	-99	6	5	-99	6	8	7	7	7	4	8	8	2
96	-99	-99	6	5	-99	6	8	5	4	6	5	6	8	4
97	-99	-99	6	5	-99	6	8	6	6	7	6	7	8	4
98	1	2	2	2	1	2	8	6	6	7	7	8	8	2
99	-99	-99	3	1	-99	2	8	6	6	7	6	7	8	6
100	-99	-99	3	3	1	4	8	6	6	6	6	7	7	4
101	2	2	4	1	-99	7: imam sp	8	6	6	7	6	7	8	2
102	-99	-99	6	5	-99	6	8	6	6	7	8	6	8	2
103	1	1	2	3	4	2	8	7	7	8	8	8	8	1
104	2	2	5	1	-99	7: samostojni podjetnik	9	6	6	6	5	8	8	5
105	-99	-99	6	5	-99	6	8	7	7	7	6	7	8	1
106	-99	-99	6	5	-99	6	8	7	7	7	8	8	8	2
107	1	1	3	2	7	4	8	6	6	6	5	7	8	6
108	1	1	3	2	2	3	8	6	6	6	6	7	8	5
109	-99	-99	6	5	-99	6	8	6	6	6	6	6	8	3
110	-99	-99	6	5	-99	6	8	7	7	7	6	7	8	4
111	-99	-99	6	5	-99	6	8	8	8	8	8	8	8	8
112	1	1	6	5	-99	6	8	6	6	6	6	6	8	4
113	-99	-99	6	5	-99	6	8	7	7	7	6	7	8	4
114	1	2	4	1	-99	1	8	7	7	7	8	8	8	3
115	-99	-99	6	5	-99	6	8	7	7	7	8	8	8	2
116	-99	-99	6	5	-99	6	8	6	6	7	5	8	8	2
117	-99	-99	6	5	-99	6	8	8	8	8	8	8	8	8
118	-99	-99	6	5	-99	6	8	5	5	7	8	6	8	2
119	3	1	4	2	2	5	8	6	6	7	8	7	8	4
120	-99	-99	6	5	-99	6	8	8	8	8	8	8	8	2

VPRAŠANJE	V31								V32							
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	V31A	V31B	V31C	V31D	V31E	V31F	V31G	V31H	V32A	V32B	V32C	V32D	V32E	V32F	V32G	V32H
81	7	7	7	7	7	7	7	7	4	4	4	4	4	4	4	4
82	7	7	2	2	7	7	7	2	4	4	9	9	4	4	4	9
83	7	3	3	3	7	7	7	7	4	9	9	9	4	3	4	4
84	7	2	2	2	7	7	3	1	4	9	9	9	6	4	9	9
85	7	7	2	2	7	7	7	7	4	4	9	9	4	4	4	4
86	7	2	2	2	1	1	7	2	4	9	9	9	9	9	4	9
87	2	2	2	2	7	2	7	2	9	9	9	9	4	9	4	9
88	7	2	2	2	2	3	7	2	8	9	9	9	9	9	4	9
89	2	1	1	1	2	7	7	2	4	9	9	9	9	4	4	9
90	7	2	2	2	7	2	7	7	4	9	9	9	4	9	4	4
91	7	2	2	1	1	3	7	1	4	9	9	9	9	9	4	9
92	7	2	2	2	2	2	7	2	4	9	9	9	9	9	4	9
93	7	2	3	3	2	7	7	7	4	9	9	9	9	4	4	4
94	7	3	2	2	7	7	7	1	4	9	9	9	4	4	4	9
95	7	2	2	2	2	7	7	2	4	9	9	9	9	4	4	9
96	7	2	2	2	2	2	7	1	4	9	9	9	9	9	4	9
97	7	2	2	2	1	1	7	1	4	9	9	9	9	9	4	9
98	7	2	2	2	2	7	7	2	4	9	9	9	9	4	4	9
99	7	3	2	3	2	2	7	2	4	9	9	9	9	9	4	9
100	7	1	1	1	1	2	3	1	4	9	9	9	9	9	9	9
101	7	2	2	2	2	2	7	2	4	9	9	9	9	9	4	9
102	7	2	2	2	7	3	7	1	4	9	9	9	6	9	4	9
103	7	2	2	7	7	7	7	1	4	9	9	4	4	4	4	9
104	6	2	2	2	2	7	7	2	4	9	9	9	9	4	4	9
105	7	2	2	2	2	3	7	1	4	9	9	9	9	9	4	9
106	7	3	3	2	7	7	7	2	4	9	9	9	4	4	4	9
107	7	2	2	2	1	2	7	2	4	9	9	9	9	9	4	9
108	7	2	2	2	1	2	7	1	4	9	9	9	9	9	4	9
109	7	2	2	2	2	2	7	1	4	9	9	9	9	9	4	9
110	7	1	1	1	2	2	7	3	4	9	9	9	9	9	4	9
111	7	7	7	7	7	7	7	7	4	4	4	4	4	4	4	4
112	7	3	3	3	2	1	3	2	4	9	9	9	9	9	4	9
113	7	2	2	2	1	1	7	2	4	9	9	9	9	9	4	9
114	7	2	2	2	7	7	7	2	4	9	9	9	4	4	4	9
115	7	2	2	2	7	7	7	2	4	9	9	9	4	3	4	9
116	7	2	3	2	2	7	7	3	4	9	9	9	9	4	4	9
117	7	7	7	7	7	7	7	7	4	4	4	4	4	4	4	4
118	7	2	2	2	7	2	7	1	4	9	9	9	6	9	4	9
119	7	2	3	3	7	3	7	4	4	9	9	9	1	9	4	9
120	7	7	7	7	7	7	7	2	4	3	3	3	1	3	4	9

VPRAŠANJE	V33	V34	V35	V36	V37	V38			V39	V40	V41	V42	
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA						V38A	V38B	V38C				VI	BLIŽNJI
81	4	2; 3	3	2	1	3	3	3	3	3	1	6	6
82	6	2; 3; 8	2	2	1	3	3	2	4	5	2	6	6
83	4	2; 3; 5	2	4	1	3	3	1	3	3	3	6	6
84	4	2; 3; 4; 5; 8	2	2	1	2	3	2	3	3	2	6	6
85	4	2; 3; 8	3	2	1	3	3	2	3	5	4	6	6
86	7	8	1	4	2	2	2	3	4	5	4	6	6
87	6	2; 3; 8	2	4	1	2	3	2	3	2	3	6	6
88	8	-99	3	2	1	2	3	3	4	5	5	1; 2	6
89	3	2; 3; 5	2	1	2	1	1	1	3	3	2	6	6
90	7	2	1	4	1	2	2	2	1	-99	3	6	6
91	4	2; 3; 4; 8	2	4	1	2	2	2	1	-99	3	6	6
92	1	2; 3; 5; 8	2	4	1	2	2	2	3	4	3	6	6
93	2	2; 3; 4; 8	3	2	1	2	3	1	2	-99	4	6	6
94	2	2; 3; 4; 8	3	4	1	2	3	1	3	3	2	6	1
95	2	2; 3; 4; 5; 8	3	4	1	3	3	2	3	1	3	1	1
96	4	2; 3; 4	1	4	1	2	2	3	2	-99	4	6	6
97	4	2; 3; 8	1	4	1	2	2	2	4	5	3	6	6
98	2	2; 3; 5	2	4	1	3	3	2	3	4	5	6	6
99	6	2; 3; 8	2	2	1	2	3	3	3	3	4	6	6
100	4	2; 3; 8	1	4	1	2	2	2	2	-99	3	6	6
101	5	3; 8	2	4	1	2	2	2	1	-99	6	1	1
102	4	2; 3	3	2	1	3	3	2	3	5	4	6	1
103	4	2; 3	3	2	1	3	3	1	3	3	2	6	6
104	7	8	2	4	1	2	2	2	1	-99	2	6	6
105	4	2; 3	3	2	1	3	4	2	4	5	5	1	6
106	4	2; 3	2	2	1	3	3	2	4	5	5	6	1
107	4	3; 8	2	4	1	2	3	3	3	2	4	6	6
108	4	2; 3; 8	2	4	1	2	3	2	3	3	4	6	6
109	4	2; 3; 4; 8	2	4	1	2	3	2	3	2	4	6	1
110	6	2; 3; 8	2	4	1	2	2	3	4	5	4	6	6
111	4	4	3	2	1	3	3	2	3	3	3	6	6
112	1	2; 3	4	2	1	4	2	1	4	5	5	6	6
113	6	3; 8	2	4	1	2	2	3	4	5	5	6	6
114	2	2; 3; 5	2	4	1	3	3	2	3	4	4	6	6
115	6	3; 8	3	4	1	2	3	2	4	5	4	1	6
116	4	1; 2; 3; 5	3	4	1	3	4	2	3	1	3	6	6
117	4	2; 3; 8	4	2	1	3	4	2	3	3	4	6	1
118	4	2; 3; 8	3	2	1	3	3	2	3	3	4	6	1
119	4	1; 2; 3; 5	2	4	1	3	3	2	1	-99	3	1	1
120	4	2	3	2	1	3	4	2	3	2	4	6	6

VPRAŠANJE	V43					
	VI					
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	SPOLU	STAROSTI	ETNIČNOSTI	DRŽAVLJANSTVU	IMIGRACIJSKEMU STATUSU	VERI/ PREPRIČANJU
81	-99	-99	-99	-99	-99	-99
82	-99	-99	-99	-99	-99	-99
83	-99	-99	-99	-99	-99	-99
84	-99	-99	-99	-99	-99	-99
85	-99	-99	-99	-99	-99	-99
86	-99	-99	-99	-99	-99	-99
87	-99	-99	-99	-99	-99	-99
88	-99	-99	1	-99	-99	-99
89	-99	-99	-99	-99	-99	-99
90	-99	-99	-99	-99	-99	-99
91	-99	-99	-99	-99	-99	-99
92	-99	-99	-99	-99	-99	-99
93	-99	-99	-99	-99	-99	-99
94	-99	-99	-99	-99	-99	-99
95	-99	-99	1	-99	-99	-99
96	-99	-99	-99	-99	-99	-99
97	-99	-99	-99	-99	-99	-99
98	-99	-99	-99	-99	-99	-99
99	-99	-99	-99	-99	-99	-99
100	-99	-99	-99	-99	-99	-99
101	-99	-99	1	-99	-99	-99
102	-99	-99	-99	-99	-99	-99
103	-99	-99	-99	-99	-99	-99
104	-99	-99	-99	-99	-99	-99
105	1	-99	1	1	-99	-99
106	-99	-99	-99	-99	-99	-99
107	-99	-99	-99	-99	-99	-99
108	-99	-99	-99	-99	-99	-99
109	-99	-99	-99	-99	-99	-99
110	-99	-99	-99	-99	-99	-99
111	-99	-99	-99	-99	-99	-99
112	-99	-99	-99	-99	-99	-99
113	-99	-99	-99	-99	-99	-99
114	-99	-99	-99	-99	-99	-99
115	1	-99	1	-99	-99	-99
116	-99	-99	-99	-99	-99	-99
117	-99	-99	-99	-99	-99	-99
118	-99	-99	-99	-99	-99	-99
119	-99	-99	1	-99	-99	-99
120	-99	-99	-99	-99	-99	-99

VPRAŠANJE	V43				
	VI				
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	GIBALNI OVIRANOSTI/ DOLGO TRAJAJOĆI BOLEZNI	SPOLNI USMERJENOSTI	NIČ OD NAŠTETEGA	DRUGO	NE VEM/ NE ŽELIM ODGOVORITI
81	-99	-99	-99	-99	-99
82	-99	-99	-99	-99	-99
83	-99	-99	-99	-99	-99
84	-99	-99	-99	-99	-99
85	-99	-99	-99	-99	-99
86	-99	-99	-99	-99	-99
87	-99	-99	-99	-99	-99
88	-99	-99	-99	-99	-99
89	-99	-99	-99	-99	-99
90	-99	-99	-99	-99	-99
91	-99	-99	-99	-99	-99
92	-99	-99	-99	-99	-99
93	-99	-99	-99	-99	-99
94	-99	-99	-99	-99	1
95	-99	-99	-99	-99	-99
96	-99	-99	-99	-99	-99
97	-99	-99	-99	-99	-99
98	-99	-99	-99	-99	-99
99	-99	-99	-99	-99	-99
100	-99	-99	-99	-99	-99
101	-99	-99	-99	-99	-99
102	-99	-99	-99	-99	1
103	-99	-99	-99	-99	-99
104	-99	-99	-99	-99	-99
105	-99	-99	-99	-99	-99
106	-99	-99	-99	-99	1
107	-99	-99	-99	-99	-99
108	-99	-99	-99	-99	-99
109	-99	-99	-99	-99	1
110	-99	-99	-99	-99	-99
111	-99	-99	-99	-99	-99
112	-99	-99	-99	-99	-99
113	-99	-99	-99	-99	-99
114	-99	-99	-99	-99	-99
115	-99	-99	-99	-99	-99
116	-99	-99	-99	-99	-99
117	-99	-99	-99	-99	1
118	-99	-99	-99	-99	-99
119	-99	-99	-99	-99	-99
120	-99	-99	-99	-99	-99

VPRAŠANJE	V43					
	BLIŽNJI					
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	SPOLU	STAROSTI	ETNIČNOSTI	DRŽAVLJANSTVU	IMIGRACIJSKEMU STATUSU	VERI/ PREPRIČANJU
81	-99	-99	-99	-99	-99	-99
82	-99	-99	-99	-99	-99	-99
83	-99	-99	-99	-99	-99	-99
84	-99	-99	-99	-99	-99	-99
85	-99	-99	-99	-99	-99	-99
86	-99	-99	-99	-99	-99	-99
87	-99	-99	-99	-99	-99	-99
88	-99	-99	-99	-99	-99	-99
89	-99	-99	-99	-99	-99	-99
90	-99	-99	-99	-99	-99	-99
91	-99	-99	-99	-99	-99	-99
92	-99	-99	-99	-99	-99	-99
93	-99	-99	-99	-99	-99	-99
94	-99	-99	1	1	-99	-99
95	-99	-99	1	-99	-99	-99
96	-99	-99	-99	-99	-99	-99
97	-99	-99	-99	-99	-99	-99
98	-99	-99	-99	-99	-99	-99
99	-99	-99	-99	-99	-99	-99
100	-99	-99	-99	-99	-99	-99
101	-99	-99	1	-99	-99	-99
102	-99	-99	1	1	-99	-99
103	-99	-99	-99	-99	-99	-99
104	-99	-99	-99	-99	-99	-99
105	-99	-99	-99	-99	-99	-99
106	1	-99	1	1	-99	-99
107	-99	-99	-99	-99	-99	-99
108	-99	-99	-99	-99	-99	-99
109	-99	-99	1	-99	-99	-99
110	-99	-99	-99	-99	-99	-99
111	-99	-99	-99	-99	-99	-99
112	-99	-99	-99	-99	-99	-99
113	-99	-99	-99	-99	-99	-99
114	-99	-99	-99	-99	-99	-99
115	-99	-99	-99	-99	-99	-99
116	-99	-99	-99	-99	-99	-99
117	-99	-99	1	1	1	1
118	-99	-99	-99	-99	-99	-99
119	-99	-99	1	-99	-99	-99
120	-99	-99	-99	-99	-99	-99

VPRAŠANJE	V43				
	BLIŽNJI				
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	GIBALNI OVIRANOSTI/ DOLGO TRAJAJOĆI BOLEZNI	SPOLNI USMERJENOSTI	NIČ OD NAŠTETEGA	DRUGO	NE VEM/ NE ŽELIM ODGOVORITI
81	-99	-99	-99	-99	-99
82	-99	-99	-99	-99	-99
83	-99	-99	-99	-99	-99
84	-99	-99	-99	-99	-99
85	-99	-99	-99	-99	-99
86	-99	-99	-99	-99	-99
87	-99	-99	-99	-99	-99
88	-99	-99	-99	-99	1
89	-99	-99	-99	-99	-99
90	-99	-99	-99	-99	-99
91	-99	-99	-99	-99	-99
92	-99	-99	-99	-99	-99
93	-99	-99	-99	-99	-99
94	-99	-99	-99	-99	-99
95	-99	-99	-99	-99	-99
96	-99	-99	-99	-99	-99
97	-99	-99	-99	-99	-99
98	-99	-99	-99	-99	-99
99	-99	-99	-99	-99	-99
100	-99	-99	-99	-99	-99
101	-99	-99	-99	-99	-99
102	-99	-99	-99	-99	-99
103	-99	-99	-99	-99	-99
104	-99	-99	-99	-99	-99
105	-99	-99	-99	-99	1
106	-99	-99	-99	-99	-99
107	-99	-99	-99	-99	-99
108	-99	-99	-99	-99	-99
109	-99	-99	-99	-99	-99
110	-99	-99	-99	-99	-99
111	-99	-99	-99	-99	-99
112	-99	-99	-99	-99	-99
113	-99	-99	-99	-99	-99
114	-99	-99	-99	-99	-99
115	-99	-99	-99	-99	1
116	-99	-99	-99	-99	-99
117	-99	-99	-99	-99	-99
118	1	-99	-99	-99	-99
119	-99	-99	-99	-99	-99
120	-99	-99	-99	-99	-99

VPRAŠANJE	V44		V45					V46				
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	V44A	V44B	V45A	V45B	V45C	V45D	V45E	V46A	V46B	V46C	V46D	V46E
81	2	3	2	3	2	1	2	2	3	3	2	2
82	3	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	3
83	3	2	1	1	1	1	1	1	2	3	2	2
84	3	2	1	2	2	1	2	1	3	3	2	3
85	2	2	1	2	1	1	1	1	2	2	1	2
86	3	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	3
87	3	2	1	2	2	2	2	2	3	3	2	3
88	5	3	3	3	3	3	3	2	4	3	3	3
89	2	2	1	2	1	1	1	2	3	3	2	4
90	3	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	3
91	2	1	2	2	2	1	2	1	2	2	2	3
92	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
93	2	3	3	3	3	4	2	3	4	4	4	4
94	2	2	2	3	3	3	3	2	4	3	3	4
95	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
96	2	1	2	2	1	1	2	1	2	3	2	3
97	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3
98	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
99	2	2	1	2	1	1	2	1	2	2	2	3
100	2	2	1	2	2	2	2	1	2	3	2	4
101	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3
102	3	3	2	2	2	2	2	2	3	3	2	3
103	3	3	2	2	2	2	2	2	3	3	2	3
104	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3
105	4	3	6	6	6	6	6	6	4	6	6	6
106	3	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2	3
107	3	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	3
108	2	2	1	2	1	1	2	2	2	2	1	3
109	3	2	1	1	1	1	2	1	2	3	2	3
110	4	2	6	6	6	6	6	2	3	2	2	4
111	3	3	2	2	1	2	2	1	3	3	2	3
112	3	3	2	6	3	4	5	2	6	3	4	5
113	3	2	1	2	1	1	1	1	2	2	2	4
114	2	2	3	3	2	3	3	2	2	2	2	4
115	3	2	6	2	2	2	6	2	3	3	2	3
116	3	2	3	3	3	3	3	2	3	2	3	3
117	3	3	1	2	1	1	2	1	3	3	2	4
118	3	3	1	2	1	1	2	2	3	3	3	3
119	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3
120	3	3	1	1	1	1	1	1	3	3	2	3

VPRAŠANJE	V1	V2	V3	V4	V5	V6	V7	V8	V9
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA									
121	2	19	Kosovo	Velenje	2	4	5	4	1
122	1	34	S. Makedonija	Velenje	5	1	9	1	1; 2; 3
123	2	26	Kosovo	Velenje	4	6	4	5	1
124	2	29	S. Makedonija	Velenje	6	1	10	5	1; 2
125	2	32	S. Makedonija	Velenje	4	2	8	6: Selitev s partnerjem	5
126	1	23	Kosovo	Velenje	4	1	1	1	4
127	2	36	BIH	Velenje	4	6	1	2	1
128	2	28	S. Makedonija	Šoštanj	4	5	6	5	1
129	1	55	BIH	Šoštanj	2	1	10	1	2; 3; 4
130	1	20	S. Makedonija	Šoštanj	4	4	2	3	1; 2
131	2	27	Srbija	Velenje	4	1	7	5	1
132	2	72	Srbija	Velenje	2	7	10	6: Selitev k hčeri	1
133	2	36	Srbija	Velenje	5	1	9	6: Selitev s partnerjem	5
134	2	45	Ukrajina	Velenje	4	2	6	5	1
135	2	23	Črna Gora	Velenje	4	5	2	5	1
136	1	30	BIH	Velenje	3	6	5	1	3
137	1	20	S. Makedonija	Velenje	2	4	9	2	1
138	1	28	Albanija	Velenje	3	1	1	1	3; 4
139	1	31	Albanija	Velenje	4	1	3	1	2; 3
140	2	18	S. Makedonija	Velenje	2	4	10	2	1
141	1	45	Hrvaška (pred vstopom v EU)	Velenje	5	1	9	5	1
142	1	44	S. Makedonija	Velenje	4	3	10	2	1; 2
143	1	35	Kitajska	Velenje	6	1	1	1	5: Delodajalec
144	1	29	Albanija	Velenje	4	1	6	5	2; 3
145	1	28	S. Makedonija	Velenje	3	1	5	1	1; 2
146	1	34	Srbija	Velenje	5	1	10	1	6
147	1	30	Kitajska	Velenje	7	1	2	1	5: Delodajalec

VPRAŠANJE	V10	V11	V12	V13	V14	V15	V16		
							OB PRIHODU V SLOVENIJO		
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA							GOVORJENJE	PISANJE	RAZUMEVANJE
121	8	2	1	1	2	7	1	1	1
122	6	2	1	4	1	-99	2	1	3
123	7	2	2	-99	1	-99	1	1	1
124	7	2	1	5	1	-99	1	1	2
125	7	2	2	-99	1	-99	2	1	3
126	5	2	2	-99	2	2; 5	1	1	1
127	7	1	1	3	1	-99	1	1	1
128	7	2	2	-99	1	-99	2	1	3
129	8	2	2	-99	2	5	2	1	3
130	5	1	1	4	1	-99	2	2	3
131	7	2	2	-99	1	-99	1	1	3
132	7	2	2	-99	2	5	2	2	4
133	7	1	2	-99	2	1	4	4	5
134	7	2	2	-99	1	-99	2	1	2
135	7	2	2	-99	2	5	2	1	3
136	8	2	2	-99	2	2	2	1	3
137	8	2	1	2	2	7	1	1	1
138	8	2	2	-99	2	7	2	1	3
139	5	2	2	-99	2	2	1	1	1
140	8	2	1	2	2	7	1	1	1
141	7	2	2	-99	2	1; 5	2	2	5
142	7	2	2	-99	1	-99	2	1	2
143	8	1	2	-99	2	5	2	2	3
144	8	2	2	-99	2	2	1	1	2
145	6	2	2	-99	2	2; 5	2	1	3
146	7	1	2	-99	1	-99	3	3	4
147	8	1	2	-99	2	5	2	2	3

VPRAŠANJE	V16			V17	V18	V19	V20	V21	V22	V23
	DANES									
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	GOVORJENJE	PISANJE	RAZUMEVANJE							
121	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
122	5	4	5	1	2	1	6	1	1	1
123	4	4	5	1	1	2	7	2	-99	-99
124	5	5	5	1	1; 2	2	7	2	-99	-99
125	5	5	5	1	2	2	7	1	2	2
126	2	1	2	2	-99	-99	-99	1	1	1
127	3	3	3	1	2	1	7	2	-99	-99
128	5	4	5	1	1	2	7	2	-99	-99
129	5	4	5	2	-99	-99	-99	1	2	2
130	4	4	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
131	5	5	5	1	1	2	7	2	-99	-99
132	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
133	5	5	5	1	2	2	7	2	-99	-99
134	4	4	5	1	2; 3	2	7	2	-99	-99
135	4	3	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
136	3	2	5	1	2	2	6	1	1	2
137	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
138	3	2	4	2	-99	-99	-99	1	1	1
139	3	3	4	2	-99	-99	-99	1	1	2
140	5	5	5	2	-99	-99	-99	2	-99	-99
141	4	4	5	1	2	2	7	2	-99	-99
142	5	5	5	2	-99	-99	-99	1	1	1
143	3	3	4	2	-99	-99	-99	1	1	1
144	4	3	5	1	1	2	7	1	1	2
145	4	4	5	2	-99	-99	-99	1	1	1
146	5	5	5	1	1;2	2	7	1	1	1
147	4	3	4	2	-99	-99	-99	1	1	1

VPRAŠANJE	V24	V25	V26	V27	V28	V29	V30							
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA							V30A	V30B	V30C	V30D	V30E	V30F	V30G	V30H
121	-99	-99	6	5	-99	6	8	7	7	7	6	7	8	2
122	3	2	4	1	-99	2	8	7	7	7	6	8	8	6
123	-99	-99	6	5	-99	6	7	6	6	7	8	7	6	2
124	-99	-99	4	1	-99	4	8	6	6	6	4	6	8	6
125	1	1	3	3	1	5	8	6	6	7	6	7	8	4
126	1	1	3	2	1	2	8	8	8	8	8	8	8	2
127	-99	-99	6	5	-99	6	8	7	7	8	3	7	8	7
128	-99	-99	6	5	-99	6	8	6	6	7	8	7	8	8
129	1	1	3	1	-99	5	8	6	6	7	8	7	8	5
130	-99	-99	6	5	-99	6	7	7	7	7	4	8	8	2
131	-99	-99	3	3	2	4	8	6	6	7	6	7	8	6
132	-99	-99	6	5	-99	6	8	6	6	6	8	8	8	4
133	-99	-99	3	2	2	4	8	6	6	6	4	7	8	6
134	-99	-99	2	3	1	5	8	6	6	7	6	7	7	4
135	-99	-99	6	5	-99	6	8	7	7	7	8	8	8	2
136	1	2	3	3	4	2	8	6	6	7	8	8	8	8
137	-99	-99	6	5	-99	6	8	7	7	7	8	7	8	4
138	1	2	3	2	4	2	7	6	6	7	8	8	8	8
139	1	1	2	1	-99	4	8	7	7	7	8	8	7	4
140	-99	-99	6	5	-99	6	8	7	7	7	6	7	8	4
141	-99	-99	5	1	-99	7: Isto delovno mesto, kot prej	8	5	5	6	4	7	8	8
142	3	1	4	2	1	7: Samozaposlen	8	6	6	6	6	8	8	7
143	1	2	5	1	-99	7: Premeščen znotraj podjetja	8	8	7	8	8	8	8	2
144	1	1	3	2	2	4	8	6	6	7	8	7	8	4
145	1	2	4	1	-99	2	7	7	7	7	8	8	6	7
146	1	2	4	1	-99	7: Premeščen znotraj podjetja	8	6	6	6	6	7	8	8
147	1	2	5	1	-99	7: Premeščen znotraj podjetja	8	7	7	7	8	8	8	2

VPRAŠANJE	V31								V32							
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	V31A	V31B	V31C	V31D	V31E	V31F	V31G	V31H	V32A	V32B	V32C	V32D	V32E	V32F	V32G	V32H
121	7	2	2	2	2	2	7	1	4	9	9	9	9	9	4	9
122	7	3	3	3	2	7	7	3	4	9	9	9	9	4	4	9
123	2	2	2	2	7	2	3	1	9	9	9	9	4	9	9	9
124	7	1	1	1	1	1	7	2	4	9	9	9	9	9	4	9
125	7	2	2	1	1	2	7	2	4	9	9	9	9	9	4	9
126	7	7	7	7	7	7	7	2	4	4	4	4	4	4	4	9
127	2	2	2	2	2	2	2	2	-99	-99	-99	-99	-99	-99	-99	-99
128	7	2	2	1	7	2	7	7	4	9	9	9	4	9	4	4
129	7	2	1	2	7	3	7	1	4	9	9	9	4	9	4	9
130	2	2	2	2	2	7	7	2	9	9	9	9	9	4	4	9
131	7	2	2	3	2	2	7	2	4	9	9	9	9	9	4	9
132	7	3	2	2	7	7	7	1	4	9	9	9	4	4	4	9
133	7	1	1	2	1	1	7	1	4	9	9	9	9	9	4	9
134	7	2	1	1	1	2	2	1	4	9	9	9	9	9	9	9
135	7	2	2	2	7	7	7	2	4	9	9	9	4	3	4	9
136	7	2	2	2	7	7	7	7	4	9	9	9	4	4	4	4
137	7	2	2	2	7	2	7	1	4	9	9	9	4	9	4	9
138	6	2	2	2	7	7	7	7	9	9	9	9	4	4	4	4
139	7	2	2	3	7	7	2	1	4	9	9	9	4	4	9	9
140	7	2	2	2	2	2	7	2	4	9	9	9	9	9	4	9
141	7	1	1	1	1	1	7	7	4	9	9	9	9	9	4	4
142	7	2	2	2	2	7	7	2	4	9	9	9	9	4	4	9
143	7	7	1	7	7	7	7	1	4	4	9	4	4	4	4	9
144	7	2	2	1	7	2	7	1	4	9	9	9	4	9	4	9
145	2	2	2	2	7	7	2	4	9	9	9	9	4	4	9	9
146	7	2	2	1	1	2	7	7	4	9	9	9	9	9	4	4
147	7	1	1	1	7	7	7	1	4	9	9	9	4	4	4	9

VPRAŠANJE	V33	V34	V35	V36	V37	V38			V39	V40	V41	V42	
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA						V38A	V38B	V38C				VI	BLIŽNJI
121	6	3; 8	2	4	1	2	3	3	4	5	3	1	6
122	4	1; 2; 3; 5; 8	2	4	1	2	2	2	2	-99	3	6	6
123	6	2; 8	3	2	1	2	3	2	4	5	5	6	6
124	6	2; 3; 8	1	4	1	1	2	2	4	-99	4	6	6
125	5	2; 3; 8	2	4	2	2	3	2	2	-99	3	6	6
126	4	2; 3; 4	3	2	1	3	3	2	3	3	3	6	6
127	1	3	2	2	1	2	1	2	3	3	4	6	6
128	4	2; 3; 8	2	4	1	2	3	3	3	3	3	6	6
129	4	4; 8	2	4	1	2	3	2	1	-99	3	6	6
130	2	1; 2; 3; 5; 8	3	4	1	3	3	2	3	1	5	4	1
131	4	2; 3; 4; 8	1	4	1	1	2	2	3	3	4	6	6
132	4	4; 8	3	4	1	2	3	1	4	5	6	6	6
133	6	4; 8	1	4	2	2	2	2	2	-99	3	6	6
134	6	2; 3; 8	1	4	1	2	3	2	4	5	4	6	1
135	4	2; 3; 4; 8	2	4	1	3	3	2	3	3	2	6	6
136	2	2; 3; 5	3	2	1	2	3	1	3	3	3	1	1
137	6	3; 8	2	4	1	2	3	3	4	5	5	6	1
138	1	2; 3; 5; 8	3	2	1	3	3	2	3	4	6	1	6
139	1	2; 3; 8	2	2	1	3	3	2	3	3	2	6	6
140	7	8	1	4	1	1	2	3	4	5	5	6	6
141	2	3; 4; 8	1	4	1	2	2	2	1	-99	4	6	1
142	6	1; 2; 3; 5; 8	2	4	1	2	2	1	1	-99	2	6	6
143	4	2; 3; 5; 8	1	4	2	3	3	2	4	4	1	6	6
144	4	2; 3; 4	2	4	1	2	3	2	3	6: tast	3	6	1
145	2	2; 3; 4; 8	2	4	1	2	3	2	3	3	4	6	6
146	6	4; 8	1	4	2	2	3	3	1	-99	5	6	6
147	4	2; 3; 5; 8	1	4	2	3	3	2	4	4	2	6	6

VPRAŠANJE	V43					
	VI					
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	SPOLU	STAROSTI	ETNIČNOSTI	DRŽAVLJANSTVU	IMIGRACIJSKEMU STATUSU	VERI/ PREPRIČANJU
121	1	-99	1	-99	-99	-99
122	-99	-99	-99	-99	-99	-99
123	-99	-99	-99	-99	-99	-99
124	-99	-99	-99	-99	-99	-99
125	-99	-99	-99	-99	-99	-99
126	-99	-99	-99	-99	-99	-99
127	-99	-99	-99	-99	-99	-99
128	-99	-99	-99	-99	-99	-99
129	-99	-99	-99	-99	-99	-99
130	-99	-99	1	-99	-99	-99
131	-99	-99	-99	-99	-99	-99
132	-99	-99	-99	-99	-99	-99
133	-99	-99	-99	-99	-99	-99
134	-99	-99	-99	-99	-99	-99
135	-99	-99	-99	-99	-99	-99
136	-99	-99	-99	1	-99	-99
137	-99	-99	-99	-99	-99	-99
138	-99	-99	-99	-99	1	-99
139	-99	-99	-99	-99	-99	-99
140	-99	-99	-99	-99	-99	-99
141	-99	-99	-99	-99	-99	-99
142	-99	-99	-99	-99	-99	-99
143	-99	-99	-99	-99	-99	-99
144	-99	-99	-99	-99	-99	-99
145	-99	-99	-99	-99	-99	-99
146	-99	-99	-99	-99	-99	-99
147	-99	-99	-99	-99	-99	-99

VPRAŠANJE	V43				
	VI				
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	GIBALNI OVIRANOSTI/ DOLGO TRAJAJOĆI BOLEZNI	SPOLNI USMERJENOSTI	NIČ OD NAŠTETEGA	DRUGO	NE VEM/ NE ŽELIM ODGOVORITI
121	-99	-99	-99	-99	-99
122	-99	-99	-99	-99	-99
123	-99	-99	-99	-99	-99
124	-99	-99	-99	-99	-99
125	-99	-99	-99	-99	-99
126	-99	-99	-99	-99	-99
127	-99	-99	-99	-99	-99
128	-99	-99	-99	-99	-99
129	-99	-99	-99	-99	-99
130	-99	-99	-99	-99	-99
131	-99	-99	-99	-99	-99
132	-99	-99	-99	-99	-99
133	-99	-99	-99	-99	-99
134	-99	-99	-99	-99	1
135	-99	-99	-99	-99	-99
136	-99	-99	-99	-99	-99
137	-99	-99	-99	-99	1
138	-99	-99	-99	-99	-99
139	-99	-99	-99	-99	-99
140	-99	-99	-99	-99	-99
141	-99	-99	-99	-99	1
142	-99	-99	-99	-99	-99
143	-99	-99	-99	-99	-99
144	-99	-99	-99	-99	1
145	-99	-99	-99	-99	-99
146	-99	-99	-99	-99	-99
147	-99	-99	-99	-99	-99

VPRAŠANJE	V43					
	BLIŽNJI					
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	SPOLU	STAROSTI	ETNIČNOSTI	DRŽAVLJANSTVU	IMIGRACIJSKEMU STATUSU	VERI/ PREPRIČANJU
121	-99	-99	-99	-99	-99	-99
122	-99	-99	-99	-99	-99	-99
123	-99	-99	-99	-99	-99	-99
124	-99	-99	-99	-99	-99	-99
125	-99	-99	-99	-99	-99	-99
126	-99	-99	-99	-99	-99	-99
127	-99	-99	-99	-99	-99	-99
128	-99	-99	-99	-99	-99	-99
129	-99	-99	-99	-99	-99	-99
130	-99	-99	1	-99	-99	-99
131	-99	-99	-99	-99	-99	-99
132	-99	-99	-99	-99	-99	-99
133	-99	-99	-99	-99	-99	-99
134	1	-99	-99	-99	-99	-99
135	-99	-99	-99	-99	-99	-99
136	-99	-99	-99	1	-99	-99
137	-99	-99	1	-99	-99	-99
138	-99	-99	-99	-99	-99	-99
139	-99	-99	-99	-99	-99	-99
140	-99	-99	-99	-99	-99	-99
141	-99	-99	-99	-99	-99	-99
142	-99	-99	-99	-99	-99	-99
143	-99	-99	-99	-99	-99	-99
144	1	-99	-99	-99	-99	-99
145	-99	-99	-99	-99	-99	-99
146	-99	-99	-99	-99	-99	-99
147	-99	-99	-99	-99	-99	-99

VPRAŠANJE	V43				
	BLIŽNJI				
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	GIBALNI OVIRANOSTI/ DOLGO TRAJAJOĆI BOLEZNI	SPOLNI USMERJENOSTI	NIČ OD NAŠTETEGA	DRUGO	NE VEM/ NE ŽELIM ODGOVORITI
121	-99	-99	-99	-99	1
122	-99	-99	-99	-99	-99
123	-99	-99	-99	-99	-99
124	-99	-99	-99	-99	-99
125	-99	-99	-99	-99	-99
126	-99	-99	-99	-99	-99
127	-99	-99	-99	-99	-99
128	-99	-99	-99	-99	-99
129	-99	-99	-99	-99	-99
130	-99	-99	-99	-99	-99
131	-99	-99	-99	-99	-99
132	-99	-99	-99	-99	-99
133	-99	-99	-99	-99	-99
134	-99	-99	-99	1	-99
135	-99	-99	-99	-99	-99
136	-99	-99	-99	-99	-99
137	-99	-99	-99	-99	-99
138	-99	-99	-99	-99	-99
139	-99	-99	-99	-99	-99
140	-99	-99	-99	-99	-99
141	-99	-99	-99	1	-99
142	-99	-99	-99	-99	-99
143	-99	-99	-99	-99	-99
144	-99	-99	-99	-99	-99
145	-99	-99	-99	-99	-99
146	-99	-99	-99	-99	-99
147	-99	-99	-99	-99	-99

VPRAŠANJE	V44		V45					V46				
ŠTEVILKA VPRAŠALNIKA	V44A	V44B	V45A	V45B	V45C	V45D	V45E	V46A	V46B	V46C	V46D	V46E
121	4	2	6	6	6	6	6	2	3	3	2	6
122	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4
123	2	2	1	2	1	1	2	1	2	3	2	3
124	2	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	3
125	3	2	1	1	1	1	1	1	3	2	2	3
126	2	3	1	2	2	1	2	1	3	3	3	2
127	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1
128	2	2	1	2	1	1	2	1	2	2	1	3
129	2	2	1	2	2	1	2	2	3	3	2	2
130	3	2	2	3	3	1	2	2	2	2	2	3
131	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3
132	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3
133	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	3
134	2	1	1	1	1	1	3	1	1	3	2	3
135	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	3
136	3	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	4
137	3	1	1	1	1	1	6	1	3	2	2	4
138	2	3	2	3	2	2	2	2	3	3	3	3
139	2	3	1	2	2	2	3	2	2	3	2	3
140	4	1	6	2	2	2	6	2	2	2	2	6
141	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	3
142	3	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	3
143	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
144	2	2	2	2	1	1	2	1	3	2	2	2
145	3	2	3	3	2	2	3	2	2	2	2	4
146	3	2	1	1	1	1	1	1	2	2	1	3
147	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

8.3. PRILOGA 3: ANALIZA HIPOTEZ

H1: Več kot 70 % moških, ki so se priselili v Šaleško dolino, se priseli zaradi zaposlitve.

Pri preverjanju hipoteze H1 sem uporabila spremenljivko Spol (V1) in spremenljivko Razlog za priselitev (V8). Spremenljivka spol je bila merjena z vrednostma »Moški« in »Ženski« spol, spremenljivka razlog za preselitev pa z izbiro enega izmed navedenih razlogov in sicer »Zaposlitev«, »Združitev družine«, »Šolanje«, »Selitev s starši«, »Poroka« ali »Drugo«.

Tabela 8.1.: Tabela vrednosti spremenljivk Spol in Razlog za preselitev

			Razlog za priselitev						Skupaj
			Zaposlitev	Združitev družine	Šolanje	Selitev s starši	Poroka	Drugo	
Spol	Moški	Število	54	15	7	5	4	0	85
		% znotraj Spol	63,5%	17,6%	8,2%	5,9%	4,7%	0,0%	100,0%
		% znotraj Razlog za priselitev	96,4%	31,3%	77,8%	31,3%	28,6%	0,0%	57,8%
	Ženski	Število	2	33	2	11	10	4	62
		% znotraj Spol	3,2%	53,2%	3,2%	17,7%	16,1%	6,5%	100,0%
		% znotraj Razlog za priselitev	3,6%	68,8%	22,2%	68,8%	71,4%	100,0%	42,2%
Skupaj		Število	56	48	9	16	14	4	147
		% znotraj Spol	38,1%	32,7%	6,1%	10,9%	9,5%	2,7%	100,0%
		% znotraj Razlog za priselitev	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Anketirani moški so v največji meri (63,50 %), kot razlog za priselitev navajali zaposlitev. Najpogostejši razlog za zaposlitev pri anketiranih osebah ženskega spola je bila združitev družine (53,20 %). Podatki nam povedo še, da obstaja razlika v razlogu za priselitev glede na spol anketirane osebe.

Odstotek tistih moških, ki so kot razlog za priselitev navedli zaposlitev, je nižji od 70,00 %, zaradi česar hipotezo 1 ovržem.

H2: Več kot 50 % žensk, ki so se priselile v Šaleško dolino, pri selitvi v Šaleško dolino pomagajo ožji družinski člani.

Pri preverjanju hipoteze H2 sem uporabila spremenljivki Spol (V1) in Pomoč pri priselitvi (V9), pri kateri je bilo možno označiti več odgovorov in sicer »Ožja družina«, »Širša družina«, »Prijatelji«, »Znanci«, »Drugo« ali »Nihče«. Spremenljivka spol je bila merjena z vrednostma »Moški« in »Ženski«. Za preverjanje hipoteze sem analizirala kako pogosto so anketirani označili vrednost »Ožja družina«.

Tabela 8.2.: Tabela vrednosti spremenljivk Spol in Pomoč pri priselitvi

			Pomoč pri priselitvi: Ožja družina		Skupaj
			Da	Ne	
Spol	Moški	Število	41	44	85
		% znotraj Spol	48,2%	51,8%	100,0%
		% znotraj Pomoč pri priselitvi: Ožja družina	44,6%	80,0%	57,8%
	Ženski	Število	51	11	62
		% znotraj Spol	82,3%	17,7%	100,0%
		% znotraj Pomoč pri priselitvi: Ožja družina	55,4%	20,0%	42,2%
Skupaj		Število	92	55	147
		% znotraj Spol	62,6%	37,4%	100,0%
		% znotraj Pomoč pri priselitvi: Ožja družina	100,0%	100,0%	100,0%

Iz tabele je razvidno, da je 48,20 % anketirancev moškega spola označilo, da jim je pri priselitvi v Šaleško dolino pomagala ožja družina. Odstotek anketiranih žensk, katerim je pri priselitvi v Šaleško dolino pomagala ožja družina, je 82,30 %.

Odstotek žensk, katerim je pri priselitvi v Šaleško dolino pomagala ožja družina je večji od 50 %, zaradi česar hipotezo 2 potrdim.

H3: Osebe, ki so se tečaja slovenskega jezika udeležile pred priselitvijo v Šaleško dolino, imajo manj ovir pri vpisu otroka v vzgojno-izobraževalno institucijo.

Hipotezo H3 sem preverila s spremenljivkama »Ste se udeležili tečajev učenja slovenskega jezika predno ste prišli v Slovenijo« (V11), katero sem merila z vrednostma »Da« in »Ne«, in »Ovira pri vpisu otroka« (V20), ki je bila merjena z vrednostmi »Nisem vedel ali je moj otrok upravičen do obiskovanja institucije ali ne«, »Nisem vedel ali moram plačati za izobraževanje otroka«, »Obveščen sem bil, da za mojega otroka ni prostora v instituciji«, »Jezikovna ovira mi je onemogočila vpis otroka«, »Bil sem diskriminiran na podlagi državljanstva/statusa priseljenca«, »Otroka sem

želel vključiti v institucijo med šolskim letom«, »Nič od naštetega« in »Drugo«. Pri vprašanju V20 je bilo mogoče podati več odgovorov.

Tabela 8.3.: Zbirna tabela podatkov za spremenljivko Udeležitev tečajev pred priselitvijo v Slovenijo in Srečanje z oviro pri vpisu otroka v vzgojno-izobraževalno inštitucijo

	Ste se udeležili tečajev učenja slovenskega jezika predno ste prišli v Slovenijo?			
Ovira pri vpisu otroka		DA	NE	Skupaj
Nisem vedel ali je moj otrok upravičen do obiskovanja institucije ali ne.	DA	0	4	4
	NE	6	60	66
Nisem vedel ali moram plačati za izobraževanje otroka.	DA	0	1	1
	NE	6	63	69
Obveščen sem bil, da za mojega otroka ni prostora v instituciji.	DA	0	5	5
	NE	6	59	65
Jezikovna ovira mi je onemogočila vpis otroka.	DA	0	4	4
	NE	6	60	66
Bil sem diskriminiran na podlagi državljanstva/statusa priseljenca.	DA	0	1	1
	NE	6	63	69
Otroka sem želel vključiti v institucijo med šolskim letom.	DA	0	13	13
	NE	6	51	57
Nič od naštetega.	DA	6	44	50
	NE	0	20	20
Drugo	DA	0	0	0
	NE	6	64	70

Analiza podatkov nam v zgornji tabeli pokaže, da se anketirane osebe, ki so se pred priselitvijo v Slovenijo udeležile tečajev slovenskega jezika pri vpisu otroka v vzgojno-izobraževalno inštitucijo v Sloveniji, niso srečale z nobeno od ovir. 64 anketiranih oseb, ki se pred priselitvijo v Slovenijo niso udeležile tečajev slovenskega jezika in njihovi otroci obiskujejo vzgojno-izobraževalno inštitucijo v Sloveniji, se je z oviro pri vpisu otroka srečalo 28-krat. Na podlagi navedenih podatkov, lahko hipotezo 3 potrdim, saj rezultati kažejo, da se sebe, ki so se priselile in so se tečaja slovenskega jezika udeležile pred priselitvijo, res srečajo z manj ovirami pri vpisu otroka v vzgojno-izobraževalno inštitucijo v Slovenijo, kot tisti, ki se tečaja pred priselitvijo ne udeležijo.

H4: Po preselitvi v Šaleško dolino se tečaja učenja slovenskega jezika v večji meri udeležijo ženske kot moški.

Pri preverjanju hipoteze H4 sem uporabila spremenljivko »Ste se udeležili formalnega tečaja učenja slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo?« (V14), ki je bila merjena z vrednostma »Da« in »Ne«, ter spremenljivko Spol (V1), ki je bila merjena z vrednostma »Moški« in »Ženski«.

Tabela 8.4.: Tabela vrednosti spremenljivk Udeležitev na tečaju slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo in Spol

			Ste se udeležili formalnega tečaja učenja slovenskega jezika po preselitvi v Slovenijo?		Skupaj
			Da	Ne	
Spol	Moški	Število	22	63	85
		% znotraj Spol	25,9%	74,1%	100,0%
		% znotraj Ste se udeležili formalnega tečaja učenja slovenskega jezika po preselitvi v Slovenijo?	32.4%	79,7%	57,8%
	Ženski	Število	46	16	62
		% znotraj Spol	74,2%	25,8%	100,0%
		% znotraj Ste se udeležili formalnega tečaja učenja slovenskega jezika po preselitvi v Slovenijo?	67,6%	20,3%	42,2%
Skupaj		Število	68	79	147
		% znotraj Spol	46,3%	53,7%	100,0%
		% znotraj Ste se udeležili formalnega tečaja učenja slovenskega jezika po preselitvi v Slovenijo?	100,0%	100,0%	100,0%

Podatki iz tabele nam povedo, da se je po priselitvi v Slovenijo, tečaja slovenskega jezika udeležilo 25,90 % anketiranih moških. Tečaja jezika po priselitvi v Slovenijo pa se je udeležilo 74,20 % anketiranih žensk. Odstotek žensk, ki so se udeležile tečaja po priselitvi je skoraj trikrat višji od odstotka moških, kar pomeni, da se ženske res v večji meri udeležijo tečaja učenja slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo, zaradi česar lahko hipotezo 4 potrdim.

H5: Tisti, ki se ne udeležijo tečaja slovenskega jezika po preselitvi v Šaleško dolino, največkrat kot razlog navajajo službene in družinske obveznosti.

Hipotezo H5 sem preverila s spremenljivko »Ste se udeležili tečaja učenja slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo?« (V14), katero sem merila z vrednostma »Da« in » Ne«, in spremenljivko »Neudeležba na tečaju« (V15), ki je bila merjena z vrednostmi »Slovenščina ni moj prvi jezik, vendar sem jo že govoril/a«, »Nisem se mogel/mogla udeležiti tečaja zaradi službenih/družinskih obveznosti«, »Nisem se mogel/mogla udeležiti tečaja zaradi njegove odročnosti«, »Ne vem kako se udeležiti tečaja, nimam dovolj informacij o tečaju«, »Slovenskega jezika se učim neformalno«, »Tečaj mi ni bil všeč«, »Ne želim obiskovati tečaja«, »Drugo« in »Nič od naštetega«. Podati je bilo možno več odgovorov.

Tabela 8.5.: Zbirna tabela podatkov za spremenljivko Udeležba na tečaju po priselitvi v Slovenijo in Razlog za neudeležbo na tečaju

Razlog za neudeležbo na tečaju	Ste se udeležili tečaja učenja slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo? **Odgovor »ne«**	
Slovenščina ni moj prvi jezik, vendar sem jo že govoril/a.	Da	4
	Ne	75
Nisem se mogel/mogla udeležiti tečaja zaradi službenih/družinskih obveznosti.	Da	31
	Ne	48
Nisem se mogel/mogla udeležiti tečaja zaradi njegove odročnosti.	Da	0
	Ne	79
Ne vem kako se udeležiti tečaja, nimam dovolj informacij o tečaju.	Da	1
	Ne	78
Slovenskega jezika se učim neformalno.	Da	41
	Ne	38
Tečaj mi ni bil všeč.	Da	0
	Ne	79
Ne želim obiskovati tečaja.	Da	17
	Ne	62
Drugo.	Da	0
	Ne	79
Nič od naštetega.	Da	6
	Ne	73

Anketiranih oseb, ki se po priselitvi v Slovenijo niso udeležile tečajev slovenskega jezika, je bilo 79, skupaj pa so podale 100 razlogov za neudeležbo na tečaju. V največji meri (41 anketiranih oseb), so kot razlog navedle, da se slovenskega jezika učijo neformalno. Oseb, ki se tečaja niso udeležile iz razloga službenih ali družinskih obveznosti je bilo 31. Službene ali družinske obveznosti tako niso najpogostejši razlog za neudeležbo na tečaju učenja slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo, zaradi česar hipotezo 5 ovržem.

H6: Osebe, ki so se priselile v Šaleško dolino, svoje znanje slovenskega jezika pred priselitvijo v Slovenijo ocenjujejo kot slabo.

Hipoteza H6 je bila preverjena s spremenljivkami »Govorjenje ob prihodu« (V16a1), »Pisanje ob prihodu« (V16a2) in »Razumevanje ob prihodu« (V16a3). Vse spremenljivke so bile merjene z oceno znanja od 1 do 5, pri čemer 1 predstavlja zelo slabo znanje in 5 zelo dobro znanje jezika.

Tabela 8.6.: Statistična analiza spremenljivk Govorjenje ob prihodu, Pisanje ob prihodu in Razumevanje ob prihodu

		Prihod/Govorjenje	Prihod/Pisanje	Prihod/Razumevanje
N	Veljavni	147	147	147
	Manjkajoči	0	0	0
Povprečje		1,44	1,24	2,04
Modus		1	1	1
Standardni odklon		0,704	0,658	1,078
Minimum		1	1	1
Maksimum		5	5	5

Podatki iz tabele nam prikažejo, da je povprečna ocena govorjenja slovenskega jezika ob prihodu v Slovenijo bila 1,44. Povprečna ocena pisanja slovenskega jezika 1,24 in povprečna ocena razumevanja slovenskega jezika 2,04. Povprečje teh treh ocen je torej 1,57, kar predstavlja splošno slabo znanje slovenskega jezika, zaradi česar lahko hipotezo 6 potrdim.

H7: Osebe, ki so se v Sloveniji udeležile tečaja slovenskega jezika, svoje znanje slovenskega jezika danes, ocenjujejo bolje kot tisti, ki se ga niso.

Hipoteza H7 je bila preverjena s spremenljivkami »Ste se udeležili formalnega tečaja slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo?« (V14), »Govorjenje jezika danes« (V16b1), »Pisanje jezika danes« (V16b2) in »Razumevanje jezika danes« (V16b3). Spremenljivka udeležitve na tečaju jezika je bila merjena z vrednostma »Da« in »Ne«, spremenljivke govorjenje, pisanje in razumevanje pa z oceno znanja na lestvici od 1 do 5, pri čemer 1 predstavlja zelo slabo znanje in 5 zelo dobro znanje slovenskega jezika.

Tabela 8.7.: Povprečje ocen znanja slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo glede na udeležbo na tečaju slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo

	Udeležba na tečaju slovenskega jezika po priselitvi	
Znanje jezika (*povprečje*)	DA	NE
Govorjenje	4,21	3,89
Pisanje	4,03	3,23
Razumevanje	4,65	4,38
Povprečje skupaj	4,30	3,83

Analiza pridobljenih podatkov nam pove, da so v povprečju osebe, ki so se udeležile tečaja slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo, svoje govorjenje, pisanje in razumevanje slovenskega jezika ocenjevale bolje (s povprečno oceno 4,30), kot osebe, ki se tečaja slovenskega jezika po priselitvi v Slovenijo niso udeležile (povprečna ocena 3,83). Na podlagi statistične analize podatkov lahko hipotezo 7 potrdim.

H8: Več kot 50 % oseb, ki so se priselile, ima otroka v eni od vzgojno-izobraževalnih institucij.

Hipotezo 8 sem preverila s spremenljivko »Imate otroka, ki je mlajši od 18 let in obiskuje vzgojno-izobraževalno inštitucijo v Sloveniji?« (V17), katera je bila merjena z vrednostma »Da« in »Ne«.

Tabela 8.8.: Odstotek anketiranih, katerih otrok obiskuje vzgojno-izobraževalno inštitucijo v Sloveniji

Imate otroka, ki je mlajši od 18 let in obiskuje vzgojno-izobraževalno institucijo v Sloveniji?

		Frekvenca	Odstotek (%)	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavni	Da	70	47,6	47,6	47,6
	Ne	77	52,4	52,4	100,0
	Skupaj	147	100,0	100,0	

Iz analize pridobljenih podatkov je razvidno, da 47,60 % anketiranih navaja, da njihov mladoletni otrok obiskuje vzgojno-izobraževalno inštitucijo v Sloveniji. Odstotek je nižji od 50%, zaradi česar hipotezo 8 ovržem.

H9: Več kot 70 % oseb, ki so se priselile, se ob vpisu otroka v vzgojno-izobraževalno institucijo v Sloveniji sooča z jezikovno oviro.

Hipoteza H9 je bila preverjena s spremenljivko »Ovira pri vpisu otroka v VIZ: Jezikovna ovira mi je onemogočila vpis otroka« (V20). Pri vprašanju V20 (»Ste se ob vpisu otroka v vzgojno-izobraževalno inštitucijo srečali s katero od naslednjih ovir?«) so anketirani lahko podali več možnih odgovorov. Spremenljivka je bila merjena tako, da so anketirani označili možnost »Jezikovna ovira mi je onemogočila vpis otroka« ali ne.

Tabela 8.9.: Odstotek anketiranih, ki so se ob vpisu otrok v VIZ v Sloveniji, srečali z jezikovno oviro

Ovira pri vpisu otroka v VIZ: Jezikovna ovira mi je onemogočila vpis otroka

		Frekvenca	Odstotek (%)	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavni	Da	4	2,7	5,7	5,7
	Ne	66	44,9	94,3	100,0
	Skupaj	70	47,6	100,0	
Manjkajoči		77	52,4		
Skupaj		147	100,0		

Podatki iz tabele nam povedo, da so od vseh anketiranih, ki imajo otroka vključenega v vzgojno-izobraževalno inštitucijo v Sloveniji štiri osebe (5,70 %) navedle, da jim je jezikovna ovira onemogočila vpis otroka, kar je 2,70 % vseh anketiranih oseb. Odstotek je nižji od 70 % in hipotezo ovržem.

H10: Manj kot 25 % oseb, ki so se priselile, ima pred priselitvijo v Šaleško dolino že dogovorjeno službo v Sloveniji.

Hipoteza H10 je bila preverjena s spremenljivko »Je bila služba dogovorjena že pred priselitvijo?« (V22), ki je bila merjena z vrednostma »Da« in »Ne«

Tabela 8.10.: Tabela vrednosti spremenljivke "Je bila služba dogovorjena že pred priselitvijo?"

Je bila služba dogovorjena že pred priselitvijo?

		Frekvenca	Odstotek (%)	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavni	Da	57	38.8	85.1	85.1
	Ne	10	6.8	14.9	100.0
	Skupaj	67	45.6	100.0	
Manjkajoči		80	54.4		
Skupaj		147	100.0		

85,1 % anketiranih oseb, je navedlo, da je bila služba dogovorjena že pred priselitvijo. Odstotek je višji od 25 % zaradi česar hipotezo 10 ovržem.

H11: Vsaj 50 % oseb, ki so se priselile in so v Sloveniji dobile zaposlitev, se zaposli za določen čas.

Hipotezo 11 sem preverila s spremenljivko »Ste se ob priselitvi v Slovenijo zaposlili za določen ali nedoločen čas?« (V25), merjena pa je bila z vrednostma »določen čas« in »nedoločen čas«.

Tabela 8.11.: Tabela analize odgovorov na vprašanje »Ste se ob priselitvi v Slovenijo zaposlili za določen ali nedoločen čas?«

Ste se ob priselitvi v Slovenijo zaposlili za določen ali nedoločen čas?

		Frekvenca	Odstotek (%)	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavni	Določen čas	49	33,3	73,1	73,1
	Nedoločen čas	18	12,2	26,9	100,0
	Skupaj	67	45,6	100,0	
Manjkajoči		80	54,4		
Skupaj		147	100,0		

Od 67 anketiranih oseb, ki so ob priselitvi v Slovenijo opravljale plačano delo, se je 49 oseb oziroma 73,10 % oseb, ki so opravljale plačano delo, zaposlilo za določen čas. Odstotek anketiranih, ki so se zaposlili za določen čas, je tako višji od 50% in hipoteza je potrjena.

H12: Več kot 75 % oseb, ki so se priselile, v Sloveniji sprejme delo, za katerega so nekvalificirani in zanj prejemajo plačilo nižje od slovenskega povprečja.

Hipotezo H12 sem preverila s spremenljivko Kvalificiranost za opravljanje dela (V27), katera je bila merjena z vrednostmi »Opravljam delo, za katerega sem izobražen in kvalificiran«, »Delo, katerega opravljam, le delno pokriva mojo izobrazbo in kvalifikacije«, »Delo, katerega opravljam, ne zajema moje izobrazbe in kvalifikacij« in »Nisem zaposlen«. Druga spremenljivka s katero sem merila hipotezo 12 je Višina plačila (V26), ki je bila merjena z vrednostmi »Za svoje delo prejemam manj kot minimalno plačo«, »Za svoje delo prejemam minimalno plačo«, »Za svoje delo prejemam plačilo nižje od slovenskega povprečja, vendar več kot minimalno plačilo«, »Za svoje delo prejemam povprečno plačilo«, »Za svoje delo prejemam višje plačilo od slovenskega povprečja«, »Ne želim odgovoriti« in »Nisem zaposlen«.

Tabela 8.12.: Tabela vrednosti spremenljivk Višina plačila in Kvalificiranost za opravljanje dela

			Kvalificiranost za opravljanje dela				
			Opravljam delo, za katerega sem izobražen in kvalificiran	Delo, katerega opravljam, le delno pokriva mojo izobrazbo in kvalifikacije	Delo, katerega opravljam, ne zajema moje izobrazbe in kvalifikacij	Nisem zaposlen	Skupaj
Višina plačila	Za svoje delo prejemam manj kot minimalno plačo	Število	1	0	0	0	1
		% znotraj Višina plačila	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		% znotraj Kvalificiranost za opravljanje dela	2,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%
	Za svoje delo prejemam minimalno plačo	Število	11	10	10	0	31
		% znotraj Višina plačila	35,5%	32,3%	32,3%	0,0%	100,0%
		% znotraj Kvalificiranost za opravljanje dela	32,4%	28,6%	50,0%	0,0%	21,1%
	Za svoje delo prejemam plačilo nižje	Število	9	20	9	0	38
		% znotraj Višina plačila	23,7%	52,6%	23,7%	0,0%	100,0%

	od slovenskega povprečja, vendar več kot minimalno plačilo	% znotraj Kvalificiranost za opravljanje dela	26,5%	57,1%	45,0%	0,0%	25,9%
	Za svoje delo prejemam povprečno plačilo	Število	9	4	1	0	14
		% znotraj Višina plačila	64,3%	28,6%	7,1%	0,0%	100,0%
		% znotraj Kvalificiranost za opravljanje dela	26,5%	11,4%	5,0%	0,0%	9,5%
	Za svoje delo prejemam višje plačilo od slovenskega povprečja	Število	4	0	0	0	4
		% znotraj Višina plačila	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		% znotraj Kvalificiranost za opravljanje dela	11,8%	0,0%	0,0%	0,0%	2,7%
	Ne želim odgovoriti / nisem zaposlen	Število	0	1	0	58	59
		% znotraj Višina plačila	0,0%	1,7%	0,0%	98,3%	100,0%
		% znotraj Kvalificiranost za opravljanje dela	0,0%	2,9%	0,0%	100,0%	40,1%
	Skupaj	Število	34	35	20	58	147
		% znotraj Višina plačila	23,1%	23,8%	13,6%	39,5%	100,0%
		% znotraj Kvalificiranost za opravljanje dela	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela nam pove, da od anketiranih oseb, ki za svoje delo prejemajo minimalno plačilo, 10 oseb opravlja delo, ki delno pokriva izobrazbo in kvalifikacije in prav tako 10 oseb delo, ki ne zajema njihove izobrazbe in kvalifikacij. Od tistih oseb, ki za svoje delo prejemajo plačilo nižje od slovenskega povprečja, vendar več, kot minimalno plačilo, je 20 anketiranih zaposlenih na delovnem mestu, ki le delno pokriva izobrazbo in kvalifikacije in devet anketiranih zaposlenih na delovnem mestu, ki ne pokriva njihove izobrazbe in kvalifikacij. Skupno število oseb, ki opravljajo delo za katerega so nekvalificirane in zanj prejemajo plačilo nižje od slovenskega povprečja je torej 49, kar je 55,06 % oseb, ki so se priselile in v Sloveniji opravljajo plačano delo. Odstotek je nižji od 75,00 % zaradi česar hipotezo 12 ovržem.

H13: Manj kot 25 % oseb, ki so se priselile, uporablja storitve javnega značaja (policijo, zdravstvene storitve, CSD, zavod za zaposlovanje, javni prevoz...).

Hipoteza H13 je bila preverjena s spremenljivkami Uporabe storitev javnega značaja (V30) in sicer policija, družinski zdravnik, zdravstveni dom, zobozdravnik, knjižnica, CSD, zavod za zaposlovanje in javni prevoz. Vse spremenljivke so bile merjene z vrednostmi »Vsak dan«, »Nekajkrat na teden«, »Nekajkrat mesečno«, »Enkrat na mesec«, »Nekajkrat na leto«, »Enkrat na leto«, »Nikoli« in »Ne vem/ne želim odgovoriti«.

Tabela 8.13.: Uporaba storitev javnega značaja

Število uporabljenih storitev	0	1	2	3	4	5	6	7	8
Število anketiranih	7	5	6	9	27	33	47	11	2

Zbrani podatki nam povedo, da je sedem anketiranih (4,76 %) navedlo, da ne uporabljajo nobene storitve. Pet anketiranih (3,40 %) je navedlo, da uporabljajo eno storitev, šest anketiranih (4,08 %) dve storitvi, devet (6,12 %) tri storitve in 27 anketiranih (18,37 %) štiri storitve. Pet storitev uporablja 33 anketiranih oseb (22,45 %), šest storitev 47 anketiranih oseb (31,97 %), sedem storitev 11 anketiranih (7,48 %) in dve anketiranih oseb (1,36 %) osem oziroma vse navedene storitve.

Storitev javnega značaja, kot navedeno, ne uporablja le 4,76 % oseb, ki so se priselile, eno ali več storitev pa uporablja 95,24 % oseb. Odstotek je višji od 25,00 % zaradi česar hipotezo ovržem.

H14: Več kot 50 % oseb, ki so se priselile in ne uporabljajo storitev javnega značaja meni, da do njih niso upravičeni.

Hipotezo H14 sem preverila z analizo spremenljivk o uporabi storitev (V32) policije, družinskega zdravnika, zdravstvenega doma, zobozdravnika, knjižnice, centra za socialno delo, zavoda za zaposlovanje in javnega prevoza. Vsaka od spremenljivk je bila merjena z vrednostmi »Je plačljiva«, »Slišal sem, da je storitev slaba«, »Menim, da do storitve nisem upravičen«, »Je ne potrebujem«, »Nisem vedel, da storitev obstaja«, »Ne govorim/berem dovolj dobro slovenskega jezika«, »Drugo«, »Ne vem/ne želim odgovoriti« in »Storitev uporabljam«.

Tabela 8.14.: Zbirna tabela podatkov spremenljivke Razlog za neuporabo storitve

	Razlog za neuporabo storitve							
Storitev	Je plačljiva	Slišal sem, da je storitev slaba	Menim, da do storitve nisem upravičen	Je ne potrebujem	Nisem vedel, da storitev obstaja	Ne govorim/berem dovolj dobro slovenskega jezika	Drugo	Ne vem/ ne želim odgovoriti/Storitev uporabljam
Policija	0	1	0	115	0	1	0	30
Družinski zdravnik	1	0	3	18	0	0	0	125
Zdravstveni dom	1	0	3	9	0	0	0	134
Zobozdravnik	1	0	3	11	0	0	0	132
Knjižnica	3	0	0	62	0	18	0	64
CSD	0	0	10	54	0	0	0	83
Zavod za zaposlovanje	0	0	1	0	0	1	0	26
Javni prevoz	0	0	0	28	0	0	1	118

Iz podatkov v tabeli lahko razberemo, da so anketirane osebe, kot razlog za neuporabo storitev javnega značaja v največji meri pripisovale temu, da storitve ne potrebujejo in sicer povprečno 25,25 % anketiranih oseb. Povprečno 0,51 % vseh anketiranih oseb storitev javnega značaja ne uporablja, ker so plačljive, 0,09 %, ker so slišali, da je storitev slaba, 1,70 % anketiranih ker menijo, da do storitve niso upravičeni in prav tako 1,70 %, ker ne govorijo oziroma berejo dovolj dobro slovenskega jezika. 0,09 % anketiranih je za neuporabo storitev navedlo drug razlog. Hipotezo 14 na podlagi tega, ovržem.

H15: Osebe, ki so se priselile in so rojene v BIH, stike s sorodniki in znanci ohranjajo osebno z obiski v večji meri, kot ostale osebe, ki so se priselile.

Hipoteza H15 je bila preverjena s spremenljivko Država rojstva (V3), ki je bila odprtega tipa in so anketirani sami navedli odgovor nanjo, ter spremenljivko »Način ohranjanja stikov: osebno z obiski v državi, v kateri sem se rodil« (V34), katera je bila merjena tako, da so anketirani označili, če velja zanje, saj je bilo na to vprašanje možno podati več odgovorov.

Tabela 8.15.: Zbirna tabela podatkov za spremenljivko Država rojstva in Način ohranjanja stikov

		Način ohranjanja stikov: Osebno, z obiski v državi v kateri sem se rodil		
		Da	Ne	Skupaj
Država rojstva	BIH	33	16	49
	Ukrajina	1	1	2
	Črna Gora	3	0	3
	Kosovo	15	5	20
	Albanija	27	11	38
	S. Makedonija	17	5	22
	Srbija	6	1	7
	Hrvaška	1	0	1
	Kitajska	2	0	2
Skupaj		105	39	144

33 oziroma 67,35 % anketiranih oseb, ki so se rodile v BIH, stike s sorodniki in znanci ohranja osebno, z obiski v državi v kateri so se rodili. Na takšen način ohranja stike ena oseba oziroma 50,00 % anketiranih rojenih v Ukrajini, tri osebe oziroma 100,00 % rojenih v Črni Gori, 15 anketiranih oziroma 75,00 % rojenih na Kosovem in 27 oziroma 71,05 % anketiranih rojenih v Albaniji. 17 anketiranih oziroma 77,28 % tistih, ki so se rodili v Severni Makedoniji, ohranja stike s sorodniki in znanci osebno, z obiski v državi v kateri so se rodili. Odstotek tistih, ki so rojeni v Srbiji in ohranjajo stike s sorodniki in znanci, je 85,71 % oziroma šest oseb. Od tistih anketiranih, ki so rojeni na Hrvaškem, na takšen način ohranja stike ena oseba oziroma 100,00 %, od tistih, ki so rojeni na Kitajskem pa dve osebi oziroma 100,00 %. Podatki nam torej povedo, da osebe, ki so rojene v BIH, ne ohranjajo stikov s sorodniki in znanci osebno, z obiski v državi rojstva, v večji meri, kot ostali. Hipotezo 15 tako ovržem.

H16: Osebe, ki so se priselile in so rojene v BIH, se največ družijo s posamezniki, iz države, v kateri so se rodili.

Hipotezo H16 sem preverila s spremenljivko Država rojstva (V3), ki je bila odprtega tipa in so anketirani nanjo sami podali odgovor, in spremenljivko Družba (V36), ki je bila merjena z vrednostmi »Posameznik/i s katerimi se največ družim, so državljani Slovenije«, »Posameznik/i s katerimi se največ družim, so iz države, v kateri sem se rodil«, »Posameznik/i s katerimi se največ družim, so večinoma iz drugih držav«, »Mojo družbo sestavljajo posamezniki z različnimi državljanstvi« in »Ne vem/ Ne želim odgovoriti«.

Tabela 8.16.: Zbirna tabela podatkov za spremenljivki Država rojstva in Družba

		Družba					
		Posameznik/i s katerimi se največ družim, so državljani Slovenije	Posameznik/i s katerimi se največ družim, so iz države, v kateri sem se rodil	Posameznik/i s katerimi se največ družim, so večinoma iz drugih držav	Mojo družbo sestavljajo posamezniki z različnimi državljanstvi	Ne vem	Skupaj
Država rojstva	BIH	4	14	1	29	1	49
	Ukrajina	0	0	1	1	0	2
	Črna Gora	0	0	0	3	0	3
	Kosovo	0	7	0	14	0	21
	Albanija	0	33	0	7	0	40
	S. Makedonija	1	5	0	16	0	22
	Srbija	0	0	0	7	0	7
	Hrvaška	0	0	0	1	0	1
	Kitajska	0	0	0	2	0	2
Skupaj		5	59	2	80	1	147

Podatki iz tabele kažejo, da največ anketiranih oseb (29), ki so kot državo rojstva navedle BIH, navaja, da njihovo družbo sestavljajo posamezniki z različnimi državljanstvi. 14 anketiranih, ki so rojeni v BIH, je navedlo, da so posamezniki s katerimi se največ družijo, iz države, v kateri so rojeni, štirje anketiranih rojeni v BIH so navedli, da so posamezniki s katerimi se največ družijo, državljani Slovenije, en anketirani, ki je rojen v BIH, pa je navedel, da so posamezniki s katerimi se največ druži, večinoma iz drugih držav. Na podlagi teh podatkov hipotezo 16 ovržem.

H17: Večina oseb, ki so se priselile in so rojene v Albaniji in Severni Makedoniji meni, da se ljudje iz različnih držav v njihovi okolici ne razumejo dobro med seboj.

Hipoteza H17 je bila preverjena s spremenljivko Država rojstva (V3), ki je spremenljivka odprtega tipa, in spremenljivko »Se strinjate, da se ljudje iz različnih držav v vaši okolici dobro razumejo med seboj?« (V35), katera je bila merjena z vrednostmi »Popolnoma se strinjam«, »Strinjam se«, »Se niti strinjam, niti ne strinjam«, »Ne strinjam se« in »Popolnoma se ne strinjam«.

Tabela 8.17.: Zbirna tabela podatkov za spremenljivko Država rojstva in Strinjanje s trditvijo, da se ljudje iz različnih držav v okolici dobro razumejo med seboj

		Se strinjate, da se ljudje iz različnih držav v vaši okolici dobro razumejo med seboj?				
		Popolnoma se strinjam	Strinjam se	Se niti strinjam, niti ne strinjam	Ne strinjam se	Skupaj
Država rojstva	BIH	9	26	8	6	49
	Ukrajina	1	1	0	0	2
	Črna Gora	1	2	0	0	3
	Kosovo	1	9	10	1	21
	Albanija	0	14	24	2	40
	S. Makedonija	3	13	6	0	22
	Srbija	4	2	1	0	7
	Hrvaška	1	0	0	0	1
	Kitajska	2	0	0	0	2
Skuapj		22	67	49	9	147

14 anketiranih oseb (35,00 %), ki so rojene v Albaniji je navedlo, da se s trditvijo strinjajo, 24 (60,00 %), da se s trditvijo niti strinjajo, niti ne strinjajo in dve (5 %), da se s trditvijo ne strinjata. Tri anketirane osebe (13,34 %), ki so rojene v Severni Makedoniji, se s trditvijo popolnoma strinjajo, 13 (59,09 %) se jih strinja, šest (27,27 %) pa niti strinja, niti ne strinja.

Hipotezo 17 na podlagi pridobljenih podatkov ovržem, saj se večina oseb, ki so rojene v Albaniji ali Severni Makedoniji pri strinjanju s trditvijo, da se ljudje iz različnih držav v njihovi okolici dobro razumejo med seboj, bolj nagiba k temu, da se s trditvijo strinjajo ali pa so neopredeljeni.

H18: Več kot 50 % oseb, ki so se priselile ne čuti močne pripadnosti v Sloveniji.

Hipotezo H18 sem preverjala s spremenljivko Pripadnost Sloveniji, kot državi (V38). Spremenljivka je bila merjena z vrednostmi »Zelo močno«, »Močno«, »Ne tako močno«, »Sploh ne« in »Ne vem/ne želim odgovoriti«.

Tabela 8.18.: Zbirna tabela podatkov spremenljivke Pripadnost Sloveniji, kot državi

		Pripadnost/Slovenija			
		Frekvenca	Odstotek (%)	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavni	Zelo močno	5	3,4	3,4	3,4
	Močno	43	29,3	29,7	33,1
	Ne tako močno	90	61,2	62,1	95,2
	Sploh ne	7	4,8	4,8	100,0
	Total	145	98,6	100,0	
Manjkajoči	Ne vem/ Ne želim odgovoriti	2	1,4		
Skupaj		147	100,0		

Zelo močno ali močno pripadnost Sloveniji, kot državi, čuti 32,70 % anketiranih oseb, ki so se priselile. 66,00 % anketiranih oseb, ki so se priselile, Sloveniji, kot državi ne čutijo tako močne pripadnosti ali je sploh ne čutijo. 1,40

% anketiranih oseb na vprašanje ni želelo ali ni znalo odgovoriti. Hipotezo 18 na podlagi podatkov potrdim, saj je odstotek oseb, ki ne čutijo močne pripadnosti Sloveniji, kot državi, višji od 50 %.

H19: Osebe, ki so se priselile in so rojene v BIH v večji meri kot osebe, ki so se priselile iz drugih držav živijo v lastniškem stanovanju.

Hipoteza H19 je bila preverjena s spremenljivko Država rojstva (V3), ki je spremenljivka odprtega tipa, in spremenljivko »Na kakšen način bivate v vaši nastanitvi?« (V39), katera je bila merjena z vrednostmi »Sem lastnik/ Nastanitev sem kupil s pomočjo posojila«, »Sem solastnik, plačujem delno posojilo«, »Sem najemnik« in »Tukaj živim brez najemnine«.

Tabela 8.19.: Zbirna tabela podatkov za spremenljivko Država rojstva in Način bivanja v nastanitvi

		Država rojstva									
		BIH	Ukrajina	Črna Gora	Kosovo	Albanija	Makedonija	Srbija	Hrvaška	Kitajska	Skupaj
Na kakšen način bivate v vaši nastanitvi?	Sem lastnik/ Nastanitev sem kupil s pomočjo posojila	7	0	0	1	0	5	3	1	0	17
	Sem solastnik, plačujem delno posojilo	3	0	1	1	0	4	1	0	0	10
	Sem najemnik	28	0	2	14	32	8	2	0	0	86
	Tukaj živim brez najemnine	11	2	0	5	8	5	1	0	2	34
Skupaj		49	2	3	21	40	22	7	1	2	147

10 anketiranih oseb ali 20,41 % anketiranih, ki so rojeni v BIH, biva v lastniškem stanovanju. Nobena od oseb, ki so kot državo rojstva navedle Ukrajino, Albanijo ali Kitajsko, ni navedla, da biva v lastniškem stanovanju. Ena anketirana oseba oziroma 33,33 %, ki je rojena v Črni Gori, živi v stanovanju katerega lastnik ali solastnik je. Dve anketirani osebi oziroma 9,52 % vseh, ki so kot državo rojstva navedli Kosovo, prebiva v lastniškem stanovanju. Od tistih anketiranih, ki so kot državo rojstva navedli Severno Makedonijo, devet oseb oziroma 40,91 % teh oseb, biva v stanovanju, katerega lastnik ali solastnik so sami. V lastnem stanovanju prebivajo štiri osebe oziroma 57,14 % vseh, ki so kot državo rojstva navedli Srbijo, in ena oseba oziroma 100% anketiranih, ki so kot državo rojstva navedli Hrvaško. Na podlagi teh podatkov hipotezo 19 ovržem, saj je odstotek anketiranih, ki so kot državo rojstva navedli BIH in bivajo v lastniškem stanovanju, nižji od odstotkov anketiranih, ki so bili rojeni v drugih državah in so lastniki nastanitve v kateri bivajo.

H20: Tiste osebe, ki so se priselile in so bile žrtve fizičnega napada, so v več kot 50% za razlog navedle etničnost.

Hipotezo H20 sem preverila s spremenljivko Žrtev katerega od naštetih dejanj (V42), ki je bila merjena tako, da so anketirani v tabeli označili vrednosti, ki veljajo zanje (v tem primeru v vrstici »vi« vrednost »fizični napad«), in spremenljivko Pripis razloga dejanju (V43), ki je bila prav tako merjena s tabelo, v kateri so anketirani označili

vrednosti, ki veljajo zanje (v tem primeru v vrstici »vi« vrednost »etničnost«). Na vprašanje 43 je bilo mogoče podati več odgovorov.

Tabela 8.20.: Zbirna tabela podatkov za spremenljivki Žrtev katerega od dejanj(vi) in Pripis razloga dejanju (etničnost)

	Pripis razloga dejanju										
Žrtev katerega od dejanj	Spol	Starost	Etničnost	Državljanstvo	Migracijski status	Veri/prepričanju	Gibalni oviranosti/ dolgo trajajoči bolezni	Spolni usmerjenosti	Nič od naštetega	Drugo	Ne vem/ ne želim odgovoriti
Vi/Fizični napad	0	0	5	2	0	1	0	0	0	0	0

Iz tabele lahko razberemo, da je vseh pet anketiranih, ki so navedli, da so bili žrtev fizičnega napada, kot razlog navedlo etničnost. Odstotek oseb, ki so se priselile in se soočile s fizičnim napadom, kateremu kot razlog pripisujejo etničnost je 100,00 % in je višji od 50,00 %, zaradi česar hipotezo potrjujem.

H21: Tiste osebe, ki so se priselile in so bile same žrtev besednega nadlegovanja, v največji meri kot vzrok navajajo državljanstvo.

Hipoteza H21 je bila preverjena s spremenljivko Žrtev katerega od naštetih dejanj (V42), ki je bila merjena tako, da so anketirani v tabeli označili vrednosti, ki veljajo zanje (v tem primeru v vrstici »vi« vrednost »besedno nadlegovanje«), in spremenljivko Pripis razloga dejanju (V43), ki je bila prav tako merjena s tabelo v kateri so anketirani označili vrednosti »Spol«, »Starost«, »Etničnost«, »Državljanstvo«, »Migracijski status«, »Vera/prepričanje«, »Gibalna oviranost/dolgo trajajoča bolezen«, »Spolna usmerjenost«, »Nič od naštetega«, »Drugo« ali »Ne vem, ne želim odgovoriti«. Označiti je bilo mogoče več vrednosti.

Tabela 8.21.: Zbirna tabela podatkov za spremenljivki Žrtev katerega od dejanj(vi) in Pripis razloga dejanju

	Pripis razloga dejanju										
Žrtev katerega od dejanj	Spol	Starost	Etničnost	Državljanstvo	Migracijski status	Veri/prepričanju	Gibalni oviranosti/ dolgo trajajoči bolezni	Spolni usmerjenosti	Nič od naštetega	Drugo	Ne vem/ ne želim odgovoriti
Vi/Besedno nadlegovanje	4	2	27	7	2	3	0	0	1	0	0

Tabela s podatki nam prikaže, da so štiri anketirane osebe, ki so bile žrtev besednega nadlegovanje, dejanje pripisale spolu, ena starosti, 27 anketiranih etničnosti, sedem državljanstvu, dve migracijskemu statusu, tri veri ali prepričanju, ena anketirana oseba pa je označila vrednost nič od naštetega. Na podlagi teh podatkov hipotezo 21 ovržem, saj je bilo dejanje besednega nadlegovanja največkrat pripisano etničnosti.

H22: Osebe, ki so se priselile, so pred priselitvijo videle Slovenijo v boljši luči, kot po priselitvi.

Hipotezo H22 sem preverjala s spremenljivko »Strinjanje z izjavo pred prihodom v Slovenijo« (V45), katera je bila merjena s označitvijo strinjanja z izjavami »Slovenija je država v kateri so spoštovane človekove pravice in zakoni.«, »V Sloveniji so priseljenci dobrodošli.«, »Slovenija ponuja dobre možnosti za zaposlitev.«, »Slovenija ponuja dobro kvaliteto življenja.« in »Priseljenci brez težav pridobijo vizo za življenje v Sloveniji.«, na lestvici od »zelo se strinjam« do »zelo se ne strinjam«. Druga spremenljivka, s katero sem preverjala hipotezo H22 pa je bila »Strinjanje z izjavo danes« (V46), ki je prav tako bila merjena v tabeli z označitvijo strinjanja z izjavami »Slovenija je država v kateri so spoštovane človekove pravice in zakoni.«, »V Sloveniji so priseljenci dobrodošli.«, »Slovenija ponuja dobre možnosti za zaposlitev.«, »Slovenija ponuja dobro kvaliteto življenja.« in »Priseljenci brez težav pridobijo vizo za življenje v Sloveniji.«, na lestvici od 1 do 5 kjer 1 pomeni »Zelo se ne strinjam« in 5 pomeni »Zelo se strinjam«.

Tabela 8.22.: Ocena strinjanja z izjavo pred in po priselitvi v Slovenijo

	Izjava					
	Slovenija je država v kateri so spoštovane človekove pravice in zakoni.	V Sloveniji so priseljenci dobrodošli.	Slovenija ponuja dobre možnosti za zaposlitev.	Slovenija ponuja dobro kvaliteto življenja.	Priseljenci brez težav pridobijo vizo za življenje v Sloveniji.	Povprečje aritmetičnih sredin
Pred prihodom (povprečje)	4,18	3,89	4,19	4,29	3,84	4,08
Danes (povprečje)	4,20	3,47	3,44	3,89	3,13	3,63

Merska lestvica strinjanja z izjavo je v zgornji tabeli obrnjena, večja vrednost aritmetične sredine pomeni, da so se v povprečju anketirani bolj strinjali s posamezno izjavo. Izračun povprečja aritmetičnih sredin pridobljenih podatkov nam pove, da so se anketirani posamezniki pred priselitvijo nagibali k temu, da se z izjavo strinjajo (4,08). Danes pa lahko iz povprečja aritmetičnih sredin opazimo upad pri strinjanju z izjavami (3,63).

Hipotezo 22 lahko tako potrdimo, saj rezultati kažejo, da se osebe, ki so se priselile, pred priselitvijo Slovenijo videle v boljši luči, kot po priselitvi.